

**T.C.**  
**GAZİ ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**MEDENİYET, KÜLTÜR, TÜRK DİLİ EDEBİYATI ve ESTETİK EĞİTİMCİSİ**  
**OLARAK NİHAD SÂMİ BANARLI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan**  
**Samet GÖKÇELİ**

**Tez Danışmanı**  
**Yrd. Doç. Dr. Mustafa TATCI**

**Ankara – 2007**

## JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

**Samet GÖKÇELİ' nin Medeniyet, Kültür, Türk Dili Edebiyatı ve Estetik Eğitimsi**

**Olarak Nihad Sâmi Banarlı**

başlıklı tezi.....tarihinde, jürimiz  
tarafından..... Anabilim/ Anasanat  
Dalında / Yüksek Lisans/ Doktora/ Sanatta Yeterlilik Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

(İmza)

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Mustafa TATCI

Üye (Asıl): Doç. Dr. Yaşar AYDEMİR

Üye (Asıl): Yrd. Doç. Dr. Asiye DUMAN

Üye (Yedek): Yrd. Doç. Dr. M. Kayahan ÖZGÜL

Üye (Yedek): Yrd. Doç. Dr. Erol BARIN

## ÖZET

Nihad Sâmi Banarlı; edebiyat tarihçisi, yazar, şâir ve edebiyat öğretmenidir. (1907-1974) Banarlı, öğretmen olarak okullarda kültürlü ve sağlam karakterli gençler yetiştirmiş, öğretmenlik deneyimleri sonucunda Türk çocuğuna edebiyatını, dilini, millî kimliğini benimsetip sevdirmiştir. O, öğrenciler ve Türk gençleri için kaleme aldığı ilmî, millî, pedagojik ve estetik bir anlayışın ürünü olan edebiyat ders kitapları ile gençlere millî şuur kazandırmıştır.

Eğitim faaliyetleriyle kültürel, toplumsal, sosyal ve ahlâkî değerlere sahip nesiller yetiştirmek istenir. Edebiyat eğitimi, bir toplumun kullandığı dili ve bu dilin oluşturduğu kültürü vererek millî şuurun oluşmasında katkı sağlamaktadır. Edebî birikimimizi güzel örneklerle tanıtmak ve onun karakteristik özelliklerini, tarafsız bir yaklaşımla değerlendirmek gençlerin estetik eğitimi bakımından da önem taşır.

Eğitim ve kültür birbiriyle doğrudan ilişkili iki alandır. Kültür, bir toplumun meydana getirdiği maddî ve mânevî birikimdir. Kültürü meydana getiren ögeler arasında edebiyat, mîmârî, mûsıkî vb. sanat dalları da yer alır. Millî kültür ise; bir millete kimlik kazandıran, diğer milletlerle arasındaki farkı belirlemeye yarayan, tarih boyunca meydana getirilen o millete ait maddî ve manevî değerlerin uyumlu bir bütünüdür. Kültürün unsurları arasında yer alan sosyal terbiye, insanların sosyal adâp ve terbiye doğrultusunda eğitilip yetiştirilmesi; insanlara toplumun en güzel edep ölçülerinin ve toplumsal sorumluluk duygusunun kazandırılmasıdır. Banarlı da, yazılarıyla sosyal terbiye konusuna dikkat çekmiş; bazı sosyal sorunlar için çözüm önerileri sunmuştur.

Bu çalışmada, Banarlı'nın görüşlerinden yola çıkılarak kültür-medeniyet, sosyal terbiye, Türk dili edebiyatı ve estetik eğitiminden iyi bir sonuç elde etmek için nelerin yapılması gerektiği konusu üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak; Banarlı'nın, kültür-medeniyet ve millî kültürün eğitimle ilişkisine bununla birlikte Türk dili edebiyatı ve estetik eğitimine dâir görüşlerinin eğitimdeki yeri ve önemi nedir? sorusuna cevap aranmıştır.

**Anahtar Kelimeler: Nihad Sâmi Banarlı, Kültür-Medeniyet, Sosyal Terbiye ve Eğitim, Türk Dili Edebiyatı Eğitimi**

## **ABSTRACT**

Nihad Sâmi Banarlı, historian of literature, writer and literature teacher. (1907-1974) During his life he trained the Turkish youth with culture and sound character and with the help of his experience in teaching he helped the children to like literature, language and national identity.

With the help of teaching, it is wanted to bring up children who have cultural, social and moral value. Literature training makes a contribution to constitution of nation senses by using the language and culture of the society. Also it is important for youths esthetic education to explain our literature knowledge with good examples and its characteristic features, and unbiased evaluation.

In this study, it is emphasised that would should be done to get a good result from culture civilization, social education, Turkish literature and education. Banarlı's view is main the main source for this study.

Culture is treasure that includes material and spiritual things. Also culture consists of literature, architecture, music and other branches of art. However, national culture earned us national identity and consists of material and spiritual values that helps to understand the difference between nationalities. National culture changes society to nation and unity of the society is as a result of national culture. Social education is the element of culture, brings up children within social manners and education and gets a social responsibility and the best manners of society. From this point of view social education gets a sense with in the conscience of human. Also Banarlı, paid attention to social education with his writings and offered solutions to some social problems.

As a result what is the Banarlı's view's about culture- civilization and relation between national culture and education, however what is the significance and importance of his views about Turkish literature and esthetic education? is the question that is wanted to answer.

**Key words: Nihad Sâmi Banarlı, culture-civilization, social manners, Turkish literature education and teaching**

## İÇİNDEKİLER

|                                               |        |
|-----------------------------------------------|--------|
| JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI .....                   | i      |
| ÖZET .....                                    | ii     |
| ABSTRACT .....                                | iii    |
| İÇİNDEKİLER.....                              | iv     |
| ÖNSÖZ .....                                   | viii   |
| KISALTMALAR .....                             | xii    |
| <i>GİRİŞ</i> .....                            | 1      |
| KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....                        | 4      |
| Problem Durumu.....                           | 4      |
| Araştırmanın Amacı.....                       | 5      |
| Araştırmanın Önemi.....                       | 6      |
| Sınırlılıklar.....                            | 7      |
| Varsayımlar.....                              | 8      |
| Terimlerin ve Kısaltmaların Tanımlanması..... | 8      |
| Estetik Eğitimi .....                         | 9      |
| Kültür ve Medeniyet .....                     | 10     |
| Sosyal Terbiye.....                           | 10     |
| <br>YÖNTEM.....                               | <br>11 |
| Araştırmanın Modeli.....                      | 11     |
| Evren ve Örneklem.....                        | 11     |
| Veri Toplama Teknikleri.....                  | 12     |
| Verilerin Analizi.....                        | 12     |
| <br>BULGULAR ve YORUM.....                    | <br>12 |

.....1. BÖLÜM .....

**NİHAD SÂMÎ BANARLI'NIN HAYATI VE ESERLERİ**

**A HAYATI**

|                                                      |    |
|------------------------------------------------------|----|
| 1.1 Doğumu ve Adı .....                              | 15 |
| 1.2 Çocukluğu ve Eğitimi.....                        | 15 |
| 1.3 Lise Yılları ve İlk Yazı Denemeleri.....         | 16 |
| 1.4 Elîm Bir Olay ve Banarlı Soyadı .....            | 19 |
| 1.5 Banarlı ve Yahya Kemal .....                     | 19 |
| 1.6 Edebiyat Târihçiliği ve Basın .....              | 23 |
| 1.7 Nihad Sâmi Banarlı'nın Ardından .....            | 31 |
| 1.8 Basında Nihad Sâmi Banarlı .....                 | 31 |
| 1.9 Talebelerinin Kaleminden Nihad Sâmi Banarlı..... | 31 |
| 1.10 Banarlı'nın Üslûbu Üzerine .....                | 34 |

**B ESERLERİ.....**

|                        |    |
|------------------------|----|
| 1 Eserleri .....       | 37 |
| 2 Çalışma Metodu ..... | 46 |

**2. BÖLÜM .....**

**NİHAD SÂMÎ BANARLI'NIN MEDENİYET, KÜLTÜR, TÜRK DİLİ EDEBİYATI VE  
ESTETİK EĞİTİMİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ**

**A KÜLTÜR, MEDENİYET VE EĞİTİM**

|                                      |    |
|--------------------------------------|----|
| 1 Kültür .....                       | 47 |
| 1.1 Millî Kültür.....                | 47 |
| 1.2 Banarlı ve Millî Romantizm ..... | 48 |
| 1.3 Millî Rüya .....                 | 54 |
| 1.4 İstiklâl Marşı.....              | 55 |
| 1.5 Halk Kültürü .....               | 57 |
| 2 Mîmârî .....                       | 60 |
| 2.1 Halk Mîmârîsi .....              | 67 |
| 3 İstanbul'a Dair .....              | 68 |
| 3.1 Fetih ve İstanbul .....          | 70 |
| 4 Mûsıkî .....                       | 71 |

|                                               |                                                     |     |
|-----------------------------------------------|-----------------------------------------------------|-----|
| 5                                             | Kültür Köprüsü                                      | 73  |
| 6                                             | Tarih ve Edebiyat.....                              | 74  |
| <b>B DİN, AHLÂK EĞİTİMİ VE EDEBİYAT .....</b> |                                                     |     |
| 1                                             | Din Terbiyesi ve Edebiyat .....                     | 78  |
| 1.1                                           | İnanç ve Terbiye .....                              | 80  |
| 1.2                                           | Türk Müslümanlığı.....                              | 81  |
| 1.3                                           | Ahlâk ve İman.....                                  | 83  |
| 1.4                                           | Vicdan Dünyâsının Yıkılışı.....                     | 87  |
| <b>C SOSYAL TERBİYE .....</b>                 |                                                     |     |
| 1                                             | Devlet ve Devlet Terbiyesi .....                    | 89  |
| 2                                             | Gençlik Terbiyesi ve Eğitimi .....                  | 91  |
| 3                                             | Hoca Sevgisi ve Hocalık Terbiyesi.....              | 94  |
| 4                                             | Ciddiyet ve Çalışma İnkılâbı .....                  | 95  |
| 5                                             | Karakter Terbiyesi.....                             | 99  |
| 6                                             | Kadın Hakları.....                                  | 99  |
| 7                                             | Temizlik .....                                      | 100 |
| 8                                             | Belediye Terbiyesi .....                            | 101 |
| 9                                             | Eğlence.....                                        | 102 |
| 10                                            | Gazetecilik Terbiyesi.....                          | 102 |
| 11                                            | Spor ve Spor Terbiyesi .....                        | 103 |
| <b>D TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ</b>       |                                                     |     |
| 1                                             | Türk Dili Eğitimi.....                              | 104 |
| 2                                             | Türk Dili ve Edebiyatı Dersinin Genel Amaçları..... | 112 |
| 3                                             | İstanbul Türkçesi .....                             | 114 |
| <b>E EDEBİYAT EĞİTİMİ.....</b>                |                                                     |     |
| 1                                             | Banarlı'nın Liseler İçin Edebiyat Ders Kitapları    | 118 |
| 2                                             | Dil ve Edebiyat Derslerimiz.....                    | 122 |
| 3                                             | Klâsikler ve Edebiyat Eğitimi.....                  | 125 |
| 4                                             | Şiir ve Şâir Eğitimi.....                           | 126 |
| 5                                             | Divan Edebiyatı ve Öğretimi .....                   | 129 |
| <b>F ESTETİK EĞİTİMİ .....</b>                |                                                     |     |
|                                               |                                                     | 132 |

|                                                           |            |
|-----------------------------------------------------------|------------|
| <b>1 Türk Dili ve Edebiyatı Estetiği ve Eğitimi .....</b> | <b>132</b> |
| <b>SONUÇ VE ÖNERİLER.....</b>                             | <b>137</b> |
| <b>KAYNAKÇA .....</b>                                     | <b>143</b> |
| <b>DİZİN .....</b>                                        | <b>150</b> |

## ÖN SÖZ

Nihad Sâmî Banarlı, önemli bir edebiyat tarihçisi, yazar ve eğitimcidir. O, “*Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*” isimli eserinin yanında roman, şiir, tiyatro, hikâye, makale, fıkra ve deneme türlerinde de eserler vermiştir. Türkçenin hayranı ve savunucusu olan Banarlı, gençliğe millî şuuru aşılayan yazıları, dersleri, hazırladığı lise edebiyat ders kitapları ve Yahya Kemal’in bütün eserlerini toplayarak edebiyatımıza kazandırmasıyla kültür ve eğitim tarihimize önemli hizmetleri olan bir isimdir.

Millî kültürün en önemli öğelerinden biri dil ve edebiyattır. Dil ve edebiyat, millî kültürün aktarıcısı olması dolayısıyla toplumsal işleve sahiptir. Edebiyat hocaları, edebiyat metinleri aracılığıyla tarihimizle, kültürümüzle bağımızı sağlam tutarlar. Kültürün, bir milletin maddî ve manevî değerler bütünü olduğu düşünülürse bu değerler edebiyat eserleri ile yeni nesillere aktarılabilir. Edebiyat ve eğitim insanı daha iyiye, daha güzele götürmek bakımından ortak amaç taşır. Banarlı da bu ortak amaç doğrultusunda eserler kaleme almıştır.

Türk dili ve edebiyatı eğitimi ve Nihad Sâmî Banarlı’yı merkeze alan araştırmamıza öncelikle Banarlı’nın Külliyyâtına ve yazılarına ulaşmakla başladık. Nihad Sâmî Banarlı’nın biyografisini çeşitli ansiklopedik kitap ve kaynaklardan derledik. Araştırmamıza biyografik kaynakları tarayarak araştırmamıza esas olacak Nihad Sâmî Banarlı Külliyyâtı’nı, Türk dili edebiyatı eğitimi ve öğretimi, kültür-medeniyet ve sosyal terbiyenin eğitimle münasebetiyle ilgili diğer kaynakları tespit ederek devam ettik. Kaynakların tespit edilmesinden sonra Banarlı’nın eserlerindeki ilgili unsurlar konularına göre tasnif edilmiş ve fişlenmiştir. Bu çalışmalardan sonra yapılan fişlemeler Türk dili edebiyatı eğitimi ve öğretimi, kültür-medeniyet, sosyal terbiye ve eğitim açılarından değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Edebiyat eğitim ve öğretiminden, millî kültürümüze ait unsurlardan iyi bir sonuç elde etmek için nelerin yapılması gerektiği konusunun çalışıldığı bu araştırma, 1 Giriş, Nihad Sâmî Banarlı’nın hayatı ve eserleri ve edebî şahsiyetinin anlatıldığı ilk bölüm ile, esas konunun işlendiği Banarlı’nın; Kültür-Medeniyet, Sosyal Terbiye ve Eğitim ilişkisine; Türk Dili Edebiyatı ve Estetik Eğitimine dair görüşlerinin ve açıklamaların yer aldığı 2 bölümden meydana gelmektedir.

İlk bölümde, Banarlı'nın hayatı hakkında kısa bilgi verilmiş, ilk yazı denemelerinden örnekler yer almıştır. Onun edebiyatın bilim yönüne duyduğu ilgi nedeniyle edebiyat tarihçiliği yönü daha çok öne çıkmıştır. Bu bölümde, onun eserlerini kaleme alırken hangi metotlarla çalıştığı anlatılmış, bunun yanında eserleri tanıtılmış ve eserlerindeki tesirler üzerinde durulmuş, vefatının ardından talebelerinin onun için söylediklerine de yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca Banarlı'ya yıllarca sohbetleri, bilgi ve fikirleriyle sanat, îman ve fikir hocalığı yapan Yahya Kemal'den de kısaca bahsedilmiştir. Yahya Kemal'i milletin hafızasında yaşatmak için Banarlı, titiz çalışmaları sonunda Yahya Kemal'in dördü şiir kitabı olmak üzere on kitabını yayımlamış; şair adına müze kurulmasını da sağlamıştır. Banarlı, ayrıca Yahya Kemal'le ilgili üç kitap hazırlamıştır. Banarlı, Yahya Kemal Türkçesinin dilimizin buhranlı döneminde Türkçenin sesine, mîmârîsine, rûhuna ve dehâsına sadık kalarak dilimizi devrinin zirvesine ulaştırdığı düşüncesindedir. Yahya Kemal, Türklerin Müslümanlık anlayışlarıyla, İslâma getirdikleri millî, tarihî çizgileri görmek, araştırmak ve bulmak lüzûmuna ehemmiyet verirdi.

2. bölümde ise; Kültür, Medeniyet, Sosyal Terbiye ve Eğitim ile ilgili unsurlar maddeler hâlinde sıralanmış, bu konulara ilişkin Banarlı'nın düşüncelerine yer verilmiştir.

Banarlı, yazılarında gençlere millî kültürün benimsetilmesi hususunu sıklıkla vurgulamıştır. Millî kültür, bir millete kimlik kazandıran, diğer milletlerle arasındaki farkı belirlemeye yarayan, tarih boyunca meydana getirilen o millete ait maddî ve manevî değerlerin uyumlu bir bütünüdür. Bir toplumu millet yapan ve onun bütünlüğünü sağlayan millî kültürdür. Banarlı, millî romantizmin idrâki ile bir milletin bağlı bulunduğu ortak medeniyet hangi medeniyet olursa olsun, o medeniyet içinde, yine kendisi olarak; kendi millî şahsiyeti, millî haysiyeti ve millî değerleri ile birlikte kalkınacağına inanır.

Yeni nesillerin “din terbiyesi” için en tesirli vasıtanın edebiyat olduğunu söyleyen Banarlı, edebiyatın güzel bir sanat olarak önce, insanların dinî heyecanlarından doğduğunu ifade eder. Banarlı, her yerde ve her zaman yeni nesillerin din terbiyesi için edebiyatın klâsik eserlerinden faydalanmayı önerir. Banarlı, asırlarca dünyaya fazilet, ümit, iyilik, iman ve rahmet yağdıran söz sanatının insanlığın vicdan dünyasını onarmak için işe el atması gerektiğini söyler. Türklük, Müslümanlık harcıyla yoğrulmuş tek bir bütün hâlinde yekpâreleşmiştir. Türkler, mîmârîde, mûsıkîde, edebiyatta, kültür ve sanatta İslâmî bazı unsurları millîleştirip Türk Müslümanlığı terkiibini yaratmışlardır.

Banarlı, yazılarında insanın toplum içindeki davranışlarını belirleyen sosyal terbiye üzerinde durarak; toplumun nasıl daha mutlu ve huzurlu olabileceğine ilişkin görüşlerini de açıklamıştır. Banarlı Külliyyâtındaki sosyal terbiyeye ait unsurlar belirlendikten ve bu unsurlar alt başlıklar hâlinde sunulduktan sonra Banarlı'nın sosyal terbiye unsurları hakkındaki düşünceleri ve bunların eğitimdeki yeri de burada ele alınmıştır.

Bu bölümde, Türkçenin çağlar boyunca Türk zevkinin, estetiğinin, irfânının, en güzel tercümânı oluşuna dikkat çeken Banarlı'nın Türk dili ve edebiyatı eğitimiyle ilgili görüşlerine yer verilmiş ve bu görüşlerin edebiyat eğitimindeki yeri değerlendirilmiştir. Banarlı, öğrencilerin millî bilinç düzeylerini geliştirmek ve Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda yetiştirmelerinin sağlanması üzerinde durmuştur.

Malzemesi dil olan ve güzel sanatların bir dalı olan edebiyatın estetik yönünün çeşitli örneklerle açıklandığı bu bölümde, Banarlı'nın edebiyat estetiği ve diğer estetik unsurlara dair görüşlerine yer verilmiştir. Güzel sanat yapıtları, her şeyden önce yüksek duygu ve düşünce ürünleridir. Güzel sanatlar, bu yönüyle uygarlığa ve insanlığa büyük katkıda bulunurlar. Edebiyat ürünlerinin bir bölümü, insanları çeşitli bakımlardan eğitmek amacıyla yazılmıştır. Bunun yanında edebiyat, insan gerçeğinin “estetik” ifadesi peşindedir. Banarlı; Türkçenin *güzeli aramak* duygusunda olduğuna dikkat çeker. Ayrıca Onun hatıra güzelliği ve fizikî güzellik gibi diğer estetik unsurlar üzerine görüşlerine de yer verilmiştir.

Araştırmamızda, Banarlı Külliyyâtındaki kelimelerin yazımında imlâ ve yazım kuralları olduğu gibi kabul edilmiş, yazarın dil ve imlâsına müdahale edilmemiştir. Tezin diğer bölümlerinin yazımında Türk Dil Kurumu Yazım Kılâvuzu (2005) esas alınmıştır.

Amacımız, gazete ve dergi yazılarında bile halka hocalık yaparak iyiyi, doğruyu ve güzeli işaret eden Nihad Sâmi Banarlı'yı tanıtmak, Türk dili ve edebiyatı eğitimiyle ilgili düşüncelerinden bu özel eğitim alanında faydalanmaktır. O, geçmişimizi idrâk edip bugüne ve geleceğe taşıyarak, edebiyat eserlerindeki fikirleri modernize ederek onlardan alacağımız dersleri öğretir. Gerçek milliyetçiliği, bir milletin her sahada en üstün olduğu tarafı bulmak,

göstermek ve sevmek olarak algılayan Banarlı; gençlerimizi memleketimizin gerçekleri üzerine kurulmuş, sağlam, çekici ve müsbet bir mefkûre ile yetiştirmenin önemine işaret eder.

Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanını geliştirmeyi amaçlayan bu araştırma sırasında değerli görüş ve tecrübeleriyle yardımlarını esirgemeyen, büyük bir sabır gösteren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mustafa TATCI'ya ve maddî- manevî destek olan aileme, bu çalışmanın ortaya çıkmasında emeği olan bütün hocalarıma, arkadaşlarıma şükranı bir borç bilirim.

Samet GÖKÇELİ

Siirt, 2007

## KISALTMALAR

|      |                                             |
|------|---------------------------------------------|
| APK  | : Araştırma Plânlama ve Koordinasyon Kurulu |
| C.   | : Cilt                                      |
| Çev. | : Çeviren                                   |
| Haz. | : Hazırlayan                                |
| MEB  | : Millî Eğitim Bakanlığı                    |
| Nu.  | : Numara                                    |
| s.   | : Sayfa                                     |
| S.   | : Sayı                                      |
| TBMM | : Türkiye Büyük Millet Meclisi              |
| TDK  | : Türk Dil Kurumu                           |
| Vb   | : Ve benzeri                                |
| Yay. | : Yayınları                                 |
| YKY  | : Yapı Kredi Yayınları                      |
| yy   | : Yüz yıl                                   |

## GİRİŞ

Ailede başlayan eğitim, okullarda devam eder ve insan hayatının her dönemini kapsar. Eğitim, bir ülkede millî birlik ve beraberliğin sağlanmasında en önemli unsurdur. Ülke kalkınması, ancak eğitimde birlik sağlanması ile gerçekleştirilebilir. Eğitim ve öğretimdeki gelişme düzeyi bir toplumun kalkınmışlığının aynasıdır. Kalkınmanın, akıl ve bilimin önderliğinde gerçekleşeceğine inanan Atatürk, millî eğitime büyük önem vermiştir. Geri kalmışlıktan kurtulmak, Atatürk'ün gösterdiği hedefler doğrultusunda çağdaş ve tarihini unutmayan nesiller yetiştirmekle mümkün olur. Eğitim, hem çağdaş; hem de millî değerlere bağlı olmalıdır. Millî değerlerden yoksun bir eğitim, millî birlik ve beraberliğin kurulmasını zorlaştırır. Bir devlet, eğitim çağındaki kuşaklara, iyi ve kötüyü, kalkınmayı, millî birlik ve beraberlik ülküsünü ancak eğitimle verebilir. Genç kuşaklar, güçlü bir millî eğitimle, gerektiğinde millî menfaatler konusunda kendi çıkarlarını hiçe sayan, her türlü fedakârlığı yapmaya hazır bir ruhla yetiştirilmelidir.

Çağdaş eğitimin amacı bilimsel düşünen, anlayan ve üreten insan yetiştirmektir. Bir eğitim sisteminin çağdaş olmasının koşulu bilimsel düşünceden yana olmasıdır. Türk Milli Eğitim Temel Kanunu'nda eğitimin amacı; “Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır. Türk milletinin bütün fertlerini hür ve bilimsel düşünce gücüne sahip, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” şeklinde belirtilmektedir.

Çağımızın modern eğitim anlayışı öğrenciyi merkeze alır ve onda eleştirel düşünmeyi geliştirmeyi gaye edinir: “Günümüz pedagojisi, hem bilgi ve değerleri, kültürel kalıtı aktarmayı amaçlayan, hem de öğrencide kişisel inisiyatifi, otonomiye ve eleştiri ruhunu geliştiren bir eğitim etkinliğini aynı süreçte birleştiren bir diyalektiği önerir. Bu, öğrenciyi, hem kendi gizil gücünü geliştirmede hem kendi geleceğini üstlenmede sorumlu kılacaktır.” (Landry, 2002:3)

Eğitimin bireye sağlayabileceği en önemli katkı, yaşam boyu işine yarayacak olan kendi kendine bilgiye ulaşma ve öğrenme becerileri kazandırmaktır. Öğretmen açısından asıl olan, öğrencinin kendine has yeteneklerini, gizil gücünü keşfetmesine yardımcı olmaktır.

Eğitim ve öğretim birbirini tamamlayan ayrılmaz bir bütündür:

**Öğretim:** “Öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan örgün süreçlerin tümüdür.” (Varış, 1987:9) “Bir başka deyişle plânlı programlı eğitime öğretim denir.” (Küçükahmet, 2002:3)

Eğitim ve öğretim süreciyle millî kültür değerleri öğrencilere kazandırılır. Millî kültürün en önemli öğelerinden biri dil ve edebiyattır. Dil ve edebiyat, millî kültürün aktarıcısı konumundan dolayı toplumsal işleve sahiptir. Kültürün, bir milletin maddî ve mânevî değerler bütünü olduğu düşünülürse bu değerler edebiyat eserleri ile yeni nesillere aktarılabilir. Banarlı, Türkiye Türklüğünü bütün bir tarihî ve cihanşümül değerleri ile tanımak ve sevmek gerektiğini işaret eder.

Edebiyatın “edeb” kökünden gelmiş olması dolayısıyla ahlâk ile ilişkisi tartışlagelmiştir. Ahlâkçı edebiyattan genel olarak insanı ve cemiyeti rûhen ve zihnen temizlemesi terbiye edip yükseltmesi anlaşılmaktadır. Edebiyatın bireysel ve toplumsal hayatı ahlâk değerleriyle güzelleştirmesi işlevinden salt ahlâkçı bir anlayış düşünülmemelidir. Edebiyatın edeble ilişkisini Banarlı, şu şekilde açıklamıştır:

“Edebiyâta edeb adı, edeb, terbiye öğretmek tabiatında bir sanat olduğu için verilmiştir. Bu sanatın sanatkârlarına edîp denilmesi de bundandır” mealinde bir söz devrin idrâkine yerleşmişti.” (Banarlı, 1985:178) Edebiyatın “edep tâlim etmek” için vâsıta sayılmamasının edepsizlik tâlim edeceği anlamına gelemeyeceğini vurgulayan Banarlı; bu yönüyle edebiyatta estetikle sosyal faydayı bir potada birleştirir.

Afetinan, Osmanlı’dan günümüze Türk kültür çağında ve hatta bütün medenî cemiyetlerde edebiyat denildiği zaman şu düşüncelerin anlaşıldığını belirtir:

“Söz ve mânâyı, yani insan dimağında yer eden, her türlü bilgileri ve insan karakterinin en büyük duygularını, bunları dinleyenleri veya okuyanları, çok alâkalı kılacak surette söylemek ve yazmak sanatı. Bunun içindir ki, edebiyat, ister nesir halinde olsun, ister nazım şeklinde olsun, tıpkı resim gibi, heykeltıraşlık gibi, bilhassa musiki gibi, güzel sanatlardan sayılagelmektedir.” (Afetinan, 1959:171-273)

Namık Kemal *edebiyatla- edeb ve terbiye hatta millet terbiyesi* arasında büyük alâka görüyordu. Namık Kemal, tiyatro ile milletine yüce ülküler aşılama idealini benimsemiştir.

Edebiyatın bireysel ve sosyal çeşitli işlevleri vardır:

“Edebiyat, insan ve toplum hayatını yansıtan duygu, düşünce, gözlem ve hayâllerin söz veya yazı ile güzel ve etkili bir şekilde anlatılması sanatıdır. Bu anlamda edebiyat, çocuğun duygularını terbiye eder, hayâl dünyasını zenginleştirir, estetik zevkini genişletir, tarihin süzgecinden süzülüp gelen kendi milletin kıymet hükümlerini öğretir, millî benlik ve millî kimlik kazanmasını sağlar.” (Karakuş, 2005:168) Edebiyatın temel işlevleri arasında duyguları geliştirme, duyarlık kazandırma duygu ve düşünce arasında sağlıklı bir denge kurma yer alır. Çünkü insanoğluna sevmeyi, acımayı, güzellikler karşısında heyecanlanmayı öğretmede, edebiyat önemli bir görev üstlenir. Kişiyi, sıgılıktan, bencillikten ve onun doğurduğu yalnızlıktan kurtarır.

Banarlı’nın da belirttiği gibi edebiyat, “Söz ve yazı ile yapılan bir güzel sanattır” ve edebiyatçılar, güzelliği gaye edinmiş olan edebiyat vasıtasıyla yeni fikir ve idealler ortaya koyarak ideal insan tipleri çizerler; bunun yanında insanları yüksek ideal ve hedeflere sevk ederler.

Edebiyatın eğitimle olan ilişkisini ise Cahit Kavcar şöyle açıklar:

“Edebiyat ve eğitim, insanla ve insan topluluklarıyla ilgilenip uğraşma bakımından, birbirini tamamlayan, birbiriyle yakından ilişkisi olan iki alandır. Çünkü edebiyatın da, eğitimin de konusu insandır. İnsanoğlunun yeryüzündeki serüvenleri,

doğal ve toplumsal çevresiyle ilişkileri, sağlıklı bir yaşayış özlemi, bu iki alanın ortak konusunu oluşturur. Birbirinden ayrı yollarda, ayrı amaçlarda olan, birbirlerinden habersiz ve kendi dünyasında yaşayan insanları ruh ve zevkçe birleştiren köprüyü ise edebiyat kurar.“ (Kavcar,1982:2) Görüldüğü gibi edebiyat ve eğitim insanı daha iyiye, daha güzele götürmek bakımından ortak amaç taşır.

Türk dili edebiyatı, estetik eğitimi ve sosyal terbiye konusundaki yol gösteren görüşleriyle rehber olan Banarlı; hazırladığı lise ders kitapları ile birkaç dönem öğrencilerin doğru ve zevkli edebiyat dersi işlemelerine büyük katkısı olmuştur. O, pek çok okulda kültürlü ve sağlam karakterli gençler yetiştirerek Türk milletinin istifadesine sunmuştur. Öncelikle kendisi milletin evlatlarına model olmuş ve Türk kültür tarihine hizmetleri çok olmuştur.

## **KAVRAMSAL ÇERÇEVE**

Bu bölümde araştırmanın genel çerçevesi ve Nihad Sâmi Banarlı'nın medeniyet-kültür, sosyal terbiye ve eğitim; Türk dili edebiyatı ve estetik eğitimiyle ilgili görüşleri hakkında açıklamalar yapılmıştır.

### **Problem Durumu**

Nihad Sâmi Banarlı, edebiyat tarihçiliğinin yanında öğretmen kimliğiyle gençliğe millî şuuru aşılayan dersleri, edebiyat ders kitapları ve çeşitli yazılarıyla Türkçenin hayranı, aynı zamanda savunucusu olarak Türk edebiyatında yerini almıştır.

Edebiyat öğretmenliği de yapan Banarlı'nın eserlerinde, Türk dili edebiyatı, estetik eğitimiyle; millî kültür, medeniyet ve sosyal terbiyeye ait unsurlardan eğitimin çeşitli kademelerinde faydalanılmasıyla ilgili önemli görüşler mevcuttur. Ülkemizde dil ve edebiyat eğitimi, üzerinde özenle durulması gereken önemli bir konudur. Türk dili ve edebiyatı eğitimi- öğretiminin başlıca sorunları arasında Türkçe-edebiyat öğretmenlerinin iyi yetiştirilememesi, öğrenciler tarafından bu derslerin yeterince önemsenmemesi, dersin verilisinde başarılı yöntemlerin uygulanamaması, okuma isteğinin kazandırılmaması gibi nedenler bulunmaktadır. Banarlı'nın bu görüşleri, bir

sorun hâline dönüşen Türk dili ve edebiyatı eğitimi ve öğretimi alanında yapılacak araştırmalar ile eğitim alandaki millî kültür kaynaklı sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır. Bu açıdan bu araştırma da böyle bir gerekliliğe dayalı olarak tasarlanmıştır.

### **Araştırmanın Amacı**

Nihad Sâmi Banarlı; hazırladığı lise ders kitaplarıyla birkaç dönem öğrencilerin doğru ve zevkli edebiyat dersi işlemelerini sağlamış, Yahyâ Kemal'in bütün eserlerini toplayarak edebiyatımıza kazandırmış, kültür tarihimize önemli hizmetleri olmuş bir şahsiyettir. Banarlı'nın eserlerinde Türk dili-edebiyatı ve estetik eğitimi-öğretimi, kültür-medeniyet ve sosyal terbiyenin eğitimle ilişkisine dair çeşitli görüş ve açıklamalar yer almaktadır. Banarlı, yazılarında edebî estetikle sosyal faydayı birleştirerek halkı bilinçlendirmek için millî kültürümüze ve medeniyetimize ait çeşitli unsurları işlemiştir. O, sosyal terbiye konusundaki sorunlara dikkat çekmiş ve bu doğrultuda eğitilip yetiştirilen insanların topluma nasıl faydalı olduklarını örneklerle açıklayarak bu sorunlara çözüm aramıştır.

Buradan hareketle, Banarlı'nın eserlerindeki ilgili verilerin tespit ve tahlil edilerek eğitim bilimleri ışığında öğrencilerin, gençlerin eğitiminde bu görüşlerden faydalanılması hedeflenmekte; bunun yanında Türk Dili ve Edebiyatı dersinin temel amacı olan Türk dilini sevdirmek, dilin düzgün kullanılmasını öğretmek ve edebiyat zevki kazandırmak için yapılması gerekenlere dâir Banarlı'nın görüşlerinden yararlanmak da araştırmanın amaçları arasındadır. Belirtilen bu genel amaç doğrultusunda araştırmada, Nihad Sâmi Banarlı'nın eserlerindeki ilgili görüşlerin eğitimdeki yeri ve önemi nedir? sorusuna cevap aranmıştır.

## Araştırmanın Önemi

Araştırmanın odağında Banarlı'nın eserlerindeki Türk dili edebiyatı ve estetik eğitimi, kültür-medeniyetimize ait unsurların eğitimdeki işlevi ve yeri, sosyal terbiyeyle ilgili konular yer almıştır. Elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır ve ulaşılan sonuçların eğitimin çeşitli alanlarında kullanılabilecek veriler içermesi araştırmanın önemini ortaya çıkarmıştır. Bu verilerin eğitim ve öğretimde kullanılarak değişik açılımlara vesile olması düşünülmüştür.

Türk dili ve edebiyatı eğitimi- öğretiminin genel amaçlarında “ideal insan tipi kimdir ve nedir?” sorularına cevap verilir. Türk dili ve edebiyatı derslerinde, millî birlik ve bütünlüğün vazgeçilmez temel unsurlarının başında gelen Türk dilini; özelliklerini bozmadan edebiyatımızın seçkin eserlerinden faydalanmak suretiyle (Yunus Emre, Fuzûlî, Nedim, Yahya Kemal gibi ortak millî kültür değerleri taşıyan yazarlarımızın eserleri) Türk toplumunun temel değer hükümlerini benimsetmek amaçlanır. Bu amaç, Anayasamız ve Millî Eğitim Temel Kanunu'ndaki hükümler doğrultusunda millî ve manevî değerlerine sahip ideal insan tipinin nasıl gerçekleştirileceğinin yöntemini ortaya koyar.

Millî ve manevî değerlere sahip, maddî ve manevî kültür birikimini kendisinden sonraki nesillere taşıyarak bu yönüyle gelenekle gelecek arasında köprü görevi gören vatandaşlar yetiştirmek şeklinde özetleyeceğimiz hedeflenen ideal insan tipine estetik ve didaktik eserler vasıtasıyla ulaşılabilecektir. Seçilen eserler; millî kültürün can damarı, medeniyet hazinesi, aynı zamanda millî birlik ve beraberliğin sigortası dil ile oluşturulduğuna göre dilin bu işlevinden faydalanılması doğaldır. MEB tarafından ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri için hazırlanan “100 Temel Eser” projesi bu çalışmaların devamı niteliğindedir. Sonuç olarak, Banarlı Külliyyâtı üzerinde yapılan çalışmalar neticesinde edebiyat ve edebiyat eğitiminin öğrencilere katkısına değinilerek edebiyatın insan yaşamındaki yeri gösterilmek istenmiştir.

Son zamanlarda çeşitli boyutlarda etkisi görülen popüler kültürden edebiyat da

nasibini almış; edebî estetikten yoksun eserler çok satan hâline gelmiştir. Schiller, *“İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Mektuplar”* adlı denemesinde estetik eğitiminin yalnızca bireysel ruhun gerçek dengesi için değil; aynı zamanda uyumlu bir toplumsal gelişme için de gerekli olduğunu iddia eder. Schiller, estetik eğitimin hem bireysel hem de toplumsal gelişme bakımından büyük önem taşıdığını belirtir. Schiller, insanların büyük bir makinenin basit parçaları oldukları toplumlarda, bireylerin kendilerini tam anlamıyla gerçekleştirmelerinin mümkün olmadığını ifade eder ve özgürlük yalnızca eğitim aracılığıyla ortaya çıkabilir ve eğitimin anahtarı da “güzellik tecrübesi”dir. der.

Medeniyet, bir ülke veya toplumun maddî ve manevî varlıklarının, düşünce, sanat, bilim, teknoloji ürünlerinin tamamını ifade eder. Eğitim, medeniyetlerin kurulmasını ve kuşaktan kuşağa naklini sağlar. Bilgi, sanat, kültür, örf, adet, gelenek ve göreneklerin kuşaktan kuşağa transferi için "eğitim" kaçınılmaz bir olgudur. Dil kültür-medeniyet ve eğitim arasında çok yakın bir ilişki vardır.

Sosyal terbiye, insanın sosyal hayattaki yerinin ve görevinin bilincinde olmasını, edepli yetişmesini sağlayıp diğer insanlarla ilişkilerde nasıl davranması gerektiğini öğretir. Banarlı, yazılarında toplumsal konuları ve sorunları ele almış; güncel sorunlara millî kültür ve sosyal terbiye penceresinden yaklaşmıştır. Ayrıca Banarlı, millî kültürümüzü gençlere kazandırmak için neler yapılması gerektiği üzerinde durmuş ve bunun millî bir eğitim sistemiyle mümkün olacağını vurgulamıştır.

Tüm bunlar, bilimin öncülüğünde Türk dili edebiyatı, estetik eğitimi ve kültür-medeniyet ve sosyal terbiyenin eğitimle ilişkisi ekseninde tartışmaya açılmış; sonuç olarak bu araştırma ile elde edilen verilerin ilgili alanın bilimsel formasyonuna katkı sağlaması beklenmektedir.

### **Sınırlılıklar**

Bu araştırma, Nihad Sâmi Banarlı’nın; yazıları ve külliyâtında yer alan Türk dili edebiyatı ve estetik eğitimi, kültür ve medeniyetimize ait unsurların eğitimdeki işlevi, yeri ve sosyal terbiye ile ilgili hususlardaki açıklamalar ve görüşlerle sınırlıdır.

## **Varsayımlar**

Bu araştırmanın dayandığı temel varsayımlar şunlardır:

Türk edebiyatında Nihad Sâmi Banarlı, milletimizin sanat ve kültür bakımından yetiştirdiği müstesna bir şahsiyettir. Banarlı'nın yazıları, ders kitapları ve külliyâtında yer alan Türk dili edebiyatı ve estetik eğitimi-öğretimi kültür-medeniyet ve sosyal terbiye ile ilgili görüşlerinden eğitimin çeşitli alanlarında faydalanılabileceği varsayılmaktadır.

## **Terimlerin ve Kısaltmaların Tanımlanması**

Bu çalışmada sık kullanılan bazı kavramların anlamları şöyledir:

### **Eğitim ve Türk Dili Edebiyatı Eğitimi**

“Eğitim, insanın hareket ve davranışlarında, duygu ve düşüncelerinde hayallerinde, ideallerinde, kıymet hükümlerinde, hayata bakış açısında, estetik zevkinde değişiklik yapma süreci olduğuna ve bu özelliklerin edebiyatla yakın alakası bulunduğuna göre edebiyat ile eğitim arasında çok sıkı bir ilgi ve iletişim vardır. Bu yüzden diyebiliriz ki edebiyat, eğitimin en önemli ve somut aracı olma özelliğine sahiptir. Millî Eğitimin amaçları doğrultusunda gençlerimizi edebî metinlerle iyiye ve güzele ulaştırıp olumlu davranış değişiklikleri meydana getirebiliriz.” (Karakuş, 2005:192)

Edebiyat eğitimi, millî değerlerimizi evrensel değerlerle birleştirip genç nesillere sunmada en önemli yollardandır. Edebiyat eğitimi ne kadar başarılı verilirse o ölçüde kültürümüz, dilimiz ve değerlerimiz geleceğe aktarılmış olur:

“Edebiyat eğitimi kısaca, edebî metinlerdeki sanat değerini sezmeyi, dilin metinde kazandığı anlamları kavramayı ve metni yorumlamayı sağlayacak becerileri kazandırmayı amaçlar. Bu eğitimin ilk ve önemli basamağı lise yıllarındaki edebiyat dersleridir. Edebiyat derslerinde öğrencilere, her yönüyle bireysel, ulusal, evrensel değer, zevk ve anlayışın edebî metinlerde nasıl inceleneceği ve değerlendirileceği hususunda beceriler kazandırılmalı; sanata özgü yaşantının özellikleri hissettirilmelidir.

Öğrencilerin; her düzeydeki dil göstergelerinin nerede, niçin, nasıl ve neden kullanıldığını kavrayabilecek bir anlayışa erişmelerini sağlayarak onları, Türk milletinin birer ferdi yapmaktır.” (MEB, 2005-A:7)

“Edebiyat ve eğitim, insanla ve insan topluluklarıyla ilgilenip uğraşma bakımından birbirini tamamlayan, birbiriyle yakından ilişkili olan iki alandır. Çünkü edebiyatın da, eğitimin de konusu insandır. İnsanoğlunun yeryüzündeki serüvenleri doğal ve toplumsal çevresiyle ilişkileri, sağlıklı bir yaşayış özlemi, bu iki alanın ortak konusunu oluşturur. Birbirinden ayrı yollarda, ayrı amaçlarda olan, birbirinden habersiz ve kendi dünyasında yaşayan insanları ruh ve zevkçe birleştiren köprüyü edebiyat kurabilir.” (Kavcar, 1999:2)

### **Estetik Eğitimi**

Edebiyat eserleri bir toplum benliğini, kimliğini ve kişiliğini gösteren metinlerdir. Edebiyat metinleri aracılığıyla insanların toplumla bütünleşmesi, sosyalleşmesi sağlanır. Edebiyat dünyasında öğrencinin düşüncelerini geliştirecek, duygularını olumlu yönde eğitecek, estetik zevkini geliştirecek ve millî kimlik kazandıracak nitelikte pek çok eser bulunmaktadır. Bu eserler, öğrencinin eğitimi ve öğretimi için en uygun araçlardır.

“Edebî metinler, sanat zevki ve anlayışıyla kültür değerlerini hayatın gerçekliğinden hareketle somutlaştırır. Bunlar; insanın zevkinin gelişmesine ve mensubu bulunduğu toplumun değerlerini benimsemesine hizmet eder.” (MEB, 2005-A:7) Bunun için edebiyat eğitimi; estetik zevkin gelişmesi, kültürel değerlerin somut olarak ifadesi ve yorumlanması bakımından son derece önemlidir.

## **Kültür ve Medeniyet**

1992 Türk Dili ve Edebiyatı programında Türk Dili ve Edebiyatı dersinde eserleri okutulacak yazar ve şairler ile onların eserlerinden seçilen metinler yoluyla millî kültür, gelenek, görenekler ve ulusal çıkarların benimsetilmesi, öğrencide çağdaş bilim ve teknolojiye ilgi uyandırılması gibi noktalar üzerinde durulmuştur. Ayrıca, öğrencinin okuma yoluyla iyiye ve güzele yönelmesine, yaşama sevinciyle güçlenmesine, kendine güven duymasına ve iyi alışkanlıklar edinmesine dikkat çekilmiştir. (Tebliğler Dergisi, S.2370, 1992:816-817) Bu doğrultuda çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşabilmenin yolu genç nesillere, her alanda doğru bir eğitim vermekten geçer. Kültürlü, millî birlik bilincine, edebiyat zevkine ve inceliğine erişmiş, yaşama sevinciyle iyiye ve güzele ulaşabilen nesillerin yetişmesinde edebiyat eğitiminin rolü yadsınamaz.

## **Sosyal Terbiye**

Sosyal terbiye; insanın, sosyal adâp ve terbiye doğrultusunda eğitilip vicdanlı, edepli yetiştirilmesi; sosyal hayattaki yerinin ve sorumluluğunun bilincinde olmasıdır. Sosyal terbiye, insanın toplumdaki vazifelerinin, hareketlerinin bilincinde olup topluma faydalı olmasıdır.

Banarlı'nın "Devlet ve Devlet Terbiyesi, Gençlik Terbiyesi ve Eğitimi, Karakter Terbiyesi, Hoca Sevgisi ve Hocalık Terbiyesi, Ciddiyet ve Çalışma İnkılâbı, Kadın Hakları, Belediye Terbiyesi, Temizlik, Gazetecilik Terbiyesi, Spor Terbiyesi gibi sosyal terbiyeye ilişkin yazılarında bu konuların tarihî ve kültürel temellerine inerek sunduğu tavsiyelerden eğitimin çeşitli alanlarında yararlanabiliriz.

## **YÖNTEM**

Bu araştırmada kavramsal çerçevenin şu şekilde oluşturulmuştur:

### **Araştırmanın Modeli**

Nihad Sâmi Banarlı'nın eserlerindeki Türk dili-edebiyatı, estetik eğitimi-öğretimi, kültür-medeniyet ve sosyal terbiyenin eğitimle ilişkisini değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırmanın gerçekteştirilmesinde "tarama" niteliğinde bir model kullanılmıştır. Bu model çerçevesinde, Nihad Sâmi Banarlı Külliyyâtı ve Türk dili-edebiyatı ve estetik eğitimi-öğretimi, kültür-medeniyet, sosyal terbiye ve eğitim-öğretimle ilgili kaynaklardan elde edilen veriler çözümlenerek değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada Banarlı'nın; Türk dili-edebiyatı ve estetik eğitimi, kültür-medeniyet, sosyal terbiye konuları ile ilgili görüşleri ve açıklamalarının eğitimdeki neden-sonuç ilişkilerini tespit ve tahlil etmek için "betimsel" araştırma türü kullanılmıştır. Araştırma modeli olarak ise; veri toplama, analiz-sentez, yorumlama vb. yöntemler kullanılmıştır.

### **Evren ve Örneklem**

Araştırmanın evreni Banarlı'nın külliyyâtı, çeşitli yazıları, konuşmaları, edebiyat ders kitapları kitabıdır. Araştırmanın örneklemini ise yukarıda belirtilen kitaplarda yer alan Nihad Sâmi Banarlı'nın Türk dili-edebiyatı ve estetik eğitimi, kültür ve medeniyetimize ait unsurların eğitimdeki işlevi ve yeri, sosyal terbiye ile ilgili hususlardaki açıklamaları ve görüşleridir.

## **Veri Toplama Teknikleri**

Araştırmamızda bölümlere ayırarak incelediğimiz konularla ilgili alan taraması yapılmıştır. Gazi Üniversitesi ve Yüksek Öğretim Kurumu Kütüphanesi, Millî Kütüphane ve Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nda konuyla ilgili kaynaklar ve çeşitli gazeteler, dergiler, makaleler ve yazılar taranmıştır. Yararlanılan kaynaklar ilgili bölümde verilmiştir. Araştırmamıza kaynak teşkil edecek kitap, dergi, makale vb. belge ve bilgiler konularına göre tasnif edilmiştir. Güncel bilgiler internet ortamından takip edilmiştir.

## **Verilerin Analizi**

Araştırmamızda öncelikle Banarlı Külliyyâtı ve yazıları taranmış, daha sonra araştırma konusuyla ilgili Türk dili-edebiyatı ve estetik eğitimi, kültür- medeniyet, sosyal terbiye ve eğitim bilimleri kitapları tespit edilmiş; bu noktadan hareketle elde edilen kaynaklar konularına göre fişlenmiştir. Gerekli kaynaklara başvurularak, elde edilen verilerle çalışmanın bakış açısı belirlenmiştir.

## **BULGULAR ve YORUM**

Edebiyat öğretmenliği ve tarihçiliği yapan, gençlerin doğru ve güzel Türkçe kullanması için ders kitapları hazırlayan; yazılarıyla Türkçenin hayranı ve savunucusu olan Nihad Sâmî Banarlı, çalışmalarında gençlere millî hedefleri işaret etmiştir.

Banarlı, Türk dili ve edebiyatı derslerini öğrencilere millî dilin, Türk edebiyatı ve Türk edebiyat târihinin öğretildiği dersler olarak tanımlar ve bu derslerin millî şahsiyeti olan bir zevkin, kültür ve tefekkürün gelişmesini sağladığını ifade eder. Türk dili ve edebiyatı dersinin temel amacı, bir şey belletmekten ve öğrenciye birtakım

bilgiler yüklemekten çok, Türk dilini sevdirmek, dilin düzgün kullanılmasını öğretmek ve edebiyat zevki kazandırmaktır.

Türkçe, eski ve işlek bir dil olmasının yanında Banarlı'ya göre üç büyük imparatorluk dilinden biridir. İmparatorluk dili olan Türkçe çeşitli ülkelerden derlediği kelimeleri alırken kendi gramerine, estetiğine ve fonetiğine göre millileştirerek bunları Türkçemizin ses ve cümle yapısına, "Türk zevki", "Türk estetiği"ne uygun hale getirmiştir. Dili, her ilmin, her fennin, her tefekkürün kapısını açan altın anahtara benzeten Banarlı, ancak bu anahtara sahip olan milletlerin, medeniyette hızlı ve hayırlı adımlar atabileceklerini düşünerek çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşmanın dil ile mümkün olacağına inanır.

Kendisi de edebiyat öğretmenliği yapmış olan Banarlı; bu milletin okuyan, düşünen kafaları, çarpan gönülleri şeklinde tanımladığı edebiyat hocalarının; milletin çocuklarına, milletin dilini ve edebiyâtını öğretmekteki büyük hazzı duyunca milletin şiirine, kültürüne ve sanatına daha derin bağlarla bağlanacağını ifade ederek “Yeni ve millî çalışma programı, bilhassa bilgili ve idealist muallimlerimizin hakikî terbiyecilerimizden büyük himmet beklemektedir.” der.

Dil, tarih ve edebiyât derslerini, memleketimizde millî temel sağlamlayan dersler olarak niteleyen Banarlı, bunlar üzerinde çok şuurlu, çok hassas olmak, millî dilin, millî târihin ve millî edebiyâtın, bütün zafer ve şeref sahîfelerini bu milletin çocuklarına tanıtmak ve sevdirmenin gerekliliğini vurgularken; milletlerin yarını demek olan vatan

çocuklarında millî güven duygusunun bu derslerin atmosferinde sağlanacağı düşüncesindedir.

Banarlı, bir milletin medeniyet târihinde elde ettiği hayat bilgileri, hayat tecrübeleri; milletçe yaratılan ilimler ve sanatların; büyük millet olarak kazanılan çeşit çeşit kâbiliyetler ve zaferlerin, o milletin yeni nesillerinin rûhuna ve kafasına; en kıymetli birer tohum gibi ekildiğini, bu mânevî ziraatın ise bilhassa millî dil, millî târih ve millî edebiyat vâsıtasıyla yapıldığını ifade eder. Ayrıca O, millî kültürü; millî ve müşterek bir dil, mûsikî, kader, iman ve tarihin meydana getirdiğini söyler.

Banarlı'ya göre romantizm, milletlerin dilde, kültür, sanat ve edebiyatta kendilerini bulmaları, kendilerine gelmeleri demektir. Bunun içindir ki, milletleri uyandırma ve kalkındırmada çelikten bir temel vazifesi gören millî romantizm, bir milletin târihte ve coğrafyada vücûda getirdiği büyük eserlerin farkına varmasıdır. Banarlı, mîmarîyi; vatan coğrafyasını oluşturan Türk üslûbunun en önemli unsurlarından biri olarak kabul eder. O, mimârînin hem estetik, hem de sosyal bir fonksiyonu olduğu; mîmarî eserlerin kültür değerlerinin vazgeçilmez bir unsuru olduğu düşüncesindedir. Ona göre mîmarî, aynı zamanda tarihi aksettirir.

Banarlı, yeni nesillerin din terbiyesi için en tesirli vasıtânın hâlâ edebiyat olduğu düşüncesindedir. Edebiyatın bir güzel sanat olarak önce insanların dinî heyecanlarından doğduğunu ifade eden Banarlı; asırlarca dünyaya fazilet, ümit, iyilik, iman ve rahmet yağdıran söz sanatının insanlığın vicdân dünyasını onarmak için işe el atması gerektiğini söyler. Banarlı, insanın sosyal adâp ve terbiye doğrultusunda eğitilip vicdanlı, edepli yetiştirilmesi; sosyal hayattaki yerinin ve sorumluluğunun bilincinde olması gerektiğini belirterek çeşitli toplumsal sorunlara çözüm önerileri getirmiştir.

## 1. BÖLÜM

### NİHAD SÂMÎ BANARLI'NIN HAYATI VE ESERLERİ

#### A) HAYATI

##### Doğumu ve Adı

Nihad Sâmi Banarlı, milletimizin kültür, sanat ve eğitim bakımından yetiştirdiği müstesna bir şahsiyettir. "Banarlı; vali şâir İlyâs Sâmi Bey'in ikinci oğlu olarak 1907 yılında, İstanbul'un Fâtih semtinde dünyaya gelmiştir. Banarlı, Trabzon mebusu olan şâir Ömer Hilmi'nin torunudur. Babası; yeni doğan çocuğuna yaradılış, güzel huy, tabiat mânâsında "Nihad" ismini vermiştir." (Yardım, 2005:162)

##### Çocukluğu ve Eğitimi

Banarlı, Osmanlı Devleti'nin son dönemindeki çalkantılar içinde büyümüştür. Çocukluğu; İkinci Meşrutiyet, 31 Mart İsyanı, Hareket Ordusu'nun İstanbul'a gelişi, suikastlar, Girit'in, Bosna- Hersek'in, Doğu Rumeli Eyaleti'nin tamamen kaybedilişi, Trablusgarp, Ege Adalarının İşgali, Rumeli'den çekilişimiz, 1. Dünya Savaşı gibi olayların meydana geldiği bir döneme rastlamıştır. Bu olaylar Banarlı'nın fikrî istikâmetini tayin etmiştir.

Banarlı, Fatih Sultan Vakıf Mektebi'nden sonra Gelenbevî ve daha sonra Mercan İdadîlerine devam etti. Lise öğrenimini Vefâ Sultanîsi'nde ve İstiklâl Lisesi'nde tamamladı. İlkokuldan itibaren Türkçe derslerini Reşat Nuri Güntekin, târih derslerini Mükrimin Halil Yınanç, tabiiye derslerini Sıraceddin Bey gibi ünlü şahsiyetlerden görmüştü. Aldığı bu eğitim Banarlı'daki dil, estetik ve târih zevkini, ilmî anlayışı güçlendirmişti.

Nihad Sâmi Banarlı'nın hayatında, en önemli kilometre taşlarından bir tanesi de Reşat Nuri Güntekin'dir. Reşat Nuri, daha ilkokulun 3. sınıfında Nihad Sâmi'nin Türkçe hocasıdır. Nihad Sâmi, hocasını anlatırken şöyle der: "Aziz Hocam Reşat Nuri'nin bize çok güzel şeyler öğrettiğini, Türkçenin yapısını, sesini bize titizlikle tanıttığını, bizimle bahçede çocuklar gibi oyun oynadığını hatırlarım." Nihad Sâmi, hocasını anlatmaya devam ederken kendisini talihli olarak kabul eder: "Sonra biz, sınıf geçip Vefâ Lisesi'nde orta tahsile başlayınca, sekizinci, dokuzuncu sınıflarda Türkçeyi gene ondan okuduk. Bu, son devir Türkiyesinde çok az kimseye nasîb olmuş bir okuma talihidir." (Banarlı, 1985:29) Nihad Sâmi, Reşat Nuri'den sade Türkçe ve Edebiyat değil, aynı zamanda nükte ve incelik dersi öğrendiklerini söyler.

İstanbul Darülfünûnu Edebiyat Şubesine devam ederken ünlü Türkiyât âlimi Fuad Köprülü'nün yaptığı imtihanı kazanarak Edebiyat Fakültesi'ne girişi Banarlı'nın hayatının dönüm noktalarından birini oluşturur. Burada Mehmed Fuad, Ali Ekrem, Ragıb Hulûsi, Ferid Kam gibi hocalardan ders alan Banarlı'nın sınıf arkadaşları arasında Tahsin Banguoğlu, Pertev Nailî Boratav, Nihal Atsız, Orhan Şaik Gökyay bulunmaktaydı. Banarlı'nın okuldaki hocaları ve sınıf arkadaşları dönemin edebiyat ve sanat kalitesinin göstergesidir.

### **İlk Yazı Denemeleri**

Nihad Sâmi Banarlı, ilk yazı denemelerine lise yıllarındayken başlamış, bunları kısa zamanda manzum ve mensur piyesler haline getirmişti. Piyesleri sadece yazmıyor, aynı zamanda sahneye koyup hatta başrolünü oynuyordu. Piyeslerinde aşk, kahramanlık, fazilet ve milliyet gibi duyguları işlemekteydi. Üniversite öğrenimi sırasında yazı denemelerine devam etmiş, son sınıfa geldiğinde Çarşamba'daki Hayriye Ortaokulu'nda ilk kısım hocalığı ve orta kısmında da Türkçe hocalığı yapmaya başlamıştı. Türk dili üzerine çalışma ve araştırma yapmaya tutkuyla bağlanan Banarlı; Hocası Köprülüzâde Fuad Bey'den feyz alma imkânına kavuştuktan sonra Köprülüzâde, mezuniyet tezi olarak Nihad Sâmi'ye 14. yy şâirlerinden Ahmedî'nin yazdığı İskendernâme adlı eserin sonundaki bir Osmanlı tarihinin (Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-i

Âl-i Osman) edisyon kritiğini (edition critique) verdi. Nihad Sâmi üniversiteye girdikten sonra edebiyatın ilmî cephesine yöneldi. Fakülteye devam ederken aynı zamanda Yüksek Muallim Mektebi'nde de öğrenim görmekteydi. Banarlı, hoca olmayı çoktan kafasına koymuştu. 1929'un sonunda Nihad Sâmi, Edirne Lisesi edebiyat öğretmenliğine tayin olunduğunda öğrencisi ve yardımcısı olan Nermin Sunar Pekin'le evlenmiştir. Edirne'de mesleğe ilk adımını atan Banarlı; davranışlarındaki incelik, giyimi ve konulara vâkıf oluşuyla kısa zamanda öğrencilerinin sevgilisi hâline gelmiştir.

Banarlı'nın o dönem yazdığı şiir denemeleri küçümsenecek gibi değildir. Banarlı, ölçülü ve kafiyeli şiiri anlayışını benimsemiş, serbest şiire meyletmemiş ve ömrünün sonuna kadar bu anlayışını devam ettirmiştir.

Onun bu dönemde yazdığı şiirden bir örnek:

#### AYŞE'YE

*Nasıl gün batarken yanar da sular*

*Bir lâle taşır her saz Ayşeciğim,*

*Sazlarda o narin bükülüşün var*

*Sularda o titrek naz Ayşeciğim*

*Renginden چراغlar yakar sular var,*

*Pınarda şimşekler çakar sular var,*

*Benim de içimde akar sular var,*

*Seninle her mevsim yaz Ayşeciğim*

*Melil melil bakma, tasân tasâmdır,*

*Kız seni solduran bilmem ne gamdır,*

*Gün günden yorgunsun bak kaç akşamdır,*

*Göğsünün lâlesi az Ayşeciğim.*

*Yorulsun gözlerim seni gözlerken,  
Gezdiğin yollardan silinme erken,  
Sensizlik içimi yaksın giderken,  
Bu ne hoş derin haz Ayşeciğim.*

*Nasıl gün batarken yanar da sular,  
Laleler açar da pınarda sular,  
İçimle acınla kanar da sular,  
Bin lale yakar bin saz Ayşeciğim. (Deliorman, 2004:22-23)*

Lise yıllarında “Gençler Mahfili” adını verdikleri grup Banarlı’nın yazdığı tiyatro eserlerini İstanbul’un değişik semtlerinde sergilemiştir. Banarlı bu yönüyle dönemin gençliğinin fikrî oluşumuna katkıda bulunmuştur. Öğrenciler, aileleri ve öğretmenler millî hislerle yazılan tiyatro eserlerini ilgiyle seyretmişlerdir.

Banarlı, “*Kitaplar*” isimli şiiri gençliğinde yazmış ve eliyle süsleyip levha hâline getirmiştir:

### **Kitaplar**

Niçin okudum sizi?  
Siz ki, göstermediniz  
Bana saâdetlerin çalkalandığı denizi...

Niçin kitaplar, niçin?  
Hangi sahifenizi  
Muskalaştırmalıydım,  
Murâda ermek için

Murâda ermek için  
Ve bir güngörmek için ?...

Banarlı, bu şiiri senelerce çalışma odasının duvarında asılı tutmuştur.

### **Elîm Bir Olay ve Banarlı Soyadı**

Nihad Sâmi, Edirne’deki öğretmenliğinin son yılında çıkan “Soyadı Kanunu”yla “Somyarkın” soyadını aldı. O dönem yayımlanan yazılarında bu soyadını kullanıyordu. Ağabeyi Hilmi Sâmi Bey; Tekirdağ’ın yakın bir beldesinde, “Pınarlı” olarak bilinen, adı sonraları “Banarlı” ya dönüşmüş bir bucakta, nahiye müdürü olarak görev yapıyordu. Babası İlyas Sâmi Bey eşi Hafize Nadire Hanım’la oğullarını ziyarete gittiği Banarlı’da ikisi de birbiri ardına hayata gözlerini yumdular ve burada topağa verildiler. Annesini ve babasını elinden alan ecel sonucunda Nihad Sami, Somyarkın soyadını değiştirdi ve o küçük bucağın adını -Banarlı- yeni soyadı olarak aldı.

Eskişehir’de vatanî görevini yapan Banarlı bir yandan da edebî çalışmalarına devam etmekteydi. Askerde iken çeşitli piyesler yazmış ve bu piyesler muhtelif yerlerde sahneye konulmuştur. Terhis olunca İstanbul’daki Kabataş Lisesi edebiyat öğretmenliğine tayini çıkan Banarlı, emekli olana kadar mesleğini İstanbul’da sürdürdü. Daha sonra Galatasaray Lisesi’nde öğretmenlik yapmış; Özel Boğaziçi, Şişli, Terakki ve Işık Liselerinde edebiyat dersleri okutmuştur.

### **Banarlı ve Yahya Kemal**

Yahya Kemal, Banarlı’ya yıllarca sohbetleri, bilgi ve fikirleriyle sanat, îman ve fikir hocalığı yapmıştır. Yahya Kemal’in kendi hayat, fikir, bilgi ve sanatına dâir hatıralarından oluşan dosyayı gördüğü günlerde Banarlı’ya söylediği “Ben sana ne kadar muhtaçmışım” sözü kuşkusuz bu dostluğun sağlam temellerinin göstergesidir. 1939’dan beri Yahya Kemal’i Park Otel’inde ziyarete alışan Banarlı için otelin 75 numaralı odasına çekilmek, orada güzel sohbetler dinlemek, şâirin söylediklerinin çoğunu itinâ ile yazmak, şâirin “bunları yaz” deyişindeki güzel sesi duymak Banarlı’nın en sevdiği alışkanlık ve vazife olmuştur. Banarlı; İstanbul Fethi’nin 500. yıldönümü

dolayısıyla, Yahya Kemal'in kendisine Tarih Kurumu tarafından teklif edilmiş, başlangıçtan İstanbul Fethi'ne kadar Türk- Osmanlı târihini yeni bir sentezle ele alan bir eser yazmayı düşündüğünü söyler. Bir gün Park Otel'deki odasına Banarlı'yı çağırır ve şöyle der:

“...Öteden beri yaptığımız gibi bunu da ben söyleyeyim, yine sen yaz. Sonra icap eden tashihleri yapar tamamlarız. Şu şartla ki, benim vesîka ve referans olarak söyleyeceğim kitapları bulacaksın; Türkiye'de yoksa, getireceksin. Adreslerini ve istifâde ettiğimiz bahislerin sayfa numaralarını tesbit edeceksin. Bunlardan seçeceğimiz parçaları kitaba işleyeceksin demişti.” (Banarlı, 1986-A:240) Banarlı, bu teklifi sevinçle karşılamıştır.

Banarlı, Yahya Kemal'in yakınında bulunmuş ve onu bütün yönleriyle tanıma imkânı bulmuştu. Banarlı'nın Yahya Kemal ile olan münasebeti de gittikçe artıyordu. Yahya Kemal, Banarlı'nın edebî tahlil kabiliyetini, edebî- estetik zevkini ve bilgisini takdirle karşılıyordu. Yahya Kemal; Karaçi Büyükelçiliği, 15 Nisan 1948 târîhli bir mektubunda Banarlı'ya şöyle hitap ediyordu: “Halis Türk oğlu, azîz ve yüksek yaratılışlı muhibbim Nihad Sâmi.”

Altan Deliorman ise Yahya Kemal'in, Banarlı'da; “İnce bir şiir anlayışını, ses ve mûsıkî zevkini, engin bir milliyet ve vatan aşkının heyecanını” bulduğunu söyler. (Deliorman, 2004:35)

Millî mâzimizle zamanımız arasında köprü olarak nitelendirilebilen Yahya Kemal, “Atik Valde'den İn en Sokakta” isimli şiirini Banarlı'ya ithaf etmişti. Rubaiye yeni bir hayat kazandıran Yahya Kemal, rubaileri yayıldıkça ve sevildikçe şevki artar, onları dostlarına ithaf ederek yayımlardı: Nihad Sami Banarlı'ya da “İhrâmı serenler bu bahârâbâde” mısralarıyla başlayan rûbaisini ithaf etmiştir.

Yahya Kemal; üniversite hocalığı, milletvekilliği ve elçilik görevlerinden sonra 1949'da emekli olmuş ve İstanbul'da Park Otel'de kalıyordu. Banarlı ve Yahya Kemal, her cumartesi akşamı Park Otel'de Türk dili, edebiyatı ve târihi üzerinde uzun uzun

konuşurlardı. Bazen de İstanbul'un muhtelif semtlerini gezip Yahya Kemal'in o semtler hakkında yazdığı şiirleri birlikte tekrar ederlerdi. Nihad Sâmi Banarlı, Yahya Kemal'den aldığı ilhamla İstanbul'un yalnız İstanbullu olan, onda doğan ve yaşayanların şehri değil; onun, bütün Türk milletinin aynı ölçüde sahibi olduğu aziz ve müşterek varlık olduğunu düşünür.

Yahya Kemal'in ilerleyen hastalığı sonucunda vefatı, Banarlı'yı derinden etkilemiştir. O, Yahya Kemal'in ebedî âleme göçünün ardından şâirin eserlerinin nasıl yayınlanacağını düşünmekteydi. Banarlı, Yahya Kemal'in ölümünden sonra çalışmalarının ve zamanının büyük bir kısmını şâirin eserlerini hazırlamaya ayırmış, bu şekilde Yahya Kemal'i milletinin hafızasında yaşatacağına inanıyordu. Banarlı, Yahya Kemal'in şiirlerini ve nesirlerini art arda yayıma hazırlamasının yanında öğretmenliğe de devam ediyordu. Hocalık, Banarlı için millî ve mukaddes bir vazifeydi. O, Türk dilini, sanatını kültür ve medeniyetini öğrencilerine sevdirmeye çalışıyordu. Banarlı, millî kültürümüzü öğrencilerine tanıtmak için güzel sebepler buluyordu. Banarlı titiz çalışmaları sonunda Yahya Kemal'in dördü şiir kitabı olmak üzere on kitabını yayımlamıştı. Banarlı da Yahya Kemal'le ilgili üç kitap hazırlamıştı. Banarlı, Yahya Kemal'in kitaplarını yayına hazırlamakla kalmamış ayrıca şâir adına müze kurulmasını da sağlamıştır.

Banarlı, hakîkî Türk şiiri, sesinde, ruhunda ve hâtıralarında bizim bulunduğumuz şiir; Yahyâ Kemâl'in de Türk şiir diline asıl formunu, özlenen şiiri vermeğe muvaffak olan şâirlerden olduğunu ifade eder: "Türk ve Avrupa şiirleri hakkındaki geniş kültürü, millî târihimiz, millî miraslarımız üzerindeki engin bilgisi ve heyecanıyle gerek Türk lisânına gerek aruz veznine en kıymetli mızrâbı vuran şâir de odur." (Banarlı, 1985(B):88)

Banarlı, "*Yahya Kemal'in Hatıraları*" adıyla yayımlanan eserde; bir insanın nasıl ve hangi şartlarla Yahya Kemal olabilir sorusuna cevap arar. "Yahya Kemal'in Hâtıraları, bir cümle ile: Yahya Kemal gibi bir şâir nasıl yetişir? suâlinin en canlı, kıymetli ve otantik cevâbıdır." (Banarlı, 1984-A:276) Bu hatıralarda, şâirin çevreden ve

aileden aldığı millî îman terbiyesinin bir millete büyük adam yetiştirmekteki engin rolü ve tesiri anlatılır.

İstanbul Fetih Cemiyeti bünyesinde kurulan Yahya Kemal Enstitüsü “Büyük şâirin hayatını, sanatını, eserlerini, tesirlerini, araştırmacı ilmin en yeni ve ciddî metodlarıyla inceleyerek bir Yahya Kemal monografisi hazırlamakla vazifelendirilmiş; Yahya Kemal’e ait bütün sözlü ve yazılı vesikâların, eserlerinin tahlilini yaparak ve Enstitü Mecmuasıyla veya müstakil kitaplarla kültür sanat dünyasına kazandırmak gayesini“ benimsemiştir. (Banarlı, 1984-A:80)Yahya Kemal’in el yazısıyla yazdığı şiirleri yaratmak için nasıl çalıştığını gösteren vesika ve müsveddeler edebiyat eğitimi için önemli belgelerdir.

Şeyma Taşcıoğlu Güngör; Banarlı’nın Yahya Kemal’in kitaplarının neşrinin şu safhalardan geçerek gerçekleştirildiğini belirtmiştir:

- I. Yahya Kemal’in Evrâkının Tasnîfi ve Korunması
- II. Metinlerin Yeni Yazı İle Daktilo Edilme Safhası
  - A. İmlâ
  - B. Kelimelerin Doğru Okunması ve Yazılması
  - C. Metin Bütünleme
  - D. Eklemeler
  - E. Hurûfât Karakteri
- III. Daktilo Edilen Metnin Önceki Nüsha İle Karşılaştırılması ve Yazıların Sıralanışı
- IV. Tahlil Safhası
  - V. Hurûfât Karakteri, Punto, Kâğıt Cinsi, Kapak Tespiti
- VI. Kitabın Kapağının Seçim safhası
- VII. Metnin Basım safhası
- VIII. Kitabı Bütünleyen Diğer Kısımların Hazırlanışı
- IX. Kitap Takdim Töreni (Güngör, 2000:35)

Görüldüğü gibi Banarlı, oldukça titiz ve yorucu çalışmalar sonucunda Yahya Kemal’in eserlerini yayıma hazırlamıştır. Müzelerin milletlerin fikir ve sanat gelişmelerinde okullar kadar etkili olduğuna inanan Banarlı, İstanbul’da binlerce vatan çocuğu, öğretmen ve öğrencinin Yahya Kemal Müzesini şâiri ziyaret eder gibi hürmetle gezdiklerini aktarır. Onun eserleri üniversitelerde ders kitabı olarak seçilmiş, gençler tarafından çok aranır ve okunur hâle gelmiştir. Banarlı, 1 Kasım 1968’de Yahya Kemal Enstitüsü’nün davetiyle İstanbul liselerinin ve üniversitenin aziz çocuklarının

İstanbul'un her tarafından toprak getirerek şâirin mezarına koyduklarını söyler. Nihad Sâmi, Yahya Kemal'e lâayık bir mezar projesi yapacak olan mîmârın, onu iyi okuyup anlaması gerektiğı görüşündedir.

Yahya Kemal'i Yahya Kemal yapan şeyi Banarlı, şu şekilde açıklar:

“Bizim Türkiye topraklarındaki her türlü, zafer ve eserlerimizi “herkes gibi bir âbide” veyâ “hendeseden âbide” sanıp geçmekten yükselerek, onlarda Türklüğün bütün sanatını, bütün îmânını, felsefesini, bir kelime ile Türklüğün dehâsını görmeğe hem de böyle görmeğe muvaffak oluşıdır.” (Banarlı, 1984-A:207)

Yahya Kemal; Selçuklu ve Osmanlı zamanında Anadolu, Rumeli ve İstanbul'a manzara ve mîmârî itibariyle verdiğimiz şekli; lisânın yeni tecellîsini; devlet ve medeniyetimizin yeniden yaratılışı ve yürüyüşünü; sanayimizin hariçten bir çiviye bile muhtaç olmaksızın, vatanın toprağından ve milletin eliyle yapılışını, bütün bu terkîbi hayranlıkla idrâk etmeye başlar:

“Malazgird'den sonra Türkiye toprağında yalnız kendine benzeyen bir Türklük vardır. Bu Türklük, kendi ırkından, bağı olduğu din'den yaptığı târihten, yarattığı güzel sanatlar'dan, şiirden, mûsikîden, mîmârîden, hâsılı bu yeni vatandaki yaşayışından, duyuşundan, kendi kader ve kazâsından terekkep etmiş bir kitledir.” (Banarlı, 1984-A:210)

### **Basın Hayatı ve Edebiyat Tâarihçiliğı**

Banarlı, 1948'den 1962'ye kadar Hürriyet Gazetesi'nde haftalık olarak “Edebî Sohbetler” adıyla yazılar kaleme almıştır. Hürriyet Gazetesi'nde yayımlanan makaleleriyle Banarlı, bir fikir adamı ve münevver pâyesine doğru ilerlemiştir. Buradaki yazılarında bazen millî kültürümüz ve manevî dünyamızdan esintiler sunmuş, bazen aktüel ve sosyal meseleleri ele almıştır. Yazılarında mısra-ı bercesteler ve çeşitli beyitlerle özgün bir üslûp ortaya koymuştur. Banarlı, Meydan Gazetesi'ndeki dil konulu “Kelimeler” isimli köşesinde çeşitli yazılar kaleme almış; Yeni Sabah Gazetesi'ndeki yazılarında ise “Emin Bayraktaroğlu” müstear adını kullanmıştır.

Öğretmeni olduğu Yüksek İslâm Enstitüsü'nün dergisinde de makaleleri çıkmış, Hürriyet Gazetesi'ndeki haftalık sohbetleri on beş yıldan beri aralıksız yayımlanmıştır. Banarlı, Hürriyet'teki yazılarına 1963'te son vermiş, birkaç yıl sonra da haftalık Meydan Gazetesi'nde yazmaya başlamış; bu yazıları ölümüne kadar devam etmiştir.

Türkçenin sahip olduğu hazineleri korumanın ve yaşatmanın sorumluluğunu duyan Banarlı'nın yazılarında bir edebiyat tarihçisinin zengin birikimi vardır. Türk edebiyatının bütün devrelerine hâkim olan yazar, ilk Türkçe metinlerden divan şâirlerine, tekke ve halk şiirinden Tanzimat sonrasına, oradan da 20. asrın ortalarına kadar edebiyatımızın söz dağarcığından ve metinlerden çok çeşitli örnekler sunar. Türkçenin geniş atasözü ve deyimler atlasını gözler önüne serer.

Edebiyat tarihi, milletin kültür sahasındaki varlığını gösterir. Güzellik anlayışının geçirdiği aşamaları ortaya koyar. Banarlı, edebiyat tarihini, büyük medeniyet ve içtimaiyât târihinin sosyal, estetik ve psikolojik hayatı içinde inceleyip bu hayata paralel bir kültür, tefekkür ve sanat kompozisyonu hâlinde vücûda getirmek şeklindeki azîm edebiyât târihi mîmârîsine önce hocası Köprülü'nün başladığını belirtir. O, edebiyat tarihinin, edebî eser ve hâdiseleri tarihî, coğrafi, psikolojik ve estetik hâdiselerin aydınlığında görüp gösterebildiği ölçüde edebiyat tarihi olduğunu vurgulayarak şöyle der:

“Edebiyat tarihi, büyük medeniyet ve içtimâiyât tarihinin en mühim bir bölümüdür ki medeniyet ve içtimâiyât tarihiyle ne ölçüde kaynaşmış bir hâlde verilirse, o kadar sanat ve edebiyat tarihi olur. Bu tarih tabiatıyla meraklı vakalar ve maceralar tarihi değildir. Onun maceraları, fikir, sanat ve kültür hareketleri, eser ve sanatkârların şahsiyetleridir. Böyle bir tarihi resimlemek de eserlerin vücuda geldikleri devirlerin medenî ve içtimâî çehresini türlü yönlerden göz önüne getirmek gibi çok faydalı hizmet görür ve edebiyat tarihini bazen sahifeler dolusu sözle söylenemeyecek kadar kuvvetli ifadelerle bütünler.”

Edebiyat tarihi; yazarın, eserin meydana geldiği ortamın ve bunlarla ilgili sosyal, siyasî gelişmelerin bütünsel yaklaşım içinde incelenmesidir. Türk edebiyatının

başlangıçtan bugüne kadarki tarihi seyrini içerir. “Edebiyat târihleri, târih içinde bir milletin düşüncesinde meydana gelen değişiklikleri ele aldığı için, “millî biyografi, yani millî düşünüş târihi” olarak nitelendirilmiştir.” (Wellek, 1983)

Türk edebiyatı Orta Asya’dan Avrupa’ya, Hindistan’dan Kuzey Afrika’ya kadar dünya coğrafyasının pek çeşitli bölgelerinde ayrı devletler kurmuş olan Türklerin değişik vatanlarında işlenmişti. Geniş bir coğrafya üzerinde oluşan edebiyatımızın tarihî, içtimâî, lisânî coğrafi, medenî, estetik gibi olayların etkilemesine rağmen millî bir edebiyat olma büyüklüğünü muhafaza edebilmiştir. Onun Türk edebiyatı ve Türk içtimâî ve medenî tarihi hakkındaki asıl düşüncesi, ilmî çalışmalarda halka ve halk hazinelerine dönmenin lazım olduğudur.

Banarlı, edebiyatın bilim yönüne ilgi duyduğundan edebiyat tarihçiliğine önem vermekteydi. ”Türk Edebiyatı Tarihi”ni bir bütün halinde ele alıp kitaplaştırmak için yıllardan beri çalışırken mezuniyet tezi Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman’ın 22 nüshasını karşılaştırarak tenkitli bir nüsha hazırlamıştı. Mezuniyet tezini geniş bilgiler ilavesiyle kitap haline getirmişti. Nihad Sâmi, Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman ve Cemşîd ü Hurşîd Mesnevisi adını taşıyan bu kitabı hocalığının 25. yılı dolayısıyla Fuat Köprülü’ye ithaf etmiştir. Eser, Türkiyât Enstitüsü tarafından 1939’da yayımlandı. Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman; Nihad Sâmi’ye MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) tarafından kıdem zammı verilmesine ve Yahya Kemal’le tanışmasına vesile olmuştur. Mezuniyet tezinden dolayı Nihad Sâmi’yi takdir etmiş olan Yahya Kemal ile Banarlı arasında yirmi yıla yakın sürecek dostluk ve gönül bağı kurulmuştu. Yahya Kemal, Nihad Sâmi’nin Fuat Köprülü’den sonraki ikinci büyük hocası olmuştur. Edebiyat târihi disiplini, zevkini, metodunu ve kültürünü hocası Fuad Köprülü’den; şiir zevkini, Türkçe’ye dikkatini, edebî meseleleri ele alış tarzını Yahyâ Kemal’den örnek alan Banarlı, bunun sonucunda kendi olmayı başarmıştır.

Banarlı, Hıfzı Tevfik Gönensay ile birlikte *Türk Edebiyatı Târihi*’ni yazmıştır. Köprülü etkisinin açık biçimde görüldüğü “*Başlangıçtan Tanzimata kadar*” isimli eserin 1. cildini Hıfzı Tevfik Gönensay ile Nihad Sâmi Banarlı’nın birlikte kaleme

almışlar; “*Tanzimat’tan Zamanımıza Kadar*” adlı 2. cildi ise tek başına Gönensay hazırlamıştır. (1941,1944) 1. cildin başında, “*Milletlerin edebiyat sahasında yetiştirdikleri büyük şahsiyetleri ve onların meydana getirdikleri edebî eser ve hareketleri tanıtmak için yazılan târihe edebiyat târihi denir. Edebiyat târihi, bir milletin geçmiş zamanlardaki tabiat ve cemiyet olayları karşısında neler duymuş ve neler düşünmüş olduğunu göstermeye çalışır*” şeklinde bir tanımlamaya gidildikten sonra “*edebiyat târihinde usûl, sanatkârı ve sanat eserlerinin, vücuda geldikleri muhit ve zamanın şartları arasında tetkik ederek, onların hakikî derecelerini göstermek yoludur.*” (Banarlı, 1944:5) deniyor.

Türk edebiyatının belli başlı müracaat, başucu kitapları vardır. Bunlar rehber ve kaynak eserlerdir. Bu hususiyetlere haiz eserlerden biri de Nihad Sâmi Banarlı'nın, MEB tarafından neşredilen ve bir benzeri daha yazılamayan "Resimli Türk Edebiyatı Târihi"dir. Edebiyatımızın bütün devirlerini iyi seçilmiş örnek metinlerle veren ve edebî şahsiyetleri sağlam ölçülerle değerlendiren, hayatları hakkında tafsîlatlı bilgileri ihtiva eden eser üniversitelerde kaynak kitap olarak okutulmaktadır. 2. Dünya Savaşı döneminde Banarlı, Sedat Simavi'nin yayımladığı Yedigün Dergisi'nde *Cevaplar Köşesi*'nde sohbetler kaleme almıştır. Burada dönemin genç kalemlerine yol göstermiş ve onların yetişmesine vesile olmuştur. Savaştan sonra kağıt belli bir miktardan fazla üretilmiyor, gazetelere ancak tahsis yoluyla verilebiliyordu. Böyle bir ortamda kitap yayınlarına başlayan ve kağıt sıkıntısı ile karşı karşıya kalan Yedigün Dergisi, artık tamamlanmış olan "Resimli Türk Edebiyatı Târihi"nin yayınlanmasına karar verdi. Eser fasiküller halinde çıkacak, bunların yayını bittikten sonra ciltlenerek satışa sunulacaktı. Fasiküllerin yayımı 1948 yılı içinde neticelenmiştir. Banarlı bu eserinin hazırlanması için on sekiz yıl çalışmıştı. Banarlı, 1948'de; ilâvelerle 1971-1979 arasında yayımlanan Resimli Türk Edebiyatı Târihi eserinin 2. basımının Ön sözünde Köprülü'ye bağlılığını vurgular ve yöntem bahsinde üç esası takip ettiğini söyler:

1. Genetik, yani herhangi bir edebî hâdiseyi, zamanındaki görünüşüyle değil, başlangıçtan zamanımıza kadarki oluşuyla incelemek;

2. Mukayese, yani herhangi bir edebî hâdiseyi yalnız bir tek edebiyattaki macerası ile değil, bu hâdisenin görüldüğü diğer edebiyatlardaki benzerleriyle karşılaştırarak mütâlâa etmek;

3. Edebî hâdiselerin unsura geldiği devirlerdeki sosyal ve psikolojik hayatın tetkik ve edebiyat alanına tesirini ortaya koymak.

Ayrıca eserin hazırlanmasında fiş metodu da uygulanmıştı. Çok sayıdaki sanat ve tetkik eserlerindeki en karakteristik çizgiler ve bilgiler ayrı ayrı fişlere kaydedilmiş, sonra aynı konudaki fişler bir araya getirilerek her bahis mümkün olduğu kadar çok kaynaktan belgelendirilmişti.

Banarlı; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi isimli eserinin yazılış gerekçesini şöyle açıklamaktadır:

“Türk Edebiyatı Tarihi’nin bilinmesi gereken mâcerâsını bütün çağları, vatanları, büyük isimleri ve eserleriyle; bir bütün hâlinde hikâye etmek ihtiyâcıyla yazıldı.” (Banarlı, 1985-B:330) O, bu eserde söz konusu mevzuları; Türk Edebiyatının sanat ve kültür devirlerini, geleneklerini ve bunu oluşturan tarihî, içtimâî, fikrî, bedîî ve coğrafi hadiseler ve bunların meydana getirdiği sanat ve edebiyat hareketlerini mümkün olan her kaynağa başvurarak ele almıştır. Yapıtların yapısal özelliklerini kavrama, başarılı üslûp yaratma, belli alanlarla sınırlamama, yöntem oluşturabilme, târihselliği algılama, edebiyatın bütünselliğine ulaşma, ele aldıkları dönemle ilgili çalışmalarını tamamlama gibi özellikleriyle bütünlüklü bir edebiyat târihidir. O, bu düşünceyle, çağdaş edebiyatımızı tüm yönleriyle ve toplumsal ilişkiler içinde aktarmak amacıyla Tanzimat sonrası döneminden başlayarak "Meşrutiyet Dönemi"nde 1900-1923, "Cumhuriyet Dönemi"nde de 1920-1950 yılları arasındaki serüvenini kaleme almıştır. Banarlı, 20. yüzyıla kadarki Türk Edebiyatını, Türkiye dışındaki lehçelerle birlikte resmederken; 20. yüzyılda sadece Türkiye’deki edebî hareketliliği işler. Kolay okunabilirliği sağlamak için yer yer sohbet üslûbuyla kaleme alınan Resimli Türk Edebiyatı Târihi de öğrencilerde millî zevk ve estetik heyecanların oluşmasına zemin hazırlar.

Banarlı’nın “*Edebiyat Sohbetleri*” eserinde yer alan metin şerhini de içine alan Türk edebiyatı tarihinin nasıl yazılması ve öğretilmesi gerektiğini ele alan “*Edebiyat Târihi*” (Banarlı, 2004:40) başlıklı makalesi; Türk edebiyatı târihinin müfredat programı mahiyetindedir. Banarlı, millî kalkınmamıza kaynaklık edecek, Türk

milletin yaratıcı, millileştirici ve güzelleştirici kudret ve dehâsını görmek isteyenlerin Türk edebiyatı târihine bakmaları gerektiğini işaret eder. Edebiyat tarihi vasıtasıyla klâsiklerden başlayarak günümüze doğru gelerek bütün edebî kişilik eser ve konuların gelişim çizgisini görme imkânı elde edebiliriz. Aynı zamanda edebiyat tarihi; geçmişten başlayarak günümüze bilhassa klâsik eserler aracılığıyla eser- yazar ve edebî hareketleri kronolojik olarak anlama, değerlendirme, imkânını verir. Bu sayede edebiyat tarihi diğer sanatlarla birlikte “millî romantizmin” idrâkine vasıta olabilir.

Samiha Ayverdi, 1950’li yıllarda yayınlanmış romanları sebebiyle tanınmış bir yazardı. Ayverdi’nin Safiye Erol, Nezihe Araz ve Sofi Huri ile birlikte kaleme aldığı “*Kenan Rıfâî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık*” kitabı bu dönemde geniş yankı uyandırmıştır. Bu kitabın tanıtımı için yapılan toplantıda Nihad Sâmi, Ayverdilerle tanışmış ve yakınlıkları vefatlarına kadar büyük bir itimat sevgi ve saygı çerçevesinde devam etmiştir. Ekrem Hakkı Ayverdi, Fetih Cemiyeti başkanı olunca Nihad Sâmi de bu kuruluştaki aydınlar arasında yerini aldı. Daha sonra Fetih Cemiyeti bünyesinde kurulan İstanbul Enstitüsünün başına Banarlı geçmişti. Nihad Sâmi; atalarımızın bize bıraktıkları iki mirastan birinin Türk vatani, ikincisinin Türkçe olduğuna bütün kalbiyle inanmaktaydı. O, dil yanlışları ve kelimelerde hatalı telâffuzlarla karşılaştığında bunlarla mücadele edip çözüm önerileri getiriyordu. Bu konuda yazdığı makale ve sohbetleri ilerleyen yıllarda bir araya getirdiğinde “Türkçenin Sırları” isimli eseri ortaya çıkacaktı. “Türkçenin Sırları” Türkçe öğreten bir dilbilgisi kitabı değil; dil üzerine düşündüren, Türkçeyi sevdiren ve onun imkânlarını ortaya koyan, dil sevdasının ürünü bir çalışmaydı. Bundan dolayı bu kitap; Türkçeye ilgi duyan herkesin, öğretmenlerin, öğrencilerin, elinden düşmeyen bir temel eser haline gelmiştir.

1960’lı yılların sonunda MEB’in projesiyle eski Türk yazarlarının eserleri, yeni nesillerin anlaması için sadeleştirilerek basılacak, Batı kültürünün temel eserleri dilimize çevrilerek yayımlanacaktı. Batı Klâsiklerinin tercümesiyle bu eserler yabancı dilleri bilmeyenlerin istifadesine sunulacaktı. Bunun için MEB tarafından “1000 Temel Eser” projesi düşünülmüş ve “1000 Temel Eser”in tespiti için belirlenen komisyonda Banarlı da görev almıştır. Banarlı, bu komisyonda Türk kültürüyle edebiyatının klâsik eserlerinin yayınlanması yolunda emek sarf etti. Banarlı, hayatının büyük bölümünü

öğretmen olarak geçirdiği, dil ve edebiyat üzerine çalışmalar yürüttüğü için Millî Eğitim'in tam mânâsıyla millî olamadığını üzülererek görüyordu. Liselerdeki edebiyat öğretimi Banarlı'ya göre yetersizdi ve yanlışlarla doluydu. O, Hayat Târih Mecmuası'ndaki bir röportajında bu konuyla ilgili fikrini şöyle açıklamıştır:

*“Liselerimizde edebiyat öğretimi kifayetsizdir. Lise öğrencilerine Batı kültürü verilmesi yerindedir; fakat bunun Türk edebiyatıyla bir arada ve Türk edebiyatı ölçüsünde bir genişlikte verilmesi her bakımdan kendi dil ve edebiyatımızın zararınadır. Dünya edebiyatının hatta bugünkü kadar geniş çapta okutulması Türk edebiyatını kendi elimizle mağlup duruma düşürmemiz demektir. Dünyanın hiçbir memleketinde Türkiye'deki kadar geniş bir yabancı edebiyat dersi yoktur ve olamaz. Buna harcanan zamanı Türk dili ve edebiyatını daha sağlam şekilde öğretmeye sarf etmeliyiz. Batı edebiyatı da eskiden olduğu gibi yeri ve sırası geldikçe gösterilmelidir. Hele Türk Edebiyatı Târîhi'ni bazı karanlık sebeplerle lise programlarından kaldıran anlayışın hâlâ düzeltilmemesi Türk kültür ve tefekkürü adına başlı başına zararlı ve yanlış bir davranıştır.” (Deliorman, 2004:66)*

Banarlı, 1970'te kurulan Kubbealtı Cemiyeti'nin kadrosundaydı. Cemiyet içerisinde Dil ve Edebiyat Akademisi kurulması kararına varılmıştı. Bu akademideki seçkin kadro bilimsel bir anlayışla çalışacaktı. Kubbealtı Akademisi adını alan bu kurumun ilk üyeleri arasında Nihad Sâmi Banarlı, Sâmiha Ayverdi, Tahsin Banguoğlu, Orhan Seyfi Orhon, Kaya Bilgegil, Faruk Nafiz Çamlıbel, Fevziye Abdullah Tansel, Abdülkadir İnan ve Faruk Kadri Timurtaş gibi tanınmış ilim adamı ve yazar yer alıyordu. Kubbealtı Dil ve Edebiyat Akademisi bir süre sonra Kubbealtı Akademi Mecmuası isimli bir yayını neşretmeyi kararlaştırdı. Üç ayda bir çıkacak bu derginin müdürlüğünü de Nihad Sâmi yapacaktı. 1 Ocak 1972 târîhli ilk sayıda yer alan ve Nihad Sâmi'nin kaleminden çıkan “Beyannâme” isimli yazının son bölümünde Banarlı, gençlere şu şekilde hitap ediyordu:

*Edebiyatta dil olarak, Türk milletinin yarattığı ve asırlarca işleyerek güzelleştirdiği Türkçeyi kullanınız. Dilimize, Türkçeyi soysuzlaştırmak isteyenlerce yerleştirilmek istenen devrik cümle, ters cümle gibi cümle çeşitlerine yüz vermeyiniz.*

*Edebiyatımızın gerek aydınlarca, gerek saz şâirlerince kullanılan nazım şekillerini, vezinlerini, kafiyelerini, dil ve söyleyiş özelliklerini araştırınız. Onlardaki mûsikîyi; onlardaki zevk, zekâ, kültür ve tefekkür çizgilerini benimseyiniz. Beğendiklerinizi modernize ederek yeni Türk edebiyatını kendi millî temelleri üzerinde yükseltiniz.*

*Türk dilinin şiir târihinde kafiyei icat eden dil olduğunu hatırlayınız. Dile böylesine kuvvetli bir mûsikî unsuru ilave eden bir milletin dilde ve şiirde ses anlayışının da derinliğine ulaşmış olursunuz.*

*Türkiye Türkçesinde 700 yıldan beri kullanılan uzun heceyi anlamaya, dilimize büyük ahenk kazandırmış olan aruza yabancı kalmamaya çalışınız.*

*Türk halk edebiyatında, Türk divan edebiyatında göreceğiniz sosyal, târihî, fikrî, estetik çizgilere nüfuz ediniz. Bu edebiyata çeşitli sebeplerle, bir asırdan beri yapılan iftiralara aldanmayınız. Ona her türlü art düşüncelerin üstünde gerçekçi ve ilimci bakışlarla bakınız.*

*Size edebiyatta vezin, şekil, kafiye düzgün cümle gibi kaideci yollar tavsiye ettiğimizin farkındayız. Ancak bütün dünya, er geç bu başıboşluktan ve düzensizlikten bıkacak ve defalarca olduğu gibi bu aşırı romantizmden ayılıp yeni bir neo- klasizme başvuracaktır*

*Siz Türk edebiyatının şuurlu nesilleri olarak bu yeniliğin öncüsü olabilirsiniz.*

*Eserlerinize gıda olacak ideolojiler içinde siz yine Asya'daki ve Türkiye'deki atalarınızın milliyetçi, vatancı ve insancı hedeflerini seçiniz. Milliyetçiliğin ve vatancılığın belki en üstün ve orijinal sözlerini, Asya'daki eski Türk edebiyat eserlerinde bulacaksınız.*

*Mevzu olarak, Türk halkının, dünkü ve bugünkü hayat, sanat, iman, feraset ve yaşama neşesi yollarındaki macerasını işleyiniz. Türk halkının, yurt içindeki içtimâî hadiselerle dünya hadiseleri karşısındaki çok zeki ve anlayışlı reaksiyonlarını görüp gösteriniz.*

Nihad Sâmi Banarlı, 14 Ağustos 1974 târihinde ebedî âleme göçmüştür. Banarlı, çok sevdiği Yahya Kemal'in kabrinin yakınında toprağa verilmiştir. “Banarlı'nın son yazısı, Kubbealtı Akademi Mecmuası'nda 1974'te Kıbrıs meselesini ele aldığı ‘Eski Tas Misâli’ isimli yazıdır.” (Yardım, 2005:164)

## **NİHAD SÂMÎ BANARLI’NIN ARDINDAN**

### **Basında Nihad Sâmi Banarlı**

“Türkçeye sevdası, onu bozanlara karşı mukaddes öfke ve istihzâsı, Türkçeyi kullanmaktaki dikkat ve titizliği mutlaka anılmalıdır.”

*(Ahmet Kabaklı, Banarlı'nın Sırları, Tercüman Gazetesi 2 Eylül 1974)*

“Nihad Sâmi Bey ilmin çilesini zevk edinmişlerdendi.”

*(Altan Deliorman, Kültürümüzün Üç Burcu, Ortadoğu Gazetesi, 22 Ağustos 1974)*

### **Talebelerinin Kaleminden Nihad Sâmi Banarlı**

“İnceliği, nezaketi, ciddiyeti, samimiyeti ve ders takdimindeki kabiliyeti, mevzuları işlemekteki bilgi ve ustalığı bütün talebeleri kendisine hayran bırakmaktaydı. Aşıladığı millî heyecanı büyüterek yaşadım.”

*(İlhâmi Ertem, Eski Edirne Milletvekili, Sayın Nihad Sâmi Banarlı'nın Ardından, Kubbealtı Mecmuası, 1 Ekim 1974, Y. 3, S. 4, s. 28)*

“Hocalık Onun için sadece meslek değil; bir aşk, millî ve mukaddes bir vazifeydi. Yalnız öğretmekle kalmıyor, Türk’ün dilini, sanatını kültür ve medeniyetini bütün vatan evlâdına sevdirmeye çalışıyordu.”

(Necmeddin Hacıeminoğlu, *Hocam Nihad Sâmi Bey, Kubbealtı Mecmuası*, 1 Ekim 1974, Y. 3, S. 4, s. 29)

“Biz talebeleri Onun daha genç yaşlarında ince bir nakış işleyen hassas bir sanatkâr gibi bize aktardığı bilgileri ve derslerinden sonra içimizde renk renk gelişen her hâliyle insanî telkinlerini daima muhafaza edeceğiz.”

[Y. Mühendis Cevat Taray, *Öğretim Görevlisi, Nihad Sâmi Banarlı, (Hocaların Hocası) Kubbealtı Mecmuası*, 1 Ekim 1974, Y. 3, S. 4, s. 29]

Türkçenin önemli şâirlerinden ve “Beş Hececilerden” Faruk Nafiz Çamlıbel “Nihad Sâmi’ye Gazel” şiirinde şöyle seslenmektedir:

*Hazân ersin de bülbül duymasın gün görmesin canlar*

*Açılmış gonc kalsın gülşen-i hâtırda cânânlar*

*Gönüller düşmesin vehmiyle hüzn-âbâd-ı sermâyâ*

*Gezer meclis-be meclis lâlezâr ü sünbülstanlar*

*Olur çeşm-i gazâlân leyl-i bî- mehtâba âvize*

*Verir bir serv-i sîmînden nişan serv-i hırâmanlar*

*Süzülsün pâ-yı Leylâ haymeden vâdiye bir kerre*

*Kalır mahsûd-ı cennet kârban geçmez beyâbanlar*

*Hazân ermek değil Fâruk fasl-ı zemherî olsa*

*Kapanmaz şerhaldır çâk çâk olmuş girîbanlar*

M. Kaya Bilgegil, Banarlı'nın vefatından duyduğu üzüntüyü şöyle dile getiriyordu:

*Gelince “ircii” emri dedik hemen “lebbeyk”;  
Hitâba mazharız artık, Kelîmler yerine*

*Bu yolda saff-ı melâik edince istikbâl  
Ezan mesâmederiz biz, nesimler yerine.*

*Ne hoş bu bahr-i safânın temevvücâtı, dedik;  
Ledün çiçekleri... dürr-i yetîmler yerine.*

*Bu itilâda ki nûr-ı Muhammedî görünür  
Lebinde Fâtîha güldükçe bîmler yerine*

Eski dostu Hâlis Erginer'in Banarlı'nın vefatına düştüğü târîh ise 1394'ü (1974) göstermekteydi:

*Edebiyyatımızın gitti Nihad Sâmi'si  
O büyük ruh ne yazık oldu nihâyet bir tayf*

*Tam târihini can levhine yazdım Hâlis  
Eyledik gayb Nihad Sâmi Bey'i biz vâ hayf*

Sâmiha Ayverdi'nin Banarlı üzerinde büyük etkisi vardır. Sâmiha Ayverdi, onun gibi vefalı ve anlayışlı bir dosttan ayrılmanın hüznünü okuyucularla paylaşırken Banarlı'nın bir vatan sevdalısı olarak anılmasının yerinde olacağını belirtmekte; onu eski dönemlerin atabeklerine benzeterek bir mânâda ölmüş olsa bile fikirleriyle, sanatıyla, imanıyla yaşayacağına olan inancını dile getirmiştir. Ahmet Kabaklı da

Banarlı'yı Ahmet Hâşim'in Süleyman Nazif için yazdığı mersiye-den bir cümleyle anıyordu: "Nihad Sâmi kelimelerin serdarı idi, kelimeleri, şimdi onsuz başıboş bir sürüdür." (Deliorman, 2004:74-75)

Gazeteci- yazar Ali Çolak da Banarlı'nın Resimli Türk Edebiyatı Tarihi eseri hakkındaki düşüncelerini şöyle açıklar: "Türk Klasik Edebiyatı'nı sevmiştim ve bir dönem, onunla ayrı dünyaların insanı olduğuma yanarak geçti. Âşıktım; ama onu tanımıyordum. Nihad Sami merhumun Resimli Türk Edebiyatı Tarihi benim Divan-u Lugati't-Türk'ümdü. Oradan berceste eserleri seçmeye, okumaya, ezberlemeye başladım." (Çolak, 2006)

Banarlı'nın vefatı edebî muhitte talebeleri arasında derin üzüntü yaratmış, Tercüman, Ortadoğu, Hürriyet, Hür Anadolu, Son Havadis, Dünya, Sabah gibi muhtelif gazete ve dergilerde Banarlı'nın vefatı üzerine çeşitli yazılar yayımlanmıştır. Banarlı, ölümünün 30. yılı münasebetiyle 2004 yılında düzenlenen çeşitli programlarla yâd edilmiş, doğumunun 100. yılı münasebetiyle 2007 yılı içinde çeşitli etkinliklerle anılmaktadır.

### **Banarlı'nın Üslûbu Üzerine**

Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğünde, üslûp "Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi." şeklinde tanımlanmıştır. Dilinin sade yahut ağır, yalın veya sanatlı, ahenkli, ahenksiz olduğu, bir yazarın birkaç dil ve anlatım özelliğine sahip olması, yazara has bazı edebî özellikler, yazarın edebî sanatları başarıyla kullandığı gibi unsurlar üslûp bahsi içinde ele alınır.

Banarlı'nın üslûbunun temel özellikleri şunlardır:

- 1) Banarlı'nın üslûbunun temel eğilimlerinden birisi, gramer yapılarından şuurlu olarak yararlanmasıdır. Yahya Kemal'in şiire uyguladığı mısra işçiliği

kavramını Banarlı nesre uygulamıştır. Onun cümleleri, ritmik ve ölçülüdür. Bilindiği gibi Banarlı, nesir ustalarımızın eserlerindeki aruza uyan ifadeleri araştırır ve okuyucularının önüne sererdi. Aruzun sesinin Türk nesrine de yansıdığını bilenlerdendi. Kendi nesirlerinde hep bu tarihî sestten yararlandı.

2) Medeniyetimizin ve Türkçenin güzelliklerine hayran olan Banarlı, Türkçe seveda ve saygısının sonucu olarak yüksek bir üslûp düzeyine sahipti. Banarlı'nın metnlerinin genel olarak muhakeme ve açıklama metinleri olduğu görülmektedir. Rıza Filizok, Banarlı'nın metnlerini düzenlerken genellikle zıtlık, ilâve, paralelizm ve simetri gibi kompozisyon tekniklerinden yararlandığını ifade ederek Banarlı'nın üslûbu hakkında şu tespitlerde bulunur:

a) Didaktik bir yazar olarak Banarlı'nın sık olarak başvurduğu muhakeme yolları; tümevarım, tümdengelim, andırma ve karşıtlıktır. O, kıyas gibi ağır akıl yürütme tarzlarını yazılarında kullanmamıştır.

b) Banarlı'nın dili, klasik edebiyatımızın ses özelliklerine açıktır.

c) Banarlı'nın eserlerinin didaktik, polemik, lirik ve hitâbî tonlar taşıdığı görülür. Bu tonlar, Banarlı'nın üslubunun temel belirleyicileri durumundadırlar.

d) Banarlı'nın genel ve ferdî üslûbu gerçeklik karşısında bir idealleştirme, biçimlendirme ve gerçekçilik üslûbudur.

e) Banarlı'nın eserlerine metinler arası (intertextualité) ilişkiler açısından bakıldığında, edebiyat tarihinden sohbet, deneme ve makalelerine kadar bütün yazılarında oldukça sık olarak şâir ve yazarların eserlerinden alıntılar yapıldığını görürüz.“ Rıza Filizok, Onun sadece parodiye yer vermediğini, bunun dışındaki her türlü metinlerarası ilişki tekniğinden yararlandığını belirtir.

f) Banarlı'nın bütün fikrî ve edebî faaliyetlerinin hareket noktası, bu düşüncelerdir. Yazdığı monografiler, makaleler, edebiyat tarihi, kompozisyon kitapları, denemeler, sohbet yazıları, birer nehir gibi bu temel amacın okyanusuna dökülür. Banarlı, bir sanatçıdan çok bir eğitici. Ancak eğitirken sanatçıdır. Bundan dolayı ilmî yazılarında da edebî yazılarında da bir Türkçe ustası, bir Türkçe

gönüllüsü, bir üslûp ustasıdır. Bu, birçoklarının yaptığı ve birçoklarının sandığı gibi edebiyattan bahsederken edebiyat yaptığı anlamına gelmez: İlmî yazılar da, edebî yazılar da bir dil bilinci ve anlatım bilgisini gerekli kılar.” Rıza Filizok, Banarlı’nın ilmî yazılarında genel üslûba, edebî yazılarında ferdî üsluba sahip olabilmiş ender yazarlarımızdan olduğunu söyler.

- 3) Banarlı’nın üslûp sevgisinin temelinde Türkçe sevgisi vardır. “Banarlı, dil yazılarında ısrarla iki şey üstünde durur. Bunlardan birincisi halkın kelimelere verdiği ses, diğeri halkın onlara yüklediği anlam. (Filizok,<http://www.egeedebiyat.org/modules.php?name=News&file=article&sid=61>)

## B) ESERLERİ

Nihad Sâmi Banarlı'nın edebiyat ders kitaplarından, ansiklopedilere; tiyatro eserlerinden, çeşitli konulardaki yazılarına kadar çok sayıda ve farklı türde eserleri vardır. Banarlı'nın gazete ve dergilerde yayımlanan yazıları Said Başer'in katkısıyla Kubbealtı Neşriyat tarafından konularına göre tasnif edilerek kitap hâline getirilmiştir. Banarlı'nın muhtelif eserlerinde dönemlere göre farklılık gösteren etkilenmeler görülmektedir: “Gençlik yıllarında yazdığı şiirlerde en çok Faruk Nafiz Çamlıbel'in, Orhan Seyfi'nin ve biraz da halk şiirinin tesiri görülür. Tiyatro ve küçük hikâyelerinde Reşat Nuri'nin hassas ve derin nüktecililiğinin tesiri vardır.” (Pekin, 1974)

Çeşitli kitapların araştırılması ve kaynakların derlenmesi neticesinde Banarlı'nın belirlenen eserleri şu şekilde tespit edilmiştir:

1- *Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman, Cemşîd ü Hurşîd Mesnevisi* (Türkiyât Enstitüsü, 1939)

Bu eser, XV. asır Dîvan şâiri Ahmedî'nin İskendernâmesi içinde yer alan ve ilk Osmanlı vekâyinâmesi kabul edilen Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman adlı bölümün yirmi nüshası üzerinde yapılmış tenkitli neşridir. Devrinin büyük bir şâiri ve ansiklopedist âlimi olan Ahmedî'nin verdiği târih bilgileri arasında yer yer târihi aydınlatan mısralar vardır. İlk defa Edebiyat Fakültesinde mezuniyet tezi olarak hazırlanan bu çalışma daha sonra geliştirilerek önce Türkiyât Mecmuası'nda (C.6,1936) Fuad Köprülü'nün üniversite hocalığının 25. yılına ithaf edilerek yayımlanmış, aynı yıl hocası Köprülü'nün takdim yazısı ile mecmuadan ayrı basım olarak kitap halinde de basılmıştır. Eserde ayrıca Ahmedî'nin Nihad Sâmi Banarlı tarafından bulunup gün ışığına çıkarılan Cemşîd ü Hurşîd Mesnevisi de ilim dünyasına tanıtılmıştır. O, bu eserde târih ilminin metotlarıyla çalışmıştır.

2- *Resimli Türk Edebiyatı Târihi (Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar, 1948)*

Türk edebiyatını bir “bütün” olarak ele alan eser, temel başvuru kaynağıdır. Edebiyatımızı Destanlar Devrinden 1950’li yıllara kadar getiren Banarlı, eklediği resimlerle edebiyatımızın gülün yüzü olmuştur. 1948’de fasiküller hâlinde neşredilen daha sonra MEB tarafından da yayımlanan eserin son bölümleri onun ölümü üzerine öğrencilerinden Nermin Suner Pekin tarafından tamamlanmıştır.

Sohbet üslûbuyla kaleme alınan bu eserde Banarlı; sözlü edebiyat ve destanlar devrinden başlayarak 13. - 19. yy arası Anadolu, Çağatay ve Azerî sahaları da dahil olmak üzere bütün Türk edebiyatını, Batılılaşma tesiri altında ortaya çıkan Tanzimat, Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti, Millî Edebiyat ve 1950’li yıllara kadar Cumhuriyet devri edebiyatını bir bütün halinde ele alıp incelemiştir.

3- *Büyük Nazireler, Mevlid ve Mevlid’de Millî Çizgiler (1962)*

4- *Türk Edebiyatı Târihi, Başlangıçtan Tanzimat’a Kadar (Hıfzı Tevfik Gönensay’la, 1940)*

Bu kitapta İslâmiyetten önceki döneme ait sözlü edebiyat ile 13. yy’dan başlayarak Anadolu, Çağatay ve Azerî edebiyatları ve Türk halk edebiyatı anlatılmaktadır.

### ***Nihad Sâmi Banarlı Külliyyâtı***

Kubbealtı Vakfı tarafından hazırlanan Nihad Sâmi Banarlı Külliyyâtı içerisinde şu eserler bulunmaktadır:

##### 5- *Türkçenin Sırları* (1972)

Muhtelif gazete ve dergilerde neşrolunan yazılar ve tebliğlerden meydana gelen bu eser bir bütündür. MEB APK Başkanlığı'nın 19 Ağustos 2004 tarih ve 3126 sayılı genelgesinde “*Türkçenin Sırları*” orta öğretim kurumlarında okutulması tavsiye edilen “100 Temel Eser”den biridir. Nihad Sami Banarlı'nın Türk dili üzerine yaptığı çalışmaların yazı hâline konulmasıyla meydana gelen bu kitapta Türkçenin millî estetikle işlenmiş oluşuna dikkat ediş vardır.

Banarlı'nın bu eseri, Türk dilinin güzelliklerini, inceliklerini ve ahengini ele aldığı yazılardan oluşmaktadır. Her biri ayrı bir başlık halinde toplam kırk üç ayrı çalışmadan meydana gelen eserdeki yazılar birbirini tamamlar nitelikte olup Türkçenin estetiğine dikkat çeken bir bütünlük meydana getirmiştir. Türk Dili üzerine uzun yıllar yaptığı araştırmalarını dilimizin ses, şekil ve mûsikisi arasındaki bağlantılarını ele alan bu eser ilk basımından zamanımıza kadar ilgiyle okunmaktadır.

1972’de ilk baskısını yapan bu eser için Mâhir İz: “Bu kitap bugünün ve yarının gençlerine giran-bâhâ bir hediye-i târihiyedir.” değerlendirmesini yapmıştır. (Kubbealtı Mecmuası, 1974:39)

23. baskıya ulaşan bu kitapta Banarlı, uzun yıllar Türk dili üzerine yaptığı çalışmalarını cem ederek Türkçenin estetiğini, anlam zenginliği ve inceliğini, mûsıkîsini dile getirmiştir. *Banarlı'nın Türk gençliğine vasiyeti Türk diline şuurla sahip çıkmalarıdır.* Bir Türkçe sevdalısı olan Nihad Sâmi'nin bu kitabı yıllar önce yayınlanmasına rağmen bugün de hâlâ önemini korumaktadır.

##### 6- *Şiir ve Edebiyat Sohbetleri* (1976, 2004’te *Edebiyat Sohbetleri* adıyla)

Başlangıcından itibaren Türk edebiyatına vâkıf olan Banarlı şâir ve yazarların işlediği konuları, onları besleyen kaynakları ele almıştır. Banarlı'nın ölümünden sonra Kubbealtı Kültür ve Sanat Vakfı, yazarın daha önce çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış yazılarını konularına göre tasnif etmiş ve “Nihad Sâmi Banarlı Külliyyâtı”

adı altında neşretmiştir. Nihad Sâmi Banarlı Külliyyâtı editörlüğünü Sakarya Üniversitesi'nden Said Başer yapmıştır. Nihad Sâmi Banarlı'nın, edebiyatın dayanaklarından târîh, vatan, aşk ve güzel sanatlara dair yazılarından oluşan Edebiyat Sohbetleri, yazarın ölümünün 30. yılında tek cilt halinde yayımlandı. Banarlı, yazılarında, Türk edebiyat ve sanatının köklerine giderek bir panorama çiziyor. Eserin önsözünü yazan Prof. Birol Emil, 'Kitabın en dikkate değer makalesi' olarak "Milli Romantizm İdraki"ni gösteriyor. Bu makalede, diğer yazılardaki fikirlerin özünün verildiğini söyleyen Emil, "Bunun için onu dikkatle, tefekkür ve tahassüsle okumak lazımdır." diyor. Banarlı bu eserde, akıcı anlatımıyla bizlere şiirimizden ve edebiyatımızdan güzel duygular güldestesi sunmaktadır.

*7- Yeni Osmanlı Tarihi Edebiyat (Köprülüzâde Mehmet Fuat'la birlikte)*

*8- Târih ve Tasavvuf Sohbetleri (1984)*

Banarlı'nın çeşitli gazete ve dergilerde neşredilen târîh ve tasavvufla ilgili makalelerin tasnifi sonucu meydana getirilen bu eserde Banarlı, Türk milletinin kültür birikimlerini, manevî dünyasını ve medeniyetini anlatmıştır. Tasavvuf terbiyesi ve târîh şuuru ile ilgili önemli tespitlerin yer aldığı esere Birol Emil tarafından takdim yazısı yazılmıştır. Nihad Sâmi Banarlı, İslâm dininin Türk milletine kazandırdıklarını manevî ve ferdî yönleriyle olduğu kadar tarihî ve sosyal boyutlarıyla da ortaya koymuştur. Nihad Sâmi, tarihimizi İslâm öncesi ve sonrası diye bir ayrımcılığa girmeden bir bütün olarak ele almış, "Tarih ve Tasavvuf Sohbetleri" kitabında yer alan yazılarında İslâmiyet'in kazandırdıklarını tarihî ve sosyal yönleriyle ortaya koymuştur. Banarlı; Fuad Köprülü ve Yahya Kemal'den aldığı tarih bilgisiyle bütün Türk târihinin oluşumunun temel felsefesini incelemiştir.

*9- Kültür Köprüsü (Süleyman Çelebi'den Mehmet Âkif'e, 1985)*

Nihad Sâmi Banarlı Külliyyatının 6. kitabı olan bu eserde Banarlı'nın edebiyat tarihi ve eleştiri, monografi, bibliyografya ve biyografi yazıları yer almaktadır. Kitap ahenkli bir tasnif ve ince bir dikkatle yazılmıştır. Banarlı, Tarih ve Tasavvuf Sohbetleri eserinde anlattığı târihi bu eserinde fert fert, eser eser ele almıştır.

Bilimsel çalışmaların ilmî anlayışa, büyük bilgi, sabır, dikkat ve uykusuz gecelere muhtaç olduğunu ifade eden Banarlı, ilmi eserler; Batı ilminin metotlarıyla

edisyon kritik (edition critique) çalışmaları ile yapılmalıdır der. Monografilerde başarılı olmak için mukayeseli edebiyat metoduna ihtiyaçtan bahseden Banarlı; üzerinde işlenen mevzûun yerli ve yabancı edebiyatlardaki hayat ve hareketlerini bilmenin önemine dikkat çeker. Bunları bilmek için kitaplar ve belgeler üzerinde fiş metoduyla çalışmak gerektiğini belirterek araştırmacıda geniş bir medeniyet ve içtimâiyât târihi bilgisi bulunmasının lüzumunu dile getirir. Araştırmacının; mevzû eski devirlere ait ise hayatı ve sanatı araştırılan şahıs hakkında vesika azlığına ve yokluğuna rağmen doğruyu bulmak ve söylemek metotlarına başvurmasını, araştırma yeni devirlere ait ise bu sefer de vesika bolluğu içinde bunalmadan doğruyu yanlıştan, gerçeği sahteden ayırt etmesini öğütler.

#### *10- Kitaplar ve Portreler (Mehmet Âkif'ten Günümüze, 1985)*

Nihad Sâmi Banarlı Külliyyatının 7. kitabı olan bu eserde, Banarlı'nın Türk edebiyatı ve sosyal hayatında önemli yeri olan kişiler hakkında biyografi ve monografilerin yanında eleştirel düşünceleri yer almaktadır. Banarlı'nın Türk edebiyâtındaki ve içtimâî hayatındaki âbide şahsiyetler hakkındaki biyografi, monografi yazılarının yanında tenkit ve incelemelerinin yer aldığı bu kitapta devrin kültür ve sanat hareketleri ele alınmıştır. Kitapta devrin kültür sanat hareketleri, tiyatroları, kütüphaneleriyle ilgili yazılar da bulunmaktadır. Bu yazılar Banarlı'nın nev'i şahsına münhasır nükteli ve sanatlı nesir diliyle yazılmıştır. Çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan yazılardan müteşekkil kitap, devrinin aynası niteliğindedir.

#### *11- Devlet ve Devlet Terbiyesi (1985)*

Banarlı Külliyyatının 8. kitabı olan eser onun ölümünün on birinci yıldönümünde yayımlanmıştır. Kitaba ismini veren Devlet ve Devlet Terbiyesi, Banarlı'nın “Devlete Dâir” isimli yazısından alınmıştır. Banarlı, devlet kavramının târih içindeki anlamı üzerinde durmuş ve güncel konulara bu perspektiften bakmıştır.

### 12- *İstanbul'a Dâir* (1986)

Banarlı Külliyyâtının 9. kitabı olan eserde Banarlı'nın İstanbul sevgisinin en içten anlatımı olan yazıları, “ İstanbul'a Dair” adı altında toplanarak kitaplaştırılmıştır. Bu kitapta bir medeniyetin felsefesinin şehir halindeki görünüşü ele alınmaktadır.

Nihad Sâmi; 1930'lu yıllarda öğretmenlik görevi nedeniyle gittiği Edirne'de yazdığı bir yazıda:

“Benim İstanbul'u sevdiğim kadar, dünyanın hiçbir çılgın vatanperveri vatanını sevmemi. Çünkü hiç kimse, onun inceliğini nârin hassas güzelliğini ve lâle sabahlarını benim kadar yakından tatmadı. Ben İstanbul'u “Sensiz geçen hayâta yaşamış denilmiyor” diyecek ve bunu tâ içimden haykıracak kadar seviyorum” demektedir. (Banarlı, 1986-B, Takdim Yazısı:7 )

Banarlı'nın romantik İstanbul sevgisi vatan sevgisinin muhassalasıdır. Banarlı'nın İstanbul hakkındaki makaleleri bu kitaptan ibaret değildir; diğer eserlerinde de bu konuyu işleyen yazıları bulunmaktadır. İstanbul'un edebiyatını, târihini, mimârîsini, terbiyesini, özelliklerini inceleyen Nihad Sâmi vasıtasıyla İstanbul'un kültür ve medeniyeti genç nesillere intikal ettirilebilir.

### 13- *İman ve Yaşama Üslûbu* (1986)

Nihad Sâmi Banarlı Külliyyâtının 10. kitabı olan bu eser beş bölümden meydana gelmektedir: Her bölüme “İman ve Taaassub”, “Din Terbiyesi ve Sanat”, “Yaşama Üslûbumuz”, “İnkâr Hastalığı”, “Uyanmaya Dâir” gibi ele alınan düşünceye uygun isim verilmiştir. Nihad Sâmi'de Yahya Kemal'den kazandığı “Türk Müslümanlığı”nın izleri görülür. Bu inanış geleneğinde nesillerin millî bir vicdan ve karakter terbiyesine göre yetiştirilmesi söz konusudur. Taassuba ve yobazlığa karşı olan Banarlı, engin tarih bilgisiyle millî kültür perspektifinden ele aldığı konularda toplumun iman hayatında

görülen aksamalara tarihî perspektiften yaklaşarak milletçe ihtiyaç duyduğumuz değerlere sıkı sıkı sarılmamızı ister.

### **Yahya Kemal Külliyyâtı**

Banarlı, Yahya Kemal'in bütün eserlerini titiz bir şekilde bizzat yayına hazırlamıştır. Bu külliyyâtta *Kendi Gök Kubbemiz*, *Eski Şiirin Rüzgârıyla*, *Rübâiler ve Hayyam Rübâilerini Türkçe Söyleyiş*, *Aziz İstanbul*, *Eğil Dağlar*, *Siyasî Hikâyeler*, *Siyasî ve Edebî Portreler*, *Edebiyâta Dâir*, *Çocukluğum*, *Gençliğim*, *Siyasî ve Edebî Hatıralarım* ve *Târih Musâhabeleri* kitapları bulunmaktadır. Bunların yanında Yahya Kemal ile ilgili kendi yazdığı kitaplar da mevcuttur.

#### *14- Yahya Kemal Yaşarken (1959)*

Yahya Kemal'in târihî, edebî görüşleri ve şâirin çalışma tarzı ayrıca diğer yönleri hakkındaki yazılardan meydana gelmektedir.

#### *15- Yahya Kemal'in Hatıraları (1960)*

#### *16- Bir Dağdan Bir Dağa (Nihad Sâmi Banarlı'nın Kaleminden Yahya Kemal, 1984)*

Yahya Kemal 'in doğumunun 100. yılında yazılan bu eser, şâiri en iyi tanıyan uzun zaman eserleri üzerinde çalışmış ve sohbetlerine katılmış, şiirleri üzerine tahliller yapmış Nihad Sâmi Banarlı'nın Yahya Kemal için yazdığı yazıları ihtiva etmektedir. Yahya Kemal'in nasıl bir muhitte, ne şartlar içinde yetiştiği, düşünceleri, hatıra ve duyguları, sağlam ve ahenkli üslûbunun ve dilinin özellikleri, yer yer şiir tahlilleri, içtimâî ve edebî fikirleri Banarlı'nın kaleminden anlatılmıştır. Banarlı; Yahya Kemal ile onu tanımak isteyen gençler arasında köprü kurmuştur. Eser, Yahya Kemal'in sözlü ve yazılı hatıralarından meydana gelmektedir.

*17- Namık Kemal ve Türk- Osmanlı Milliyetçiliği (1947)*

Namık Kemal'in Osmanlı târihi, vatan, millet ve milliyetçilik konusundaki görüşlerinden hareketle 19.02.1947 günü Eminönü Halkevi'nde verilmiş bir konferans metnidir.

*18- Faruk Nafiz Hayatı, Seçme Şiirleri (1937)*

Eserde Nihad Sâmi Banarlı'nın mukaddemesi yer almaktadır.

*19- İstanbul Fethi İçin Mısralar (1959)*

*20- İstanbul'un Fethini Gören Üsküdar*

*21- Mâ'lûmat-ı Edebiye (Köprülüzâde Mehmet Fuat'la birlikte)*

*22- Osmanlılıkta Vehime-i Mes'uliyet*

*23- Bir Güzelliğin Hikâyesi (1949)*

İçli bir romantizm özelliği taşıyan bu eser, Türk târihinden, edebiyatından, tefekkür hayatından çizgiler taşır. Banarlı, Türk milliyetini, vatanını, tarihiyle, coğrafyasıyla, bütün coğrafyasıyla bir genç kızın şahsiyetinde toplamış; eserini içli ve gönüllerde yaşayan vefâlı bir aşkın çevresinde toplamıştır. O, gençlerimizin yabancılarla evlenmelerini veya yurtdışına giderek vatan topraklarını unutmalarının sebebini millî terbiye kaynaklarımızın zayıflamasına bağlar.

Banarlı'nın tiyatro eserleri ise şunlardır:

*24- Kızıl Çağlayan (İstanbul Devlet Matbaası, Mektep Temsilleri, No:5, 1933)*

Nihat Sami adıyla 1933'te yayımlanan eserde İstiklâl Savaşı'ndan iki manzum sahne anlatılmaktadır. üç perde ve bir tabloda oluşmaktadır.

25- *Bir Yuvanın Şarkısı* (İstanbul Devlet Matbaası, Mektep Temsilleri, No:6, 1933)

Nihat Sami adıyla yayımlanan ve 1933'te neşredilen eser, manzum piyes olup 3 perde 1 tablodan oluşmaktadır.

26- *Sular Kararırken* (2 perde,1925)

27- *Yabancı* (İki perde)

28- *Mesut Ölüm* (Bir perde)

29- *Dumanlı Dağlar* (Üç perde, bir tablo)

30- *Son Vazife* (Bir perde, bir tablo)

31- *Bir Mâbed Yıkıldı* (İki perde)

32- *Kar ve Sevda* (Manzum piyes,1925)

33- *Nakliye Katarı* piyesleri (Eskişehir'de askerlik sırasında yazmıştır)

34- Bursa'nın işgâli sırasında vatanın selameti uğrunda Türk kızlarının fedakârlığını anlatan *İstirap Yarışı* adlı piyesi de vardır.

### ***Liseler İçin Edebiyat Ders Kitapları***

35- *Edebî Bilgiler* (1940)

36- *Metinlerle Edebî Bilgiler* (1950)

37- *Metinlerle Türk Edebiyatı* (1,2,3- 1951)

38- *Metinlerle Türk ve Batı Edebiyatı* (Lise 1, 2, 3, 4- 1952-1960)

Ayrıca, Kubbealtı Lugatı adıyla bilinen Misalli Büyük Türkçe Sözlük, ilim ve edebiyat adamlarından oluşan ve aralarında Nihad Sâmi Banarlı'nın da bulunduğu bir dil akademisi tarafından hazırlanmıştır. Türkçeyi içinde bulunduğu çıkmazdan kurtarmak amacıyla 1972 yılında bir Dil Akademisi kurmak üzere harekete geçen

Kubbealtı Kültür ve Sanat Vakfı, devrin önemli ilim ve edebiyat adamlarıyla görüşerek bir heyet kurmuşt . Türkçenin en kapsamlı lughatini hazırlamak üzere sık sık toplanan Dil Akademisinin başlattığı çalışmalar, o günden beri aralıksız devam etti. Kubbealtı Lughatı, 34 sene süren ciddi ve zahmetli bir çalışmanın sonunda 2005 yılında tamamlanmıştır. Sözlüğün hazırlanmasına ilim ve fikir adamları ile aralarında Banarlı'nın da bulunduğu Türk dili üzerinde çalışmış akademisyenlerden oluşan bir heyetle başlanmıştır. Yaşayan Türkçenin doğru kullanımı ve zenginliğinin yansıtılması amacıyla kurulmuş olan Kubbealtı Akademisi, böylece en kapsamlı Türkçe sözlüklerden birine imza atmış oldu.

Farklı dönemlerdeki yazılı ve sözlü dil örneklerini 3 cilt halinde yaklaşık 3.650 sahife, 61.000 madde, bunlardan türetilmiş 35.000 deyim ile 400 müellifin 1.000'e yakın eserinin taranmasıyla elde edilen 100.000 misalli bu sözlük, temel başvuru kaynağıdır. Bu sözlük, t arih  seyri içinde Türk dilinin kazanmış olduğu kelime ve kullanımları örneklerle belgeleyerek Türkçe ile ilgilenen herkese bu dil zenginliğini gösterme amacı taşımaktadır. Bu amaç,  ns zde, *"Bu sözlük, Türk çocuklarına geçmişleriyle bağ kurmalarında ve milletlerin t arihlerinde daha d n demek olan 100-150 senelik metinleri okuyup anlayabilmelerine yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır."* sözleriyle ifade edilmektedir.

### **Çalışma Metodu**

Banarlı'nın, çok yönlü edebiyat ılığının asıl mühim yönü edebiyat t arih iliğidir. O, Köprülü'nün fiş metodu ile çalışırdı. Konulara göre topladığı fişleyip dosyalardı. Ayrıca her konu için bibliyografya fiş serisi yapardı. Konuları hassasiyetle seçip hazırlardı. Eserlerinin tashihlerini bizzat yapmaya çalışır, imlâ hatalarına tahammül edemezdi.

Banarlı, edebiyatı diğer bilim ve sanat dallarına yakınladıştırmayı, edebiyata geniş bir ufuk kazandırmayı amaçlayan karşılaştırmalı (muk yeseli) edebiyat metodolojisini kullanmıştır. Banarlı'yı kafasında bir sistemi bulunan insanlardan biri olarak gören Sait Başer; Onun "kendi îman ve fikir d ny sının k nunlarını, kâidelerini işlediği her mevz ya tatbik etmiş, işlediği konuların sayısı artıp derinleşme imkânları buldukça sistemin unsurlarını da yerlerine yerleştirdiğini" ifâde etmektedir.

## 2. BÖLÜM

### NIHAD SÂMÎ BANARLI'NIN MEDENİYET, KÜLTÜR, TÜRK DİLİ EDEBİYATI VE ESTETİK EĞİTİMİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

#### A) KÜLTÜR, MEDENİYET VE EĞİTİM

##### Kültür

Kültür (cultûra) Lâtince’de (mecaz ve teşbih yoluyla) terbiye ve yetiştirme mânâsında kullanılır. Banarlı, kültür hakkında şunları söyler: “Bir milletin medeniyet târihinde elde ettiği hayat bilgileri, hayat tecrübeleri; milletçe yaratılan ilimler ve sanatlar; büyük millet olarak kazanılan çeşit çeşit kâbiliyetler ve zaferler, o milletin yeni nesillerinin rûhuna ve kafasına; en kıymetli birer tohum gibi ekilir. Bu mânevî ziraat, bilhassa millî dil, millî târîh ve millî edebiyat vâsıtasıyla yapılır.” (Banarlı, 1985-A:179)

Aynı vatanda çoğalan insanların birbirlerine benzeyişlerini bir ruh, mizaç, gönül, duygu ve düşünce benzerliği olarak yorumlayan Banarlı; millî kültürü millî ve müşterek bir dil, mûsikî, kader, iman ve tarihin meydana getirdiğini söyler ve vatanda yetişen nesillerin millî kültür gıdasından kesilmesi hâlinde köklerinden ayrılmış dallar gibi kurumaya yüz tutacaklarını ifade eder.

Millî kültür ise; bir millete kimlik kazandıran, diğer milletlerle arasındaki farkı belirlemeye yarayan, tarih boyunca meydana getirilen o millete ait maddî ve manevî değerlerin uyumlu bir bütünüdür. Bir toplumu millet yapan ve onun bütünlüğünü sağlayan millî kültürdür. Türk milletini ayakta tutan büyük ve sözlü halk kültürüdür.

Ülkemizde kültür yozlaşması her geçen gün daha da artıyor. Kültür ve eğitim meselelerinde aydınlarımız, ilim ve fikir adamlarımız, sivil toplum kuruluşlarımız üzerine düşen görevi yerine getirmelidirler.

“Köklü milletlerin yeni nesilleri, kendilerini asıl tohumlarından yetiştiren atalarının bu kültür miraslarını kaybetmemeğe çalıştıklarını; çünkü bu tohumun kıymetini bilecek mayada, böyle bir ahlâkta, fazîlette olduklarını belirten Banarlı, millî kültürün en vecîz târifî olarak Yahya Kemal’in “Kökü mâzîde olan âtîyim” mısraını göstermiştir. (Banarlı, 1985-A:180)

Banarlı, millî eserlerde milletlerin millî enerjilerinin, millî karakterlerinin, yaşama neşeleri ve hayat kaynaklarının belirtilip tanıtılması kanaatindedir. O, ayrıca “Türk millî edebiyatı Türk kahramanlığını, Türk’ün yasacılığını, Türk yurd ve medeniyetseverliğini, Türk ağırbaşlılığını ve her sahadaki Türk âdet ve geleneklerini, Türk zevkini, Türk zekâsını, Türk hassaslığını velhasıl Türk benliğini mevzu ve malzeme olarak kullanan edebiyattır.” der. (Banarlı, 1944:8)

### **Banarlı ve Millî Romantizm**

Romantizm, umûmiyetle, bir dil, edebiyat, mîmârî, bir fikir ve sanat hareketi diye bilinir. Romantizm, rûhî ve içtimâî bir hâdisedir, aşırı bir hissîliktir. Milletlerin kendilerini coğrafyada kendi tarih ve coğrafyalarında araması bulması ve şuurla millî benliklerini keşfetmeleridir.

Banarlı, Kubbealtı Akademi Mecmuası’nın Nisan 1973 tarihli 2. sayısında millî romantizm konusundaki görüşlerini şu şekilde açıklamıştır:

*Romantizm, milletlerin dilde, kültür, sanat ve edebiyatta kendilerini bulmaları, kendilerine gelmeleri demektir. Bunun içindir ki, milletleri uyandırma ve kalkındırmada çelikten bir temel vazifesi gören millî romantizm, bir milletin târihte ve coğrafyada vücûda getirdiği büyük eserlerin farkına varmasıdır.*

*Romantizm, yalnız ruhî ve içtimâî buhranların sanata aksi değil; aynı zamanda millî bir dil, kültür, sanat ve tefekkür hadisesidir. Bu hadise, bazı Batı milletlerinin süratle kalkınmasında sihirli vazife görmüş ve bir millî vazife değeri kazanmıştır. Millî romantizm, bir sihir veya tılsım değildir; fakat sihirli ve tılsımlı neticeler doğurur. Millî romantizmin idrâki ile bir millet bağlı bulunduğu ortak medeniyet hangi medeniyet olursa olsun, o medeniyet içinde, yine kendisi olarak; kendi millî şahsiyeti, millî haysiyeti ve millî değerleri ile birlikte kalkınır. Bu, târihte büyük işler görmüş milletler için daha heybetli ve daha şerefli bir kanatlanıştır. (Kubbealtı Akademi Mecmuası, 1973)*

Altan Deliorman ise, bu konuda şunları söyler: *“Türk milletinin ise, millî romantizmini idrak etmesi için kütüphaneler, müzeler, şehirler, ve vatanlar dolusu eseri vardır. Türk çocuğu millî cevherindeki halis altunu ancak o zaman tanıyacak ve korkunç bir aşağılık duygusu içinde, başkalarının, hatta kendi can düşmanlarının hayranı olmak gibi dalâlete düşmeyecektir.” (Deliorman, 2004:69-71)*

Edebiyatta romantizm yani edebî romantizm ise; milletlerin kriz dönemlerinde sosyal- siyâsî ve tarihî olayların etkisiyle, millî romantizmle doğar. Yahya Kemal’in *Süleymânîye’de Bayram Sabâhı* şiirini bizim Anadolu’daki en büyük millî tekevvünümüzü dile getiren şiir olduğunu söyleyen Banarlı, bu şiirin, bize millî romantizmimizi, el ile tutulacak kudretle idrâk ettirdiğini söyler. Banarlı, Yahya Kemal’in şiirleriyle; klasikten nasıl bir neo-klasik çıkarılacağını örnek göstererek bu mânâda neo-klasiğin millî romantizm olduğunu söyler.

Birol Emil, edebiyatta romantizmi klasisizmin sert ve dar çerçevelerini, mutlak kâidelerini kırarak insan ruhuna ve muhayyilesine dönme, tabiatı keşfetme, bir kelime ile insan “ben”inin hürriyetini ilan etme olarak tanımlar:

“Ancak edebî romantizmi içine de alan bir başka romantizm vardır: Milletlerin kriz dönemlerinde târihî, siyâsî, içtimâî buhranların sevkiyle doğar ki, onun adı “millî romantizm”dir. Edebî romantizm çok defa hayâlcilik hatta santimentalizm denen aşırı hissilik şeklinde kendini gösterirken, millî romantizm, hangi medeniyete mensup

olurlarsa olsunlar “milletlerin dilde, kültür, san’at ve edebiyâta, kendilerini bulmaları kendilerine gelmeleri demektir. Bunun içindir ki, milletleri uyandırma ve kalkındırmada çelikten temel vazifesi gören millî romantizm, bir milletin tarihte ve coğrafyada vücuda getirdiği büyük eserlerin farkına varmasıdır.” (Emil, 2004:IV)

Banarlı; dil, tarih ve edebiyat derslerini, millî ve medenî hamlelere temel vazifesi gören kültürü veren, biraz da millî karakterleri bütünleyen millî propaganda dersleri olarak nitelendirir. Edebiyat tarihinin millî kalkınmamıza kaynaklık edecek, Türk milletin yaratıcı, millîleştirici ve güzelleştirici kudret ve dehâsını görmek isteyenlerin Türk edebiyâtı tarihine bakmaları gerektiğini işaret eder. Eski şiirlerimizi güzel kılan unsurlardan biri de ses estetiğidir. Arap vezni olan aruz zamanla “Türk aruzu” hâline gelmiştir. Banarlı vezinli, kafiyeli şiir anlayışını benimsemiş, eski şiirimizi mücevher kutusuna benzetmiş ve serbest şiire itibar etmemiştir.

Banarlı, edebiyat tarihçisi kimliğiyle Türk millî romantizminin idrâkinde Türk edebiyatını geniş bir zaman ve eser kadrosu içinde ele almıştır. Banarlı’ya göre edebiyat tarihini bilmek, bir milletin mâzide çarpan kalbini, düşünen dimağını ve yaratan zekâsını tanımak demektir. O, yeni nesillerin; ancak böyle bir sanat ve edebiyat tarihinden süzölmüş hatıralarla ve malzemelerle bugünün ihtiyaçlarını birleştirerek, bizim yeryüzündeki millî sanat diyebileceğimiz büyük bir sanat yaratabileceklerine inanır. Banarlı bu bakımdan dil, târîh ve edebiyat derslerinin millî ve medenî hamlelere temel vazîfesi gören kültürü verdiklerini; aynı zamanda bu dersleri millî karakterleri bütünleyen propaganda dersleri olarak görür.

Ziya Gökalp millî romantizmi İslâmiyet öncesinin efsane çağlarında aramıştır. Onun romantizmini târihî ve mefkûrevî olarak nitelendiren Banarlı, Ziya Gökalp’in yaptığı da bir nevi millî romantizmin idrâkidir diyerek Gökalp’in bu romantizmi, Türk tarihinden uzak; İslâm öncesi efsanelerde algıladığını belirtir.

Birol Emil; Banarlı’nın “Şiir ve Edebiyat Sohbetlerine Dâir” isimli kitabına yazdığı ön sözde Banarlı’nın Yahya Kemal’in izinden gittiğini son yazısına kadar büyük

bir kültür ve edebiyatın vârisi olmakla mağrur ve cedlerin şiir iklimine girmekle mesut olduğunu söyler.

Banarlı'ya göre millî romantizmin idrâki her gün yanibaşından körcesine geçilen bütün millî sanat eserlerinin millî ve târihî zaferlerin ve faziletlerin, bir gün, bütün ihtişamıyla, farkına varmaktır. Bunu idrak etmek, bununla gururlanmak ve bunlardan yeni millî- medenî hamleler için gereken gücü almaktır. Banarlı, Türk milletinin bunu idrâk edebilmesi için müzeler, kütüphaneler şehirler dolusu eserleri olduğunu vurgular. Bunun için çocuklarımıza destan devirlerinin yanında milletimizi çağlar boyu ayakta tutacak kadar sağlam temelli, Türk- İslâm medeniyetinin sentezi olan Selçuklu ve Osmanlı dönemleri millî ve medenî üstünlüklerimizin çocuklara tanıtılmasının yeterli olduğunu düşünür.

Banarlı, hatıralarına değer veren asil ruhlardan derlenmiş milletlerin de millî mâzîlerine, şahsî hâtıraları gibi, hatta daha üstün bir sevgiyle bağlandıklarını söyler. (Banarlı, 1986(A):225) O, büyük milletleri bunun için büyük mâzîsi, büyük tecrübesi, derin hâtırası olan milletler olarak görür. “Meselâ büyük ruhlu Türkler, Fâtih’e ve onun çocuklarına gönüllerinde derin sevgi duyabilenlerdir; onların yaptıklarıyla iftihar edenlerdir. Yûnus Emre’yi, Mîmar Sinan’ı, Fuzûlî’yi Sokullu’yu, Nâmık Kemal’i ve benzerlerini unutmamak ve bu Türk büyüklerinin şahsiyet ve hizmetlerine derin saygı, derin şükran duyguları beslemek bir fazilettir.” (Banarlı, 1986-A:226)

Banarlı, memleketimizde mevcut bölünmelerin yerini daha ciddî bir anarşizmin almaması için milletimize mutlaka güven verecek bir bütünlüğe yürümemiz gerektiğini söyler: Bizim bugün muhtâcı olduğumuz tek romantizm ise, bambaşka bir romantizm, yâni bir millî romantizmdir.“ (Banarlı, 1985-A:168)

O, romantizmin içtimâî güvensizlikten doğduğuna misal olarak Bağdad romantizmini gösterir: “Çünkü Bağdad, İslâmî devirde Kerbelâ fâciasından başlayarak, şehrin, önce halîfelik kavgaları, sonra Hülâgû yani Moğol zâlimliği, Timurlenk katliâmı, aşîretler istilâsı ve yağmaları gibi şehri sık sık harâbeye çeviren, çok sayıda ve

devamlı felâketler görmüştür; canın, malın, nâmusun emniyette olmadığı asırlar yaşamıştır. Bu şehrin Fuzûlî gibi muazzam bir ızdırıp şâiri yetiştirmesi de bundandır.” (Banarlı, 1985-A:165-166)

Türkiye’de Anadolu Selçukluları zamanında bir içtimâî romantizm görüldüğünü ifade eden Banarlı, bunun sebebinin Moğol İstilâsı olduğunu düşünür. Mevlânâ ve Yunus Emre asrının, bunun için, îmanlı bir milletin, ilâhî aşka ve Allah’a o kadar candan sarılmasını sağladığını, buna mukâbil Osmanlı İmparatorluğu devrinde asırlar boyu içtimâî romantizme rastlanmadığını, bunun nedenini ise, Osmanlı İmparatorluk âilesinin, güvenilir ve fâtihi bir âile olmasına bağlar.

18. yy. den itibaren Almanya’yı ayağa kaldıran, 2. Dünya Savaşı’ndan sonra adeta küllerinden doğan Alman romantizmi üzerinde bilhassa duran Banarlı, bu yeniden doğuş, diriliş ve yükseliş hamlesinin Türk millî romantizmini nasıl doğduğunu ve bu romantizmin idrâkinin ne demek olduğunu açıklar.

Banarlı, Tanzimat yıllarından beri, yapılan bütün yeniliklere rağmen, bir türlü kalkınamayan Türk vatan ve milliyetini, belki sert ve acımasız bir vuruşla, fakat bir hamlede kalkındıracak, kuvvetli bir millî kahramanı beklediğini ifade eder: “On dokuzuncu asrın son ve yirminci asrın ilk yılları, Türk vatanseverlerinin, derin bir özleyişle; âdetâ bir sevgili bekler gibi; bir “millî kahraman” bekledikleri çağlardır.” (Banarlı, 1985-A:279)

Türkiye’de içtimâî romantizm, yani milletçe bir güvensizlik azâbına düşülmesinin, tekrar 1908 İhtilâlinden sonra görüldüğünü işaret eden Banarlı, bu harpteki (Balkan Savaşı) can kaybımızın ve bunun kaybediliş şeklinin ise, burada acıdan söylenemeyecek ölçüde vâhim bir ölçüde olduğunu belirterek ardından 1. Dünya Savaşını milletin güvensizliğini perçinlediğini söyler.

“Atatürk devrinin ardından 2. Dünya Harbi yıllarında – uydurmacılığın etkin olduğu devir- okulların eğitim- öğretim ve kültür seviyesinin düştüğü yıllar. Türk

milleti, kendi millî romantizm'ini idrak sahasına girmeden her türlü yıkıcı emellerin kucağına atıldı. (Banarlı, 1985-A:275) Banarlı, adını bilmediği, yüzünü görmediği Atatürk'ün, durmaksızın millî kahramanlar yetiştiren asıl kaynağının bağrında, mukadder zaferlere doğru hazırlanmakta olduğunu söyler:

“Kendisi kim olursa olsun, ünvânı ne olursa olsun, Türk milleti, bir gün mutlakâ böyle “kuvvetli bir el” yetiştirecekti. Hakikî kahraman ordu milletin kendisiydi: durmaksızın büyük îman, savaş ve medeniyet cihângirleri yetiştiriyor; sonra yekpâre bir kütle hâlinde, kendi îmâniyle tutuşturup onun eline verdiği meş'alenin arkasından koşuyordu.

Bu sebeptendir ki Atatürk devrinde bir başka millî kahraman yoktur. Çünkü Ziyâ Gökalp'in söylediği gibi: Millî kahraman bir fert değil, milletin müşahhas timsâlidir.” (Banarlı, 1985-A:281)

Banarlı, milletlerin millî romantizmlerini idrâk etmeleri için en tesirli sanat eserlerinin, millî destanlarıyla millî mûsikîleri ve millî mîmârîleri olduğunu söyler. Mîmârînin farkında olmak, millî varlıklarının ve millî sanatların hayranı olmak millî romantizmin başlıca esaslarındandır. O, bu farkında oluşun kalkındırıcı kuvvetine dikkat çeker. Millî romantizmini idrâk etmemiş milletlerin kendi büyüklük devirlerine ve büyük eserlerine karşı bir farkında olmayış hâlleri bulunduğunu dile getiren Banarlı, böyle devirlerde milletlerin ecdât şaheserleri yanından görmeksizin geçtiklerini, onları görebilmek için destan ruhu taşıyan bir büyük şâirin oradan geçip bakması lazım geldiğini dile getirir. Millî romantizmin idrâkinden kasıt Türk tarih ve kültürünün kaynaklarına giderek bu köklere bağlanmak ve ondan dersler çıkarmaktır. Banarlı, millî romantizmin idrâki hakkında bu idrâk bütün milletlerden çok bugünkü Türkiye Türklerini yükseltecektir hükmünü vermiştir.

Türk milleti; incelmış zevki, hassasiyeti ile sanatkâr bir millettir. Banarlı, “Dünkü halk kültürümüzün, bilhassa halk irfânının kendi devir ve şartları içinde bugünkü okumuşlar kültüründen galiba hayli üstündü.” sözleriyle halkın; İslâm medeniyeti kültürünün nice ilim fikir ve hareketlerini yeteri kadar bildiğini, bunlara ait ilim, fikir ve tarih terimlerini bilerek ve anlayarak kullandığının altını çizer. Dinimize

mi milliyetimize mi bağlanalım konusunda Banarlı; ikileme düşmeden Türkiye tarihinde ve coğrafyasında kaderin bu iki unsuru aziz bir potada birleştirdiği sonucuna varır. “Bizim yapacağımız iş, şu son asırlarda karşımıza yeni ve üstün kuvvetlerle çıkan büyük Batı medeniyetinde Müslüman Türk milleti olarak yükselmenin sırlarını bulmak, yeni medeniyette yine kendimiz olarak kalabilmektir.” sözleriyle bu husustaki yol haritasını gösterir.

Banarlı, bir milletin edebiyatının millî olması için şunları söyler:

“Bir milletin edebiyatında kendi vatanının rüzgârları esmiyor, kendi dilinin mîmârîsi seslenmiyor, kendi san’at târihinin yaratıp yaşattığı sanât ve hayat felsefesi yer almıyor; kendi ıztırâbı yanıp kendi yaşama neş’esi ışıldamıyorsa, o edebiyat hem millî değildir, hem de milletler arası piyasada taklide örnek gösterilmekten başka bir değeri yoktur.” (Banarlı, 2004:36)

Türk çocuklarına millî mazilerinin destan devirleri yanında İslâm medeniyeti asırlarındaki büyüklüğünün tanıtılmasının kâfi olduğunu; Selçuk ve bilhassa Osmanlı asırlarındaki millî ve medenî üstünlüğümüzün, milletimizi daha nice asırlar ve çağlar boyunca ayakta tutacak kadar sağlam temeldir.

### **Millî Rüya**

Banarlı, milletlerin bir büyüme rüyası görebildikleri ölçüde büyüdükleri neticesine varır. Türkiye için en güzel ve en hayâtî rüyâyı gördüğü halde azîz rüyâsı bir türlü gerçekleşmeyen Türk büyüğü, Yahyâ Kemal’dir. Çünkü Yahya Kemal, bir “maârif rüyâsı” görmüştür. (Banarlı, 1986-A:382) Tam kalkınma için önce maârifin rüyasını görmemiz gerektiğine inanan Banarlı; maârifin kendi ehemmiyet ve ciddiyetini istese de istemese de her şeyden çok dil vasıtasıyla tanıtmaya mecbur olduğu kanaatindedir.

Bir milletin târih ve coğrafyada meydana getirdiği eserlerin farkına varması, farkındalığını artırması millî kalkınmadır. Banarlı, millî kalkınma, milletleri uyandırma ve kalkındırmada temel vazife gördüğünü belirtir.

### **İstiklâl Marşı**

Nihad Sâmî Banarlı, Türk milletindeki istiklâl şuuruna daima vecd hâlinde bir hayranlık duymakta, İstiklâl Marşımızı takdîr ve tebcîl edenlerin başında gelmekte idi. Mehmet Âkif, millî ve dinî terbiyesini müspet ilimle bütünlemiş bir şâir ve mütefekkindir. Banarlı, İstiklâl Marşı şâirini büyük şâir, büyük vatansever, manzum hikâyeler ve vaizler yazarı, bilhassa inanmış bir insan olarak her hatırlayışında evliyalar kadar temiz ve lekesiz görebilmenin hazzını duyduğunu dile getirir. Âkif'in sanat ve iman dünyamızdaki âbidevî karakteri örnek alınmalıdır.

Her dilin birtakım söz ve söyleyiş incelikleri olduğunu, bunu anlamak için o dilin umûmî üslûbunu, dilin yapısını, cümle ve mısra mîmârîsini, kelimelerin târihini iyi bilmenin önemine değinen yazarımız, böyle bir bilginin bilhassa dili öğrenme yaşında ve durumunda olanlara husûsî bir okuma metodu ile öğretileceğini söyler. Ona göre bu metodun ilk şartı kelimeleri bilmek ve onlara büyük kıymet vererek yetiştirmektir. İstiklâl Marşı da böyle bir görüş ve anlayışla okunmalıdır. O, Türkçenin sırlarından doğan aliterasyonların yine böyle şiirlere bilerek değil de kendiliğinden gelip sıralanmasını, ancak dilin dehâsını kavramış büyük şâirlerin eserlerinde görülen mazhariyet olarak değerlendirir.

Eğitim kurumlarımızda görülen çeşitli yarışma ve etkinliklerle minik yüreklerde ve genç dimağlarda İstiklâl Marşını ezberleme, okuma ve anlama heyecanı yaşanması sevindirici bir gelişmedir. Ayrıca 12 Mart'ın, İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü olmasını içeren yasa tasarısı, 11 Nisan 2007 tarihinde TBMM İçişleri Komisyonu'nda kabul edildi. “Buna göre, 12 Mart, İstiklal Marşı'nın kabul edildiği ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü olarak kutlanacak. 12 Mart'ta bütün kamu kurum ve kuruluşlarının öncülüğünde, halkın ve sivil toplum kuruluşların iştiraki ile anma törenleri düzenlenecek. Anma törenleriyle ilgili yönetmelik, kanun yürürlüğe girdikten sonra 4 ay içinde, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Turizm

Bakanlığınca ortaklaşa hazırlanacak.” (<http://www.haberler.com/12-mart-istiklal-marsinin-kabulu-ve-mehmet-akif-i-haberi/>)

Mehmet Akif gibi iradeli, sağlam karakterli, geniş kültürlü, büyük bir iman adamı yetiştirmiş bir millet olduğumuzu belirten Banarlı, "Millî ve dînî terbiyesini müspet ilimle bütünlemiş; iki Doğu, bir de Batı diline vâkıf, geniş bir kültür ve tefekkür seviyesine ulaşmış şâirin cenaze merasimine katılan gençlerin kalabalığı bu ölümünün acısına bir tesellî olmuştur" der.

Türk milletinin bütün millî ve mânevî değerlerinin dercedildiği İstiklâl Marşında, gençlerin fitratlarını süsleyerek hayallerini güzelleştiren ve heyecanlarına faydalı istikametler veren hasletler bir aradadır. "İstiklâl Marşının her fırsatta, her millî heyecan ânında coşkunlukla söylenir Millî vicdana yerleşmiş bu târihî manzumeyi ne yapıp değiştirmek isteyenlerin de asıl sebebi budur: İstiklâl Marşının, milletine ve millî vicdâna çok yakışması..."Çünkü İstiklâl Marşı güzeldir..." (Kubbealtı Akademi Mecmûası, 1974, S. 4)

Banarlı'nın; 'Türk İstiklâl Marşı, gerek söz, gerek şiir kalitesi bakımından yeryüzündeki millî marşların hiç birisiyle ölçülemeyecek kadar üstün ve zengin mânâlı bir şiirdir' şeklindeki tespitinde de görüldüğü gibi, İstiklâl Marşı, derin mânâsı, âhenkli yapısı ve diğer edebî özelliklere sahiptir.

Yeni yetişen nesillere varlığının esasları olan millî ve mânevî değerleri aşılacak için İstiklâl Marşı gibi bir şaheserlerden yararlanmalıyız. Resmî kurumlarda, okulların salonlarında, sınıfların duvarlarında ve bütün ders kitaplarının ilk sayfalarında Atatürk'ün Gençliğe Hitâbe'si ile İstiklâl Marşının yer alması bunların okunup idrâk edilmesi içindir. Her kademedeki okulların bütün sınıflarında yer alan Türkçe ve edebiyat derslerinde, her sene ilk ders konusu olarak İstiklâl Marşı işlenmesiyle Millî Marşını hakikî mânâsıyla anlayıp ondaki vatan, millet, din sevgisini ve istiklâl aşkını gençliğin şuuruna, ruhuna nakşedilmesi hedeflenmektedir.

Banarlı'nın "Bu marşın öyle mısraları vardır ki onlar, büyük bir milleti asırlarca ayakta tutacak kadar sağlam güven ve iman dolu haykırırlardır." şeklinde dile getirdiği İstiklâl Marşı devletle millet arasında sağlam bir bağ olur ve bu iki unsuru birbirine kaynaştırır.

İstiklâl Marşı, devlet ve millet tarafından hakikî mânâsıyla anlatılıp yaşanmalıdır. Banarlı, İstiklâl Marşımızdaki "Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki

fedâ” mısraıyla Mehmet Âkif’in Türk çocuklarını ancak vatan topraklarında yaşanılır bir cennet idealine inandırdığını, azîz ve güzel bir vatana sahip olma saadetini hissettiren ve bunun gerçekleşmesi için eğitim-öğretimin ciddiyetle yürütülmesi, okullarımızdaki kültür seviyesinin yükseltilmesi gerektiğini söyler.

Türk dilinin onun bu lisâna verdiği sâde, samimî ve îmanlı güzellik dolayısıyla Mehmet Âkif’e minnettâr olduğunu belirten Banarlı “Akif’in çehresini, İstiklâl Marşı’nın gönül ve göğüs dolusu iftiharla söyleneceği birçok mühim yerlerde; insan ancak vatanını ve milletini Âkifcesine severse böyle ebedîleşir! diyen derin mânâsı ile Türk çocuklarının güzel bakışlarına gösterilmelidir.” (Banarlı, 1985-C:302) der. Türk milletine mal olan İstiklâl Marşını sevmeye, anlamaya ve çocuklarımıza da anlatma çabası göstermeliyiz.

### **Halk Kültürü**

Banarlı, halk kültürünü şu şekilde tanımlar: “Halk kültürü, asırlarca süren engin hayat tecrübelerinden; dedelerden torunlara kalan zengin kültür ve tefekkür mîraslarından; bâzan münevverlerin kürsülerinden ayıklanarak alınmış, pratik bilgilerden ve çok üstün bir sanat, görüş ve düşünüş kâbiliyetinden doğma, azîz ve şifâhî bir kültürdür.” (Banarlı, 1985-A:96)

“Halkın, bâzan aydınları şaşırtacak kadar hikmet ve tedbir dolu hareketleri, şiirde, mûsikîde, oyunda ve her türlü el sanatlarında yarattığı çok güzel eserlerin, bu sihirli kültürün mahsûlleri” olduğunu söyleyen Banarlı, “Anadolu âlim değildir; fakat âriftir.” der. (Banarlı, 1985-A:93-95) Halkın bu kültür ve sanat ürünlerini tanıyınca bu kültür, millî kalkınmamızı sağlayacaktır. Halk kültüründen çocuklarımızı yetiştirmede de istifâde edebiliriz.

Türk halkının Farsça “neverd-i bâm”, nerdbân kelimesini “merdiven”e dönüştürmesi; Türk halk dehâsının ve Türk dili mûsikîsinin millî olmasının delilidir. Halkın kullandığı mecazlar, benzetmeler halk kültür ve dehâsının eseridir. Kelimelerin

halkın ağızında büründüğü güzellik ve incelikleri, Türk halk zevkinin yarattığı “mecaz bahçelerini” anlamak gerekir.

Banarlı; İran şiirine parlak sayfalar kazandıran rubâî şeklinin, aslında Türk halk zevki tarafından yaratıldığına işaret eder.

O, kendini millete adanışın ancak küçük yaşlarda başlayan, sağlam ve şuurlu bir millî terbiye ile mümkün olduğunu belirtir: “Çünkü millî olmak, hâlis Türk olmak demektir. Türk gibi duymak, Türk gibi düşünmek ve Türk gibi davranmaktır. Ulvî mefkûremize yeniden yönelmek, kendi istikâmetimizi bulmak demektir.” (Banarlı, 1985-A:272)

Banarlı, genç Japon münevverlerini nasıl yetiştiriyorlar ki onlar gittikleri her yerde kendileri için değil; ülkeleri için yaşadıklarını, çalıştıklarını ve öldüklerini belirterek kinayeli bir biçimde yazısının sonunu Türk gençliğinin kulakları çınlasın cümlesiyle bitirmektedir. Banarlı, Japonyanın Avrupa ve Amerika ile boy ölçüşecek kültür, teknik seviyesinde olmasının dil vasıtasıyla gerçekleştiğini ifade eder.

Türk çocuğunu bir Mehmetçik olarak yetiştirme fikrinde olan Banarlı, Mehmetçiği “İslâm îmânı + milletin yarattığı dil + Türkiye coğrafyası + Türkiye’nin şerefle dolu târihi demektir” şeklinde târif eder. “Ben milletin gençliğine, yabancı milletlerden örnek vermeyi sevmem, isterim ki yabancı milletlere, “Mehmetçik” adlı gençlerimiz gibi, milletimizin bugünkü gençliği de örnek olsun.” (Banarlı, 1985-A:322) Bir başka açıklamasında da Mehmetçiği “Türk kanı+ İslâm imanı+ Türkiye tarihi ve Türkiye topraklarından yuğurulmuş, büyük, en büyük millî terkîbimiz” şeklinde tanımlar. (Banarlı,1986-A:336) O, Mehmetçiğin Türkiyeli bir terkip, bir olgun, bir aziz kompozisyon olduğu; bizi bugünkü dünyada şerefle temsil eden millî sembolümüz olduğu fikrindedir. Vatan nesillerinin vatan topraklarına, iri gövdeli ağaçlar gibi, gittikçe derinleşen, sağlam, canlı ve kopmaz köklerle bağlanmasının lâzım olduğuna inanan Banarlı, bu köklerin nesillerin gittikçe büyüyen, yükselen, yeşeren ve meyve veren, neşeli, îmanlı ve şevk dolu bir hayâta ulaşmalarını sağladığı inancındadır.

Banarlı; çocuklarımızın kendilerine seslenen Türk büyüğünün hitâbesindeki nice kelimenin sesini ve mânâsını bilmeyişini, öğrencilerin Atatürk'ün Nutku'nu anlayamayışının sebebini Türkçe öğretiminin adeta sistemli bir şekilde bizi kendi dilimizden, kendi mâzîmizden, dilimizin ve edebiyâtımızın bütün zaferlerinden uzaklaştıran ideolojik kamplaşmalarda ve dilde görülen uydurmacılıkta arar. Banarlı, sloganlar çevresindeki ideolojik çatışmalara iltifat etmemiştir.

Şiir, mûsıkî, resim gibi sanatlarda görülen Batı taklitçiliğın sebebini “aşağılık” duygusuna bağlayan Banarlı; millî zevkten, millî dil ve millî renkten uzaklaşmamız karşısında derin üzüntü içindedir.

Bir milleti ebediyen ayakta tutacak şiirler, birlik ve beraberliğimizin sembolümüdür, toplumsal hafızamızdır. Milletimizin târihte ve coğrafyada kurduğu medeniyetlerin karakterini bilmek ve Türk dilinin, Türk medenî karakterine uygun davranmak îcâbettigini dile getiren Nihad Sâmi, Türkçeyi anlayışın Türk târihine olduğu kadar, Türk diline de böyle cümlelerin ışığı altında bakabilmekle mümkün olduğunu, Türkçenin, büyük millet dili olduğunu, bunu öylece bilmenin ve anlamının lâzım geldiğine inanır.

Türk halk dili, kendi sözlerini değil, başka dillerden alıp Türkçeleştirdiği nice kelimeleri çeşitli mânâlarla zenginleştirip güzelleştirmiştir. Maârif Vekâleti'nin neşrettiği 1000 Temel eser ve MEB'in yayımladığı 100 Temel Eser içinde yer alan Türk bilmecelerini halk dehâsını yarattığı güzellikler olarak niteleyen Banarlı, bilmecelerin fikir, sanat, zekâ ve şiir iklimindeki gezintisine; bilmecelerdeki şiir unsurlarına ve mimârîsine dikkat çekmiştir.

Banarlı; halk el sanatlarını yaratan derin hayat bilgisini, ince zevki ve yeryüzünde hiçbir millete nasip olmamış hayat tecrübesini düşünerek bazı konularda tecrübenin ilme üstünlüğüne inanır.

Banarlı; Türk halk felsefesinin gördüğü, duyduğu, düşündüğü dünya hadiseleri karşısında durmaksızın söz üretmeye devam ettiğini söylemektedir. Ülkemizde yaşanan olumsuzlukların sebebi millî kültürümüzün eksikliğindendir. Türk çocuğu millî mâzîsiyle yeniden barıştırılmalıdır. Banarlı, bir şehirde yaşayan halkın davranışlarının güzel, terbiyeli, makbûl olması için o halkın asırlarca işlenmiş eski ve büyük bir medeniyetin evlâdı olması ve o medeniyetin bozulmaması gerektiği lüzûmuna inanır.

### **Mîmârî**

Vaktiyle bir yazısında “Medeniyet denilen şey, insan topluluklarının her mevzûda yapı devrinden mîmârî devrine geçmeleridir.” diyen Banarlı; yapıyı, hendesenin bir rûh, bir mânevîyât, bir kültür, bir tefekkür ve bir heyecanla birleştiği zamanlarda mîmârî olarak niteler ve mîmârî şöyle vâsıflandırır: “Mîmâr, bir vatan toprağında bir milletin, hatta milletlerin hâyâline, göz önünden giderilemeyecek güzellikte bir eser yaratabildiği zaman mîmârdır.” (Banarlı, 2004:162)

Banarlı; mîmârî ile yapı farkını Avrupalı şâir seyyahların hayâline bir sevgili gibi yer etmiş eski Türk evleriyle, ufuksuz ve mânevîyatsız binalar ve apartmanlar arasındaki fark şeklinde açıklar. Banarlı; Türk üslûbunun en samîmî tecellîsini câmi, han, yalı, çeşmeden ziyâde kabristânlarda görür ve kelimelerde mânâsı, resimde çizgisi, mûsikîde sesi keşfedilmemiş şeylerin esrarını bu ölüm mimârisinde duyar.

Yahya Kemal, Banarlı’nın ifadesiyle; târih içinde Türk milliyetini meydana getiren büyük mîmârîye ve bu mîmârîyi yaratana hayran olmuştur. Yahya Kemal’in “Bir iklimin manzarası, mîmârîsi ve halkı arasında hâlis ve tam bir ahenk varsa, orada, gözlere bir vatan tablosu görünür.” sözü de bu hayranlığının en güzel örneklerinden biridir.

Orta Asya’da malzeme yokluğu nedeniyle büyük mîmârî eserler yaratamayan atalarımız Anadolu’nun Türkleşmesi ve İstanbul’un Fethiyle birlikte coğrafyaya Türk’ün millî damgasını vurmuşlardır. Selçuklu ve Osmanlı mîmârları bu yönüyle

dünya çapında eserler ortaya koymuşlardır. “Osmanlı mîmârîsinin büyük zaferi, toprağa uymasında; kurduğu her binâyı o yamaçların tabiî bir parçası, bu tepelerin yeni bir şahikasıymış gibi, vatanın manevî güzelliğine ve tabiî mîmârîsine uygun kurulmasındandır.” (Banarlı, 1986-B:103) Mîmârî konusunda Batı tekniğinin imkânlarından da yararlanmak fikrinde olan Banarlı; kullanılan tekniklerin mîmârîyi bütünleyip güzelleştirmesinden yanadır.

Şehirler, medeniyettir. İstanbul, yüzyıllardan beri medeniyetin, kültürün, sanatın ve ticaretin merkezidir. Samiha Ayverdi, İstanbul mîmârîsi hakkında şu değerlendirmeleri yapar:

“Târihin ve gravürlerin dillerinden dinleyip seyrettiğimiz İstanbul, üstün bir şehircilik anlayışı, tabiat ve estetiğin elbirliği ile inkişaf etmiş bir belde, zevkte ve medeniyette zirveyi bulmuş milletin dehâ tablosu idi. Eski İstanbul’da tabiatla mîmârînin su sızmaz iki dost anlayışı ile bağdaşmış bulunması, şehri başbaşa vermiş bir âhenk ve zevk âbidesi, bir cennet köşesi hâline getirmişti.” (Numan, 1994:45) İstanbul, Türk sanatının millî karakterini teşkil eder. Türk üslûbunun en önemli unsurlarından biri mimârî eserlerdir.

Banarlı çocukluğunda mîmârî eserlerin kendinde uyandırdığı hissiyatı şöyle açıklar:

“O yaşımda henüz minâre mîmârîsinin, İslâmî Türk sanatının bir mûcizesi olduğunu bilmezdim. Fakat yine de minârelerde beni mes’ut eden bir güzellik sezer, bir gün yapılarındaki millî güzelliği daha iyi anlayacağım bu sihirli âbideleri, çocuk rûhumda aşka benzer duygularla süzer, öylesine severdim.” (Banarlı, 1985-A:150) Mîmârîye ilgi duyan Banarlı, İstanbul Bebek’teki Boğaz’ın güzelliğini seyreden evinin projesini de kendisi çizmiştir. O, İstanbul mûcizesini Tanrı zevki ile Türk zevkinin birleşmesinden doğan târihî ve ilâhî bir kompozisyon olarak betimler:

“Bu aziz şehir, Tanrı sanatının da himmetiyle, dünya kurulalı beri, âdeta bizi beklemiş ve böyle bir şerefli kubbeler iklimi Marmarayla Boğaz olmak için âdeta Tanrı’nın yardımıyla hazırlanmıştır.” (Banarlı, 1986-B:100)

Banarlı; İstanbul mîmârîsinin ancak son îmar hamlelerinin rûhu ve anlayışı içinde güzelleşeceği bunun yanında İstanbul'da yapılacak her ebedî eserin onun bir şerefli kubbeler ve nârin minâreler beldesi olan tarihî çizgilerini zedelemeyecek çeşitten olması düşüncesindedir.

Banarlı; Hürriyet Gazetesi'nde 25.5.1957 tarihli yazısında Boğaz'a bir köprü yapılacaksa, bunun İstanbul Boğazı'nın tabîî güzelliğini bozmadan, kubbe ve minâreleri gölgelemeden millî çizgiler üzerine oturtulması lâzım geldiğinden bahseder. Banarlı; Boğaz Köprüsü'nün 1973'te açılmasıyla güzel, lüzûmlu, medenî bir âbide kazandıranlara şükran duyar ve Boğaz Köprüsü'nden Türk İstanbul'un tılsımlı bir millî siluet hâlinde görülebildiğini işaret eder.

İstanbul'u medeniyetimizin, millî mîmârîmizin sergi şehri olarak niteleyen Banarlı; bu şehri bütün Türk milletinin aynı ölçüde sahibi olduğu azîz ve müşterek varlık olduğunu belirtir. İstanbul'un millî mîmârîsini, dilini, zevkini sadece İstanbullular yapmamış; bu şehri bütün Türk milleti bir ruh ve imân birliğiyle güzelleştirmiştir.

Banarlı, Türk mîmârîsinin büyük zaferi olarak "Süleymâniye" gibi ihtişamlı eserlerin ufukları kapatmayan âbideler olmasında görür. "Gerçek mîmârî, hakîki binâ sanatı ve o sanatı bizim dehâmızla yaratmış ecdâd sevgisi, içimizde hâlâ derin ve tazedir." (Banarlı, 1986-B:171) Banarlı, bu ecdâd yâdigârı binâlara "ışıklı binâlar" adını verir.

Eskiler hem büyük binâ yapmanın hem de ufku ve semâyı açık tutmanın sırlarını bulmuşlardı. Sihirli âbideleri büyük ve şerefli meydanlar ortasında ışıdayacak, yarınki İstanbul'un başka bir bedîî gelişmesi de Boğaz yamaçlarında olacaktır. (Banarlı, 1986-B:172) Banarlı; yarının İstanbul'unu onun tarihteki ve coğrafyadaki eşsiz değerine uygun bir güzellikle açmak için büyük gayret sarf edenlerin bize bu saadeti hazırladıklarını ifade eder. Mîmârî âbidelerin gözle görülür, elle tutulur olmasının millî kalkınmamıza hizmet edebileceğini söyleyen Banarlı; bu bakımdan câmilerin, türbe ve

medreselerin etrafı açılmak suretiyle meydana çıkışlarını bir millî talih ve bir büyük fayda olarak karşılamının yerinde olacağına işaret eder.

O, mîmârîde de millî romantizmden yanadır. “Türk milleti her sanatta olduğu gibi, mîmârîde de kendi romantizmini idrâk ettiği gün ancak büyük hamle yapılabilir. Mîmârîde kendimize dönmemiz hattâ kendimize gelmemiz bir zarûrettir.” (Banarlı, 1986-:106)

Mîmârî eserlerin bir millette millî gurur ve yukarılık duygusu uyandırdığı inancında olan Banarlı, şehirlerimizi atalarımız gibi vatanın güzelliğine göre ve her şehrin tabiatına uygun güzellikte îmar edebileceğimizi söyler: “Biz taklîd milleti değil, ibdâ milletiyiz. Evvelce girdiğimiz İslâm medeniyeti dünyasına eğer çok şerefli bir Türk mîmârîsi ve her yolda bir Türk sanatı katabilmişsek, bu bizim o tarihlerdeki “yukarılık duygumuzun” ifadesidir.” (Banarlı, 1986-:106)

O, İstanbul’un îmarını enerjik, îmanlı ve büyük hedefli bir medeniyet hâdisesi olarak yorumlar; îmarın başarılı olması için fedâkarlığın yanında zevk, sanat, doğruluk ve İstanbul’u sevmenin gerektiğini söyler. Banarlı; İstanbul’un îmarında vatan sevgisiyle, zevk ve vicdân terbiyesiyle uyanık kimselerin çalışması gerektiğine dikkat çeker.

Banarlı, mîmârî ve kalkınma arasındaki ilgiyi şu şekilde açıklar:

“Biz, İstanbul îmarını meydana koyduğu bütün bu mîmârî şaheserlerini eğer seyretmekle kalmaz, onları tekrar duymaya, anlamaya başlarsak, bunun netîcesi zevk, sanat ve medeniyet dünyamızda yeni ve canlı bir kalkınma olabilir.” (Banarlı, 1986-:117)

“Mîmârîmiz, millî kalkınmamıza kendi gök kubbeleri ile yardımda bulunabilir. Yeter ki vatanımızın taşını toprağını Türk yapan bu eserlerin kıymetini bilelim ve onlara, şu Hitit ve Bizans eserlerine verdiğimiz kıymet kadar olsun bir değer verelim.” (Banarlı, 1985-A:79) Alman mucizesinin bu milletin kendi dehâsına inancından doğduğuna değinen Banarlı, Almanlara bu millî güveni, ona millî mâzîsini tanıtanlar

vermiş, bir millî kahramanları, destanları ve millî mîmârî olduğunu öğrenmenin Almanları coşturduğunu belirtir.

1950'lerin başında İstanbul'da apartmanların gittikçe çoğalmaya başlaması Nihad Sâmi Banarlı'yı dehşete düşürüyordu. 21. yüzyıl İstanbul'unun bir gökdelenler şehri halini aldığına şahit olsaydı kim bilir ne büyük bir hayâl kırıklığına uğrardı. "Gerçekten 20. asır Türkiyesinde mîmârî kadar soysuzlaşmış bir sanatımız yoktur. Şehirlerimizde, kasabalarımızda, her gün karşımıza dikilen tamâmıyla taklit bir mîmârî güzel vatanımıza, endâmından makyajına kadar bizim olmayan çirkin bir çehre vermektedir." (Banarlı, 1985-A:291) Mîmârîde ve şehircilik plânında tabiatla insan gücü arasında köprü kurularak güzel bir âhenk oluşturulmalıdır.

"Mîmârî eserler göz önünde oldukları için bu eserler estetik ve göz estetiğinin yanında millî zevkimiz gözetilerek yapılmalıdır." Banarlı, bu durumu; sevmediğimiz bir şiiri, beğenmediğimiz bir mûsikîyi dinlemek için çeşitli yollara başvurabiliriz; ancak her gün yolumuzun üstüne çıkarak bizi rahatsız eden bir mîmârî eseri görmemezlikten gelemeyeceğimiz şeklinde Ahmet Haşim'in sözlerini naklederek açıklar. "Bir gün bu âbidelerin pahâ biçilmez değerini kavrar ve çevrelerini kendilerine yakışır ölçüde açarsak, yâhud açılmışları olsun kapatmaya kalkmazsak, o eserler size bunu kendi muhteşem dilleriyle söyleyecektir." (Banarlı, 1985-A:81)

O, mîmârî âbidelerin ufkumuzu perdelemeyip temiz aile hayatımıza yeni bir hamle vermesi gerektiğine işaret eder. Bu yönüyle Banarlı, mîmârî eserleri sosyal hayatın içinde, canlı varlık olarak düşünür ve bir şehrin millî çehresini korumayı medenî anlayışın tezahürü olarak görür: "Mîmârî eserlerin mutlakâ millî zevki okşayan hususiyetleri olması ayrıca daha birçok millî menfaatler ve millî kalkınmalar için büyük şarttır." (Banarlı, 1985-A:304-305)

Banarlı, Ahmet Haşim'in mîmârlık sanatının kötü eseri affettiremeyecek bir özelliğe sahip olduğu düşüncesinin haklılığını; onun, "Zevksiz ve gürültülü bir mûsikî parçasını dinlemeyebilirsiniz. Mecbur kalıp, dinleseniz bile, bir mûsikî yüz yıllarca

devâm edemez. Fena yazılmış bir edebiyat yazısını okumamak elinizdedir. İbtidâî veya dejenere bir zevkin tablo hâline getirdiği bir resim mahsûlünü bir daha görmemeğe mecbur değilsiniz. Fakat mîmârî eserleri, taştan ve betondan çehreleriyle her an geçtiğiniz yolların karşısındadır. Başınızı çevirmek istedikçe onlara daha çok takılır ve evlâtlarınızın da yüz yıllarca bu zevksizlik tablosunu seyretmek zorunda kalacağına üzülsünüz” şeklindeki sözleriyle açıklar.

Banarlı, minâreleri; vatani Türk eden çizgiler olarak niteler ve minâre kelimesinin aslının Arapçada “manâre” olduğunu vurgular. Türk’ün bu kelimeyi mîmârîsi gibi inceltip güzelleştirerek; yükseltip Türkçeleştirerek minâre güzelliğine koyduğunu söyler. “Minâresiz câmi, damsız yapı ve kiremitsiz çatı gibi, millî estetiğe ve bilhassa estetik tekâmüle aykırı, tadsız tuzsuz bir şeydir.” (Banarlı, 1986-A:150) Türk minârelerinin özelliklerine de değinen Banarlı, elif harfini andıran minâreleri Türk milletinde yukarılık duygusu taşıyan inanış üslûbunun eseri olarak nitelendirir. Aşağılık duygusundan kurtularak yaratıcı millet olduğumuzu çocuklarımıza yeniden inandırmalıyız görüşünü benimser.

Banarlı; binâ mîmârîsinde, şehircilik anlayışında kendi ruhumuza uymaya, kendi zevkimize dönmeğe, insan ruhunun hürriyet terbiyesini geliştirmeye davet eder. Kendimizi ufuksuz mîmârînin esaretinden kurtaramıyorsak bile çocuklarımızı, milletimizin, insanlığın yarınki nesillerini kurtarabilmeyi önerir. Ayrıca O, eğlence hayatları ve zevk modalarının mesken ve bahçe zevkimizi elimizden almamasından; basit şahsî menfaatler uğruna halkın sağlığının ve şehirlerimizin güzel çehresinin bozulmamasından yanadır.

Mîmârînin insan psikolojisine ve toplumsal ilişkilere etkisi unutulmamalıdır. Banarlı’ya göre mîmârî yapılar şu özelliklerde olmalıdır:

Göz binânın belli noktalarında eğlenmeli, gönül onun bazı çizgileriyle ürpermeli, bol ısı ve ışık alması için geniş pencere, içinde rahat edilir bir yuva, şekil, sanat ve mânâ sahibi, üslûplu, güzel çehreli olmalıdır.

Banarlı, vaktiyle Türkiye'nin aydınlarının göklerin yer yüzünde insan şeklinde ve insan güzelliğinde tecellî eden eserlerini iyi tanıdıklarını; bunun için gece gündüz çalışıp aydınlattıkları ülkeleri insan yaratıcılığın şaheserleri olan sanat ve medeniyet eserleriyle süsleyip yurtda medenî âbideler yükselterek, Türkiye'yi bir "güzel sanatlar sergisi" hâline koyacaklarını dile getirir.

Banarlı; İstanbul'da yüksek tahsil yapan Anadolu'dan gelen bir grup gencin mîmârî abidelerimizi ziyareti hakkında Hürriyet Gazetesi, 11.1.1949 tarihli "Ruh ve Karakter Mimârîsinde Âbidelerin Rolü" başlıklı yazısında bu genç Türk gönüllerinde akislenen kuvvetli heyecan, âbideler karşısında millî iman ve heyecan duyduklarını vurgular. Millî ve medenî Türk zevkinin İstanbul'da vatan çocuklarına millî bir tefekkür, gurur ve îman verdiğini söyler. Banarlı, yıllar evvel kendisinin de aynı eserler karşısında gururla dolmaya başladığını; onları kuran büyük milletin evlâdı olmakla övündüğünü, millî sanatların ruh ve karakter mimârîsinde büyük ve yapıcı kudretini düşündürdüğünü ifade etmektedir. "İstanbul câmilerinin çeşitli sanat ve ruh güzellikleriyle, Türk çocuklarına ebediyete kadar Türk kalmak heyecânını verebilecek azamette, birer millî âbide ve birer târihî kitâbe kudretindedir." (Banarlı, 1986-A:142)

Banarlı, güzel sanatların hayat kadar ölüm için de çalıştıklarını ve nice eserler meydana getirdiklerini; çevremizin, ölüm felsefemizin bir âhiret ve cennet bahçesi hâline getirdiği bir mîmârî içinde yeşil ve sükûnlu olduğunu söyler: "Ölüm mîmârîsi, milletlerin ölüm felsefelerinin şekillenmesidir; milletlerin, taşa, toprağa işledikleri ölüm düşünceleri, duyguları veyâ ölüm anlayışlarıdır." (Banarlı, 1986-A:137)

Banarlı'ya göre mîmarî, vatan coğrafyasını oluşturan unsurlardandır ve Türk üslûbunun en önemli unsurlarından biri de mîmarî eserlerdir. O, mîmarînin hem estetik hem de sosyal bir fonksiyonu olduğu; mîmarî eserlerin kültür değerlerinin vazgeçilmez bir unsuru olduğu düşüncesindedir. Mîmarî, aynı zamanda tarihi aksettirir:

"O, (mîmarî) eserler, milliyetimizin yarınki nesillerine, şerefli atalarını bir zamanlar, dinî, askerî ve sivil mîmarîsiyle ne zengin, ne gerçek bir medeniyet yarattıklarını el ile tutulacak kadar sağlam, taştan vesikalar hâlinde sunmak mevkiindedir." (Banarlı, 1986-:61) Banarlı, şehirlerimizi ve yurdumuzun her köşesini

mutlaka millî hüviyetlerle bezenmiş ruh ve vicdan terbiyemizi gelecek nesillere tanıtacak ölmez vesikalar olan sanat eserleriyle süslememiz gerektiğini vurgular. Banarlı, Türk sanatkârları ve mîmârlarının Türk halkından tevâzû rûhu ve bir vatan çizgisi dersi öğrenmeleri gerektiğini ifade eder.

Mimâr Sinan, Türk'ün millî ruhunu medenî üstünlüğünü ve Türk vatanının güzelliklerini tüm dünyaya duyurmuştur. Banarlı, atalarının meydana getirdiği mîmârî eserleri tanıyan vatan çocuklarının hükümdârların bir ömür içinde neler yaptıklarını görerek kendilerine güvenecekleri için sevinç duymaktadır. O, millete hizmet etmenin onun millî ve medenî değerlerini sağlam ve gerçek eserler hâline koyarak yeni nesillere ve bütün medeniyet âleminde tanıtılmakla yapılacağı inancındadır.

### **Halk Mimarisi**

Banarlı'ya göre Türkün bedîî zevki mîmârîsine de yansımıştır. Halk mîmârîsi; toplumun gelenek görenek ve inanç sistemini hayat felsefesini anlamada ve anlatmada kaynaklık eder. Mîmârî eserlerin olduğu doğal çevre, işlevleri, kullanılan araç- gereç, yapı malzemesi ve tekniği, mîmârî çevresinde oluşan âdet, gelenek- görenek çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

Halk mîmârîsi ürünlerinin güzelliği ve özelliği hakkında bilgisi olmayanlar, bu eşsiz yapıları yok etmekte; bunların yerine sağlıksız, çarpık yapılar inşâ etmektedirler. Bu konuda halk bilinçlendirilmelidir. Millî mîmârîmiz ruhunu ve özünü koruyarak gelişmelidir.

Halk mimarisini yaşatmak, esas yapılış gayesine ters düşmeden ona yeni fonksiyonlar yükleyerek konuyu yeniden yorumlamak ve değerlendirmektir. Yeni yapılar, geçmişten gelen geleneksel yaşama biçimine cevap vermenin yanı sıra değişen kültürel yapının gereksinimlerini karşılayacak şekilde oluşturulmalıdır. Halk mimarisi ürünlerinin güzelliği ve özelliği hakkında bilgisi olmayan halkın bu yapıları süratle yok

etmelerini önlemek için halk bilinçlendirilmelidir. Mimarlar, bilim adamları ve araştırmacılar yeterli düzeyde halkbilim formasyonuna sahip olmalıdır.

Banarlı'nın da belirttiği gibi, mimârlar edebiyat ve sanat tarihimize vâkıf olmalı; eserlerini bu doğrultuda inşâ etmelidirler.

### **İstanbul'a Dâir**

İstanbul, tabîi güzellik ve jeopolitik önem bakımından dünyanın en güzel şehirlerinden biridir. Banarlı, İstanbul'u iman ve vicdan şehri olarak niteler. "İstanbul yalnız İstanbullu olan, onda doğan ve yaşayanların şehri değildir. O, İstanbul'u bütün Türk milletinin aynı ölçüde sahibi olduğu aziz ve müşterek varlık olarak nitelendirir.

İstanbul, edebiyatımızda da önemli bir yere sahiptir: "Türk edebiyat ve şiirinde İstanbul önemli bir yer tutar. İstanbul'un fethinin ardından İstanbul şâirlerin gönlünü fethetti, her devirde şiirin şeref misafiri oldu, baş köşede yer aldı." (Köksel, 1981)

Banarlı, bir İstanbul çocuğu olan Nedîm'in Türk şiirinde İstanbul'u ebedileştiren ilk şâir olma vasfına herkesten çok lâyık olduğunu belirtir. Onun şiirleri, saf ve samimî İstanbul şivesi ile, esaslı bir halk zevki, ince ve keskin bir Türk zekâsı ile örülerek söylenmiştir. Güzel, kibar ve ince davranışlar hâlinde kendini gösteren; şâirin "*Hep halkının etvârı pesendîde vü makbul*" şeklinde özetlediği İstanbul terbiyesi tekrar örnek alınmalıdır. Nedîm'in "*Bir sengine yekpâre Acem mülkü fedâdır*" mısraındaki gibi İstanbul'u millî duygularla sevmek, "İstanbul Türkçesi demek bir bakıma Türkiye Türkçesinin muhassasıdır" sözünü iyi anlamak gerekir.

İstanbul'u yaratanın Türk zevki olduğunu söyleyen Banarlı; eski İstanbul'u sadece görülen bir güzellik değil, aynı zamanda mûsıkî gibi duyulan, bestelenip terennüm edilen bir güzellik olarak algılar. Vatanı güzelleştirmek için atalarımız gibi millî çizgilere sahip olmalı, İstanbul'un güzel ve asıl çehresini bozmamalıyız.

Banarlı, İstanbul'un eski Türk büyükleri ve sanatkâr Türk ataları elindeki işlenişini gerçekten mûcize olarak değerlendirir: “Çok az millet, vatanının bu kadar güzel bir bölgesine bu kadar kuvvetle kendi millî ve vîcdânî çehresini vermeğe muvaffak olmuştur. Dinî mîmârîmizin Fâtih ve Süleymânîye gibi şâheserlerinden başlayarak, sivil mîmârîmizin küçük ve mütevâzı ahşap evlerine kadar, eski İstanbul bir millî çizgiler ve millî güzellikler meşheriydi. (Banarlı, 1985-A:291)

Banarlı, İstanbul'un Türkiye Türklerinin yeryüzünde başka bir eseri olmasaydı; tek başına yalnız bu eser şeref namına yeterdi kanaatindedir:

“Biz, güzel İstanbulumuzun millî vîcdânımızı eşsiz âbideler hâline koymuş eserlerini birtakım duvar binâ'larla gizler veyâ arka plânlarda bırakır; Türk'ün bu azîz şehre bütün târihinin muhassalası hâlinde işlediği milli çizgi çizgilere iz'ansızca yan çizersek, bu bir dalâlet olmaz mı? “ (Banarlı, 1985-A:89)

Yahya Kemal gezintilerinde, İstanbul toprağının her köşesinde Türk ruhunun bir safhasını görür. Yahya Kemal, her semtini biraz daha sevdiği İstanbul'da yaşamayı hiçbir saâdetle değişmez olmuştur. İstanbul'da konuşulan Türkçe ve Türkçeleşmiş her kelimenin üzerinde mücevher gibi duran Yahya Kemal; onun menşeyini, mânâsını, Türk'ün ona verdiği sesi idrâke çalışmıştır.

Yahya Kemal, İstanbul'un beşeriyet durdukça hayâlinde Türk İstanbul'un silinmeyeceğini, İstanbul'un güzelliğinin anti- simetrik olduğunu, her birinin ayrı bir şahsiyeti olan manzaralardan meydana geldiğini belirtir.

Banarlı, ülkemizin İstanbul gibi bir şehre sahip millet olmanın saâdet ve sorumluluğunu idrâk edecek kişilere ihtiyacını belirtir ve İstanbul'un halk zevkiyle işlenmiş millî, şehir dekorlarını olduğu gibi saklamanın medenî bir vazife olduğunu ifade eder.

Eski İstanbul'un yumuşak, tılsımlı ve manevîyatlı bir şehir olarak niteleyen Banarlı “İstanbul Kanunu” başlıklı yazısında denizin herkesin kullanımına açılmasını, Boğaz

yamaçlarındaki binâların mutlaka yeşillikler ortasında olmasını, denize paralel caddeler açılmasını, millî mîmârîmizi bozan ve ufkumuzu karartan gökdelenlere izin verilmemesini, fabrikaların şehrin dışına taşınmasını, yeni yapılacak binaların Türk mîmârîsinden modernize edilmiş millî çizgiler taşımasını önermektedir.

Banarlı, İstanbul’u anlayan, seven, onun öz evladı olmaya lâıyk gönüllere ihtiyaç olduğunu ifade ederek şöyle der: “İstanbul’u vatanın ve târihin özü bilerek, tam bir aşkla sevmek; anne gibi, sevgili gibi, vatan gibi sevmek lâzımdır.” (Banarlı, 1986-B:125)

### **Fetih ve İstanbul**

Banarlı, İstanbul’u elde etmek için on binlerce Türk askerinin, yaşayamayacaklarını, güzelliğini göremeyecekleri bir İstanbul için seve seve “can” verdiklerini vurgular. Fatih Sultan Mehmet’in yaptığı her hareketi fâtihtlik sanatı olarak değerlendiren Banarlı; onun ahlâk, âdet, inanış ve mizâcımıza uygun hareket ettiğini, eserleri millî bir potada eritip Türk üslûbunun istiklâlini ilân ettiğini vurgular.

Fâtih’in fethettiğı ülkelerdeki halka insanca muamelede bulunmasını; onun ve gazilerinin vicdan terbiyelerinin emri olarak niteleyen Banarlı, Fâtih’in insan hakları ve barışın savunucusu olduğunu söyler:

“Fâtih, vatanda, hattâ cihanda kökleşmeyi ve yükselmeyi maddî, mânevî, büyük bir yurt mîmârîsiyle sağlamanın sırlarına ermişti.” (Banarlı, 1986-B:70) Halil İnalçık’ın söylediğı gibi ‘İstanbul işgal edilmemiş, Türkler tarafından yeniden inşa edilmiştir.’

Fatih Sultan Mehmet’in maddî ve manevî ilimlerde otorite denebilecek bir seviyede olduğı hakkında Banarlı şöyle der: “Öyle hocalar elinde, öyle bir ortamda yetişen her hangi bir Osmanlı şehzadesinin bir Fâtih olmaması kolay değildi.” (Banarlı, 1959:26) Fatih’in hoca sevgisine ise şu örnek verilebilir: “İstanbul’a Topkapı’dan girerken Akşemsettin’i yanı başında yürütmüştür. O büyük âlim, kendine verilen

çiçekleri almayıp, “Fatih şu delikanlı, O’na verin” deyince, Fatih; “Al Hocam al. Bu şehrin ben maddî, sen de manevî fatihisin, sen benim hocamsın” dediği rivayet edilir. (Banarlı, 1959:27)

Yahya Kemal, tarihte görülen çok şanlı ve parlak fetihlerin hiçbirinin İstanbul'un fethi kadar efsunlu bir tesir bırakmadığına temas eder. İstanbul’u fethinden sonraki hâliyle benimseyen Banarlı; asırlarca Türk zevki ve Türk güzel sanatlarıyla işlenerek medeniyet ve tabiat şâheseri hâline gelmesine Türk- İstanbul adını verir. O, halk sanatıyla mâmur bu şehri gören Avrupalı şâir ve yazarların İstanbul’da ölmek isteyecek kadar bu şehre hayran olduklarını söyler.

Banarlı, Fâtih’in, İstanbul’u Fethiyle ve diğer büyük hareketleriyle milletine öyle bir tılsım hediye ettiğini, Türk milletinin onu yetiştiren bir millet olduğunu bildiği ve düşündüğü her zaman, kendinde onun yaptığı işler gibi büyük işler yapabilme kudretini bulacağı kanaatindedir. (Banarlı, 1986-B:66) Banarlı; dünya tarihinde dönüm noktası teşkil eden İstanbul’un Fethi’nin bütün yurttta, milletçe kutlanacak bir bayram olmasından yanadır. O, günümüzde yapılacak fetihlerin başka milletlerin ülkelerini fethetmekle değil; gönüllerini fethetmek, ilim ve sanat ülkelerini açmak yoluyla olacağını ifade etmektedir.

### **Musîkî**

Şiir, mûsıkîden ayrı değildir, şiirler çoğu zaman bir mûsıkî âleti eşliğinde söylenir. Banarlı; ilk şiirlerin, asırlarca, hattâ çağlarca, mûsıkî âletlerinden çıkan seslerle birlikte söylendiğini ifade eder. Eski Türkler de şiiri kopuzla birlikte söylemekteydiler, saz eski şirinin vazgeçilmez âletiydi. Tüm bunlar söze mûsıkî katmak ihtiyacından doğmuştur. Türkçe, düz sözleri mûsıkî cümlesi hâline getirmiştir.

Usta şâirlerin için cümlelerle mısraların bir mûsıkî parçası; kelimelerle hecelerin birer nağme ve nota olduğuna temas eden Banarlı; şiir ve mûsıkî ilişkisine dikkat çeker. O, milletlerin yalnız millî mûsıkî ve oyunları değil, maddî ve mânevî bütün müesseselerinin, vatan topraklarından yükselen gizli seslerle ayarlandığı düşüncesindedir:

*“Bu neslin ortada dâhicedir başardığı iş*

*Vatan nasıl karışır mûsıkîyle, göstermiş.” (Hâfız Post)*

Yahyâ Kemâl'in:

*Çok insan anlayamaz eski mûsikîmizden*

*Ve ondan anlamayan, birşey anlamaz bizden.*

söyleyişi, Türk mûsikîsi kadar Türk dili için de doğrudur. Bu büyük şiirin devâmındaki,

*“Açar bir altın anahtarla rûh ufuklarını,  
Hemen yayılmaya başlar sadâ ve nûr akını,*

*.....*

*Bu sazların duyulur her telinde sâde vatan,  
Sihirli rûzgâr eser dâimâ bu topraktan”*

mısrâları, Türk dili için de söylenmiş gibidir.

Banarlı, bir mûsîkînin bir milletin yaşama neşesini, kendi hassasiyetini, kendi hayâtını hattâ kendi hayat ufuklarını terennüm edebildiği ölçüde kanatlandırıcı olduğu düşüncesindedir. O, milletlerin, ancak bu vasıflardaki mûsikîlerle şevke gelip kafalarında ve gönüllerinde türlü yaşama ve yaratma neşeleri bulacağı inancındadır. (Banarlı, 1986-:30)

Banarlı, mûsîkînin millet hâlinde kalkınmanın şevki, gururu ve zaferi olduğu belirtir:

“Anadolu’nun bağrından yükselen, bu derin sesleri duymuş ve duyacak, hakîkî Türk aydınlarıdır ki bizim millî refah, kalkınma ve saâdet orkestramızın da büyük besteci ve idârecileri olacaklardır.” (Banarlı, 1985-A:85) O, ayrıca millî askerî mûsîkîmizin coşturucu kudretiyle ülkeler fethetmiş bir millet olduğumuzu söyler.

Halk oyunlarının bir milletin yaşama neşesini ruh coşkunuğunu gösterdiğini belirten Banarlı, bizi ağlatacak kadar, güzelliği hüznünde toplanmış, bizi yerimizde tutamayacak kadar estetiği şevkinde dillenmiş mûsîkî parçalarının çokluğuna dikkat çekerek halk türkülerimizdeki zengin melodiler hakkında şunları söyler:

“Halk türkülerimizdeki zengin melodiler gibi, millî oyunlarımızdaki çeşitli ve güzel figürler de aslında, yarının büyük Türk sanatı için birer ham maddedir. Birer altın cevheridir. Bu melodiler armonize edilecek, bu figürler, işlenip birleşecek, onlardan, olduklarından daha büyük millî sanatlar doğacaktır. Bu sanatlar, işlenmeli, modern

sahne, ışık, mûsikî ve raks anlayışlarıyla, çeşitli duygu, düşünce, hayat ve cemiyet mevzûlarıyla birleştirilmeli tekâmül ettirilmelidir.“ (Banarlı, 1985-A:100-102)

### **Kültür Köprüsü**

Bir milletin yetiştirdiği büyük insanları anlayarak sevebilmesini mazhariyet olarak düşünen Banarlı, Yahya Kemal’in şiirleriyle Fâtih ve onun zaferini bir mûsikî olarak bestelediğini, Fâtih’in bütün hayat ve zaferlerine hâkim olan mânevî terbiyesinde babasının ve hocalarının büyük rolü olduğunu, Fâtih’in Garp ilmine verdiği kıymet yanında hükümdarca şiir söyleme gücü aldığı sanat ve ilim eğitiminin niteliğini göstermesi açısından çarpıcıdır der. O, mîmârî eserler, kitaplar, şiirler ve fikirlerin; bir medeniyetin ne olduğunu, hangi imanla, hangi beşerî yüceliklerle kurulduğunu, hangi fikir ve estetik duygularla yaratıldığını, nesiller sonrası insanlığa büyük güvenle tanıtılacağı düşüncesindedir. “Büyük iktidarlar, devirlerin ilim, fikir, fen ve sanat adamlarına gösterdikleri saygı nispetinde büyük; onlara hazırladıkları imkânlar nispetinde gerçek ve yücedirler.” (Banarlı, 1985-C:45)

Türk büyüklerini anmak, onlara gereken kadirşinaslığı göstermek için MEB’in bizzat çeşitli günler, toplantılar tertip etmesi veya teşviklerde bulunması icap eder. Banarlı; bu gayretlerle kültür hayatımızı, eserleri, söyleyişleriyle okuyup anlama, zevk alma hevesi uyandırabilirsek dilimizin geçmişini, yarınına bağlayacağı ümidi içerisinde. Türkiye’de devlet ve hükûmet büyüklerine karşı duyulan ananevî saygıyı ve büyük Türk terbiyesini yeni nesiller örnek almalıdır.

O, milletine hizmet etmede sağlam ve şuurlu adımlarla yürüyüp hizmetlerini bilgi ve itidalle, millî üslûpla yapan; başka milletlerdeki iyi ve lüzûmlu yenilikleri almakta tereddüt göstermeyen dil ve edebiyât üstadı Muallim Nâci’nin örnek alınabileceğini söyleyerek Muallim Nâci’nin devrinin gençleri üzerinde olumlu izler bırakmış muallîm sıfatına hak kazanmış bir yazar olduğunu vurgular. Tevfik Fikret’i bir hoca ve terbiyeci bir insan, örnek bir şahsiyet olarak nitelendiren Banarlı, Tevfik Fikret oğlu Halûk’a seslenerek onun şahsında bütün vatan çocuklarına hitap ettiğine; o güzel

şiiirleri okuyan Türk çocuklarının kendilerini bu şiiirlerdeki temiz rûha ve samimî ideale göre hazırladığına dikkat çeker. Banarlı, Âşık Veysel'in Anadolu'muzda halk kültürü dediğimiz; atalardan torunlara kalma görgü, bilgi, tecrübelerden; aydınların kültüründen süzölmüş değerlerden; yalnız Türk vatanından değil, dünya coğrafyasından yurdumuza akan, çeşitli insanlık hâdise ve hareketlerinden edinilmiş bir irfânla, kültürlü saz şâirlerimizin kudretli bir temsilcisi olduğunu vurgular. Onun neden çok sevildiğı, niçin memleket ölçüsünde bir sayğı ve sevgi gördüğünün sebepleri arasında şiiirde yerli, aynı zamanda millî kaldığı, tamamıyla millî dili ve aynı ölçüde millî bir saz ve söz anlaşmasını gerçek bir sanatla devam ettirmesini görür.

Banarlı, medeniyet kuran bir millet oluşumuzu ve faziletlerimizi şu örnekle anlatır: “Ünlü Fransız yazar ve gezgini Pierre Loti ‘Dünyada, Garb’a ilk defâ dinî ve içtimâî müsâmaha medeniyeti getiren, Türklerdir. Türkler Yakın Şark’ın en temiz, kuvvetli medeniyet unsurudur. Türklerin çekildiğı bütün yerlerde ne nizâm, ne intizam kalmıştır. Türkler Garb’ın muhtaç olduğı müttelikidirler; ağırbaşlılığı, doğruluğı, cesâreti, kahramanlığı, asâleti seven; Türkleri de sever’ demek ihtiyâcını duymuştur.” sözünü bu doğrultuda nakleder. (Banarlı, 1985-C:280)

### **Târih ve Edebiyat**

Tarih, bir milletin birikim ve tecrübelerinin yeni nesillere aktarılmasını sağlayan bir bilimdir. Tarih bilimi, insanların zaman içinde geçirdikleri gelişmeleri, sebep sonuç ilişkileri kurarak araştırıp değerlendirir. Geçmişteki olaylardan ders almayan milletler kendilerini günün şartlarına uydurmakta zorluk çekerler. Bu nedenle tarih, bir millet için en faydalı bir kaynak, en sağlam bir hazinedir. Tarihi zengin bir millet, manevî miraslara sahip güçlü bir millettir. Tarih bir milletin bütün fertlerinin bilmesi, benimsemesi koruması ve geliştirmesi gereken kültür hazinelerinden biridir. Tarih, milletin geçmişteki varlığı, onun mirası ve bugüne kalan hatırasıdır. Tarih ilmi hakkında Banarlı, şöyle düşünür: “Günümüzün târih ilmi ve târih metodları, milletlerin mizâcını, devlet kurma, medeniyet kurma, savaşıma husûsiyetlerini, yaşama ve yaratma güçlerini,

kısaca millî üslûplarını salâhiyetle meydana koyabilecek olgunluktadır.“ (Banarlı, 2004:222)

Atatürk ise; millî kültür konusunda hedeflerin neler olduğunu şöyle belirtmiştir: "Yüksek bir insan cemiyeti olan Türk Milleti'nin tarihî bir vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Atatürk yeni bir görüş olarak Türk Tarih Tezi'ni ortaya koydu. Bu tezin özü şudur: "Türk Milleti'nin tarihi şimdiye kadar tanıtılmak istenildiği gibi yalnız Osmanlı Tarihi'nden ibaret değildir. Türk'ün tarihi çok daha eskidir ve bütün milletlere kültür ışığını saçmış olan millet, Türk Milleti'dir." Bu tezle, millî tarihimiz gerçek karakterini kazandı. Atatürk, Türk Tarihi'ne büyük önem verdi. O, Türk milliyetçiliği görüşüne dayanan bir millî tarih anlayışını benimsedi. "Türk çocuğu atalarını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır." sözleriyle dile getirmiştir.

Yahya Kemal de dönemin modasına uyup istibdattan kurtulmak, milletini kurtarmak amacıyla Paris'e gitti. Bir gün tarih derslerini takip ettiği Albert Sorel'den dinlediği "Dünyada henüz keşfedilmedik iki şey vardır; biri coğrafyada kutuplar, diğeri târihte Türklerdir." cümlesi onun târihe yönelmesinde çok etkili oldu. Târih ortasında Türklüğü arama ve bulma hevesine kapıldı. O, geçmişi varlığımızın laboratuvarı olarak ele almıştır. Banarlı; Malazgirt Zaferini, Yahya Kemal gibi Türk edebiyâtında bir gurur, heyecan, fikir ve felsefe mevzûu, millî tekevvün hâdisesi addeder. Yeni milliyetin dili, kültürü, hattâ mizâcı, bu toprak üzerinde meydana gelmiştir. Yahyâ Kemâl, "Türkiyemizin, mûsıkîmizin, güzelyazı san'atımızın şehir dekorlarımızın ve diğer büyük küçük, bütün san'atlarımızın vâsıl oldukları terakkî en çok Rûm Selçûkîleri Anadolu'ya yerleştikten sonra ve Osmanlı asırlarında olmuştur. Bir muazzam terkîb Rumeli ve İstanbul, anavatanla yekpâre bir kütle olduktan sonra, hâsılı, yeni Türk vatani, yeni şartlar içinde, milliyetimize yeni bir şekil verdikten sonra meydana gelmiştir." (Banarlı, 2004:210)

Her dinden, her cinsten insan, her milletten insana insan muamelesi gösterip onların yaralarını sarmanın bir Selçuk ve Osmanlı üslûbu olduğunu belirten Banarlı,

Malazgirt'ten sonra Türkiye toprağında yalnız kendine benzeyen bir Türklük olduğunu, bu Türklüğün kendi ırkından, bağlı olduğu dinden, yaptığı târihten, yarattığı güzel sanatlardan, şiirden, mûsikîden, mîmârîden, hâsılı yalnız bu yeni vatandaki yaşayışından, duyuşundan, kendi kader ve kazâsından, terekküp etmiş bir kitle olduğunu ifade eder.

Yahya Kemal, kültür ve medeniyetimizin muhtevasını idrak etmiştir. Kültür ve medeniyetimizi çağdaşlaştıramayıp tamamen kaybedersek, kimliksizleşeceğimizin, uzun vadede coğrafyadan silineceğimizin farkındadır. Bu sebeple sanatında malzeme olarak kullandığı tarihimizin milletimiz için ne anlama geldiğinin şuurunda olduğu için ceddimizin özelliklerini, başarılarını çok hassas bir kuyumcu sabrıyla işlemiştir.

Banarlı, bir sözü hem mânâlı, hem güzel, nükteli, hem de bir olaya târih düşürmenin ustalık gerektiren bir mârifet olduğunu düşünür: “Türk şiir sanatında mühim yer tutan târih düşürme; zekânın, söz dizimindeki inceliğin göstergesidir. İslâmî-Türk yazısında daha Ârâmî, İbrânî, Süryânî devirlerinden beri her harfin bir sayıya karşılık oluşu, edebiyatta söz, harf ve sayı birleşmesinden doğan bir târih sanatı meydana getirmiştir.” (Banarlı, 2004:222) Banarlı, millî ve tarihî kıyafetlerini modernize edecek, günümüzün zevki, hayatı ve şartlarıyla ayarlayacak kimselere ihtiyacımızı dile getirir.

Banarlı, ayrıca Millî Kütüphaneleri bir milletin tarihî kültürünün bilinmesi, medenî kültürünün gelişmesi yolunda vazife gören kaynak müesseseler olarak görür.

Banarlı; Türkiye’de nice yıllardan beri hocaları veya aileleri bilinçli olmayan gençlere Türk dili, tarihi, medeniyeti, imânı gibi milleti birbirine millî kültürle bağlayan konularda doğrunun yerine yanlışın öğretildiğini belirtmektedir. Dil ve tarih bilgilerinin yanlış olduğunu anlayan çocukların milletine ve büyüklerinin sözlerine güveni de sarsılmaktadır. O, vatan çocuklarının asırlardan beri milletimizin gönlünde yer etmiş millî ve manevî değerlerimize sahip çıkmalarını şu şekilde özetler: “Bugün bizim eğer bir milliyetimiz varsa; dilimiz, kanımız, millî şiarlarımız kısaca millî dehâmız, millî

rûhumuz varsa, biz bunu uzun asırlardan beri, münevverlerimizden çok halkımıza, millî benliğimizi ve millî olan her fazîletimizi onların saklayıp yaşatmasına borçluyuz.” (Banarlı, 1985(A):92) Banarlı, Fâtih’ler, Sinan’lar yetiştirmiş bir millet olmanın gururunu duymamız gerektiğini vurgulayarak mâzî hasretinin, Cermen ve Anglo-Sakson romantizminde olduğu gibi, geçmişe inanıp, eskiye dayanarak yeni ve daha büyük işler görebilmek için faydalı olduğuna inanır ve “Târih, kendisinden her zaman ders ve ibret alınacak en güzel kitaptır.” sözüyle târih bilincine dikkat çeker.

## DİN, AHLÂK EĞİTİMİ VE EDEBİYAT

### Din Terbiyesi ve Edebiyat

Banarlı, yeni nesillerin din terbiyesi için en tesirli vasıtanın hâlâ “edebiyat” olduğunu düşünür. (Banarlı, 1986-A:123) Edebiyatın bir güzel sanat olarak önce insanların dinî heyecanlarından doğduğunu ifade eden Banarlı; asırlarca dünyaya fazilet, ümit, iyilik, iman ve rahmet yağdıran söz sanatının insanlığın vicdân dünyasını onarmak için işe el atması gerektiğini söyler. Ayrıca her yerde ve her zaman yeni nesillerin din terbiyesi için edebiyatın klâsik eserlerinden faydalanmayı önerir. Yunus Emre’nin şiirleri, Süleyman Çelebi’nin Mevlid’i, Dede Korkut Hikâyeleri gibi eski millî klâsiklerimizin çocuklarımıza tanıtılmasının didaktik din tâlimlerinden daha faydalı olacağı inancındadır. Banarlı, edebiyatımızın klâsik eserlerinin ahlâk eğitimindeki işlevini şöyle açıklar: “Onların bu türlü eserlerinden seçilecek kuvvetli ve tesirli parçalarla meydana konulacak iyi hazırlanmış, bir “dinî edebiyat antolojisi” bugünün genç gönüllerini, sağlam bir îmâna doğru, hurafelere sapmaksızın yürütmekte pekâla faydalı olur sanıyorum.” (Banarlı, 1986-A:123)

Banarlı, din terbiyesinin gençlere geçici eserlerle değil; hakîkî inanmışların; söz sanatının en yüce mertebesine ulaşmış, ebedî şaheserlerle vermemiz gerekliliği üzerinde durur. Dede Korkut Hikâyeleri’ndeki imanın, Türk’ün bu hikâyeleri ören diğer faziletleriyle kaynaştığını, bu kahramanlık hikâyesi, sadâkat efsanesi veya fazîlet destanı okumanın zevki ve saâdeti içinde dinî îmân menkîbesi okuduğunuzun farkında bile olmayacağımızı söyler. O, bu hikâyelerde yer alan iyi duyguların “*anlatmadan hissettirildiğinin*” altını çizer ve edebiyatın din tâlimindeki rolünü şöyle açıklar: “Eski, yeni Türk edebiyatından, şiir, nesir, hikâye olarak, bu çeşit bir çok örnekler vermek mümkündür. Fakat bu örnekler metodlu, bilgili, iyi ve serbest düşünceli, sistemli bir seçme ile birleştirilip, gerekli fikirler ve açıklamalarla bütünlenerek bugünkü Türk aydınlarına sunulursa, tekrar ediyorum ki, hurafelerden uzak, lüzumlu ve gerçek bir îmânın genç gönüllerde derinleşmesine büyük tesiri olur. (Banarlı, 1986-A:127)

“MEB 100 Temel Eser” listesinde de yer alan Dede Korkut Hikâyeleri’nde “Temiz, halk hayâlî; şiirli ve derin tecrübe mahsûlü hikmetler ve nüktelerle zengin halk

söyleyişleri; Türk halk felsefesi; ahlâk, âdet ve inanışları; halkın çıplak tabiat güzellikleri karşısındaki duygulanışları; su, ağaç, at ve kuş sevgisi; büyük merdlikler; âile bağlılıkları; her türlü vefâlı sevgiler; çocuk terbiyesi; devlet büyülerinin disiplinli fakat derin adâlet duygusuyla olgun iktidârı, millet ve memleket nizâmı uğruna kendi oğullarına dahî ölüm cezası vermekte tereddüd etmiyen Han’lar; Han’ların da suçlarını cezâlandıran ilâhî bir adâlet; halkın ve beğlerin birbirlerine ve hep birden ulu hakâna dindarâne bir inanışla bağlılıkları; velhasıl töreye uygun millet olan Türk milletinin bütün milletlere örnek olabilecek târihî ve cibillî fazîletleri, bu hikâyelere göz ve gönül doyuran çizgiler hâlinde işlenmiştir.” (Banarlı, 1986-A:127)

Dinî duyguların, modası geçmiş öğütler halinde vermektense; klâsik edebiyat eserleriyle vermenin daha yerinde olacağı; bu çeşit müspet ve pedagojik çalışmaların inanış dünyamızı hurâfelerden ve geriliklerden temizlemek yolundaki faydası unutulmamalıdır. Banarlı, Türklerin bütün ahlâkî, sosyal ve estetik müesseseleri gibi edebiyatının da İslâm ile birleştiğinden Dede Korkut Hikâyelerinin bu derin imtizâcın değerleriyle bezendiğini düşünür.

Banarlı, sanatı îmândan doğmuş bir insan mârifeti olarak değerlendirerek şiirin dinî törenlerden doğduğunu hatırlatarak; insanların içlerinin heyecânını önce şiirle, mûsikî ile hatta raksla söylediklerini ifade eder ve din- dil- mûsikî arasındaki ilgiye işaret eder. Şiir, mûsikîyle birlikte güzel sanat dallarından resim, mîmârî ve heykel gibi plâstik sanatlar sanat tarihinin başlangıcından itibaren “din” eksenli olarak gelişmiştir. O, eski sanatkârın ilâhî bir sabır ve îmânla eserine döktüğü göz nurunun, o eserlerde bir ikinci îmân rûhu gibi ışıldadığını; bir eser yaratmak için uykusuz geçen nice gecelerin, sabırla geçen nice günlerin, hattâ yılların olgunluğunun o eserlerde çok âşikâr olduğunu söyler.” (Banarlı, 2004:306)

Banarlı, gerilememizin asıl sebebinin din olmadığını şöyle açıklar: “Gerilememize sebep din değil, dini her işe, her mevzûa âlet edişimizdir. Kabahat inanış değil, yanlış inanışta, hurâfelere saplanıştadır.” (Banarlı, 1985-C:178-179)

O, insanlığın vicdân dünyâsını onarmak için söz sanatının işe el atmasını, söz Tanrısının çizmelerini giymesi lâzım geldiğini belirtir.

### **İnanç ve Terbiye**

Banarlı, inancı; iyiye kullanıldığında türlü zorlukları hafifleten, yaratma ve ilerletme ufuklarını sihirli ışığı ile aydınlatan, ölümü korkunç olmaktan kurtaran eşsiz bir kudret olarak tanımlar. İnsanların ve milletlerin vicdân hürriyetine saygı göstermenin adının lâiklik olduğunun altını çizen Banarlı, lâikliğin bir îmân ve îmânların en olgunu, en medenîsi olduğunu söyleyerek “Yeryüzünde milliyetle îmânın bu kadar güzel kaynaştığı ve vatan topraklarının bu kadar milliyet ifâdesi taşıdığı bir başka âlem var mıdır?” der. (Banarlı, 2004;296)

Banarlı,

*“Yetmiş iki millete bir göz ile bakmayan*

*Halka müderris olsa hakîkatte âsidir.”*

diyen ve her türlü îmâna aynı gözle bakabilmiş bir nesilden geldiğimizi ifade eder.

O, dinimizin bütün dinlerin üstünde insanî, vicdânî, terbiyevî bir din olduğunu iyi bilmemiz gerektiğini söyler. Sokaklarda büyüklere saygı göstermeyen nesillerin çoğaldığını söyleyen Banarlı; büyük bir imanla beslenip gelişmiş bir millî terbiyemiz olduğunu belirtir. Banarlı, Türk çocuklarına büyüklük duygusunu verecek terbiye sisteminin önemine değinir ve tarihimizin ve milliyetimizin büyüklük günlerine dönerek yarına o kaynaktan hız alarak koşalım tavsiyesinde bulunur.

Banarlı; Mevlid’in doğu ve batı edebiyatlarında çok sayıda görülen benzer eserler çeşidinden bir eser ve bu mânâda bir “kreasyon“ olduğunu; Mevlid’i mukayeseli edebiyat metoduyla incelemek suretiyle hem anlamak, hem de klâsik edebiyat terbiyesi içinde değerlendirmenin mümkün ve isabetli olacağına işaret eder. O, Mevlid geleneğini Türk Müslümanlığının kalkındırıp yaşattığı millî- dinî bir gelenek, temeli millî- bedîî harçlarla işlenmiş millî saygı ve inanış âbidesi olarak nitelendirir. İbadetle mûsîkıyı birleştiren, sözünde sesinde ve muâşeretinde tamamen bir Türk üslûbu olan Süleyman

Çelebi'nin "Mevlid'i", zamanla bir şâirin eseri olmaktan çıkmış, Türk halkının kolektif vicdanından sesi olmuştur.

Ezân ve mûsîkî arasındaki ilişkiye dikkat çeken Banarlı, ezân davetlerini mûsîkî ziyâfeti hâline koyanların Türkler olduğunu vurgular. Bu durum, Türklerin, diğer millerden aldığı şeylere kendi millî damgasını vurmasının tezâhürüdür. Bozuk ve ayarsız mikrofonlardan çıkan çirkin seslerin bin yıllık emeğin ürünü olan ezânı kaba haykırırlara dönüştürdüğünü söyleyen Banarlı; insan sesiyle camîlere daveti, manevî bir duyuruş ve uyandırış olarak görür.

Banarlı; târihimizin her ânında, her müşkülünde, semâlarımızda uçuşarak bize yardımcı olan, şehit olmuş ecdâdımızın rûh ordusunun manevî olduğunu dile getirir. Son olarak bu üç ordunun aslında "bir" olduğunu; bunun kahraman, irfânlı ve îmânlı bir ordu olduğunu ifâde eder.

### **Türk Müslümanlığı**

Banarlı, milliyetimizi dinimizden; dinimizi milliyetimizden ayrı düşünmemek gerektiğini söyler. Türklük Müslümanlık harcıyla yoğrulmuş tek bir bütün hâlinde yekpâreleşmiştir. Türkler, mîmârîde, mûsîkîde, edebiyatta, kültür ve sanatta Müslümanlığı millîleştirip bir Türk Müslümanlığı terkibi yaratmışlardır. Bu inanışta, gece-gündüz ibadetle geçiren zâhid tipi sevilmez; bütün insanlık için faydalı, iyi, güzel, doğru olanı isteyen, gönülleri fetheden aksiyoner îmân anlayışı benimsenir. Banarlı, Türk Müslümanlığının Türk milletini dünyanın en ahlâklı, en medenî, en büyük kuvveti hâline getirdiğini belirtir.

Türk milleti, dinini kendi isteği ile benimsemiş, imanını vatanının toprağına karıştırmıştır. Yahya Kemal, her milletin kendine mahsus ve kendi mizâcına göre bir dindarlığının olduğu inancındaydı. Bu sebeple Türklerin Müslümanlığı anlayışlarıyla, Müslümanlığa getirdikleri millî, târihî çizgileri görmek, araştırmak ve bulmak lüzûmuna ehemmiyet verirdi. (Banarlı, 1984-A:36) Aynı zamanda O, Türk Müslümanlığını

Türk'ün asîl mizâcını cibillî (yaratılıştan) hayırhâhlığıyla birleşerek hâkimiyeti altındaki milletlere mesut zamanlar yaşattığı için muhterem sayar.

Banarlı, ibadete mûsıkî ilave etmek, bu imâna yakışır mîmârî meydana getirmek, Mevlid törenleri, evliya ve ecdat türbelerine saygı göstermek, ölüm mîmârîsi denilen mezarlıkları âhiret bahçelerini andırır güzellikte oluşu ve zengin bir İslâmi- millî edebiyatın varlığını İslâma millî renk veren Türk Müslümanlığının örnekleri olarak gösterir. O, Türk Müslümanlığının dinî mûsıkî anlayışının her zaman ferah, gönül huzûru ve ruh büyüklüğü ifâde eden âdetâ Allah'a doğru, günahsız kanatlan ruhların mâcerâsı hâlinde temiz, aydınlık ve ulvî olduğunu ifade eder.

“Türk'ün Üç Ordusu” (Banarlı, 2004;310) başlıklı yazısında Banarlı “ordu-millet, irfân ordusu ve manevî ordu” kavramlarının özellikleri üzerinde durarak yeryüzüne huzuru, emniyeti, îmân nûrunu, insanlık şefkât ve adâletini, ordu vâsıtasıyla yaymayı, bir ordu-millet olmuş Türklerin vasıfları arasında görür. “Biz bu topraklara Türk ve Müslüman olarak gelmiş; Türk Müslümanlığı diyebileceğimiz, ileri ve aydınlık bir îman seviyesine de yine bu topraklarda ulaşmıştık. ” (Banarlı, 1986-A:123)

Banarlı; lâiklik ilkesinin Müslüman Türkler tarafından yadırganmayıp hazmedildiğini belirterek Müslümanlığın bir kılık kıyafet baskısı değil; bir iman olduğunu ve Türkiye topraklarında öteden beri büyük toleransla göze çarpan bu imanın lâiklik anlayışıyla örtüştüğünü söyler.

Yahya Kemal'e göre Türklük ve Müslümanlık; tarih içinde birbirini arayıp bulan ve buluştukları anda canla ten gibi birleşen ve bu birleşmeden bilhassa Türkiye Türklüğü'nün yeni vatandaki târihini, fetihlerini, sanatlarını, medeniyetini, büyüklüğünü meydana getiren iki unsurdur. Türk çocuklarının dinî ve millî terbiyesinde ezan seslerinin büyük tesirine inanan Yahya Kemal; Paris'te iken Üsküp'teki ezan sesleri, kulağına bir hatıra gibi akseder.

Yahya Kemal, milliyet duygusunun maddî- manevî bütün millî mîmârîlerdeki dehâyı fark ettiğimiz zamanda başladığını ifade eder. “Nihâyet bizim İslâm mimarisinde kaydettiğimiz tekâmül, inşâ ettiğimiz mâbedlerdeki heybet ve rûhânîlik, minârelerimizden ezanı bir mûsıkî gibi okuyuşumuz, tekbîr, salâvat gibi bestelenmiş ibâdet ibârelerini namaza idhâl edişimiz, hep birden, hem inanışdaki hem ibâdetdeki millî mizâcımızın tecellîleridir. (Banarlı, 1984-A:37) Sonuç olarak imânların, din âlimlerinin kitaplarındaki ve kafalarındaki şekillerinden ziyâde, halk arasında nasıl telâkkî ediliyorsa öyle yaşandığını ifade eder.

### **Ahlâk ve İmân**

Ahlâk, iyi niyetli, güzel huylu olmak; saygılı, görgülü davranmak; neyi yapmanın doğru, neyi yapmanın yanlış olduğunu çok iyi bilmek; başkalarını üzecek konuşmalardan, davranışlardan titizlikle kaçınmak; kimseyi rahatsız etmemektir. Banarlı, dil- ahlâk ilişkisini ise şöyle açıklar:

“Millî diller millî mizac ve ahlâkla o kadar alâkalıdır ki terbiyesiz veya terbiyesini kaybetmiş bir dil, onu konuşan insanları da terbiyeden mahrum hâllere koyabilir.” (Banarlı, 2004:274-275) Millî ahlâk, “millî birliğin koşulu olduğu için” millî birliği de sağlar. Atatürk, “hem ahlâk hem de millî ahlâk anlayışı” yönlerinden ulusuna örnek olmuştur.

Aile, toplumun temelini oluşturan sosyal bir kurumdur. Aile, toplumun maddî ve manevî kültürel mirasını yeni nesillere kazandırmada önemli rol oynar. Her millet geleceğini güven altına almak için aile kurumunu korumak ihtiyacını hissetmiştir. Aile, çocuğun kişiliğini şekillendirir ve sosyalleşmesini sağlar. Ebevyinlerin davranış ve tutumları çocuklar tarafından taklit edilir. Çocukluk dönemi ailenin etkili olduğu bir zaman dilimidir ve bu durum ailede verilen eğitimin önemini vurgular. Banarlı, millet olarak gelecekte var olabilmemizin Türk ailesinde kazandırılacak değerlere ve ahlâk eğitimine bağlı olduğunu şöyle işaret eder:

“Düşünülürdü ki, milletimize bugünkü Türkiye gibi bir vatan kazandırmak için, asırlarca savaşılan bu halkın içinde tek bir âile yoktur ki bu âilenin târihinde, defalarca

gâzi veyâ şehîd olmuş nice insan sıralanmasın.“ (Banarlı, 1985-A:155) Çocuklarımıza aile ve millî asâletten bahsetmemiz gerektiğini vurgulayan Banarlı, millî asâleti şöyle tarif etmiştir: “Millî asâletin, açık ifâde vâsıtaları ve bir üslûbu vardır. Davranış, söyleyiş, tevâzû, terbiye, incelik, merdlik ve bir vicdân dünyâsına sahip oluş, böyledir.” (Banarlı, 1985-A:156)

Banarlı, çocuklarımızı derin irfânla düşünebilecek bir seviyeye ulaştırmayı hangi kültür ve terbiye sistemiyle gerçekleştirebileceğimizin cevabını arar ve bunu kuvveden fiile geçirmemiz gerektiğini vurgular. Türk çocukları için büyük şeref ve güven kaynağı olan millî târih ve ecdat sevgisi yeni nesillere kazandırılmasını önemle vurgular.

Banarlı, 19.5.1946 tarihinde Yedigün Mecmuası’nda yayımlanan yazısında toplumdaki yozlaşma ve çöküntüye sebep olarak insanlarda inancın yok olmasını görür: “İyi insanlar ve iyi insanlardan mürekkep cemiyetler ise fena işler göremezler. Her halde yeryüzündeki bu müthiş çatırtılarda “Tanrı fikri”nin yıkılışındaki tarrakalardan da bir parça ses vardır; çünkü târih boyunca görülen bütün maddî çöküntüler, onları sonsuz bir ustalıkla hazırlayan manevî yıkılışların eseridir.”

Türk milletinin yeryüzünde kurduğu medeniyetlerin en büyük ve devamlısının, millî kahramanlık faziletlerimizi, büyük dinin inanışıyla birleştirdiğimiz çağlarda kurulduğunu söyleyen Banarlı, inanmaktan korkmak, kaçınmak yerine; onu sevmek, ondan faydalanmak çarelerini düşünmemiz gerektiğini işaret eder. Ayrıca Banarlı, inanç hürriyetinin kullandırılması ve korunmasının milletler için ne derecede zarurî bir hayat hakkı olduğunu da vurgular.

Dini, sosyal ve mânevî müessese olarak tanımlayan Banarlı, münevverlerin kendileri inanmasalar bile, büyük halk kütlelerinin vicdânındaki Tanrı'yı hoyratça söküp atmaktan çekinmeleri gerektiğini belirterek “Bâzı münevverlere lâzım olmasa (?) bile «inanmak» halk ruhu ve bu ruhun muhassalası olan insanlık vicdanı için lüzumlu bir yükseliş kaynağıdır. İnanmak, insanlara yalnız vicdanî bir huzur değil, aynı zamanda içtimâî bir terbiye ve bir ahlâk kayıtlılığı da verir.” der.

Banarlı, “Alp”lik kavramının Türk’ün kahramanlığını, “Gazi”lik, kavramının ise İslâm imanıyla birleşen ülküsünü anlattığını söyler. Ömer Lütfi Barkan, Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslâmlaşmasında, kısacası üzerinde yaşadığımız toprakların ebedî vatanımız olması hâdisesinde, çeşitli tasavvuf gruplarının, Alp Erenlerin, Kolonizatör Türk Dervişlerinin hizmetlerinin tarihin şehâdetiyle sabit olduğunu vurgular. Mehmet Kaplan, Türk kültür ve medeniyetinde Mevlânâ, Yunus Emre ve Hacı Bayram Veli gibi kendilerini Tanrı’ya adanmış ruh adamlarının büyük rolü olduğunu ifade ederek şöyle der: “Onların târihî ve manevî fonksiyonlarını anlayan bir aydın, halk gibi değilse bile, kendine göre onlara değer vermelidir.” (Kaplan, 1977:49)

“Güzel”i sevmeye düşüncesinin ilahî bir kaynaktan beslendiğini belirten Banarlı, bu durumu şöyle açıklar: “Bir zamanlar güzel tekkeler yapmak, güzel giyinmek, güzel konuşmak, en güzel davranışlarla selâmlaşmak, çevrelerini el san’atlarının en güzel eşyâsıyla donatmak, meydâna getirilen her san’at eserini, kullardan ziyâde Allah beğensin diye, en iyi, en güzel şekilde yapmak, nihâyet şiirin musîkînin, semâin güzellikleri içinde coşmak, bu hak yolcularına yâni tasavvuf mensuplarına bir ibâdet neşvesi vermiştir.” (Banarlı,1986-A:125 ) Banarlı, sanatla ibadet eden bir millet olduğumuzu söyler.

Banarlı’ya göre inanmak, her türlü taasuba düşmemek ve hurâfelere inanmamak, hele körü körüne inanmamak şartıyla, milletler için zararlı değil; faydalı bir kudret ve enerji kaynağıdır. Banarlı; Yüksek İslâm Enstitüsü programında yer alan fen kültür ve tefekkür sisteminin burada okuyan vatan çocuklarının inanış kültürlerini, hür ve geniş bir insan ve dünya görüşü sistemi içinde öğrendiklerini belirtir. Burada uygulanan eğitimin taassup, hurafe ve âtıl kalmış bir vicdan terbiyesinden uzak olduğunu ifade eder: “Bir taraftan inanışın icap ettirdiği manevî yetkiye sahip olmak, bizim yükseliş

asırlarımızdaki güçlü ruhu tanımak, diğer taraftan özel bir inanış üslûbuna sahip büyük bir milleti bugünün medeniyet dünyasında hamleler yapabilir yaratıcı ve yapıcı bir güven ve inanç devresine ulaştırmak için, vicdan eğitimi müesseselerimize düşen vazife çöktür.” der. (Banarlı, 1986-A:81)

Banarlı; İslâm dininin iyilik, güzellik, insanlık, ahlâk, temizlik, kardeşlik, adâlet, çalışkanlık, ilim ve tefekkür esaslarına uygun prensiplerine dikkat çeker. O, Türk milletin İslâm dünyasında inanış törenlerini şiir, mûsıkî ve raksla birleştirip, imana güzel sanatlar lisânıyla dile getirmekte hârikalar yarattığını ifade eder. Banarlı, klâsik tasavvuf lisânını işleyerek, zamanlarında münevver Türk halkına zengin bir raks, mûsıkî ve edebiyat ziyâfeti çeken Mevlevilerin; Türk halk dilini ve târîhî halk zevkini işleyerek yüz yıllarca geniş Türk kütlelerinin rûhuna sadece Allah’a varma yollarının heyecânını değil; aynı zamanda, söz sanatının, mûsıkî sanatının, rindliğin ve zekânın en ilerisini aşıl原因an Bektâşîlerin boş bıraktıkları yeri modernize ederek doldurmanın gereğine dikkat çeker. Banarlı, ayrıca irfânî oldukları için dış görünüşe değer vermeyen, insanları dinlerine göre ayırt etmeyen sadece insan oldukları için seven insan tiplerini örnek gösterir.

Banarlı, dinleri öldürenlerin târihin her devrinde; coğrafyanın her köşesinde câhil ve mutaassıp dindârlar olduğunu ifade ederek şöyle der: “Zevklerin değiştiği, ifade vasıtalarının başkalaştığı, ahlâk ve vicdan hükümlerinin birbirine jet sür’atıyla tesir ederek, bütün dünyada allak bullak olduğu bir devirde insanlara hâla bin yıl önceki zihniyet ve üslûpla hitap edilemez. Yeni yollar bulmak, yeni telkîn vâsıtalarını bilmek ve onlardan faydalanmak zorundayız.” (Banarlı, 1986-A:38) İslâm dininde reforma inanan Banarlı; İslâm dininin, 20. yy’nin medenî icaplarına uygun reforma ihtiyacı olduğunu söyler ve Atatürk’ün yaşasaydı dinde reform yapacağını düşünür:

“Atatürk yaşasaydı, dil dâvâsını düzeltmek ve doğrultmak istediği gibi, din dâvâsını da doğru yola götürecek çâreye başvururdu. Atatürk, bu işi de, şüphesiz, tek başına yapmaz, bu mevzûun Doğu’lu Batı’lı en salâhiyetli uzman’larına danışarak yapardı.” (Banarlı, 1986-A:97) Banarlı, çünkü Atatürk’ün bir din âlimi olmadığını, bu durumu konunun uzmanı aydın din âlimleri tarafından düzelteceğini ifade eder. Dinde yapılacak reformun “hakîkatte vicdân dünyamızın ”XIII- XVI. yüz yıllardaki Türk

Müslümanlığının canlı, enerjik büyük ve güzel rûhuna avdet etmesi demek olduğunu belirtir. (Banarlı,1986-A:103) O, ayrıca bugünkü Müslümanlığa daha bedî bir çehre vermenin İslâm dininin kendi dehâsındaki iyilik, temizlik, güzellik unsurlarıyla anlayarak onu modern tefekkür, hukuk ve medeniyet dünyasının hareketlendirmek vazifesinde olduğumuzun altını çizer.

Sonuç olarak; genç nesillerin zihninde, insana, düşünceye, özgürlüğe, ahlâka ve kültürel mirasa saygıya dayanan, kültürel mirası değerlendirip hayatı yorumlayabilen, sorunlara çözüm üretebilen, düşünen, sorgulayan, inancını aklıyla bütünleştiren bireyler yetiştiren bir din eğitimi ve öğretimi anlayışını benimsenmelidir. Dinin insanları birleştirici, barışçı, huzur verici niteliklerinden istifade edilebilir. Sağlıklı bir din anlayışı şüphesiz okullarımızda verilen kaliteli bir eğitim-öğretim sürecinden geçmektedir.

### **Vicdan Dünyâlarının Yıkılışı**

İnsanlık tarihini savaşlar tarihi olarak vasıflandıran Banarlı; eski insanların, günümüzdeki medenî torunlarına oranla daha insanî savaştıkları tespitine varır. Savaşsız bir dünya, Banarlı'nın ideal insanlık anlayışıdır; ancak yeryüzünün bir savaş meydanına dönüştüğüne dikkat çekip insanların öldürülmesi karşısında insanlık anlayışı ve medeniyetleri sorgular. O, insanlığı bu korkunç dalâlete düşüren sebepler arasında coğrafî, ekonomik sebepler kadar “*vicdan dünyâlarının yıkılışı*”nı görür.

Varlığın güzelliğini dış görünüşünden ziyade iç âleminde arayan Banarlı, insanlığın böyle bir vicdan dünyasına ihtiyacı olduğunu söyler. Medeniyetin teknik olarak yani maddî yönden geliştiğini ifade eden Banarlı, bu durumun insanı makineleştirip idealsiz bir menfaat bezirgânı hâline getirdiğini öne sürer. O; “*Yetmiş iki millete bir göz ile bakmayan/ Halka müderris olsa hakîkatta âsîdür.*”diyen Yunus Emre'nin inancının insanları birbirine yakınlaştırdığı düşüncesindedir.

Banarlı; sosyal ve vicdânî inanışları yüzünden kendileri gibi düşünmeyenler nazarında hiç kimsenin düşman veya hâin sayılamayacağını, fikirlerin hürmet görüp inançların saygı ile karşılandığı zaman insanlarda tam bir çalışma ve yaratma şevki canlanacağını ifade eder. Bunun sonucunda vatanda geri kalmamanın ve başkalarına muhtaç olmamanın böyle bir ruh ve vicdân terbiyesiyle mümkün olacağını işaret eder. O, bize bu terbiyeyi verecek veya diriltecek kurumlara ihtimam göstermemiz gerektiğine; bu kurumların yaratma ve çalışma inkılâbını destekleyeceklerine değinir. Din terbiyesinin içtimâî ve ahlâkî dalâletlere engel olduğu için mühim gören Banarlı; çocuklarımıza okullarda vicdan terbiyesi kazandırılmasından yanadır.

## **SOSYAL TERBİYE**

Sosyal terbiye, insanın toplumdaki vazifelerinin, hareketlerinin bilincinde olup topluma faydalı olmasıdır. Sosyal terbiyeden kastımız; insanın sosyal adâp ve terbiye doğrultusunda eğitilip vicdanlı, edepli yetiştirilmesi; sosyal hayattaki yerinin ve sorumluluğunun bilincinde olmasıdır.

Banarlı; ülkemizin hemen her yerinde kurulan güzelleştirme cemiyetlerinin büyük işler görebileceğini belirtip yeter ki cemiyet kuranlar, kendi çıkarları için değil; vatanları için çalışsınlar ve bunun sonucunda belediyeler ve hükûmetler onları anlayıp yardım etsin düşüncesindedir. Banarlı, o zaman bu hareketin başlıbaşına bir millî inkılâp olacağını işaret ederek vatanımızın her köşesinin yaşanılır, çalışılır, kazanç getirir bir hâl alacağını, köyden kente göçün, gecekondu yerleşmelerinin sona ereceğini, vatandaşların her yerde hep birden kalkınacağı inancındadır. O, bunun eğitimle sağlanacağı inancındadır: “Ancak bunun da anahtarı, yine söyleyelim ki, Maârifin elindedir. Çünkü vatanın taşını, toprağını güzel ve millî çizgilerle süsleme anlayışını, terbiyesini vatandaşlara o verecektir. Vatandaşlara vatanın her köşesinde: ‘Burası Türkiye’dir ve Türkiye, işte görüyorsunuz ya, tam bir güzellik, tam bir çalışma ve tam bir medeniyet ülkesidir.’ sözünü maârif dedirtecektir.” (Banarlı, 1986-A;182)

Banarlı'ya göre nezâket, yani ruh, düşünce ve terbiye inceliği, insanlarda olduğu gibi, milletlerde de yükseltici, hattâ bağlayıcı kuvvettir. (Banarlı, 1986-A:283) “Bay ve bayan” kelimelerinin yaygınlık kazanmasını eleştiren Banarlı, “bey, efendi, beyefendi, hanımefendi” kelimelerinin milletimizin asırlarca işleyip terbiye ve medeniyet tarihinden süzülerek nezâket ve terbiyenin sembolü olduğunu savunur. O, İstanbul sokaklarının evvelce efendi insanlarla dolu olduğunu, zarif adamların; temiz, terbiyeli insanların, şehre ayrı güzellik verdiğini ifade eder. Banarlı, ayrıca yollarda kimsenin kimseyi incitmediği, insanların birbirinin hakkına ve sırasına saldırmadığı, sokaklarda argo ve küfürlü söz söylemediği, herkesin büyük bir medeniyetin aziz ve efendi evladı olarak emniyetle dolaştığı bir şehrin varlığından söz eder.

Banarlı, eskiden yaşlıların karşısında terbiyeyle oturulduğunu, öğütlerine hürmet edildiğini, onların tecrübelerine inanıldığını, insanların çok güzel konuştuğunu, ayıp ve argo söz bilmediklerini vurgular. Bu duruma bir rüya ve terbiye âleminin mi sebep olduğunu; yoksa çocukluğun mu çevresini böyle gösterdiğini kendi kendine sormadan edemez. O, büyüklerin yanında sigara içmemeyi Türk terbiyesinin gereklerinden addeder ve sigaranın irade eriten, vücut çürüten varlığı karşısında çocuklarımızı kurtarmanın çaresi olarak sigaranın lüks ve pahalı olması gerektiğini söyler.

Evlilik ve aile hakkında Banarlı; “İzdivaçların alın yazısını, tesâdüflerle, gençlik duyguları ile değil, bilgi ve şuur esaslarına dayanan, içtimâî bir terbiye ile çizebilmeliyiz.” (Banarlı, 1986-A:358) görüşünü benimser. Banarlı, çocuklara isim verilirken Ayşe, Elif, Mehmet gibi millî kültürümüzde yer alan isimlerin tercih edilmesi; moda, süslü ve uydurma isimlere rağbet edilmemesi tavsiyesinde bulunur. “Nurtopu çocuklarımızın zamanla birer nur yüzlü ihtiyar olabilmek yolunda yaşayacakları güzel hayâtı hazırlamak, basit bir disiplin ve iyi niyet meselesidir.” (Banarlı, 1986-A:168) der.

En eski Türklerin çocuklarına Gün, Ay, Yıldız gibi, Gök, Dağ, Deniz gibi Türkçe adlar koyduklarını; bunların büyük tabiat varlıklarının Türk çocuklarına yakışan isimleri olarak nitelendiren Banarlı; Göktürk Kitabelerinde Çin’e ve Çinlilere esir

olmalarının acı sebeplerinden biri olarak Türk beylerinin Türkçe isimleri bırakıp Çince isimler takınacak kadar millî benliklerinden uzaklaşıp soysuzlaştıklarının yazılı olduğundan bahseder. Ad değiştirmenin bir milleti felaketlere sürüklemesinin 1200 sene evvelki acı sonuçlarının Türk çocuklarına okutulmadığı ve duyurulmadığı için bunların başımıza geldiği tespitinde bulunmuştur. Türk çocuklarının yabancı isimlere özenmelerini yabancı hayranlığının ve aşağılık duygusunun neticesidir. Banarlı bu konuda, “Türk çocuğunu ve Türk gençliğinin ideâlini, bu sapıklıklardan millet ve maârif olarak kurtarmazsak, Türkiye tarihindeki acı bir Köktürk târihi tekerrür edebilir.” sözleriyle uyarıda bulunur.

Eski Türk destan ve halk hikâyelerinde, şiir ve türkülerimizde ağaç sevgisi ve ağaç motifi oldukça fazladır. “Ağaç ve orman sevgisi Türk milletin yaratılışında vardır.” (Banarlı, 1985-A:73) Oğuz Destanı, Dede Korkut Hikâyeleri, Osman Bey’in rüyası ve Uygur Destanı’nda, ağaç motifi ve sevgisi açıkça yer almaktadır. Ayrıca geniş meydanlar ortasında yapılmış mîmârî âbidelerin çevresinin ağaçlarla süslenmesi gönül açıcıdır.

Banarlı; sokak terbiyesinin ihmali neticesinde küfürlerin çocuklarımızın diline yayılmasına sebep olarak cemiyet ve devletin gereken yaptırımı göstermemesine bağlar. Bununla birlikte vicdan terbiyesiyle yetişen çocukların, küfürü vicdan terbiyesinin dizginleriyle tuttuğunu söyler. Vatan çocuklarının küçük yaşlardan başlayarak dilencilik yapması konusunda tedbir alınması gerektiğini söyleyen Banarlı, “Türkiye’yi, Türk’ün sokak terbiyesini, temiz vicdânını, ihlâslı rûhunu, mukaddes bildiği bir çok kıymetlerini dilenci tasallutundan koruyacak tek çâre halk olarak, ahâli olarak “dilencilikle mücadele”dir.” (Banarlı, 1986-A:280) diyerek dini dilenme vasıtası yaparak sömüren dilencilere karşı önlem alınmasını ister. Fakirlere yardım etmek isteyenlere ise gerçek ve sessiz fakirleri, kimsesizleri ve yetimleri aramalarını, hayır kurumu olan imaretler gibi yardım teşkilâtların kurulmasını ve mevcut teşkilâtların büyültülüp faydalı hâle getirilmesini önerir.

Banarlı, yalnız maçları bilen, sinema yıldızlarını, magazin haberlerini takip eden, sadece eğlenmeyi ve tüketmeyi düşünen yeni nesillerin yetiştirilmesinde millî ahlâka kaybettiklerimizi, millî miraslarda kaybettiklerimizi, hele dilde ve edebiyatta kaybettiklerimizi bulabildiğimiz takdirde yurdumuzda çok şeylerin düzeleceğine inanır.

Banarlı, yeni Türklükte “*efendilik, kahramanlık, hürriyet sevgisi, kanuna bağlılık, sanat, ev, aile, su, ışık ve ağaç sevgisi*” gibi kıdemli faziletlerin bize eski çağların mirası olduğunu söyler. İyi hareketlerin, faziletlerin ancak şeref ve haysiyetin mükâfat gördüğü bir cemiyette suçların azalacağı; fazilet ve iyilerin çoğalacağına inanan Banarlı; cinayet, yaralamak, hırsızlık ve dolandırıcılık gibi insan haklarına karşı işlenen suçların, fikrî ve içtimâî terbiye nizâmlarına ayak uyduramayanların ve bilhassa fikren terbiye edilmeyenler tarafından gerçekleştiğini düşünür.

### **Devlet ve Devlet Terbiyesi**

Banarlı, devletin; baht, tâlih, saâdet, zengin olma, varlıklı olma gibi anlamları olduğunu söyler. (Banarlı, 1985-A:24) Atatürk’ün devletin mutlaka kuvvetli ve kudretli olması lüzûmuna inandığını vurgulayan Banarlı, Onun iktidarda bulunduğu müddetçe Türkiye’de tam bir devlet otoritesi bulunduğunu ifade eder.

Banarlı, Türk mâneviyâtı târihinde defalarca, milletimizin dünya hâkimi olacağına dâir rüyâlar görülmüş ve bu rüyâlar gerçekleştiği ifade eder: “Çünkü derin köklü bir millet, derin köklü çınarlar gibi, mutlaka büyüme ihtiyacındadır. Böyle milletler büyümenin rüyâsını görebildikleri ölçüde büyürler. Gördükleri rüyâların ise kendi millî mâzîlerinin rüyâlaşmış devirlerinden ilham alması, yeni millî iktidârı ve millî yükselişi gerçekleştirir. Yahyâ Kemal, Osmanlı mâzisinden ilham alarak

*“Mağlupken ordu, yasalı dururken bütün vatan,*

*Rü’yâma girdi her gece bir fâtihâne zan”* (Banarlı, 1985-A:61-64) demiştir. Osmanlı Devleti’nin kuruluş ve yükselme dönemlerinde bu rüya gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti’nin kuruluşundaki Osman Bey’in Şeyh Edebâlî’nin evinde gördüğü rüyâ adeta istikbâlin müjdecisidir. Banarlı, çocuklarımızın kudretli mâzîmizden ilham

alarak büyük rüyâlar görmelerini ister ve önce, uzak, yakın, kendi gerçek târihimizi ve bütün millî içtimâî fazîletlerimizi çocuklarımıza kin terbiyesinden uzak ve doğru bir şekilde öğretilim diyerek o zaman, onların hepsinin bağrında bir birlik, bir bütünlük ve bilhassa bir millî yücelme gücü şahlanacağını dile getirir: “Çocuklarımızı da böyle buhranlara düşürmemek için mâzîmizi de bugünümüzü de kendi gerçek değerleriyle tanıtmalıyız. Bunun için de atalarımızı kasıtlı bir şekilde küçük düşürmekten vazgeçmeli, bugün yapabildiğimiz iyi ve güzel hizmetleri ise, bir takım reklâmatif sözler ve hareketlerle değil, kendi gerçek değerleriyle ve tam bir Türk ağırbaşlılığıyla tanıtmalarını bilmeliyiz.” (Banarlı, 1985-A:50) der.

Osmanlı hanedanı büyük ve ebedî bir devlet kurmak için tedbir, ölçü ve ülküyle çalışmış, devlet adamlarını yetiştirmek için kurulan terbiye sistemi bir kültür, îman ve teşkilât içinde oluşmuştur. Bu terbiye sisteminde iyi bir tahsil, birden fazla dil öğrenmek, fen ve sosyal bilimlere, devrin büyük şâirleri nispetinde şiir sanatına vâkıf olmak söz konusuydu.

Nihad Sâmi Banarlı’ya göre, Türk milletinin devlet terbiyesi, tarihten geliyordu ve bu terbiyenin öncelikle idarecilerinde bulunması gerekiyordu. Hayâlî de Sürûrî gibi Osmanlı- Rus Savaşı’na katılan halk şâirlerindendir. “Savaşın nasıl başladığını, savaşa devletce nasıl karar verildiğini ise, milleti idâre edenlere karşı tam bir saygı ve terbiye içinde şöyle anlatır:

*Yürüdü Meclis’e Vezîr-i A’zam*

*Cihan Seraskeri hem şeyhülislâm*

*Kapdan Paşa cümle hâsıl-ı kelâm*

*Moskof’un üstüne kurdu Dîvân’ı*

*Erenler meydanı oldu küşâde*

*Din(i) İslâm olanlar erdi murâda*

*Yazıldı nâmeler, erdi irâde*

*Gönderdi her yana emr ü fermânı*

Burada ve bundan evvelki destanlarda gördüğümüz Silistre Destanı'nın devamı boyunca da göreceğimiz, devlet mefhûmu'na, devlet ve ordu büyüklerine karşı duyulan derin saygı an'anesi, bizi üç asrı aşan bir düşman ablukası içinde ayakta tutan, büyük Türk terbiyesi'dir; Türk halk ve ordu terbiyesidir.” (Banarlı, 1973:33)

Alman mûcizesinin, bu milletin, târihte büyük işler yaptığına inanmasından doğduğunun altını çizen Banarlı, Almanlara bu millî güveni, çocuklarına, târihlerinin büyük taraflarını, zafer ve şeref sahîfelerini iyi tanıtan Alman terbiyesinin verdiğini söyleyerek şöyle der: “Almanlar, târihte kendilerinin de millî destanları olduğunu; vatanlarındaki muazzam katedralleri kendi mîmarlarının yaptığıı öğrenince, kendi millî dehâlarına îman etmişler; Alman olmanın gurûrunu duymuşlar ve şu son asırdaki en büyük felâketler bile bu millî güveni sarsamamıştır.” (Banarlı, 1985-A:77)

Banarlı, esasen bizim, kendi millî ve ananevî terbiyemizi terk edip târihte bizden iki bin sene sonra millet olmuş cemiyetlerin terbiyesini terbiye sanmağa başladıktan beridir, bu hallerde olduğumuzu üzümlere ifade eder:

“Milli şahsiyeti kaybolan gençlik Avrupalı; Amerikalı âsî gençleri taklit edenler şahsiyetsizlik içindedir. Millî Eğitim bilhassa gençlik eğitimi, vatan çocuklarına her şeyden önce millî güven ve bir millî şahsiyet vermek demektir. Neden kendilerine mahsus, zevkli ve millî davranışları, millî bir üslûpları ve tabîî bir giyinişleri olmasın? Halbuki târih, Türk milletini dünyânın en şahsiyetli milleti olarak gösterir. Bu millet, eski ortak medeniyetlere mutlakâ Türk üslûbunu işlemiş, birçok mevzûlarda Türk tarzını kabûl ettirmiştir”. (Banarlı, 1985-A:31-32)

Târihte büyük devlet adamları ve komutanlar, birçok başarısını etkili ve güzel konuşmalarıyla, retorikleriyle ve hitabet dilinin büyüleyici güzelliğiyle kazandılar: Atatürk, Fâtih Sultan Mehmet, Alp Arslan, Oğuz Han vb. Söz ve ikna gücünün etkili oluşuna Banarlı, birçok devlet adamının hitabetindeki başarının ardındaki gerçeğin dilin fonksiyonu olduğunu belirtir. Güzel konuşmak, muntazam ve akıcı bir konuşmayı

sağlayan dil kültürüne sahip olmayı gerektirir. Millet karşısında konuşacak kişilerin bu eğitimden geçmeleri ve çok okumaları lâzımdır.

Milletimizin dünya tarihinde fâtilh, kahraman, îmanlı, kadirşinas bir millet olarak yer aldığını ifade eden Banarlı; bunun millî mizacımız olduğunu belirtir. Günümüzde halk ve devlet idaresinin zekâ ile yürütüleceğini düşünen Banarlı; bunun bilgi, görgü, tecrübe, kiyâset (uyanıklık, feraset) ve siyâsetin yanında vatan, millet sevgisi ve çalışmayla mümkün olacağını düşünmektedir.

### **Gençlik Terbiyesi ve Eğitimi**

Banarlı, gençlik terbiyesinin eğitim felsefesini şöyle açıklar: “Milletlerin ve millî müesseselerin, bilhassa gençliğin terbiyesinde mutlakâ millî menfaatlara uygun, olgun ve îmanlı bir Maarif felsefesi lâzımdır; mâkul ve ışıklı hedefe yönelmiş bir tahsil ve terbiye zarûrîdir.” (Banarlı,1986-A:24) Banarlı, Radloff’un büyük ferâgat göstererek Göktürk Kitâbelerinin okunmasındaki Türklüğe hizmet destânının, onun gibi ilim ve medeniyet destânları uğruna ömür vakfedenleri, her zaman her milletin gençliğine haber vermenin faydasına inanır. O, tarihin en büyük milletine mensup en zengin târîh miraslarıyla, en çeşitli ecdat hâtıralarıyla yüklü gençliğin terbiyesinin açık hedefli, metotlu ve programlı olması gerektiğini işaret eder. Onun döneminde lise öğrencilerinin edebî tartışmalara katılıp tenkitlerde bulunabilecek düzeyde olması devrin eğitim sisteminin niteliğini göstermektedir. Hürriyet Gazetesi’nde neşredilen 15.5.1954 tarihli “İkinci Meslek” isimli yazısında Banarlı, ikinci mesleği hobby, insanların amatöerce meşgul olduğu her hangi bir merak, bir küçük sanat şeklinde tanımlar ve Almanların ve Amerikalıların ikinci mesleği gençlik yetiştirme programlarının mühim hareketi olarak bildiklerinden bahseder. Ayrıca O, ikinci mesleğin insanı sadece oyalamayıp insanına göre büyük bir ruh buluyorsa, onu yeni bir mevzûda yaratıcılığa götürdüğünü; bu yaratılışın bazen kendi kendini insanlığın üstünde bir insan seviyesini götürebilme sanatı olduğunu söyler.

Lise çağındaki gençler, hayatlarının bu dönemlerinde ideal model oluşturma

süreci içerisindedir. Televizyondaki dizilerde kendileriyle özdeşleştiren gençlere okunan, dinlenen ve seyredilen eserlerle olumlu rol modelleri kazandırılabilir. Banarlı, gençlik terbiyesindeki hatamızı şöyle açıklar:

“Anadolu ve Balkanlar Türkiye’si’nde, Cumhuriyet’ten önceki mâzîmizi, gençlik nazarında küçük düşürmek... Çocuklarımızı, uzak, yakın, mâzîmize, yani ecdâdımıza ağız dolusu söven insanlar olarak yetiştirmek...” (Banarlı, 1986-A:377) Bu yanlış tutumu bırakarak eskilerin iyi- kötü yaptıklarının realist tarih derslerinin vazifesi olduğunu söyleyen Banarlı, Biz ne yapabildik? sorusuna cevap arar. Atalarımızın bu vatanda iman ve medeniyet âbideleri kurarak toprağın hem altında hem üstünde yükseldiklerini, hem de altına derin kökler saldıklarını vurgular. Doğrulukları, çalışkanlıkları, disiplinli idâreleri, adâletleri, teşkîlatçılıkları ve fethettikleri ülkeler halkına gösterdikleri şefkat ve insanlıkla dünyayı kendilerine hayran ettiklerini söyleyen Banarlı, Çanakkale ve İstiklâl Savaşı’nın iman kuvvetiyle, Kuvâ-yı Milliye ruhuyla kazanıldığını, Cumhuriyetin böyle bir milletin kazandığı zaferlerle kurulduğunu belirtir. Eğitimde yapılacak reformla Türkiye tarihini yalnız 50 yıldan bu yana değil, 900 yıldan bu yana, bir bütün olarak ele alarak çocuklarımıza uzak ve yakın mâzîmizin bütün faziletlerini ve bütün iftiharlarını lekelemeden söylememiz gerektiğinin altını çizer.

Yahyâ Kemâl de, alafranga terbiye ile yetişenlerin Türk çocukluğunun en güzel rüyasını göremediklerini vurgular. Bu konuda Yahyâ Kemâl, 23 Nisan 1922 tarihli yazısında (Banarlı, 2004;401) şöyle söylüyordu:

“Şişli, Kadıköy, Moda gibi semtlerde büyüyen, oynayan Türk çocukları, milliyetlerinden tam bir derecede nasîb alabiliyorlar mı, o semtlerdeki minâreler görülmez, ezânlar işitilmez, Ramazan ve Kandil günleri hissedilmez, çocuklar, Müslümanlığın çocukluk rüyasını nasıl görürler?” sorusunu yöneltir.

Sonuç olarak Banarlı; eski imânımızın çalışmayı ibâdet kabul eden aydınlığına yönelerek hüsrânlarımızdan kurtulabileceğimizi düşünür.

## Hoca Sevgisi ve Hocalık Terbiyesi

Fatih Sultan Mehmet'in hocaları gelince onları ayağa kalkarak selamlaması, eski Türk terbiyesinin en güzel örneklerinden biridir. Hocaya böylesine hürmetin şimdi masal olduğunu söyleyen Banarlı, bunlara sebep olarak büyük ve mânevî tükenişin vicdan ve terbiye dünyamıza musallat olmasını; hocalarda “hocalık” vasfının olmayışını, talebe ve velilerde de hocaya saygının kalmayışını gösterir.

Bugün hâlâ çocukların sevdikleri, saydıkları öğretmenlerine ‘hocam’ diye hitap etmelerini hocalık mesleğine derin saygı duyan atalarımızdan kalma miras olarak niteleyen Banarlı; şikâyetlerin en acısı olarak hocalıktan şikâyeti görür. Vatan çocuklarına, vatanın herhangi bir köşesinde ve şartların en ağırları içinde dahi olsa, hatta bir kelime öğretebilmenin saâdetini tadanların şikâyet edemeyeceğini ifade eder.

Banarlı; hocalara lâıyk oldukları maddî ve manevî imkânları vererek, hocalığı daha câzip bir meslek hâline getirmenin önemine inanır ve ülkemizde yapılacak en kalkındırıcı hamlenin hocalık mesleğine eski şerefini iade etmek olduğunu söyler. O, Türk çocuklarına, Türk büyüklerini hiçbir karşılık beklemeden, çocuklarımıza örnek büyükler göstermenin hazzı karşılığında tanıtacak hocalara ihtiyacımızı dile getirir. Hocalık mesleğinin fazilet ve ferâgat mesleklerinin başında geldiğini ifade eden Banarlı, Atatürk’ün “Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak muallimlerdir. Muallimden, mürebbîden mahrum bir millet, henüz bir millet nâmını almak istidâdını kesbetmemiştir.” sözünü hatırlatır.

Terbiyeli Türk halkı ve Türk çocukları, hattâ Türkçe bilen yabancı münevverlerin, hürmet ettikleri, bilgisine ve değerine inandıkları hocalara, mutlak olarak, ‘hoca, hocam!’ diye hitap ettiklerini söyleyen Banarlı; hocalığın Türk milletinin ruhundaki büyük ve asil yerini hiçbir zaman kaybetmediğini ve kaybetmeyeceğini ifade eder. O, maârif ve irfân ordusuyla Türk milletinin târihte ne zaman irfân ordusuna kıymet vermiş, çocuklarını vatanın ve insanlığın istikbâli bilerek faziletli, çalışkan yetiştirmişse o zaman büyük olmuştur kanaatine varır.

Geleneğimizde hocalara saygı terbiyesi vardır ve hocalar mukaddes bilinir; devlet yönetiminde onların tecrübesinden ders ve öğüt alınır. Banarlı; irfân ordusunun hocalarına ve talebelerine düşen en büyük vâzifenin, tam bir ilim haysiyeti ve ciddiyeti içinde Türk ilim ve tefekkürüne tekrar milletlerarası değerler kazandırmak, Türk çocuklarını böyle bir geleceğin asil namzetleri olarak ciddi ve millî terbiye içinde çalışkan ve yaratıcı yetiştirmek olduğuna dikkat çeker. Banarlı, ayrıca beyin kalkınmasının, vatan çocuklarını uyuşturarak değil; onların zekâlarını bileyecek hocalar yetiştirmekle mümkün olacağına inanır.

### **Ciddiyet ve Çalışma İnkılâbı**

Banarlı; çalışmaya dâir sadece iyi niyet beslemenin yeterli olmadığını, başkalarının yaptıklarına yeni bir şey ilave etmek gerektiğini ifade eder. Bunun yanında çalışma alışkanlığı ve hevesiyle dolu öğrencilerin gece- gündüz çalıştıkları hâlde hiçbir netice elde edememelerini; çalışmayı bir görenek ve taklit şeklinde algılamalarından kaynaklandığını dile getirir. Ayrıca O, “vazife yapmak için çalışmakla” “maksat” için çalışmanın farklılığına değinir. Gönül çalışmasının, insanı aşka; kafa çalışmasının, düşünmeye, araştırmaya ve keşfe ulaştırdığını ifade ederek “Sanatta, ilimde ve fende, bir kelime ile, medeniyette yaratıcılar; hem kafaları, hem gönülleri bir arada ve aynı kuvvette çalışanlardır.” der. (Banarlı, 1986-A:25)

Büyük şâir, ilim ve fikir adamlarının hareketsiz kalıp tembel kimseler gibi görünmesine de açıklık getiren Banarlı; bu sükûn anlarında onların ruh ve kafalarının çalışması neticesinde dillerden düşmeyen şiir ve düşüncelerin doğduğunu belirtir: “Çalışan kafalar, bir târîh boyunca, kafaları çalışmayanların vücûtlarını çalıştırmış ve yeryüzü medeniyeti, “fikir patronları” ile “amele insanlar”ın müşterek eseri olmuştur; fakat medeniyette hedef, kafalarıyla çalışanların sayısını artırmakla olmalıdır.” (Banarlı, 1986-A:27)

Banarlı, tanınmış İskoçyalı mütefekkir ve ekonomi âlimi Adam Smith'in, milletlerin zenginlik sebeplerini araştıran eserinde, milletler için en büyük servet çalışmaktır, sözünü örnek gösterir. (Banarlı, 1985-A:316) O, hangi faziletlerde Avrupalılardan hâlâ üstün olduğumuzun, hangi sahalarda onlardan geri kaldığımızın aydınlarımız tarafından gerçekçi olarak ele alınması gerektiğini dile getirir.

Okullarımızda talebe, dairelerimizde memur, iş yerlerinde amele, tarlasında rençber ve her yerde hepimizin mümkün olduğu kadar az çalıştığımız veya hiç çalışmadığımız tespitinde bulunan Banarlı, ciddiyet ve çalışma inkılâbının sonucunda bizi ancak böyle bir terbiye, yâni böyle bir maarif ve böyle bir inkılâbın kalkındıracağı inancındadır. Banarlı, çalışma inkılâbının neticesinde Türk çocuklarının borçlu sınıf geçmek, ikmâle kalmak, çalışmadan sınıf geçmek gibi lüzumsuz imtiyazları kullanmayacakları kanısındadır. Öğrencilerden çalışma zevkine ermelerini isteyen Banarlı, az seneli okulların okumak için daha çok sene; hocasız veya derme çatma hocalı okulların mutlaka iyi hoca, kaliteli hoca istemelerini belirtmektedir.

Banarlı, Atatürk'ün Cumhuriyetin 10. Yıldönümü Nutkunda: “Türk milleti çalışkandır” sözünü hatırlatarak, bu çok dikkate değer cümlemin, bizim ihmal edilmiş bir millî faziletimize işaret ettiğini söyler. (Banarlı, 1985-A:320) Banarlı, en çok çalışmamız lâzım gelen günlerde bayramı hak eden kişilerin dışındakilerin, bayramlardan gün çalarak iş yerlerini, okuma yerlerini tatil etmelerini; bayram günlerini tatil günü hâline getirerek dinlenmek, eğlenmek, belki bir inanışa aykırı eğlenmek yolunda kullananları eleştirir. O; insanlığı daha çok medeniyete, daha çok insanlığa ve daha süratle kemâle götürecek olanların “çalışan kafalar” olduğunu belirterek Türk milleti; Osmanlı Devletinin ilk asırlarında olduğu gibi, millî imtidâdı, millî bir fazilet gibi idrâk ettiği gün, yeniden yükselecektir.” der. (Banarlı, 1985-A:178)

Milletine ve bütün insanlığa faydalı olacak iş yapıp bir eser bırakmanın vatanını ve kaderini yüceltecek kudretin her şeyden çok kendi ruhundaki inanışta bulunduğunu anlamayı vicdan enerjisi olarak tanımlayan Banarlı; bunu vatan sularındaki enerjiye benzetir ve bu vicdan enerjisinden faydalanmayı önerir.

Banarlı, ciddiyet ve çalışma inkılâbı hakkında özetle şunları söyler:

“Kısaca, sınıâ ve iktisâdî sâhalarda, nasıl beş yıllık plânlarla müsbet hamleler yapılabiliyorsa aynı ciddiyette bir millî eğitim, millî dil ve millî kültür plânlaması yapmak ve bunu memleketin hakîkî ve münevver evlâtlarıyla başarmak lâzımdır. Biz devletimizin bu en hayırlı işe de ciddî ve ilmî bir şekilde başlayacağına inanıyoruz. Bütün bunlar gösteriyor ki memleketimiz, hâlâ esaslı bir ciddiyet inkılâbına muhtaçtır.” (Banarlı, 1985-A:315)

### **Karakter Terbiyesi**

Millî eğitim yoluyla, gençlerimize hiçbir yalanın kandıramayacağı kadar sağlam bir karakter terbiyesi veremeyişimizin neticesi olarak bir kısım gençliğin haince aldatıldığını söyleyen Banarlı, bir milletin gençliğinin ancak kendi tarihî mizâcına ve üstün vasıflarına göre terbiye edileceği kanaatindedir.

Banarlı, millî karakter terbiyesinin, Türk çocuklarına kendi asil vasıflarını ve millî faziletlerini, el ile tutulacak kadar sağlam delillerle gösteren terbiye olduğuna inanır. (Banarlı, 1986-A:391) Her türlü kalkınmayı mümkün ve muvaffak kılacak bir millî güvenin bizim gençliğimize böyle bir terbiye ile verileceğini düşünen Banarlı, Türk çocuklarının millî karakterlerini diriltmek için onlara “Türk yani törük” oluşlarını büyük bir haz gibi tattırmamız gerektiği düşüncesindedir. Bunun için çocuklarımıza örnek olacakların bizzat bu mânâya uygun kişiler olmalarını birinci şart olarak öne sürer. Bunun aksi olan bilgisiz ve başboş tutumun Türk mizâcını da Türk dili gibi perişan edeceğini düşünür.

### **Kadın Hakları**

Banarlı; Türk kadını, tarihî Türk terbiyesinin Allah’a saygı gösterircesine sayıp sevdiği, mukaddes Türk çocuklarının annesi olarak tanımlar. Banarlı; inkılâplar

neticesinde nârin ve güzel Türk kadınının kapalı hayattan kurtulup sosyal içinde yer almasını memnuniyetle karşılarken;

Banarlı'ya göre eski Türk, kadını mukaddes bilip onu bütün faziletlerin ve güzelliklerin annesi tanırdı. Tevfik Fikret'in "*Elbet sefil olursa kadın, alçalır beşer.*" mısraının örnek göstererek kadınların toplum hayatına etkisine dikkat çeker. Yahya Kemal de Türk kadını, Türk vatanına ve Türk târihine benzediği için güzel addeder. Banarlı, arabaya binecek kadınlara yol vermek istenmeyişi terbiye ve medeniyet yıkılışı olarak değerlendirir; ayrıca kadınların, küçük kızların, işe ve okula gitmek için vasıta bekledikleri yerlerde sosyal terbiye ve saygı kurallarına dikkat edilmesi tavsiyesinde bulunur.

### **Temizlik**

Banarlı'ya göre zekâ+ temizlik= güzellik demektir; çevre ve vücut temizliği ise ruh temizliğinin ifadesidir. (Banarlı, 1986-A:166) O, Türkçede "temiz" kelimesinin yalnız maddî temizlikle yetinmeyerek, ruh ve vicdan temizliği, ahlâk temizliği, duygu temizliği gibi birçok temizlikler hatta güzellikler ifade edişini sevmektedir.

Eski zamanlarda evlerin ve büyük binâların dışını yıkamak için kurulmuş teşkilâtın olduğunu belirten Banarlı; Türk milletinin dünya tarihinde temizliğiyle meşhur olduğunu vurgular. Yine eskiden ahşap evlerin içinde basılacak yerlerde bile beyaz keten örtüler yayan Türk kadınlarının çocukları olduğumuzu hatırlatır.

O, temiz ve ciddî kıyafet özleyişimizi, askerî mekteplerimizin temiz yüzlü gençlerine bakarak giderebildiğimizi, saçları, başları tam mânâsıyla Türk zevkine ve Türk ağırbaşlılığına uygun bu gençlerin herkese örnek olmak zorunda olduğunu söyler. (Banarlı, 1986-A:207)

"Yıkanmak" kelimesini Türkçenin sihirli kelimelerinden biri addeden Banarlı, vücudu su ile temizleme anlamında kullanılan bu sözün insanı manevî kirlerden de

temizlediğine işaret eder. Yukarıda görüldüğü gibi O; Türk halkının temizliği imandan bilen bir medeniyetin çocukları olduğunu söyler.

### **Belediye Terbiyesi**

Banarlı; belediye memurlarından vatandaş hizmetinde bulunmayı meslekî şeref sayacak bir terbiye ve nezaket seviyesine ulaşmalarını ve memurlardan vazifeyi iman telâkkî eden karakteri beklemektedir:

“İnsanlığa iyilik, hele kendi milletinin insanlarına iyilik yapmış olmanın hazzıyla ölçülecek bir başka saâdet yoktur. “(Banarlı, 1986-A:174) O, belediyelerin bütün memurlarına halka nezâketle, hatta sabırla davranmayı birinci plânda tâlim etmesi gerektiğini özellikle vurgular.

Ulaşım araçlarında kadın, yaşlı ve çocukların varlığına dikkat çeken Banarlı; bunlara nakil vasıtası terbiyesine uygun davranılması gerektiğini vurgular. Buna dikkat etmezsek bu durumun çocuklarımız ve muâşeretimiz için hayırlı olmayacağını söylemektedir.

Banarlı; okula gönderilen çocuklarda pervasız bir laubaliğin, küfürlü konuşmalar; terbiyesi ile mükellef olduğumuz vatan çocuklarının stadyumlarda sapıtmış sözler söylediklerini; ulaşım araçlarında kirli, durulmaz ve oturulmaz bir hâl görüldüğünü üzüntüyle belirtir. Banarlı; ulaşım araçlarını, milletlerin medeniyet seviyelerinin mihenk taşı ve seyyar terbiye laboratuvarı olarak belirtip maç sonu sporseverlerin evlerine dönerken ulaşım araçlarına herkesten evvel, herşeyden önce ben diye saldırmalarını beşerî dalâlet olarak nitelendirir ve şöyle der:

“Nakil vâsıtalarını içtimâî terbiyemiz için de bir vasıta bilmeli ve öyle kullanmalıyız.” (Banarlı, 1986-A:198)

Banarlı’ya göre sokaklar medenî terbiyenin akıp gittiği hassas kanallarıdır ve yazarımız, bu kanallardan millî ve medenî istikbâlimize zehir akıtmamamız gerektiğini vurgular, bunun yanında gelecekte umudunu şu şekilde dile getirir:

“Ben İstanbul evlerinde ve sokaklarında millî târihimizin eseri olan eski güzel insan çehrelerinin hâlâ mevcut olduğuna, onların pek çoğunu yakından gördüğüm için inanıyorum.” (Banarlı, 1986-A:168) O, ülkelerin görgü ve terbiye merkezlerinde muâşeret âdâbı öğrenilip buna uyulmasını, ayrıca îmar bozukluğunun herkesçe bilinir, iyi ve dürüst bir belediye nizâmının tatbikiyle mümkün olduğunu ifade eder.

Banarlı; eski iman ahlâk, vicdân ve terbiye müesseselerimizin yerine daha iyilerini koyacak yeni bir fazilet anlayışına, bir ruh, sokak, vicdan ve cemiyet terbiyesine şiddetle muhtaç olduğumuzu işaret eder.

### **Eğlence**

Banarlı’ya göre eğlence; ne aşırı ağırbaşlı ve hareketsiz, ne de çılgınca olmalıdır. Eğlencenin ölçüsü ayarlanmalıdır: “Eğlenmek, yalnız rûhun ve vücûdun değil, aynı zamanda dimağın da şevke gelebilmesidir. Eğlenmek, bir boşalma; gamdan, kasâvetten uzak kalma, belki biraz çocuklaşmadır; fakat yine de fikir, zevk ve insanlık çizgileriyle sarılı bir neş’edir.” (Banarlı, 1986-A:97) Eğlence hayatımızın çizgileri asîl, ağırbaşlı olmalıdır. Banarlı, Türk eğlencesini; vücuttan ziyâde, ruhların şevki, raksı veya semâ’ı olarak nitelendirir.

### **Gazetecilik Terbiyesi**

Gazetecilik terbiyesi konusuna da değinen Banarlı; gazetenin doğruyu yazması, gerçeği kendi menfaat ve ideolojisine göre değiştirmeden yazması gerektiğini savunur. O, vaktiyle, bir tek yazısı ile büyük bir memleket meselesinin müspet yoldan halledilmesi sağlayan gazetecilerin varlığından bahseder. (Banarlı, 1986-A:321) Bunun yanında eski Türk okuyucularının, hatta yakın zamanlara kadar, inandıkları bir havâdisi, bir fikri veyâ bir bilgiyi derin lezzetle okuyanların kesip de saklayanların olduğunu ifade eder. Gazetelerimizdeki spor haberlerinin tribün argosunu sütunlarına aktardığını söyleyen Banarlı; Türk dili ve Edebiyatı’nın XX. asır başlarında dil bakımından

Türkçenin en güzel eserlerini vermesinde eski Türk gazeteciliğinin büyük payı olduğunu belirtir.

Banarlı, gazetelerin memlekette her türlü anarşiyi manşet yapmalarının, bir milleti yine her türlü ciddî ve kalkındırıcı haber, havâdis, fikir ve kültür yazılarından mahrum bırakmanın iyi gazetecilik olmadığını söyler ve şöyle devam eder: “Eğer idârede tenkidi şart olan aksaklıklar oluyorsa, bunları ancak millî terbiyemize uygun bir ağırbaşlılık içinde yapmalıyız.” (Banarlı, 1985-A:38)

Gazete, telkin vasıtasıdır. Banarlı, gazetelerimizin şuurlu bir millî birlik kurulması için çalışmalarının millete en büyük hizmet olduğunu söyler.

### **Spor Terbiyesi**

Milletleri yalnız spor sahasında kazandıkları başarılarla ölçmenin tam bir ölçü olmadığını savunan Banarlı, ancak spor zaferlerinin milliyetimize güvenin bir eseri olduğu için bu zaferlere sempati ve gurur ile bakmıştır.

O, geleneğimizde pehlivanın sadece güçlü- kuvvetli olmadığına; aynı zamanda mertliğin, doğruluğun, millî- dinî iman ahlâk ve faziletin timsali de olduğuna dikkat çeker:

“Yenmekten mağrur olmıyan; kendisini yenene karşı; kin beslemek şöyle dursun; takdir ve hayranlık duyguları ile dolan Türk pehlivanı, dünyâ spor terbiyesinde örnek olacak vasıflarla yetişmiş, gerçek bir sportmendir.” (Banarlı, 1986-A:256) Banarlı, milletimizin sadece güreş meydanlarında değil; medeniyet yarışının her sahasında vicdan terbiyesiyle dolu gençler yetiştirecek gür bir kaynak olduğuna inancını dile getirmektedir. Bütün spor branşlarında ata sporumuz güreşte olduğu gibi millî terbiye ve faziletlerimize dayanan bir vicdan ve beden disiplininin geçmiş evlat evlatlar yetiştirmemizin önemine değinir.

Futbolun kârlı ve zararlı tarafları bulunan içtimâî bir hâdise olduğunu söyleyen Banarlı; maçlardan günlerce, haftalarca önce çocuk, genç ve büyükler arasında sözü, bahsi ve iddiası olduğuna değinir ve vatan çocuklarının ders ve vazifelerinden çok maçla ilgilendikleri söyleyerek bu işin daha mâkul, ölçülü ve zararsız şekilde yapılmasını önerir. Ayrıca halkın spor edebiyâtındaki buluşlarını hatırlatan Banarlı; sağaçık, sağış, solaçık, kaleci gibi kelimeleri millî dehânın mahsûlleri olarak nitelendirir.

## **TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ**

### **Türk Dili Eğitimi**

Dil, insanların birbirleriyle anlaşmasını sağlayan bir iletişim aracı ve bir toplumu millet konumuna getiren bağların en güçlüsüdür. Dil, milletin ortak malıdır ve milletin uygarlık ve kültür seviyesiyle yakından ilgilidir. Sosyal bir kurum olan dil vasıtasıyla milletlerin geleneklerini, dinlerini, hayat tarzlarını öğreniriz. Milleti meydana getiren unsurların başında dil birliği gelir.

Kültür ise; bir toplumun tarihî gelişimi içerisinde oluşturulan insanın maddî ve manevî birikimidir. Bir topluma has bütün düşünce ve sanat eserleri toplum kültürünün oluşmasında rol oynar. Kültürü diğer kuşaklara aktaran ve yansıtan ise “dil”dir. Yunus Emre, Fuzûlî, Nedim, Karacaoğlu, Mehmet Âkif Ersoy, Âşık Veysel gibi sanatçılar kültürümüzü eserleriyle bugüne taşımışlardır. Bu eserler kültürümüzün birer yapıtaşlarıdır. Bu yapıtaşlarının malzemesi ise dildir. Banarlı, dillerin; milletlerin en azîz, en tılsımlı, en kıymetli servetleri olduğunu nitelendirir. Dillerin millet fertlerini birbirlerine bağlayan, onlara birbirlerini sevip anlamakta, sevgilerini dile getirmekte yardımcı bir kuvvet olduğundan bahsederek dilin toplumsal ve sosyolojik fonksiyonları ve önemi üzerinde durur. Dil vasıtasıyla kalkınma fikrini savunan Banarlı, Türkçeyi çağdaş medeniyetlerin her hareketini ifadeye muktedir, zengin ve millî bir dil hâline getirmek ister.

Banarlı, Türkçenin çağlar boyunca Türk zevkinin, estetiğinin, irfânının, en güzel tercümânı oluşuna dikkat çekmiştir. Kelimeleri; asırların ve asırlarca o kelimeleri konuşan, düşünenlerin, onlarla seven ve sevilenlerin yaratıp güzelleştirdiği, beğenip Türkçeleştirdiği canlı, ruhlu ve mûsikîli varlıklar” diye tanımlar. İnsanlar çevresiyle, diğer insanlarla dil vâsıtasıyla ilişki kurup birlikte yaşar. Kelimeler ve dil, milletlerin hafızaları, millî hatıralarıdır; her kelime, geçmişimizle bugünümüz arasında köprü kurar, kültürel değerlerimizi günümüze ve geleceğe aktarır. Kelimelerle düşünür, onlarla dünyayı ve çevremizi anlamaya çalışırız. Kelime hazinemizden atılacak olan her

kelime ile millî hafızamızdaki kültürel değerlerimizi kaybederiz. Türk dili asırlarca yoğrula yoğrula bugünkü kemâl derecesine ulaşmıştır. Dil meselesini bir millî kültür davası olarak gören Banarlı, dilin bir millet için ne denli önemli olduğunu bilincindedir.

Banarlı, *Türkçenin Sırları* isimli eserinde Türkçenin herhangi bir kelimeyi heykel gibi yoğurup türlü güzellikler haline koymasındaki büyük dehâyı örnekler, Türk zevk ve kültürünün çeşitli ülkelerden çiçek derler gibi derlediği, kendi zevk ve mânâ bahçesinde yetiştirip güzelleştirdiği, Türkçeye mal ettiği sözcükleri ele alır. Türkçe, eski ve işlek bir dil olmasının yanında Banarlı'ya göre üç büyük imparatorluk dilinden biridir. Bir dilin imparatorluk dili olması ve yalnız bir vatanda değil, birçok vatanlarda işlenip güzelleşmesi, o dile, bu engin vatan topraklarından yükselen, zengin ve üstün sesler kazandırır. İmparatorluk dili olan Türkçe çeşitli ülkelerden derlediği kelimeleri alırken kendi gramerine, estetiğine ve fonetiğine göre millîleştirerek bunları kendi kelimeleri yapmıştır. Kelimeler dilimize hangi dilden girerse girsın, mutlaka Türkçemizin ses ve cümle yapısına, "Türk zevki" ve "Türk estetiği"ne uygun olmalıdır. İmparatorluk dillerinin, hâkim olduğu ülkelerden derledikleri lüzumlu kelimeleri kendi dillerinin gramerine, estetiğine ve fonetiğine göre millîleştirerek kendi kelimeleri yaptığını ve bunlara, fethedilmiş ülkeler gibi, fethedilmiş kelimeler diyen Banarlı yeryüzünde hiçbir dili özdil olarak nitelendirmez ve fethedilmiş kelimelere saygı duymanın bir millî terbiye vazîfesi, bir millî ve medenî vicdan borcu olduğunu ifade eder. Hiçbir medeniyet dilinin bütün kelimelerinin millî olamayacağını fakat sesinin ve mîmârîsinin mutlaka millî olacağını savunan Banarlı, devrik cümleyi millî kabul etmez.

Türk dilinin sinonim (eş anlamlı) zengini olduğuna dikkat çeken Banarlı, bunun sebebini Türkçenin imparatorluk dili olmasına ve ortak medeniyet kurduğu milletlerden alınan ve millîleşen kelimelerin bolluğuna bağlar. “Adam, şahıs, zât” gibi kelimelerden oluşan eş anlamlı kelimelerin yerine sadece “kişi” kelimesini kullanmak dilimizi fakirleştirir. Sinonim kelimeler, dilin ayrıntıları, anlam nüanslarını karşılamaktaki gücünün ve dil estetiğinin kanıtıdır. Banarlı, bu sözleri; hakandan, Mehmetçiğe, en büyük şâirden köy çocuğuna kadar herkesin cümle ve mısralarda kullanmaktan zevk aldığı kültür ve medeniyet hâzinesi olarak yorumlar.

Banarlı, Türkiye Türkçesinin, aslında, dünyanın en güzel sesli dillerinden biri olması üzerinde, dokuz yüz yıllık bir zamandan beri, en büyük coğrafi tesirin hiç şüphesiz, Anadolu ve Balkanlar Türkiyesinin tesirleri olduğunu tespit eder. Banarlı, bir kısım dillerin de yalnız bir vatanda değil, birçok vatanda devlet kurmuş, hâkimiyet kurmuş, büyük milletlerin dili olduğunu söyleyerek bu dillerin, pek tabii olarak, medeniyet ve hâkimiyet götürdükleri ülkelerin dillerinden derlenmiş kelimelerle de zengin, büyük diller (imparatorluk dilleri) olduğunu; imparatorluk dilinin bu kelimelere, hangi dilden gelirse gelsin, kendi dillerinin damgasını vurmakta büyük ustalık gösterdiğini, yabancı kelimelerin bu seslere ve kalıplara dökülünce; döküldüğü kabın şeklini alan su gibi, Türk dilinin ahengine ve şekillerine bürünerek bu kalıplara göre mânâlar alıp Türkçe olduklarını ifade eder.

Banarlı, İslâm medeniyetinin, Türk dilini geliştiren ve medeniyetin gelişmesinde dilinin zenginliğinden ve güzelliğinden istifade eden bir millet tarafından kurulduğunu; aynı milletin, kısa zamanda büyük bir imparatorluk vücûda getirişini, dilinin daha ilk anda bir imparatorluk lisânı olmaya elverişli fonetik ve morfolojik imkânlarına borçlu olduğunu vurgular. Türkçe başka dillerden aldığı kelimeleri, hususî bir söyleyişle, yani bu kelimelere Türkçenin sesini vererek millîleştirir.

Banarlı, Türk dili üzerinde yürekten konuşabilmek için, önce bu mûsikîyi, yani bu vatanın seslerini duyabilmenin ve anlayabilmenin lâzım olduğu düşüncesindedir. O, dillerin kelimeleri değil; fakat sesleri millîdir, her dilin kendi iç ve dış mûsikîsi millîdir görüşünü benimser. Banarlı, hiçbir medeniyetin dilinin bütün kelimelerinin millî olamayacağını, fakat sesinin mutlaka millî olacağını ifade ederek dilde Türk üslûbuna örnek olarak Arab'ın Leylî'sini milletimizin Leylâ'ya dönüştürmesini gösterir.

Edebiyatı güzel sanatlardan biri kabul eden Banarlı; güzel sanatları maddî ihtiyaçlarımıza karşılık olmayan tarafları olduğu için, faydasız sanatlar diye sıfatlandırmanın ve bir süs olarak kabul etmenin yanlış olduğunu belirtir. Ona göre sanat bedîi heyecan vermek ve aynı zamanda içtimaî bir fayda içindir. O, bu yönüyle sanatta ve edebiyatta “estetik ile faydayı” birleştirir. Her millet okullarında öncelikle ve

her şeyden çok ana dilini öğretir. Bu ana dili eğitimi hayat boyu devam eder. Banarlı, dili; konuşmak, anlamak, sevmek, en ince insan duygu ve düşüncelerini söylemek için, sihirli vâsıta olarak tanımlar. Bu vasıtanın zengin, ince, güzel, güçlü olduğu ve mûsıkî gibi insan ruhunda derin duygular uyandırdığı ölçüde insanların birbirleriyle anlaşıp sevişerek neşeleneceği fikrindedir:

“Meselâ bizde her çocuk, mektebe, anadilini bir ev ve âile Türkçesi hâlinde öğrenmiş olarak gider. Bu öyle iken ilk mektepler, Türkçeyi bilen bu çocuklara, bir taraftan bütün derslerini Türk dili ile okutarak; öte yandan, Dilbilgisi dersi, Okuma dersi, Kompozisyon dersi adı altında, müstakıl ve ısrarlı dil dersleri vererek, yine en çok Türkçe’yi öğretirler. İlkmektebi bitiren çocuğa, Ortamektep’de artık Türkçe dersi gösterilmemek fikri bir an bile akla gelmez ve Ortamektepde, lisede dil ve edebiyat dersleri hep, Türkçe’yi daha güzel bir Türkçe hâlinde öğretmek gâyesiyle devam eder.” (Banarlı, 2004:209-210)

Nihad Sâmi, okullarda çocuklara öğretilen çeşitli ses değerleriyle mûsıkîleşen ve bilgi, görgü, fikir ve sanat maddeleriyle beslenen bir kültür ve tefekkür lisânını öğrenebilmek için o dilin kültür, sanat, dil ve târîh değerleriyle yakından tanıyıp sevmek gerektiğine temas eder. Öğrencilerin, kelime dağarcıkları zenginleştikçe, insanın düşünme kabiliyeti ve hayâl gücü genişler, ufku açılır. Doğan Hızlan; şâir Behcet Necatigil’in öğrencilerinin, edebiyatın sadece bir ders değil, bir yaşama biçimi, bir alçakgönüllülük, duygu eğitimi olduğunu ondan öğrendiklerini belirtir. (Hızlan, 2006:126) Türk dili ve edebiyatı eğitiminin temel hedefi, sosyal bilimlerin özellikle Türk dili ve edebiyatının herhangi bir konusunda bilgiye hızlıca ulaşabilen, bilgiyi doğru anlayıp eleştirebilen, sonuç olarak da özgün bilimsel ve edebî eserler vücuda getirebilen fertler yetiştirmektir. Banarlı; liselerden sonra üniversitelerde bulunan Dil ve Edebiyat Fakültesinin varlığına değinerek başka memleketlerde vatan çocuklarının dillerinin incelik ve güzelliklerini o dillerde yazılmış şâheserlerin dil, kültür ve sanat değerleri hakkında son mektep bilgilerini bu fakültelerde tamamlayıp dillerinde birer uzman olarak yetiştiklerini belirtir.

Banarlı, Türk talebesinin söz söylemedeki estetik ifade etme isteğinin güzelliğini şöyle açıklar:

“Yaratılıştan zeki ve kabiliyetli Türk talebesinde üzerinde durulması gereken bir karakter var. Kendisine öğretilen bahisleri o da tarif etmek ve anlatmak kudretine mâliktir. Fakat yavan ve zayıf söz söylemekten çekiniyor. Güzel ve dolgun söylemek istiyor. Her sorunun en iyi, hattâ en güzel cevabını söyleyebilmek için çalışıyor ve çok kere güzel cevap bulamadığı için sustuğu oluyor. Öğretmeninin yaptığı tarifi ise her sözden güzel buluyor; tarifi yapılan bilgileri daha inanarak öğreniyor.” (Banarlı, 1944:3-4)

İlk ve ortaokul sıralarından itibaren öğretilen büyük ünlü (sesli) uyumu kuralına uymayan bütün kelimelerin “Türk dili yıkıcıları” tarafından Türkçe addedilmemesi Banarlı’ya göre Türk çocuklarının dil zevkini, dil gururunu ilk anda incitmektedir. Oysa minâre, ateş, asker, İstanbul vb. gibi büyük ünlü uyumuna uymayan bu kelimeler Türkçeleşmiş, yaşayan sözlerdir. Atatürk’ün; “Türk dili, dillerin en zenginlerindendir, yeter ki bu dil, bilinçle işlensin” sözünü düstûr edinerek dilin millî ve zengin olmasının millî hissin gelişmesinde başlıca etken olduğunun bilincinde olmalıyız. Anadolu ve Rumeli’deki yer adlarının milletimiz tarafından değiştirilmeyip millîleştirildiğini söyleyen yazarımız, “Nice yabancı kelime Türk halk dilinin zevk teknesinde yıkanıp Türkçeleşecektir.” sözüyle halkın dili millîleştirmedeki estetik dehâsına inancını vurgular. (Banarlı, 2004:214) Asıl adı Salonikos olan Atatürk’ün doğum yeri Selanik adının; halkımızın bir şehre ad koyarken veya bir şehrin adını millîleştirirken ne kadar ince, sihirli sesler ve kelimeler yarattığının da kanıtıdır.

Banarlı gibi, öğretmenlerin; taklit edilen ve model alınan tipler olduğunu düşünen Doğan Hızlan, “Abartmıyorum bugün dünyaya sevecen, hoşgörüyü, alçakgönüllülükle, özgürce bakabiliyorsanız, şöyle bir belleğinizi yoklayın... Bunu, edebiyat öğretmeniniz size armağan etmiştir.” der. (Hızlan, 2006:126) Dilin sadece okullarda öğretilmesinin yeterli olmayacağı, bir dili layıkıyla öğrenmek için o dili bütün dil, kültür, sanat ve tarih değerleriyle yakından tanıyıp sevmek gerektiğine değinen Nihad Sâmi, o dilin hâline olduğu kadar mazisine de hürmetin gerekliliği vurgular; ayrıca o dilin meydana geldiği ortak medeniyetler içindeki yerini ve değerini bilhassa bu medeniyetler içindeki millî hamlelerini bilmek anlamak ve sevmek lazımdır, der.

Nesilleri, dillerini yozlaştırarak ve yıkarak kültürel bağlarından koparmak, onların kişilik gelişimlerini olumsuz olarak etkilemesinin yanında dilde görülen uydurmacılık nesiller arasında anlaşmazlıklar yaratır. Dilimizin gümrük kapılarının Batıya açılmasıyla dilimize her gün izinsiz, ruhsatsız sayısız yabancı kelime giriyor. Milletçe bilinir, sevilir, konuşulur ve derin hazla öğrenilir bir dili olmayan ülke, nasıl kalkınır ve çağdaş kültürle, hangi vasıta ile yarışa girer? Sorusunu yönelten Banarlı, Türk dilini yozlaştıran ve yıkmaya çalışan iç ve dış müdâhalelere rağmen hâlâ millî dilin yaşamakta oluşunu dil zaferi kazanmış bir milletin millî lisân yaşatma gücü ve alışkanlığına bağlar.

Öztürkçecilik hareketinin konuşulan dile müdâhalesi sonucu dilin çıkmaza girmesi üzerine dilin kurtarılması için Atatürk ve Banarlı'nın Hocası olan Fuad Köprülü'nün de çeşitli çalışmaları olmuştur. Atatürk, terimleri Türkçeleştirmek için dil inkılabına başvurmuş ancak bazı kesimler bunun aksine genç nesilleri millî kültürden yoksun bırakarak dilimizi yıkmaya başlamışlardır. Bu dil yıkımına karşı Banarlı'nın reçetesi şöyledir:

“Yapılacak iş:

Dilimizi her türlü yıkılıştan ve çocuklarımızı millî temellerimizden koparan her hareketten, en ciddi ilim yoluyla (fakat ordusuna hareket emri veren bir büyük kumandan kararındaki ciddiyet ve kat'iyetle) kurtarmak;

Maarifimizde Atatürk'ün yıllarca evvel emrettiği Millî Terbiye'yi, yine en ciddi ilmî ve pedagojik usullerle tatbîke başlamak;

”Radyolarımızı mutlakâ millî haysiyetlerine ve millî kültürlerine milletçe inanılmış ellere bırakmak.” (Banarlı, 1985-A:142)

Güzel, akıcı, her fikri, her mefhûmu, her ilmî icâdı ifâdeye muktedir, halkın kültürü ve inancıyla barışık, estetik zevklerimize uygun ve âhenkli bir Türkçe ve dilimizin bugün birikmiş pek çok çıkmazından kurtulmak için nelerin yapılması gerektiği dilciler ve eğitimciler tarafından ortaya konmalıdır. Hilmi Yavuz, Türkçenin içinde bulunduğu durumu “Arapça ve Farsçadır diye Osmanlıca'yı bıraktık, ama yerine, koya koya, İngilizce (ve biraz da Fransızca) bir Türkingliş koyduk. Bu, bizim

modernleşmemizin de ne menem bir modernleşme olduğunun da ibretâmiz göstergesidir.” (Yavuz, 2006) şeklinde değerlendirir. Bugün ülkemizde büyük şehirlerin caddelerinde dil açısından görülen manzara, Türkçe sevdalılarının vicdânlarını sızlatacak hâldedir. İşyeri açmak için belediyelerden izin alırken bu işyerlerinin isimlerinin Türkçe olup olmadığı, dil kurallarına uygunluğu, dil uzmanlarına incelettirilmeli ve uymayanlara ruhsat verilmemeli; hâlihâzırdaki işyerlerinden Türk diline aykırı isimlerin değiştirmeleri istenmeli, dil kurallarına uygun isim verenleri teşvik edici yöntemler bulunmalıdır. Tabelaların diline müdâhale etme konusunda devletimize, belediyelere ve halkımıza büyük sorumluluk düşmektedir.

Banarlı, Türkçenin mûsikîsine hayran bir edebiyat uzmanıdır. O, bir dilin kendine has sesleri ve dil yapısı olduğunu, yabancı dillerden gelen kelimelerin bu seslere ve dil yapısına uyum sağlaması halinde Türkçeleştiğini sayısız güzel örneklerle anlatmıştır. Onun Türkçe sevgisi ırkçı değildir. İmparatorluk dili olarak geçmişi bulunan Türkçeye yakışır bir sadeleşme politikası görüşü vardır. Banarlı, “asırlarca Türk’ün malı olmuş, Türk sesiyle ve Türk sanatıyla işlenmiş; ev, âile, köy Türkçesine, aşk ve îman Türkçesine girmiş; Türk’ün heyecânına işlenip vicdânına yerleşmiş ve Türk olmuş kelimelerin“ vatan toprağı gibi verilemeyeceğini söyler. *Örneğin* kelimesinin Türkçe kökenli olmamasına rağmen Türkçeleşmesini, başka kelimelerle birleşerek anlam zenginliği kazanmasını anlatan Banarlı; Alman şâiri Geothe’nin “Bir dilin kudreti kendini yabancı olan şeyleri atmakta değil, onları yutup hazmetmekte gösterir.” sözünü nakleder.

Yunus Emre’nin şiirlerindeki ince mânâlara, sehl-i mümtenili söyleyişe, dilindeki ses ve söz uyumuna dikkat çeken Banarlı, Yunus Emre Türkçesinin zengin, millî, yüksek inanış ve düşünüş çizgileriyle süslü; güzel sesli varlığıyla onu okuyan her Türk’te büyük gurur uyandırdığını söyler. Banarlı; Yunus Emre’nin Türk dilinin sırlarını bulduğuna, millî dehâya sahip olduğuna işaret ederek Yunus’un kullandığı kelimelerinin millî bir ses ve çehre aldığını, onun Türkçenin sesine, mîmârîsine, estetiğine göre söyleyen bir “lisân fâtîhi” olduğunu vurgular.

Banarlı, dil ve şiir târihinin asırlarının, kelimelere büyük imkânlar verdiğini; kelimelerle mûsıkî bestelendiği, resim yapıldığı, sevgi dile getirildiği gibi kelimelerin raksettiği anlayışındadır. O, Türkçenin ne kadar zengin, haddeden geçmiş, nüanslara sahip zevkli bir dil olduğunu ispat eder. Banarlı'nın Türk milletinin derin dil zevkine onun yaşattığı ve oluşturduğu lisanın sesine, mîmârîsine her kelimedede hatta her hecede saygı ve sevgi gösterecek dil anlayışının Türkçeyi kurtaracağına olan inancı tamdır. Milletlerin olduğu gibi, kelimelerin de tarihinin olduğunu düşünen Banarlı, bir dilin “millî olması ve kalması gereken unsurları arasında dilin mîmârîsi, gramer kaidesi ve cümle yapısını gösterir.

Öğrencilerin vatan-millet-bayrak üçlemesinde millî bilinç düzeylerini geliştirmeli, Atatürk İlke ve İnkılâpları doğrultusunda yetişmelerini sağlamalıyız. İnkılâpların millî ruhumuzla, millî tarihimize geleneklerimiz ve inanışlarımızla velhâsıl milliyetimizle bugünkünden daha çok kaynaşmasına çalışılacağından bahseden Banarlı, dil hakkında şunları söyler: “Lisan her ilmin, her fennin, her tefekkürün kapısını açan altın anahtardır. Ancak bu anahtara sahip olan milletlerdir ki, medeniyette hızlı ve hayırlı adımlar atabilirler. Türk milletinin çağdaş medeniyetlere yetişmesi, hayâtî bir zârûrettir. Bu böyle iken, milletimizi bir dil mâcerasına ve bir dil anemisine sürüklemek, bizi, hiçbir ilimde hiçbir fende söz sahibi olamayacak hâle düşürmek demektir.” (Banarlı, 2004:310)

Türkçeyi sevmek ve anlatmak için önce Türk milletini sevmek; milletimizin bir tarih boyunca emek verip yarattığı her millî eseri sevmek ve anlamak lâzımdır düşüncesinde olan Banarlı, dile sevgiyle yaklaşır. O, Türkiye Türkçesinin Türk topraklarında tarih boyunca kullanıla kullanıla aldığı estetik güzelliği, işlekliği, kıvraklığı, ahengi, ses ve ahenk inceliklerini gösterme amacındadır. Ayrıca Banarlı, kendi ifadesiyle uydurma dil anlayışına, son yıllarda ortaya çıkan yanlış ve metotsuz dil tutumlarına karşı; Türkçeleşmiş her kelimenin hâlis Türkçe olduğunu kabul etmek ana tezini değişik boyutlarıyla işlemektedir. Banarlı; fethettiğimiz kelimeleri, fethettiğimiz ve bugün üzerinde yaşadığımız topraklar gibi bizim büyük günlerimizin ve büyüklük duygularımızın hatıraları olarak vasıflandırarak Türkçenin kelime ithalinde sesi, kendi estetiği ve mimârîsiyle kelimelerin millileştirilmesi anlayışını benimser. Türkçeyi

sevmenin ve anlamının önce Türk milletini sevmek ve milletimizin tarih boyunca meydana getirdiği her millî eseri sevmek, anlamak gerektiğini ifade eden Banarlı, Türk dilinin hüküm sürdüğü imparatorlukta halk tarafından kullanılan kelimeleri değiştirmemek gerektiğine işaret eder. O, Türk halk zevkinin bir kelimeyi Türkçeleştirirken ona verdiği ahenk ve sihirli söyleyişe dikkat çekerek giyim-kuşamda kullanılan elbiselerin isimlerinin Türk zevkini çağrıştıracı bir anlam zenginliği ve millî bir hava taşıdığını ifade eder.

Yahya Kemal'in deyişiyle 'Her halk kendi ikliminin lisânını söyler.' Banarlı da Onun gibi, Türkçenin ilim dili olarak sadeleşme, millileşme ve zenginleşme yolunda ilerleyeceğine inanır; ama bunun körü körüne bir ideolojik tutumla yapılmasına karşı çıkar. Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin eğitimin her kademesinde özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçırılmadan öğretilmesine önem verilir. Çağdaş eğitim ve bilim dili hâlinde zenginleşmesine çalışılır. Bu maksatla Millî Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirlerin alınması Anayasa tarafından güvence altına alınmıştır.

### **Türk Dili ve Edebiyatı Dersinin Genel Amaçları**

Eğitimin konusu insandır. Eğitime önem veren toplumlar, huzur ve kalkınma için gereken en önemli yatırımı yapmış sayılırlar. İyi bir vatandaş, ancak iyi bir eğitim sayesinde yetiştirilebilir. Millî eğitim, bir milletin genç nesillerini o milletin maddî ve manevî değerlerinin gösterdiği hedefler içinde, ideal insan tipi olarak yönlendirme ve yetiştirmedir.

*Millî Eğitim Bakanlığı, Lise Ders Programlarında yer alan (1998) Türk Dili ve Edebiyatı dersinin genel amaçlarını şu şekilde belirlemiştir:*

Edebiyat, Türk dili, (dil bilgisi) kompozisyon öğretim ve eğitiminin temel amacı Anayasamız ve Millî Eğitim Temel Kanunu'ndaki hükümler doğrultusunda millî ve manevî değerlerine sahip vatandaşlar yetiştirmektir.

Millî birlik ve bütünlüğün vazgeçilmez temel unsurlarının başında gelen Türk dilini, özelliklerini bozmadan ve aşırılığa kaçmadan edebiyatımızın seçkin eserlerini okutarak öğretmek,

Dilin millet hayatındaki yerini iyice belirterek köklü kurallar kazanmış bir milletin dilin eğitim ve öğretimdeki yerini kavratmak,

Yazarken ve konuşurken Türkçenin imlâsına, telâffuzuna ve estetik inceliklerine özen gösterilmesinin gereği benimsetilerek bunların yaygınlaştırılmasını sağlamak,

Ortak millî kültür değerleri taşıyan eserlerden faydalanmak suretiyle Türk toplumunun temel değer hükümlerini benimsetmek,

Türk dili ve edebiyatı öğretimi ve eğitimi yoluyla öğrencilere diğer alanlarda da sağlam, dengeli, hür ve sistemli düşünme alışkanlığı, araştırma, tartışma, değerlendirme, yorumlama ve sentez ve oluşturma gücü kazandırmak amaçlanır.

Seçilen metinler yoluyla millî kültürümüz, örf ve âdetlerimiz ve millî menfaatlerimiz benimsetilir.

Konuşma ve yazmada dile hâkim olmanın temel şartının mânâları ve değerleri iyi bilinen kelimelerden meydana gelmiş zengin bir kelime hazinesine sahip olma ve çok sayıda çeşitli cümleler kurabilme becerisi kazanmak olduğu şuurı verilir.

Dilbilgisi öğretiminin hedefi ise öğrencide okuduğunu iyi anlayacak ve düşünüp duyduğunu doğru ifade edecek sağlam bir dil mantığının teşekkül etmesidir.

Yeni Türk dili ve edebiyatı müfredat eğitim programında bilgi aktarımından, ders kitabına bağımlı olmaktan, hayattan ve insandan yoksun ezberci eğitim

anlayışından uzaklaşarak; yeni öğrenme-öğretme kuramları çerçevesinde sorgulanabilen ve bilginin yaşam boyu kullanılabildiği anlayışlar amaçlanmaktadır.

### **İstanbul Türkçesi**

Banarlı'ya göre Türk dili, 500 yıldan beri büyük bir medeniyete dil, kültür ve sanat merkezliği yapan İstanbul'da büyük tekâmül göstermiştir. İstanbul Türkçesi, standart dilin en güzel, en iyi, en doğru konuşulduğu örnektir. İmparatorluk topraklarında güzel, yüce ve iyi ne varsa İstanbul'da toplanmıştır. Bu yönüyle zengin bir terkip, eşsiz bir muhassaladır.

Banarlı, İstanbul Türkçesinin tanımını ve nasıl oluştuğunu şu şekilde açıklar: “İstanbul Türkçesi, Türk milletinin sâhip ve hâkim olduğu her yerden gelerek İstanbul'da yaşayan, İstanbul'da konuşan, İstanbul'da şiir ve şarkı söyleyen Türkler tarafından meydana getirilmiş güzel lisândır. (Banarlı, 2004:187) Bu dilin güzelleşmesi için bütün halk çalışmıştır: “İstanbul Türkçesi sadece İstanbullular tarafından değil; imparatorluğun her tarafından gelen Türkler (ve Türkleşenler) tarafından işlene işlene güzelleşmiş lisândır.” (Banarlı, 2004:185)

İstanbul konuşmasını Türkçenin tarihte ve coğrafyada ulaştığı büyük güzellik şeklinde gören Banarlı, bu konuşmanın imparatorluk coğrafyasından akıp gelen seslerle, zengin dil değerleriyle meydana gelmiş, muhteşem bir dil ve mûsikî sentezi olduğunu vurgular. O, İstanbul Türkçesinin Türk milletinin müşterek eseri olduğuna, bu dili en güzel İstanbul hanımlarının konuştuğuna da dikkat çeker.

Banarlı, İstanbul Türkçesinin niçin örnek alınması gerektiğini misâllerle açıklamıştır. *Türkçenin Sırları* kitabında yer alan *İstanbul Konuşması* başlıklı yazı; İstanbul Türkçesi üzerine değerlendirmelerin yapıldığı bir araştırma yazısıdır. Nâbî'den Ziya Gökalp'e bu Türkçe hakkındaki görüşler aktarılır: Nâbî'nin ifadesiyle İstanbul Türkçesi “Türk milletinin sahip ve hâkim olduğu her yerden gelerek İstanbul'da yaşayan, İstanbul'da konuşan, İstanbul'da şiir ve şarkı söyleyen Türkler tarafından

meydana getirilmiş güzel lisandır.” Gökâlp ise bu Türkçe için şunları der: “İstanbul Türkçesinin sesleri, şekilleri ve dilbilgisi kuralları Türkçenin temeli olduğundan başka Türk lehçelerinden ne kelime, ne sigâ, ne edat, ne terkip kuralları alınmaz.” der.

Türk dilinin ebediyen var olmasını istiyorsak; millî birliğin, yalnız millî bir dille olabileceği görüşünün önce devlet kurumlarınca ve medya tarafından benimsenmesi gerekir. Banarlı, radyoların, İstanbul Türkçesini millî, bedîî, ilmî anlayışla uydurma dilden uzak, bütün memlekete en güzel Türkçe diye yaymak lüzumunu anladığında, bu dilin, yeniden bütün milletin sevdiği ve kullandığı yüksek bir dil olacağı inancındaydı. Banarlı’nın bu tespiti yazılı ve görsel basının, medya kuruluşlarının insanları etkilemedeki gücünü ve dile gereken özeni göstermesi açısından da dikkate değerdir. Bununla birlikte yazılı ve görsel yayın organlarından millet terbiyesinde vazife görmeleri beklenir.

### **Edebiyat Eğitimi**

Bir milleti anlamak ve onu değerlendirebilmek için o toplumun ortaya koyduğu edebiyat eserlerine bakabiliriz. Edebiyat eğitiminde seçilen eserlerin, geçen asırların “tıp”leştirdiği insanı, millî karakter ve zevki yansıtması gerekir. Edebiyat eğitiminde öncelikle edebiyat zevkini tattıracak metinler ve okuma parçaları verilmelidir.

Edebî eserleri, belli metotlara bağlı kalarak ve olabildiğince objektif bir biçimde araştıran, inceleyen, eleştiren, bu çerçevede onların tarihini ortaya koyma gayreti içinde olan insanlara *edebiyat bilimcisi*; sahip olduğu bilgi ve tecrübe birikimini birtakım pedagojik metotlar çerçevesinde öğrencilerine aktarmaya çalışarak onları eğitmeyi amaçlayan kişilere ise *edebiyat eğitimcisi* denir.

İsmail Çetişli, edebiyat eğitimcisini şöyle tanımlar: “İnsanoğlunun (dünya edebiyatı) veya bir milletin (Türk edebiyatı) varolduğu günden bugüne edebiyat sanatı sınırları içerisinde ortaya koyduğu sanatı veya eserleri, metotlu bir yaklaşımla inceleyerek, değerlendirerek, eleştirerek; eğitim bilimlerinin verileri doğrultusunda

öğrencilerine anlatan, öğreten, tanıtan; bu bağlamda genç insanların sahip oldukları estetik zevklerini geliştirip terbiye eden insandır. Buradan anlaşılır ki edebiyat öğretmeni/hocası, hem edebiyat bilimcisi hem de edebiyat eğitimcisidir. Çünkü edebiyat eğitimi, mutlak mânâda edebiyat bilimi üzerine oturan/oturtulması gereken bir tür eğitim-öğretim faaliyetidir.” (Çetişli, 2006)

Sadık Tural, edebiyat öğretmenlerinin bir edebiyat metnini ne olarak anladıkları, neden bu metne yaklaştıkları ve nasıl yaklaşılması gerektiğini bildikleri zaman sorun kalmayacağını söyler ve şöyle devam eder: “Ortaöğretimde bir metnin ne olup olmadığı, neden böyle bir eser meydana getirilmiş olduğu ve nihayet görünen ve görünmeyen mesajların nasıl aydınlatılıp kavranabileceği gösterilmiyorsa öğretmen görevini yapmıyor demektir. (Maren, Grisebach, 1995:II) Banarlı, edebiyat öğretmenlerinin edebî metinleri özel kültürü, zevki, anlayışıyla edebiyat derslerini bütünlemeleri gerektiği düşüncesindedir.

Maren, Grisebach’e göre edebiyat eğitimi ve öğretimi üç ayrı faaliyet alanı, veyahut gerçekleştirilmesi gereken hedefler dizisidir:

1- “Bir toplumun tarih içinde yarattığı kültürel birikimin beş duyuyla tanınabilen, adlandırılıp yorumlanabilen çevre için nasıl oluştuğu ve bunun dil ile nasıl ifadelendirildiği,

2- Tarih içinde akıp giden bir milletin, benlik ve kimlik göstergesi olan tepki ve tutumlarını fert, grup ve millet ölçeğinde ortaya çıkan tezahürlerin dile bağlı metinler hâlinde nasıl ifadelendirildiği,

3- Yetişmekte olan insanlara, yetişkin sayılanlara, güzellik duygusu, ulvîlik ürpertisi kısaca yüksek heyecanlar duyma zevkinin dil aracılığıyla nasıl verileceği.” (Maren, Grisebach, Çev. Arif Ünal, 1995:III) Banarlı da, edebiyatı söz ve yazı ile yapılan bir güzel sanat olarak kabul ederek edebî eserler yardımıyla, gençlerin sanat heyecanı ve zevki duyacağını, dili kullanma maharetine ulaşacağını ve de millî kültüre vâkıf olmak suretiyle “eğitilmiş” olacaklarını ifade eder. Varoluşundaki amaç “güzellik” olan edebiyat eserinden, elbette -estetik haz vermesinin dışında- birçok “fayda” da temin edilebilir. Onun eğitimin vazgeçilemez objelerinden biri olmasında, bu tür faydacı

işlevlerinin önemli rolü vardır. Edebiyat eğitimcisi de bunlardan geniş ölçüde faydalanır ve faydalanmalıdır.

Ersin Özarslan, Türk dili ve edebiyatı eğitiminin gaye, hedef ve endişelerini; ilmî endişe ve gaye, estetik endişe ve gaye, fikrî endişe ve gaye, pratik endişe ve gaye, pedagojik/terbiyevî endişe ve gaye olmak üzere beş şekilde tasnif etmiş, her gaye ve endişenin diğerleriyle ilişki içinde bulunduğunu, hatta çoğu zaman biri olamadan diğerlerinin söz konusu olmadığını, bütün bu hedeflerin üstünde yer alan ana hedefin ise nitelikli ve donanımlı insan yetiştirmek olduğunu söyler. (Özarslan, 2006) Banarlı da, Türk dili edebiyatı eğitiminde sosyal fayda, estetik, bilimsellik ve eğitim amaçlarını gözetmiştir.

Büyük Türk şâirlerini tanıtmamızın Tanzimat'tan beri yanlış bir tutum içinde olduğunu söyleyen Banarlı, Batı edebiyatını tutundurmak için eski Türk edebiyatını kötülemenin millî kültür buhranına yol açtığını düşünmektedir. Okullarımızda okutulan Fil Yayınevi 7. Sınıf Türkçe ders kitabında da yer alan Reşat Nuri Güntekin'in içtimâî hicviye örneği olan "Tanınmayan Adam" isimli hîkâyesinde aralarında Avrupa'da eğitim görmüşlerin de bulunduğu bir grup genç, 14 resmin kime ait olduğunun sorulduğu haftalık mecmuada, 14 resimden 13'ünü tanırlar. Delikanlıların tanıyamadıkları son resmi, evdeki ihtiyar ve bunak bir amca tanır: "Meğer resim, ihtiyar amcanın yıllarca evvel, Gelibolu'da talebe olduğu sırada ölmüş, Namık Kemal isimli bir adamcağızın resmi değil mi imiş?!" Banarlı da edebiyat öğretmenliği yaptığı dönemde edebiyat imtihanında öğrencilerine Ziya Gökalp ve Namık Kemal'i sorduğunda onların sükûta büründüklerine şahit olmuştur. 1950'li yıllarda edebiyat târihi, edebiyat programından kısmen çıkarılmış ve bunun neticesinde de öğrenciler geçmişteki büyüklerimizi tanıyamamışlardır. "Bir çok edebiyat öğretmenlerinin, Nâmık Kemal gibi, Ziyâ Gökalp gibi, en çok edebiyat derslerinde tanıtılacak, fikir, sanat ve îman adamlarından lâıyk oldukları ölçüde bahsetmek imkânından uzak bırakılmaları, pek tabîî olarak, böyle bir netîceye yol açacaktı." (Banarlı, 1985-A:170) Ders kitaplarında öncelikle millî terbiye, sonra beşerî terbiye hedefi olmalıdır.

MEB, vatan büyüklerini Türk çocuklarına tanıtmak yolunda yeni ve sistemli bir faaliyet izlemelidir. Türk büyükleri için günler düzenlenip büyüklerimizin şahsiyet ve hizmetleriyle gerçek mânâda tanıtılmasıyla genç nesiller Türk büyüklerini saygıyla anacaklardır: Banarlı, “Uzak birer yıldız gibi sönük gösterilen o büyükler, kendilerine yaklaşıldığı zaman birer ayrı güneş gibi göz kamaştıracaklarını” ifade eder. (Banarlı,1985-A:172) Banarlı, büyüklerimizi anmak ve tanıtmak için yapacağımız merasimlerde öğrencilerin bizzat vazife alması; bu törenleri genç nesillerin ilgi ve ihtiyaçlarını çekecek şekilde düzenlenmesi, aynı zamanda hamâsetten uzak, “târihin hiçbir devrinde inkâr edilemeyecek hâkikî kıymetler göstermek anlayışı” içinde gerçekçi davranılması gerektiğini düşünür. Türk büyüklerinin kutlama ve anma yıldönümleri yeni nesillerde onlar gibi hizmet görme duygusu uyandırır, böyle bir büyük yetiştirmiş olmanın millî gururunu duyar.

Öğretmenleri Türk çocuklarını millî mizâcımıza göre yetiştirmeleri konusunda uyaran Banarlı, “Bu milletin bir kısım öğretmenleri, fazla uzak olmayan bir târihte, Türk çocuklarına Türkiye topraklarındaki en şerefli ve en medenî Türk târihini bir zulüm ve kîtâl gibi gösteren, İstanbul Fethini başkalarının toprağını gasbetmek şeklinde anlayan, onlara kelimeler uydurtan, kompozisyonlarda uyduruk kelime kullanmayan çocuklara geçer not vermeyen öğretmenleri” ağır bir şekilde eleştirir.

Banarlı, ders kitaplarında millî kahramanlık terbiyesi aşıl原因an örnek metinlerin bulunması gerektiği düşüncesindedir. Bu konuda bir milletin tarihî ruhunu söndüren terbiye hatasının tepeden tırnağa köklü ve kuvvetli bir millî faziletle dolu Türk evlatlarından uzak olduğunu işaret etmektedir.

### **Banarlı’nın Edebiyat Ders Kitapları**

Nihad Sâmi Banarlı, öğretmenlik yaptığı yıllarda Türk çocuğuna edebiyatını, milli kimliğini benimsetip sevdirmenin yolunun eğitimden geçtiğini iyice gördü: “Banarlı ilkini 1940 yılında yayımladığı lise edebiyat ders kitaplarıyla ün kazanmıştır. Daha önceleri edebiyat öğretimi, ürünlerin incelenmesinden çok yazarların ve

dönemlerin önemli önemsiz yönlerinin öyküleştirilerek anlatıldığı bir yöntemle yapıldı. 1940’larda Millî Eğitim Bakanlığı’nın ürün incelemesine yönelik tercihi, bu yolda kitapların yazılmasına yol açtı. Banarlı, Türk ve Batı edebiyatlarından aldığı parçaları irdeleyerek yazdığı kitaplarla uzun yıllar lise edebiyat öğretiminin neredeyse değişmez kitap yazarı olmuştur.” (Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 1983-1984)

Millî mânâda bir eğitim sistemini, vatana ve millete hayırlı evlatlar yetiştirmenin yegâne çaresi olarak gören Banarlı; bunun için edebiyat ders kitaplarının millî ve ilmî anlayışla yazılması gerektiği düşüncesindeydi. Bu düşünceyle 1940’ta, liseler için “*Edebi Bilgiler*” kitabını kaleme almıştır. Türk edebiyatında türler, nazım şekilleri, vezinler ve diğer konularda örneklerle bilgi veren kitap, yardımcı ders kitabıdır. Banarlı, eserin önsözünde “Bir Kaç Söz” isimli bölümde “Bu kitabı edebiyatın ilk bilgilerini öğrenecek Türk gençleri için yazdım; yıllardanberi arkadaşlığa yakın bir öğretmenliğin verdiği tecrübelerle hazırladım.” ifadesiyle sebep-i telifini açıklamaktadır. Banarlı, bu kitabı, edebiyatın ilk bilgilerini öğrenecek gençler için yazmıştır. O, gençlerimizin edebiyat alanında neler öğrenmesi gerektiğini ve bunları ne şekilde öğrenebileceklerini kendileriyle görüşerek ve anlaşılarak kavramaya çalışmıştır. Kitapta bahsi geçen her edebî bilginin kısa ve kolay tarifini yapmış; sonra tarif edilen bilgileri açmış ve lise öğrencilerinin öğrenmesi gereken bilgileri vermiştir. Edebiyatın ifade şekillerini, edebî sanatları ve edebî türleri açık ve esaslı tasniflerle sıralamıştır. Banarlı, bunları yaparken liseye yeni başlayan öğrencilerin bulunduğu seviyeye inmeye çalışmış; diğer taraftan da onların çıkması lazım gelen seviyeyi düşünmüştür. O, mümkün olduğu kadar ikinci amacı gözetmiştir. Edebî örnekleri seçerken millî ruhumuzu en iyi tanıtacak örnekler seçmiştir. Edebî örnekleri mümkün olduğunca 20. yy Türk edebiyatından, dil bakımından pürüzsüz eserlerden seçmiştir. Banarlı, bu kitabında Türk edebiyatını şu şekilde tanımlamıştır:

“Türk milletinin edebiyatı; Türk kahramanlığını, Türk’ün yasacılığını, Türk yurd ve medeniyetseverliğini, Türk ağırbaşlılığını ve her sahadaki Türk âdet ve geleneklerini, Türk zevkini, Türk zekâsını, Türk hassaslığını velhasıl Türk benliğini mevzu ve malzeme olarak kullanan edebiyattır.” (Banarlı, 1944:9)

Nihad Sâmi Banarlı, 1950'de İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'na tayin edildiğinde *Metinlerle Edebî Bilgiler* kitabını yayımladı. Banarlı, bu kitabı edebî eserlerdeki fikir, sanat, kültür değerlerini kavrayıp onlardan zevk almalarını, bilgi edinmelerini kolaylaştırmak amacıyla yazmıştır. Bu amaca ulaşmak için tutulan yolun metinle üzerinde durup çalışmak olduğunu belirten Banarlı; öğrencilerin, dil ve edebiyat metinlerinin nasıl okunacağı; bu metinleri okuma sırasında nelere ve nasıl dikkat edeceği hakkında metin sonlarındaki “*Görüşler ve Bilgiler*” bölümlerinde düşündürücü ve açıklayıcı cümleler bulacağı kanaatindedir. O, ayrıca öğrencilerin metinlerde görülmesi gereken diğer fikir ve sanat değerlerini kendi kendine bulmak zevkine ulaşacağı düşüncesindedir.

1951'de ders kitaplarının özel yayıncılar tarafından yayımlanabilmesi ve liselerin dört yıla çıkarılması kararlaştırıldı. Ders programları da buna göre düzenlenmişti. Banarlı, yeni programlara göre dört ayrı sınıf için *Metinlerle Türk Edebiyatı I,2,3,4* kitaplarını kaleme aldı. Banarlı, bu kitaplarda sanat ve edebiyat hayatımızın başlangıçtan itibaren macerasını ele almıştır. Bu ders kitapları büyük bir ilgiyle karşılandı. İlmî metotlarla hazırlanmış kitaplar, genç nesillerin eğitiminde uzun yıllar önemli yer tutmuştur. Edebiyatımızın ana hatları işlenirken, dersi veren hocalarda ve öğrencilerde edebiyatımıza ve millî değerlerimize sevgi ve bağlılık uyandırıyor. Türk edebiyatında türler, nazım şekilleri, vezinler ve diğer konularda örneklerle bilgi veren bu eser, yardımcı ders kitabıdır. Gençlerin edebiyat alanında neler öğrenmesi gerektiği ve bunları ne şekilde öğrenebileceklerini kendileriyle görüşe anlaşı kavramaya çalıştığını belirten Banarlı; kitapta adı geçen edebî bilgileri kısa, anlaşılır bir şekilde açıkladıktan sonra bu bilgileri açmıştır. Kitabın tasnifindeki titizlik dikkat çekmektedir. Banarlı, bir yandan liseye yeni başlayan öğrencilerin seviyesine inmeye çalışmış; diğer yandan onların çıkması elzem olan seviyeyi de düşünmüştür.

Banarlı, 1951 tarihli *Metinlerle Türk Edebiyatı II* kitabında; sanat ve edebiyat hayatımızın başlangıçtan Tanzimata kadar macerasını ele almıştır. Banarlı, lise öğrencilerine eski edebiyatın en karakteristik örneklerini tanıtmış, biyografik malûmata, lüzum görüldüğü takdirde, öğrencilerin bunları ansiklopedilerden araştırarak öğrenmelerinin okumaya ve bilgi araştırmaya daha çok alıştıracağı düşüncesindedir. O,

Divan edebiyatı konusunu öğrenci seviyesine uygun bir şekilde ele almış, divan edebiyatı öğretiminde zevk verici, düşündürücü, araştırıp buldurucu ve birbirini bütünleyici bir metot izlemiştir. Kitaptaki metin açıklamalarında, öğrencilerin bilemeyeceği kelime, deyim ve isimler sözlükte yer almaktadır. Banarlı, bu kitabı takip edecek ikinci ve üçüncü kitapların edebiyatımızın son yüzyıllardaki devamını öğrencilere aynı görüş ve işleyişlerle çeşitli örneklerle tanıtılacağını belirtmektedir.

Maarifçi Kadri Yörükoğlu, 27.7.1948 tarihli Banarlı'nın Resimli Türk Edebiyatı Tarihi eseriyle ilgili düşüncelerini açıkladığı mektubundan kısa bir zaman sonra tekrar mektup yazarak lise edebiyat programında yapılacak ıslahat faaliyetlerine Banarlı'nın katılmasını ister. Onun lise programları hakkında ileri sürdüğü düşüncelerin derin bilgisinin eseri, mutedil ve samimî görüşün terkibi olduğunu; her dersini müsel sel bir program dâhilinde ve bir sanat eseri gibi hazırladığını, millî kültürümüzü sevdirmekte gösterdiği gayreti belirtir. Banarlı, 1950'li yıllarda değişen ders programına uygun olarak liseler için "*Metinlerle Türk ve Batı Edebiyatı*" ders kitaplarını kaleme almıştır. O; "*Metinlerle Türk ve Batı Edebiyatı*" adı verilen bu seride, Türk ve Batı Edebiyatını titiz bir şekilde seçtiği örnek metinlerle incelemiştir. (*Metinlerle Türk ve Batı Edebiyatı, Lise 1, 2, 3, 4- 1952-1960*) Banarlı, edebî örnekleri; 20. yy Türk edebiyatından, onun da bilhassa dil bakımından sade eserlerden ve gençlere millî ruhumuzu en iyi tanıttacak örnek metinlerden seçmiştir. O, Türk gençlerinin kendi millî edebiyatlarını öğrendikten sonra Batı edebiyatını tanımlarını istemiş; öğrencilerin millî eserlerimizi okuyup idrâk ettikten sonra Avrupa'ya yönelip kültürümüzü Batı edebiyatıyla mukayese etmesi gerektiğini düşünmüştür.

1957 müfredat programına göre yazılan *Metinlerle Türk ve Batı Edebiyatı 3* kitabı ise, "462 sayfa olup 60 gramlık üçüncü hamur özel sektör kağıdıdır. Kitabın kalitesi ve rengi göz sağlığına uygundur. Yazıların puntosu Ders Kitapları Yönetmeliğine uygun hazırlanmıştır. Kitapta bibliyografyaya yer verilmemiş; şekil, şema, harita ve metinlerle ilgili resim bulunmamaktadır. Sözlük ise bulunmaktadır ve hazırlanan sözlükteki kelimeler dönemindeki diğer ders kitaplarına göre zengindir." (Karakuş, 1992) Kitapta; Divan Edebiyatı, Avrupaî Türk Edebiyatı, (Tanzimat, Servet-i Fünûn, Fecr-i Âti) Millî Edebiyat Cereyanı, Bağımsız İsimler, Batı Edebiyatı,

Tanzimattan Beri Türk Edebiyatı üzerine genel bilgiler anlatılmaktadır. Açıklamalar ve Kısa Bilgiler başlıkları altında metinlerle ilgili bilgiler verilmektedir. Metinlerle ilgili sorular, taksonomik değer açısından bilgi, kavrama, analiz, sentez, uygulama gibi bilişsel alanlardaki; örgütleme, değer verme, tepkide bulunma gibi duyuşsal alanlardaki kazanımları ölçmeye yöneliktir.

Öğrencilere edebiyat bilgisinin sadece kendisi değil; kaynakları ve bu bilgiye ulaşma yolları da yardımcı bilgiler olarak verilmelidir. Banarlı, edebiyat ders kitaplarının aktif metotla yazılmasının önemine değinerek metinle ilgili soruların düşündürücü nitelikli, sebep- sonuç ilişkilerini sorgulayıcı tarzda hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Banarlı, ders kitaplarıyla öğrencilere vatan, millet, aile, insanlık, tabiat ve hayat sevgisi telkin etmiş; gençlerde iyiye, güzele, doğruya karşı takdir duygusu geliştirmiştir. O, öğrencilere edebî zevk verip onların duygularını terbiye etmiş, düşünce ufkunu genişletmiş ve vatan çocuklarının millî-manevî değerlere bağlı olmasını amaçlamıştır. Onun kitapları, Türk çocuğuna millî kimlik kazandıracak özellikleri taşımaktadır.

### **Dil ve Edebiyat Derslerimiz**

Türk Dili ve edebiyatı derslerini öğrencilere millî dilin, Türk edebiyatı ve Türk edebiyat tarihinin öğretildiği dersler olarak tanımlayan Nihad Sâmi Banarlı, bu derslerin millî şahsiyeti olan bir zevkin, kültür ve tefekkürün gelişmesini sağladığını ifade eder.

Türk diline sevdalı olan Banarlı, “Şu fânî dünya saadetleri içinde hiçbir şey aziz Türk çocuklarına Türk dilini öğretmek kadar güzel hizmet değildir.” diyerek dilimizi öğretmenlerin önemine işaret etmiştir. Bu sorumluluğun sadece Türk dili ve edebiyatı öğretmenlere ait olmadığına dikkat çeken Banarlı; diğer öğretmenlerin ve ebeveynlerin de bu konuda sorumluluk almaları gerektiğini belirterek vatan çocuklarına bir milletin yarattığı ve yaşattığı dili; bütün güzellikleri, incelikleri, yücelikleri ve güzel sesleriyle öğretmenin önemini vurgular. Onları, böyle bir dilin sihirli ifâdelerine yükselterek her an, daha çok duyan, düşünen, anlayan ve yaratan insanlar olarak yetiştirmeye dikkat

çekerek şöyle der: “Bir milletin ataları, asırlarca o kelimelerle duymuş, onlarla düşünmüş; birbirlerini ve evlâtlarını o kelimelerle sevmiş; bu kelimeleri tamâmıyla millî bir sanatla işleyip güzelleştirmiş ve kendi millî mûsikîsiyle seslendirmişse evlâtları, artık o kelimelere düşman kesilemezler!...” (Banarlı,2004:15)

“Şimdi sen, mâdemki bu târihin çocuğusun; eski zafer ve şeref asırlarının bugünkü evlâdısın atalarının sana mîras bıraktığı her güzel şeyi seveceksin” sözleriyle Türk çocuklarına seslenen Banarlı, ataların bize miras bıraktığı en güzel iki şeyden birinin bugünkü Türk vatani ise, ikincisinin Türkçe olduğunu ifade ederek genç nesillerden Türk dilini sevip korumalarını istemiştir.

Türk edebiyatının ve edebiyat tarihimizin dünya edebiyatıyla mukayeseli bir şekilde öğretilmesi öğrencilerimizin diğer milletlerin duyuş, düşünüş ve kültürlerini anlamasına yardımcı olur. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk dili ve edebiyatı müfredatı içerisinde yer alan dünya edebiyatı konularının ölçüsünü iyi ayarlamaları gerekmektedir. Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri; Türk edebiyatının tarih boyunca yetiştirdiği büyüklere yeterince yer vererek, onların aleyhinde bulunmadan dil ve sanatlarını gerçekçi bir şekilde tanıtarak öğrencilerin onları objektif bir şekilde tanımasını sağlamalıdır. Öğretmenlerimiz sevdikleri, bildikleri yazar ve şâirlere fazla yer vermemeli; diğerlerini bir kalemde geçerek hakkını yememek için müfredâta ve yıllık plâna titizlikle uymalıdır.

Banarlı; kelimelerin Türkçe olup olmadığı konusunun ilk ve ortaöğretim sınıflarında işlenmesi ve tartışılmasına karşıdır; çünkü bu konunun akademik çevrelerce araştırılmasını; bir milletin kullandığı kelimeler hakkında şüphe uyandırmanın öğrencilerin dillerine güvenini zedelediği, bu konuda öğrencilerin kafasını karıştıracak, onları türlü ön yargılara sevkedecek davranışlardan kaçınılmasını söyler.

Günün popüler edebiyat modasına uyularak edebî, estetik ve millî kültür değerlerine hâiz olmayan kalemlerin öğrenciler tarafından okunması olumlu bir davranış değildir. Banarlı tarafından “moda imzalar” şeklinde tanımlanan, yarını meçhul

bu kişiler hakkında söylenenlerin gelecekte yanlış çıkabileceğini unutmamalıyız. Banarlı'ya göre bu moda imzalardan yarına kalabilecek çıkarsa, zamanı gelince elbette sınıflara gireceklerdir. Sosyal bilimlerde ve edebiyatta mutlak doğru çok yaygın olmasa da sınıflarda verilen bilgilerin daha sonra tam aksinin çıkmaması gerekir. Bunun için bilimsel olmayan verilere yer verilmemelidir. Bu konuda Banarlı, çocuklara öğrettiğimiz bilgi ve değerlerin yanlış çıkması hâlinde hocalık mesleğini ve hocaları haysiyetsiz duruma düşüreceği inancındadır. Kendisi de edebiyat öğretmenliği yapmış olan Banarlı; bu milletin okuyan, düşünen kafaları, çarpan gönülleri şeklinde tanımladığı edebiyat hocalarının; milletin çocuklarına, milletin dilini ve edebiyatını öğretmekteki büyük hazzı duyunca milletin şiirine, kültürüne ve sanatına daha derin bağlarla bağlanacağını ifade ederek “Yeni ve millî çalışma programı, bilhassa bilgili ve idealist muallimlerimizin hakikî terbiyecilerimizden büyük himmet beklemektedir.” der. (Banarlı, 1985-A:173)

Banarlı'nın derslerinde öğrencilerine en çok tekrarladığı nasihatlerden biri: ”Çocuklar, lûgatte en çok, en bildiğinizi zannettiğiniz kelimeye bakınız.“ idi. (Yüksel, 2000:20) Bunun yanında Banarlı, kompozisyon derslerinde öğrencilerin anne ve babalarından öğrendikleri dille yazmaları konusunda çocukların notlarının kırılmamasından yanadır.

Dil, tarih ve edebiyat derslerini, memleketimizde millî temel sağlamlayan dersler olarak niteleyen Banarlı, bunlar üzerinde çok şuurlu, çok hassas olmak, millî dilin, millî tarihin ve millî edebiyatın, bütün zafer ve şeref sahifelerini bu milletin çocuklarına tanıtmak ve sevdirmenin gerekliliğini vurgularken milletlerin yarını demek olan vatan çocuklarında millî güven duygusunun bu derslerin atmosferinde sağlanacağı düşüncesindedir. Banarlı, eğitimin ana vazifesini bu şekilde açıkladıktan sonra diğer modern ihtiyaçlar, ilerilikler ve teknik çalışmaların ancak bu temeller üzerinde yükseldiği takdirde hakikî millî kalkınmanın sağlanacağı inancındadır.

## Klâsikler ve Edebiyat Eğitimi

Klâsikler, duyguların eğitime hizmet eden estetik eğitimin önemli bir parçası olduğundan içine doğdukları çağların olduğu kadar bu çağın ve geleceğin de eserleridir. Kısaca klâsikler, her çağın eseridir. Her klâsik, okur için bir yeniden okumadır. Millî kültürden beslenen klâsik eserler, düşünceyi ve ruhu beslediği kadar, aynı zamanda estetik eğitimidir. Klâsik edebiyatı okuyup idrâk etmeden modern sanatı, edebiyatı tam anlamıyla anlamak mümkün değildir. Edebiyat, dünya görüşlerini, hayat felsefelerini soyut bilgiler olarak değil; canlandırılmış hâliyle sunar. Millî Klâsikler, Batı ve Doğu Klâsikleri eğitim sistemimizde önemli yer tutar. MEB'in "100 Temel Eser" projesi bu yönüyle nesillerin ufkunu genişletmek, bu eserler aracılığıyla bugünü daha iyi anlayıp istikbâllerini belirlemeleri açısından önem arz etmektedir.

*Kendi Gök Kubbemiz* şiirini, bir sembol olarak niteleyen, Türkçe'de ona benzer ve onun ayarında *İstiklâl Marşı* gibi, *Çanakkale Şehitleri* gibi, *Bülbül* ve benzerleri gibi, Ahmet Hâşim'in *Piyâle*'sinde mûsıkîleşen şiirler gibi, Orhan Seyfî'nin *Peri Kızıyla Çoban Hikâyesi* gibi, Fâruk Nâfiz'in *Han Duvarları* gibi, daha nice şiirler söylendiğini belirten Banarlı, bu şiirleri bir milleti, ebediyen ayakta tutabilecek kudretteki müstesnâ şiirler olarak nitelendirir.

Klâsik sanatlarda taklidi kabul etmeyen Banarlı, üstâdların yolunda yeni eserler meydana getirme geleneğinin devamından yanadır. Klâsik edebiyat, bir taklit değil; bir kreasyondur tespitinde bulunan ve aynı zamanda nazireciliği eski üstâdların izinde bir saygı yürüyüşü olarak nitelendiren Banarlı, eski şiirimizde görülen nâzirecilik geleneği gibi usta-çırak ilişkisinden özgün eserlerin ortaya çıkması düşüncesindedir. Bu gelenek şüphesiz vezin, kafiye, ses ve şekil kompozisyonuna dayanır. Nâzirelerde görülen ilk yazılışındaki plâna ve espriye sâdık kalmak yolunda gösterilen sanat terbiyesi de mühim bir özelliktir.

Dünya edebiyatında kültür ve sanat kamuoyunun birinci sınıf yazarlar şeklinde tanımlanan klâsik yazarlar vardır. Italo Calvino, *'Klâsikleri Neden Okumalıyız?'* başlıklı yazısında şöyle der:

*Klâsikler, insanların, hiçbir zaman okuyorum demedikleri, genellikle yeniden okuyorum dedikleri kitaplardır.*

### **Şiir ve Şâir Eğitimi**

Banarlı; şâirlerin eşyaya can verdiğini söyleyerek şâir sözlerini yaratma zevkinin, yaratma ihtiyacının ifadesi olarak nitelendirir. Ona göre, “Büyük şâir demek milletin dilindeki güzel sesi duyan ve duyuran insan demektir.” (Banarlı, 2004:37) Banarlı, “Büyük şâirler, şiirlerini nasıl söylerler? Bu şiirlerde neleri, nasıl kullanırlar? Duygu, görgü, bilgi, tecrübe ve düşünce malzemelerini nasıl ve ne sihirli bir istifle kelimelerden yapılmış mûsikî cümlesi hâline getirirler?” (Banarlı, 1985-B:102) sorusuna şâirlerin terbiyeleri, görgüleri, bilgileri, fikirleri, tecrübelerinin olduğunu; ama şiir yazarken bunları düşünmediklerini, şâirlerin poetikasını inceleme işini “estet”lerin yaptığını, hakikî şiir tahlilcilerinin ortaya koyduğu şeklinde cevaplandırır.

Şiirin lisân, vezîn ve kafiyeyle söylenir bir sanat olduğuna inanan Yahya Kemal, şâir doğmuş olanların bile nazmetmek kabiliyetini yavaş yavaş edindiklerini söyler. “Her sanatta olduğu gibi şiir sanatında vukûf doğuştan olmaz. Ya bir aşk veya bir ideal bir şâirin inkişâf etmesine, hissini ifâde etmek için dilinde bir kudret aramasına vesîle olabilir.” (Banarlı, 1997:68) O, şâirin doğuştan şâir olduğu; ancak edebî terbiye ile şiir sanatını öğrenmesi gerektiği düşüncesindedir. İskender Pala ise şâir ve şiir eğitimi konusunda şunları söyler:

*“Şâir dediğimiz kişinin, dili en güzel şekilde kullanması, işlemesi ve kurallarıyla bilmesi lazım. Şâir olabilmek için dil kadar, geleneği de bilmemiz gerek. Kelimelerin, bizlere bir şeyleri anlatırken, çağrışımlara yol açan ve kişiden kişiye göre değişen bir duygu dünyası vardır. Şiir yazarken şâir, bunları da düşünmelidir. Şiirde asıl önemli olan, neyi, nasıl anlattığımızdır. Şiirimizi kurarken, hem ses hem de anlam özelliklerinden yararlanmak lazım. Benzetme, tezat, kinâye, hüsn-i tâlil, tecahül-i ârif*

ve diğer edebi sanatlardan yararlanmak. Dolaylı anlatım, şiir dilinin vazgeçilmez özelliklerindendir.” İskender Pala’ya göre şâir olmanın iki temel şartı vardır:

a) *Şâirâne bir ruh üzere yaratılmış olmak*

b) *Şiir eğitimi almak*

İskender Pala şiir eğitiminin herhangi bir fakültede verilmediğini, bunun bir okulunun olamadığını; şiir eğitiminin her şâirin kendi başına alacağı bir eğitim olup onun öğretmenini diğer usta şâirler ve onların biriktirip tarihe bıraktıkları miras olarak düşünür. Şiir eğitimi; çok şiir okumanın adı olarak değerlendiren İskender Pala, ruhunda şâiranelik olan birisi şiir eğitimi almadan elbette eksik olduğuna, yalnızca şiir eğitimi alarak şâir olmanın ise muhal ötesi batıl olduğunu; ancak ikisini belli seviyede birleştirenlerin şiir söylediklerini ve söylediklerinin tarihe kaldığına işaret eder. (Pala, 2005)

Eski edebiyatımızdaki şiirleri, ezeli ve ebedî aşk hadisesinin güle ve bülbüle benzeyen kahramanlarının gül renkleri ve bülbül nefesleriyle terennüm edilen hikâyesi olarak tanımlayan Banarlı; eski şiirimizin seslerin ve kelimelerin; vezin, kafiye, redif ve şekille kucaklaştığını, “ses estetiğine” dayandığını vurgular. Banarlı, vezinli, kafiye ve özellikle de aruzlu şiirleri tercih etmekteydi. Cemil Meriç de Banarlı’nın bu görüşüne paralel olarak “Türk’ün serâzât ruhu aruzda kanatlandı. Şiirle musîkî bir elmanın iki yarısı.” der. (Meriç, 2006:63) Banarlı, eski şiiri öğrencilere sevdirmenin en güzel yollarından birinin de bu şiirleri terennüm eder gibi okumak olduğunu belirtir. Türkçenin notası olmuş aruz vezninin şiirlerinin bugünkü nesillere mümkün olduğu kadar kendi sesleriyle tanıtılmasında büyük fayda vardır. Çocuklarımıza eski şiirimizin güzelliğini anlatmak için öğretmenlerimizi bu kültürden anlayacak şekilde yetiştirmeliyiz. Bu şiirler öğrencilerin ilgi ve ihtiyaç ve seviyelerine uygun bir şekilde güncel olaylarla ilgi kurularak anlatılmalıdır.

Kötü şâirin kötü kafiye kullandığını ve söylediklerini şiir zannettiğini;

*Leblebi yedim karnım tok*

*Benden büyük şâir yok* örneğiyle açıklayan Banarlı; kültür, zekâ, zevk, terbiye seviyesizliğinin bir ölçüsünü de kötü kafiye merakı olarak görür. Ona göre iyi kafiye mûsikîdeki ses tekrarlarının yerini tutan güzel bir sese benzemektedir.

Banarlı, büyük şâirlerin söz sanatı vasıtasıyla milletlerine ve bütün insanlığa yükseliş ufukları gösteren şahsiyetler olduğu düşüncesindedir. Banarlı, Türk dilinde Yunus Emre, Nevâî, Fuzûlî Türkçesi gibi yer etmiş Türkçeler olduğunu hatırlatarak 20. yy. şiirinde de Yahya Kemal Türkçesinin varlığından söz eder. O, Yahya Kemal'in, şiirlerinde Türkçenin ulaştığı en yüksek seviyeyi terennüm ettiğini söyler. Banarlı, Yahya Kemal Türkçesinin dilimizin buhranlı döneminde Türkçenin sesine, mîmârîsine, rûhuna ve dehâsına sâdik kalarak dilimizi devrinin zirvesine ulaştırdığı düşüncesindedir. O, şâirin Türkçenin Türkiye topraklarındaki güzelleşmesi târihini adım adım izleyerek milletimizin asırlar boyu bu dile verdiği güzellikteki sırları araştırıp bulduğunu ve terennüm ettiğini belirtir. Banarlı'nın ifadesiyle “Yeryüzündeki yegâne ihtirâsı milletin lisânında, istediği gibi birkaç manzûme vücûda getirmek” olan Yahya Kemal, şiirini oluştururken mısradaki ritmi, mûsıkîyi en mükemmel sesleri aramak ve beklemekle meşguldür. Banarlı, bu en mükemmel kelimelerin bir kazâ ve kader gibi, zuhûru ne zaman mukadderse, o gün o kelimenin doğacağını ve onun mıs râını bütünleyeceğini söyler. “Yahya Kemal, her mıs râını titizlikle işlemekte, şiirin bütününe tam bir manzûme formu verirken de göstermiş ve böyle büyük manzûmelerini yine hem estetik hem matematik bir mükemmeliyet içinde bütünlemiştir.” (Banarlı, 1984-A:149-150) Onun estetikçi gözüyle, devamlı bir sabırla 10, 20 hatta 40 yıl çalışması şiir üzerindeki kuyumcu titizliliğinin göstergesidir. Hilmi Yavuz, 'şiir kontrol hapı'nı hemen hemen her gün, hiç sektirmeden alan şâirlerin varlığından bahsederek Yahya Kemal'in bunların başında geldiğini ifade eder ve şöyle der: “Çünkü, üstadın bir dizeyi (mısraı) yazabilmek için yedi yıl, (evet, tastamam yedi yıl!) uğraştığı söylenir. Yakın dostu Halil Vahbi Eralp, Yahya Kemal'in ölümünden sonra yayımlanan 'Yahya Kemal İçin' adlı kitabında, üstada yıllardır bir tek dize bile yazmadığını hatırlattığında, üstadın şu yanıtı verdiğini bildirir: 'Mısra, benim haysiyetimdir...'” (Yavuz, 2007)

Yahya Kemal, şiirin önce bizi, bizim milliyetimizi, bizim duygu ve düşünce dünyamızı söylemesinin yanında bütün insanlığın duygu, düşünce, şevk ve heyecan âlemlerinin müterennimi olmasını ister. Şiirin önce milliyetimizi, duygu ve düşünce dünyamızı söylemesinden yana olan ve halk dilinin zevkini tadan Yahya Kemal; nazmın millî atmosfer içinde bizi terennüm ederken aynı ölçüde beşerî olmasını ister. Banarlı, Yahya Kemal'in şiir anlayışını kısaca “Türkçe duyusu Türkçe deyiş hâline kalbetmek”

şeklinde özetler. Yahya Kemal, Türkçenin en üstün şiir ve nesir kitaplarıyla Türk milletinin gönlünde yer etmiştir. Türk çocukları dudaklarını; eserlerini millî vatan ve millî tarih ânlayışı içinde terennüm eden Yahya Kemal'in şiirlerinin lezzetiyle ıslatmalı ve Onun şiirlerini zevkle, şevkle, sevgiyle okuyabilmelidirler.

Nihad Sâmi Banarlı'nın; 'Şiir okuyanların en talihsizleri, şiiri büyük salonlarda okumak zorunda kalanlardır. Mikrofonun imdâda yetişmediği yerlere onlar ister istemez haykıracak ve bu haykırış şiiri öldürecektir' sözleri şiir okurken nelere dikkat edilmesi gerektiğini ifade eder.

Banarlı, eski medeniyetimizden kalan büyük bir terbiyeyi, bu terbiye ile yetişmiş, iyi ruhlu gençlik duygularını; temiz bir ahlâkı, türlü faziletleri ve bunların hepsiyle hâl-hamur olmuş millî bir hassâsiyeti ifade eden şiirlerin temiz, samimî ve yetişme çağının manevî gıdasını hazırlayan şiirler olarak görür. Türkçenin ideal bir şiir dili oluşundan da bahseden Banarlı'nın Türkçenin Sırları isimli eserini okuyup üzerinde çok düşünerek güzel şiirler yazılabilir.

### **Divan Edebiyatı Öğretimi**

Genç nesillere eski edebiyatımızı ve destan devri edebiyatımızı sevdirmenin zorluğuna dikkat çeken Banarlı; bu davanın önemini anlamış idealist münevverlerin buna çare olacağı düşüncesindedir. Gençlerin divan edebiyatından uzak durmalarının sebepleri arasında bu edebiyatı sevmeyen yazarlar ve eğitimciler de bulunmaktadır. Nurullah Ataç, onlar sevmezse doğal olarak çocukların da eski şiirin güzelliğini fark edemeyecekleri; Yahya Kemal'in gazellerini okuyup seven gençlerin, Fuzûlî'nin, Bâkî'nin gazellerini de pek âlâ anlayıp sevebilecekleri kanaatindedir. Ataç, bu hususta öğretmenlere şöyle seslenir:

*“Anlatmayın, açıklamayın çocuklara yırları, belletini, onlardaki biçim güzelliğini sezmelerine çalışın. Dinleyin okumalarını, sezip sezmediklerini anlarsınız. Anlamıyor musunuz? Kendinize küsün. İyi bir öğretmen, iyi bir yetiştirici değilsiniz demektir”* (Ataç, 1972)

Dünyanın her sanatında mâzîden seçilmiş güzel sesler, düşünceler ve çizgiler üzerinde işlemekten doğmuş, sayısız sanat şâheserleri olduğuna işaret eden Banarlı; bu şâheserlerinin mâzî güzelliklerinden seçilmiş, ölmez hâtıralarla, modern bir zevk ve tefekkürün birleşmesinden doğduğunu belirtir. Eski şiirimizin öyle güzel tarafları, millî bir sesi vardır ki onları yeni Türk nesillerine kötülemek değil; tanıtip sevdirmek vazifedir. Günümüz insanına kadîm zevki anlatmak ve tanıtmak, geçmişin doğru kavranabilmesi için gereklidir. Öğrenciler ve gençler dilini anlayamadıklarından şikâyet ettikleri divan şiirinin sade örnekleri vasıtasıyla hayâl zenginliğini anlayınca, klasik kültürün zevkine vâkıf olacaklardır. Öğrencilerin kolayca anlayabilecekleri ve hayranlıkla defterlerinin bir kenarına yazabilecekleri yüzlerce beyit (mısra-ı berceste) vardır.

Banarlı'nın Türkçenin Sırları kitabında yer alan “Nasıl Aldatıyorlar?” başlıklı yazı; Divan edebiyatını dışlayanlara karşı bu edebiyatımızı savunmadır. Banarlı, bu edebiyatın dili hakkında şunları söyler:

“Türk divan edebiyatının şiir dili umumiyetle iki türlüdür: Biri şâirlerin İslâm felsefesi, hikmet, tasavvuf, mitoloji, kimya astronomi ve çok iyi bildikleri diğer İslâmî ilimlerle, zengin İslâm medeniyeti kültürüyle söyledikleri kültür ve tefekkür şiirinde kullandıkları lisân. Bu dil pek tabîî olarak İslâm medeniyetinin ortak kültür lisanından alınmış kelime ve terimlerle yüklüdür. Tıpkı asırlarca ve bugün hâlâ ilim eserlerini Lâtince veya Lâtince'den alınmış kelime ve terimlerle yazan Avrupalıların kullandıkları dil gibi. İkinci dil yine umumiyetle aşk şiirlerinde ve aşk hikâyelerinde rastlanan sade, külfetsiz samimî ve bazen Öztürkçe denebilecek saflıkta bazen de tamamıyla Öztürkçe mısralarla söylenen şiirlerde görülür.” (Banarlı, 2004:177) Banarlı bu anlayışa uygun şâirlerin söyleyişlerinden örnekler vererek öne sürdüğü fikirlerini pekiştirir ve bu doğrultuda şöyle der:

“Eski sanat ve edebiyatımızın, sağlam temel bilinerek dayanılacak veya yerli, millî ve güzel oluşlarıyla övünülecek bir çok karakteristik meziyetleri bulmak ve bilmek, yalnız sanat dünyamız için değil, ilim dünyamız için de lüzumlu ve hayâtî bir vazifedir.” (Banarlı, 1986-A:269)

Divan edebiyatı eğitiminde, edebiyat ile medeniyet ilişkisine dikkat etmek şarttır: “Edebiyat derslerindeki, özellikle de divan edebiyatı metinleri ile okuyucu arasındaki dil farklılığı, kültür farklılığı, zihniyet farklılığı ve uzun süredir her düzeyde topluma empoze edilen, klasik edebiyatımıza karşı olumsuz bakış açısı, okuyucunun bu metinlere ön yargılı yaklaşmasını getirmiş ve anlaşılması için belli bir birikim gerektiren metinler genel olarak öğretmenlerimiz tarafından da “anlaşılmaz” damgası yemiş, onu anlama zahmetine katlanılmamıştır.” (Aydemir, 2006) Sonuç olarak Yaşar Aydemir, divan edebiyatı öğretiminde izlenmesi gereken yol hakkındaki kanaatini şöyle açıklar: “Divan edebiyatının öğretiminde de metinlerin zihinsel arka plânı ortaya konmalı, öğrenci medeniyet ve medeniyet tarihinden, o medeniyeti ayakta tutan temel değerlerinden haberdar edildikten sonra metinlerle muhatap edilmelidir. Öğrencinin okuyacağı metnin kendisine neler kattığının farkındalığı sağlanmalıdır.” (Aydemir, 2006) Ayrıca, seçilen şahsiyetler ve metinler, edebiyatın dil, kültür, duygu, düşünce ve hayâl bakımından gelişmesini yansıtacak nitelikte olmalıdır.

Yeni hazırlanan *Türk Dili ve Edebiyatı Programı*’nda 9. Sınıfın II. Ünitesi *Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinlere (Şiir)* ayrılmıştır. Ünitenin “Şiir İnceleme Yöntemi” başlığı altında da *Şiirde Ahenk (Ses ve Ritm)* üzerinde durulması istenmektedir. Program dikkatle incelendiğinde, şiir inceleme çalışmalarının uygulama ağırlıklı ve bütünüyle öğrenci merkezli olduğu görülecektir. Vezin alıştırmaları da öğrenci merkezli olarak yürütülecektir. Aruz öğretiminde şiirleri yüksek sesle okumak ve beyitler ezberleyerek ritmi zihinde canlı tutmak esastır. Öğrenciler, aruz kalıbını ezberlemeye zorlanmamalı; çok yaygın kullanılan aruz kalıpları, en güzel beyit ve dizelerle uygulamalı olarak verilmelidir. Banarlı; Edebiyat Fakültesi’nin divan şiiri konusunda mukayeseli edebiyat metodu ışığı altında çalışıp, divan devrinde Türk olan bütün değerleri birer birer ortaya koymasını beklemek ihtiyacında olduğumuzu söyler. İskender Pala, üniversitelerimizde ve orta öğretim kurumlarımızda aruz eğitimini başarıyla uygulayabilmek için, öncelikle bahirlerin Arapça adları yerine Türkçe karşılıklarını kullanmayı, tef’ilelere de Türkçe adlar koymayı teklif eder. (Pala, 2002:47-49)

Kadîm bir estetik olan divan şiiri, büyük manzûmeler hâlinde söylenecek bir şiiri bir beyitte hatta bir mısırda söylemenin sırrına ermiştir. Tarihimizin bu en büyük edebî birikimini, güzel örneklerle tanıtmak ve onun karakteristik özelliklerini, tarafsız bir yaklaşımla değerlendirmek, gençlerin estetik eğitimi bakımından da önem taşımaktadır.

## ESTETİK EĞİTİMİ

### Türk Dili ve Edebiyatı Estetiği ve Eğitimi

Edebiyat, malzemesi dil olan güzel bir sanattır. Güzel sanat yapıtları her şeyden önce yüksek duygu ve düşünce ürünleridir. Güzel sanatlar bu yönüyle uygarlığa ve insanlığa büyük katkıda bulunurlar. Edebiyat ürünlerinin bir bölümü, insanları çeşitli bakımlardan eğitmek amacıyla yazılmıştır. Bunun yanında edebiyat, insan gerçeğinin estetik ifadesi peşindedir.

Fransızca isim olan (esthétique) “estetik” sözcüğü TDK (2005) sözlüğünde şu anlamlarda kullanılmaktadır:

1. (isim) Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duygu, bedii, bediiyat.
2. (sıfat) Güzellik duygusu ile ilgili olan.
3. (felsefe) Güzelliği ve güzelliğin insan belleğindeki ve duygularındaki etkilerini konu olarak ele alan felsefe kolu, güzel duygu, bedii.

Mehmet H. Doğan, estetik sözcüğünün, Yunanca aisthanesthai (duymak, algılamak) aisthesis (duygu, duyum) sözcüklerinden geldiğini belirtir. (Doğan, 2003:15) Bugün günlük dilde ise güzelle, güzellik duygusuyla, ilgili anlamında kullanılmaktadır. Yabancı sözlüklerde de şu anlamlara gelmektedir:

Doğada ve sanatta güzelin bilimi; güzelin kendine özgü kavranışı (Petit Robert s.623, Doğan, 2003:15)

Güzelliğe ilişkin, ya da onunla uğraşan (Webster’s Seventh New Collegiate Dict. s.15 )

Şiir insanın estetik faaliyetlerinin ilklerinden biridir diyor Caudwell. (Doğan, 2003:303)

Her toplumun, her dönemin kendine göre güzellik algısı vardır. Her millet kendi güzellik kavramını geliştirmiştir.

Edebiyat eğitiminde amaç öğrencilere bilgi edindirmenin yanı sıra okuma, yazma, konuşma ve dinleme eğitimi de vermektir. Bu sayede bireylerde sanatsal ve estetik bir beğeni çizgisi yaratmak mümkündür. Türk dilinin kurallarını, özelliklerini ve estetik inceliklerini kavrama Türk dili ve edebiyatı ders programının genel amaçları arasında yer alır. Edebiyat sanatındaki estetik güzelliği beğeni konusu yaparak zevk inceliği geliştirme, okuduğunu ve anladığını söz ve yazı ile estetik bir tarzda dile getirme kazandırılacak davranışlar arasındadır. Edebiyat; bedîî heyecan, zevk vererek insanların duygu ve düşünce kabiliyetlerini çoğaltır; daha iyi, daha güzel düşünen insanlar hâline getirir.

Bir dilde bir mefhumu ifade için kullanılan kelime sayısı ne kadar çoksa; o dili konuşan milletin o mevzûda o kadar büyük bir hayatı olduğuna inanan Banarlı, Eski Türkçede güzeli ifade eden kelimelerin çokluğuna (lâtif, şirinlik, sabâhat, melâhat, vecâhet, cemâl, behâ, hüsün, ân, hüsn ü cemâl, hüsn ü behâ, hüsn ü ân vb. ) işaret eder. Bunların çok çeşitli güzellikleri belirtmesini başlı başına bir dil ve estetik hâdisesi olarak nitelendirir. Kelimelerin anlamları, mecazlar dünyası, her kelimenin tek tek ve bir arada oluşturdıkları çağrışım katmanları, o toplumun kültürü ve estetikteki derecesi hakkında bir fikir verir. Kelimelerin açık ve gizli anlamları, anlam ayrıntıları, tarihten süzülerek gelen anlam değişiklikleri, yalnız ve yalnız edebî eserlerde bütün açıklığıyla görülebilir. Banarlı, kelimelerin çirkinini kullanma zevkinin sokaklarda giyimlerin en çirkinini giyenlerin zevki olduğunu söyler. (Banarlı, 2004:166)

Türkçenin bir imparatorluk dili olduğunu belirten Banarlı, Türkçenin hüküm sürdüğü toprakların neresinde güzel bir ses bulmuşsa onu kendi bünyesine aldığını belirterek Türk dilinin estetik yönüne dikkat çekmiştir. Dil, şüphesiz canlı bir varlıktır ve sürekli bir dönüşüm içerisinde. Türk dilinin de yerlerine daha güzellerini buldukça eski kelimeleri değiştirdiğine temas eden Banarlı; Türkçenin *güzeli aramak* duygusunda olduğunu ifade eder.

Banarlı'ya göre; güzelden anlayan ve güzele âşık, güzelliği çeşitlendiren sözler ve mecazlar bulmada ileri gitmiş bir millet, uydurma diltcilik yüzünden dilden atılan

kelimelerin yerine yenisi konulamadığı için Türkçe bütün güzellikleri ayrı ayrı ifade etme zenginliğinden uzak ve fakir bırakılmıştır. Görüldüğü gibi Banarlı, dilde sadeleşme ve millileşmeyi kelime atarak dili fakir bırakmak şeklinde anlayan zihniyeti eleştirmektedir.

Banarlı, Türk milletinin, ses değişiminden (diğer dillerden dilimize geçen bülbül, gül, merdiven, minâre gibi kelimelerde görülen ses değişiklikleri) tam bir millî estetikle zevk aldığını, bunun yanında çocuklarına dünyanın en güzel sesli ve güzel mânâlı kelimeleriyle üç kız kardeşe Nâlân, Cânân, Nâzân adını koyan anne babaların bu dilin âhenginin, müzikâlitesinin tadına varmış kimseler olarak Nâlân kelimesinin “ağlayan, inleyen” mânâsında olduğunu bilmeden, sırf ondaki cânân kelimesine olan uygunluk ve telaffuza hoş gelmesindeki kelimenin ahenginden dolayı tercih ettiğini söyler.

Büyük ünlü uyumu üzerinde ısrarla durulmasının öğrenciler üzerinde yanlış etkiler bırakabileceğini düşünen Banarlı, bu tür tutumların gençlerin dillerine şüpheyle bakacağını ve neticede dil zevklerinin kaybolacağını belirtir. Ayrıca “uzun heceyi dilde duymaya başlamanın Türkçeye her şeyden çok Akdeniz ikliminin kazandırdığı üstün bir estetik” olarak kabul eder ve şöyle der:

“Türkçede uzun hece’nin sevilmesi ve bir millî nağme hâline konuluşu, Türk şiirini, asırlarca, an’anevî Divan şiiri estetiği’yle ve disiplinle kucaklayan klâsik terbiye sonucu olsa bile, uzun hece:

*Akşam oldu, yine bastı kareler,*

*Gitme yârim seni arslan pâreler*

diyen halk türküsünde artık yerli bir zevktir.” ( Banarlı, 2004:12)

Banarlı, sanat terbiyesi ve estetik konusunda otorite olan kişiler hakkında şöyle düşünür:

“Ancak ölçülü ve sistemli bir tahsil ve terbiye görmüş insanlardır ki, her mevzûun hiç olmazsa esâsında birleşebilirler. Nice güzellik müsabakaları’nda ve nice sanat yarışmaları’nda, jüri’lerin, çok defâ aynı güzelde veyâ aynı güzel eser’de ittifâkı

veyâ ekseriyeti sebepsiz değildir. Çünkü öyle jürileri teşkil eden estetler, belirli güzellik ölçülerine ve belirli disipline göre karar verirler. Bizim Divân Edebiyatı'mızın tam bin yıl, aynı estetikte devam ve aynı güzel'e güzel değişti, böyle bir sanat terbiyesiyle mümkün olmuştur." (Banarlı, 1986-A:24)

Voltaire, "Zevke Dâir" yazısında, gerçek zevkin mükemmellik asırlarında olduğunu söyler ve zevk bir memlekette bozulabilir. Bu felâket ekseriyâ mükemmellik asırlarından sonra gelir." der. (Banarlı, 1984-A:122-123) Sanatçıların kendilerinden öncekileri taklit endişesinden dolayı yenilik yoluna başvurdıklarını söyleyen Voltaire, bu yenilik sürecinde halkın güzel asra hasret çektiğini belirtir.

Banarlı; güzel ve güzellikten anlayan bir millet oluşumuza Selçuklu ve Osmanlı devirlerindeki sanat eserleri, mîmârî, tezhîp, edebî eserler, hat ve mûsîkî sanatları, giyim- kuşam ve dokumayı örnek olarak vererek şöyle der:

"Yurdumuza gelenlere gelmiyenlere hakîkî Türk çizgileriyle kendi zevkimiz ve sanatımızla, tarihte de meşhur olduğu gibi, Türk gibi güzel görünmeye muvaffak olursak, mukallit bir millet yerine taklîd edilen, gönüller fâtih bir millet olabiliriz." (Banarlı, 1986-:80) Yahya Kemal gibi Banarlı da insana en hoş gelen güzelliklerin ancak kendi vatanındaki tabiat ve sanat eserlerinde olduğu inancındaydı.

Hız. Muhammed'in "Gerçekten Allah güzeldir ve güzelliği sever" hadisi İslâm sanatının ve estetiğinin temelini oluşturmuştur. "Güzel yazı sanatı hat Türk zevkinin elinde çizginin şiirleşmesiydi." (Banarlı, 1985-A:315) Hat sanatı diğer Müslüman ülkelere nazaran Türk sanatkârlarının elinde daha fazla yücelmiştir. Bunun sebepleri arasında Allah kelâmının bu yazıyla yazılmış olması, Türk ruhunun onu ilmin, fikrin, şiirin ifade aracı olarak görüp saygıyla bağlanması gibi nedenler gösterilebilir. Arap yazısına çeşitli stillerle güzellik katmak; şiir, mûsîkî, raks birleşmesi gibi, inanışı zevk ve sanat hâline getiren dinî-bedî hareketler Türk Müslümanlığının estetik çizgileridir. Banarlı, Türklerin eski Arap yazısını bir güzel sanat hâlinde işleyerek, câmîlerine ulviyet, kitaplarına ferahlık veren ince, üslûplu, millî ve bedî şekiller hâline

koyduğunu; aynı yazının mezar taşlarındaki mânâlı ve güzel, ölçülü şekliyle Türk'ün ölüm zevki ve ölüm estetiğinin eseri olduğunu dile getirir.

Banarlı; güzelliğin aynı zamanda kendi varlığına kendi kudretine ve bu varlıkla bu kudretin kendisine ilâhî bir kaynaktan sunulduğuna inanmakla mümkün olduğu sonucuna varır: “Güzelliği, yalnız ayna karşısında bir yüz boyası, ya da mümkün olan her yerde bir çıplak vücûd gösterisi sanıp, kafasının içini bilgi ile, fazîletle aydınlatmayan; yüzünün ve vücûdunun çizgilerine, bu fazîletin yarattığı gerçek güzelliği katamayan şu herkese uymuş genç kız da –ne yazık ki- çirkindir.” (Banarlı, 1986-A:171)

Banarlı; yaşadığı dönemdeki insanların çirkinliklerden ve kötülüklerden zevk alır olmasından derin üzüntü duymaktaydı. O, dилciliğın taassupla ve cehâletle olmayacağını; bilâkis dile dikkatle, dilin zevkine ve dehâsına varmakla, milletin bağrında gelişen her dil hareketine hakkını vermekle olacağını düşünür. Banarlı, son tahlilde Türkçeye girecek her kelimenin, dilde dünyanın en zevkli ve en sanatkâr milletine beğendirileceğinden dolayı Türkçede yeni mefhumlar için kullanılacak her yeni kelimenin Türkiye Türkçesi'nin fonetiğine, estetiğine ve gramerine uygun olması sonuca varır. Banarlı; kelimelerin millî zevkle nakışlanıp millî kültürle işlenirse dile hem güzellik, hem de zenginlik vereceğini söyler.

Banarlı; insanlığın bir keder ve kaygı içindeyken bile ıstırâbının, vaktiyle güzel bir söz hâline gelmiş olmasını hatırlamakla buruk bir ferahlık duyacağı inancındadır. İnsan gönüllerinde sevme kâbiliyetinin daha önce sevilmiş güzellerin ve güzelliklerin hâtıralarıyla beslendiğini vurgulayan Banarlı; küçükken kedisini, bebeğini, çiçeklerini, annesini seven çocuk, büyüdüğü böyle sevmeği fazilet hâline koymuş bir gönül kazanır düşüncesindedir.

## SONUÇLAR ve ÖNERİLER

### Sonuçlar

Nihad Sâmi Banarlı; kendisini Türkçeye ve Türk milletine adanmış bir şahsiyettir. O, Türkçeye yabancı yetişen yeni neslimize mutlaka okutulması gereken eserler kaleme almıştır. Eserleri dil ve Türkçe konusunda birer şaheser niteliğinde olup bunlarda Türkçenin inceliklerini ve bedîî zevkini ele almıştır.

Banarlı; gençliğe millî şuuru aşılayan kitapları, dersleri, hazırladığı edebiyat ders kitapları ile öğrencilerin doğru ve zevkli edebiyat dersi işlemelerini sağlamış, Türkçenin hayranı ve savunucusu olmuş, Yahya Kemal'in bütün eserlerini toplayarak edebiyatımıza kazandırmasıyla eğitim ve kültür tarihimize çeşitli hizmetleri olan önemli bir isimdir.

Banarlı, pek çok okulda kültürlü ve sağlam karakterli gençler yetiştirerek Türk milletinin istifadesine sunmuştur. Öncelikle kendisi milletinin evlatlarına model olmuştur.

Banarlı, yazılarıyla günümüzün meselelerine ve güncel konularına çözüm getirmeğe çalışmış, ele aldığı her konuda “*günümüzde nasıl faydalı olur?*” düşüncesine yer vermiş ve tarih, fikir ve sanatımızı aktüelleştirmek yoluna gitmiştir. İnsanlara ve topluma hakikat ışığını tutan Banarlı; halka okuma alışkanlığı kazandıran, Türkçe zevkinin gelişmesindeki katkılarıyla “hocalık” geleneğinin öncülerindendir.

Banarlı; hayatı boyunca yapıcı tenkitlerde bulunmuş, tanıttığı kişilere karşı saygılı bir üslûp kullanmıştır. Türk dilini vatanı gibi ve ibadet ediyormuşçasına seven Banarlı; millî değer ve çizgileri öğrencilerine tanıtan hayatını millî kültürümüze adayan mâziden âtiye kültür hizmeti yapan bir İstanbul beyefendisidir. Onun dilimizi, inancımızı, bizi biz yapan unsurları çok sevmesinin yanında öğrencilerine nezaketi, üslûbu, disiplinli çalışmayı, millî olmayı, dil zevkini tatmayı öğrettiğini söylemek

hakşinaslık olacaktır. Türkçeye ve Türk edebiyatına hizmeti Banarlı'nın kendi ifadesiyle- “*bir ibadet gibi*” bilenler oldukça geleceğimiz daha aydınlık olacaktır. O, dilde sadeleşme fikrini destekler ancak; bu sadeleşme hareketinin dili yıkmak şeklinde olmaması halkın kendi edebiyatının güzel eserlerini okuyup anlamaktan uzak bırakmaması gerektiğini önemle vurgular.

Banarlı, öğretmenlik deneyimleri sonucunda Türk çocuğuna edebiyatını, dilini, millî kimliğini benimsetip sevdirmenin ve hayırlı evlat yetiştirmenin reçetesi olarak “millî” bir eğitim sistemi öngörmekteydi. Edebiyatın ilk bilgilerini öğrenecek çok sevdiği, varlıklarıyla övündüğü talebeler ve Türk gençleri için kaleme aldığı edebiyat ders kitapları ilmî, millî ve estetik bir anlayışın ürünüdür.

Banarlı, edebiyattaki, mîmarîdeki, mûsikîdeki şaheserlerin ve tarihteki Türk büyüklerinin kahramanlıklarının, faziletinin, örnek şahsiyetlerinin tanıtıldığı, millî gururumuzu yüceltecek bir eğitim sisteminin kurulması için çalışmıştır.

### **Öneriler**

Kelimelerin Türk dili içindeki tarihî seyrinden misallerle bahseden Banarlı, halkın kabul edip benimsediği dile sahip çıkma ve Türk halkının yaptığı gibi millî damgamızı vurabilme tavsiyesinde bulunur. İmparatorluk dili olan Türkçenin güzel eserlerle işlenerek canlılığını koruması ve bu yolla yeni nesle aktararak sevdirmesi her edibin temel görevi ve sorumluluğu olmalıdır.

Banarlı, Türkiye Türklüğünü bütün bir tarihî ve cihanşümûl değerleri ile tanımak ve sevmek gerektiğini işaret eder. Bir millet yarınları millî üslûbuyla ve kendi temelleri üzerinde yükselir. Banarlı, yeni nesillere ecdât sevgisi ve millî güven telkin edilmesi için çalışılması gerektiği kanaatindedir.

Banarlı, yazdığı eserlerle bu milletin çocuklarına kendi millî kültürünü tanıtmıştır. O, gelecek nesillere daha güzel, daha sade bir dil bırakarak dilin köprü oluşu fonksiyonunu canlı tutmak için bu dille yazılmış seçme eserleri okumamız ve okutmamız gerektiğine inanır. Banarlı'nın millî duygularla hazırlanmış tiyatro eserleri devlet, şehir ve özel tiyatrolar tarafından sahnelenebilir.

Banarlı'nın da belirttiği gibi, milliyetimizin uzak yakın bütün şerefli mâzîsini; bütün dil, kültür ve sanat zaferlerini bugünkü ve yarınki nesillere tanıttak etkinlikler yapılabilir. Yine onun tavsiye ettiği, ders yılının sonunda; çalışan, kendini kültüre, fazîlete adayan vatan çocuklarına bir yıllık çalışmalarının karşılığını verme zevkinin gerçekleştiği mükâfat törenleri yapılabilir. Bu sayede hem bu öğrenciler ödüllendirilmiş olunur, hem de bu durum diğerlerine örnek teşkil edebilir.

Edebiyat ile dil arasında sıkı bir ilişki vardır. Edebî eserlerin temel yapı taşı dildir. Eğitim kurumlarında ve toplumda edebiyat, sanat merakının uyandırılması ve geliştirilmesi şarttır. Bu merakı uyandırmak için çocukluk ve gençlik yılları iyi değerlendirilmelidir. Öğrenciler şiirler, romanlar, hikâyeler okuyarak; tiyatroya, sinemaya giderek bu eserlerdeki kahramanlarla tanışıp onların hayatlarını hayâllerinde yaşadıkça çevrelerindeki insanları daha yakından tanımaya başlayacaklardır. Ezbere ve kuru bilgilerle değil; edebî eserlerle bunu gerçekleştirebiliriz.

Edebiyat eğitiminin bir sanat eğitimi olarak düşünülmesi, bütün uzmanlarca kabul gören bir görüştür. Sanat eğitiminde hissetme ve algılama, sezgisel bir yetenek, eleştirel bir bakış, yorumlama gücü/anlamlandırma becerisi, edinilmesi gereken becerilerdir. Varoluşundaki amaçlardan biri “güzellik” olan edebiyat eserleri, estetik haz vermesinin yanında faydacı bir işleve de sahiptir. Genç beyin ve ruhlara, evrensel insan ruhunun son derece karmaşık duyarlılıklarını sezdirmek, millî zevki tattırmak, mensubu bulunduğu milletin hayatı ve kültürünü estetik bir çerçeve içinde tanıtmak, konuştuğu dilin incelikleri, güzellikleri ve zenginliklerini göstermek de edebiyat eğitiminin amaçlarındandır. Zevk, güzellik ve estetik eğitimi, edebî eserler aracılığıyla kazandırılabilir.

Banarlı'nın da belirttiği üzere, nitelikli edebiyat eğitimi için; yüksek donanımlı, deneyimli, ideolojik ön yargılardan arınmış, “doğru” ve “güzel” olanı arayan, mesleğini seven öğretmen, uygun ve özgür bir ortam sağlanmalıdır. O, Türkçenin geçmişteki söz varlığını bilen öğretmenlerin bulunmasını arzu etmektedir.

Banarlı'nın da söylediği gibi edebiyat eğitiminde öncelik, “öğretim”e değil; “eğitim”e verilmeli, estetik yaklaşım içinde ve çağdaş çözümleme yöntemleri çerçevesinde öğrenci merkezli bir eğitim yapılmalıdır. Edebiyat eğitiminde, genç beyin ve ruhların estetik duygu ve duyarlılıklarının ortaya çıkarılması, geliştirilip zenginleştirilmesi; yine onlara estetik çerçevede içinde millî ve evrensel değerlerin tanıtılması, dilin incelik ve zenginliklerinin fark ettirilmesi amaçlanmalıdır. Türk dili ve edebiyatı eğitiminin temel hedefi, özellikle Türk dili ve edebiyatıyla ilgili bir konuda bilgiye hızlıca ulaşabilen, bilgiyi doğru anlayıp eleştirebilen, sonuç olarak da özgün bilimsel ve edebî eserler vücuda getirebilen fertler yetiştirmek olmalıdır

Banarlı'ya göre kültür ve iyi duygulu heyecan; tefekkür ve rûhuna şeytan girmemiş îman, temiz aşk, hattâ aşkın ıstırâbı, nihâyet terbiye, nezâket ve görgü, çirkin yaratılmış insanları bile, zamanla güzelleştirir.

Banarlı, dil yıkımı ve millî kültür yıkımı yoluyla çocuklarımızın millî mâzî ve değerlerimize yabancı yetiştirilmemeleri için gereken tedbirlerin alınmasına dikkat çekmiştir. Türkçenin üzerindeki kara bulutlara dikkati çekerek, önlem alınmasını istemiştir.

Banarlı, bir milletin kendisine gereken ve kendi maddî, mânevî ihtiyaçlarına cevap veren fikir ve sistemi kendi münevverlerinin kafasında bulduğu zaman yükseleceği inancındadır. Ona göre Türk gençliği bilgili, şuurlu ve millî terbiye ile yetiştirilmeli; maârifimiz, çocuklarımızı tehlikelere karşı uyanık yetiştirecek millî bir kültür siyâsetini benimsemelidir. Toplumsal anarşi ve iç çatışmaların yoğun olarak yaşandığı dönemlerde Banarlı, birlik ve beraberlikten yana tavır koymuş; cehalete karşı kalemiyle savaşmıştır. Cehaletin panzehirinin “millî” eğitim olduğuna dikkat çekmiştir.

Milletlerin gösterişle değil; ciddî metotlu, ülkülü çalışmalarla yükseleceğini ifade eden Banarlı; memleketimizin ihtiyaç duyduğu en büyük inkılâbın ciddiyet, çalışma, ahlâk ve millî ideal inkılâbı olduğunu vurgular. Banarlı; rektörlerin Türkiye'nin sayılı ilim ve fazîlet adamı, milletini, vatanını, onun dilini, edebiyâtını ve millî iftiharlarını seven ve bilen Türk münevveri, nâzik, kibar ve edîb insanlar olmaları gerektiğini belirtmiştir.

Banarlı, ders kitaplarında millî kahramanlık terbiyesi aşıl原因 örnek metinlerin bulunması gerektiği düşüncesindedir. Bu doğrultuda ders kitaplarında edebî değeri olan bu tür metinlere biraz daha fazla yer verilebilir.

Banarlı; hocalara lâayık oldukları maddî ve manevî imkânları vererek, hocalığı daha câzip bir meslek hâline getirmenin önemine inanır ve ülkemizde yapılacak en kalkındırıcı hamlenin hocalık mesleğine eski şerefini iade iâde etmek olduğunu söyler. Buna göre öğretmenliği teşvik edici çeşitli çalışmalar yapılmalıdır.

Banarlı, ilim, fikir ve sanatta Türk milletine has tarihten gelen değerleri esas tutarak nesilleri, millî bir düşünce etrafında toplamak amacıyla ilim, fikir, sanat, dil ve sosyal konularda çeşitli çalışmalar yapmıştır. Banarlı'nın; insanın sosyal adâp, terbiye ve sosyal hayattaki yerinin ve sorumluluğunun bilincinde olması demek olan sosyal terbiye ile ilgili görüşlerinden istifâde ederek günümüz sorunlarına çözüm arayabiliriz.

Banarlı, bir insan eğitimcisi olarak insanlığın neden bu hâle düştüğü, ateşten yaratılmış, şeytan ruhlu çağın insan gönüllerini dondurması karşısında üzüntü duyar. Gönlü hâlâ hakikî ve büyük insanlığın gerçekten seven ve sevilen vefâlî, eski insanlığı arar. Dilimizi, şiirimizi, millî miraslarımız ve millî zaferlerimizle birleştirmenin lüzumunu anlayan Banarlı'nın Türk gençliğine vasiyeti Türk diline şuurla sahip çıkmalarıdır. Onun düşündüğü sistem edebiyatla millî ve beşerî kültür vererek millî edebiyatı sevdiren üzerine kuruluydu. Edebiyatı sevdiren bir yazar olarak Türk çocuklarına millî zevk, kültür ve estetik duygu aşıl原因 öğretmenlerin yetişmesine vesile olmuş; ayrıca Türk gençliğine vasiyet sayılabilecek önemli tavsiyelerde bulunmuştur.

Bütün bu derlemelerin ışığı altında Banarlı'nın eğitici bir kültür anlayışı yanında, devlet hayatından fikir hayatına, ilim ve sosyolojiden güzel sanatlara, sosyal konulara kadar uzanan bir kültür kavrayışı vardır. O, zengin bir tarih mirasına sahipken geri kalışımızın sebeplerini eğitim sistemindeki birtakım yanlış uygulamalara bağlamaktaydı. Bu konuda gösterdiği hedef yabancı tesirlerden uzak, “millî” bir eğitim sistemidir.

İstikbâlin yolu mâzîmizi tanımaktan geçer. Bunun için Banarlı'yı genç nesillere hatırlatmak, tanıtmak ve okutmak Türk dili ve edebiyatına gönül veren, millî kültürüne bağlı herkesin görevidir.

## KAYNAKÇA

### *NİHAD SÂMÎ BANARLI'NIN ESERLERİ*

**Başlangıçtan Tanzimata Kadar Türk Edebiyatı** (Edebiyat târihçisi Hıfzı Tevfik Gönensay ile birlikte, 1940)

**Bir Dağdan Bir Dağa** 1984-A

**Bir Güzelliğin Romanı** (Hürriyet Gazetesi, 1949)

**Bir Mabet Yıkıldı** (Piyes)

**Bir Yuvanın Şarkısı** (Piyes,1933)

**Büyük Nazireler – Mevlit ve Mevlitte Millî Çizgiler** (1962)

*Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman, Cemşîd ü Hurşîd Mesnevîsi,*  
(Türkiyât Enstitüsü,1939)

**Devlet ve Devlet Terbiyesi,** (Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1985-A)

**Dumanlı Dağlar** (Piyes)

**Edebî Bilgiler,** Ahmet Sait Matbaası, İstanbul, 1944

**Faruk Nafiz Hayatı ve Seçme Şiirleri** (1937)

**Istırap Yarışı** (Piyes)

**İman ve Yaşama Üslûbu,** Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1986-A

**İstanbul'a Dâir,** Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1986-B)

**Kar ve Sevda** (1925)

**Kızıl Çağlayan** (1933)

**Kitaplar ve Portreler** (Mehmed Âkif'ten Günümüze), Kubbealtı Neşriyatı,  
İstanbul 1985-B)

**Kültür Köprüsü,** Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1985-C)

**Ma'lûmat-ı Edebiye 1,** Köprülüzâde Mehmet Fuat ile birlikte, 1912

**Mesut Ölüm**

**Metinlerle Edebî Bilgiler,** Remzi Kitabevi, Kültür Basımevi, İstanbul, 1950

**Metinlerle Türk Edebiyatı 1-4**, Remzi Kitabevi, Kùltür Basımevi, İstanbul, 1951

**Metinlerle Türk ve Batı Edebiyatı 3**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1981

**Nakliye Katarı**

**Namık Kemal ve Türk- Osmanlı Milliyetçiliği**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakùltesi Türk Dili ve Edebiyatı Mezunları Cemiyeti Yayını, Sayı 3, İstanbul, 1947

**Osmanlılıkta Vehime-i Mes'uliyet**, 1913

**Son Vazife**

**Sular Kararırken** (piyes, 1925)

**Şiir ve Edebiyat Sohbetleri** (1976; 2004'te Edebiyat Sohbetleri adıyla, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul)

**Târih ve Batı Edebiyatı** (1962)

**Târih ve Tasavvuf Sohbetleri**, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1984-B)

**Türk ve Batı Edebiyatı** (1962)

**Türkçenin Sırları**, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 2004

**Yabancı** (Piyas)

**Yahya Kemal Nasıl Çalışırdı?** (1959)

**Yahya Kemal ve İmân** (1959)

**Yahya Kemal Yaşarken** (1959)

**Yahya Kemal'in Hâtıraları**, (İstanbul Fetih Cemiyeti, Yahya Kemal Enstitüsü, 1997)

**Yeni Osmanlı Târihi Edebiyatı** (Köprülüzâde Mehmet Fuat ile birlikte)

**KİTAP, MAKALE, TEZ VE YAZILAR**

**ATAÇ, Nurullah,** *Günce (1956- 1957), TDK Yayınları, Ankara, 1972*

**AYDEMİR, Yaşar,** *Divan Edebiyatı Öğretiminde Karşılaşılan Sıkıntılar ve Zihniyet Problemi, Millî Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi, Kış 2006, yıl 34, sayı169*

**BANARLI, Nihad Sami,** *Fâtih'in Zafer Sırları, İstanbul Enstitüsü Mecmuası, İstanbul, 1959*

**BANARLI, Nihad Sami,** *Yedigün Mecmuası, 19.5.1946*

**BANARLI, Nihad Sami,** *Kubbealtı Akademi Mecmûası, Yıl, 3, S. 4, İstanbul, 1974*

**BANARLI, Nihad Sâmi,** *Halk Dili, Halk Kültürü ve Halk Şâirlerinin Destanlarıyla Türk- Rus Savaşları, Kubbealtı Mecmuası, 1 Nisan 1973, yıl 2 sayı 2*

**BANARLI, Nihad Sâmi,** *İkinci Meslek, Hürriyet Gazetesi, 15.5.1954*

**BEYATLI, Yahya Kemal;** *Azîz İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 1992*

**ÇOLAK, Ali,** *Zaman Gazetesi Kitap Zamanı Eki, Aralık 2006*

**DELİORMAN, Altan,** *Işıklı Hayatlar, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 2004*

**DOĞAN, Mehmet H.** *Estetik, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2003*

**EMİL, Birol,** *Şiir ve Edebiyat Sohbetlerine Dâir, 2004 (Banarlı'nın Edebiyat Sohbetleri kitabına önsöz)*

**GÜNGÖR, Şeyma Taşcıoğlu,** *Yahya Kemal'in Kitaplarının Neşrinde Banarlı Titizliği, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Temmuz 2000, s.35*

**HACALOĞLU, Yücel,** *Türk Kimliği ve Yahya Kemal, Türk Yurdu Yay. Ankara, 1999 (Mîmârî ve Yahya Kemal, Prof. Dr. Bilge Ercilasun)*

**HIZLAN, Doğan,** *YKY, Yüzyıldan Denemeler, Çok Şey Borçluyuz, 126, İstanbul, 2006 ; (Güncelin Çağrısı, YKY, İstanbul, 1997 ) eserinden aktarma*

**KAPLAN, Mehmet,** *Türk Milletinin Kültürel Değerleri, İstanbul, 1977*

**KARA Mustafa,** *Tasavvuf ve Tarikatler Târîhi, İstanbul, 1985*

**KARAKUŞ, İdris,** *Türkçe -Türk Dili ve Edebiyat Öğretimi, Can Yayınları, Ankara, 2005*

**KARAKUŞ, İdris,** Genel Liselerin Üçüncü Sınıfı İçin 1957 Müfredat Programına Göre Yazılan "Türk Dili ve Edebiyatı" Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme, (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara, 1992.

**KÖKSEL, Behiye,** *Kayseri Kültür, C. 1, s 6, 09.1981*

**KUBBEALTI AKADEMİ MECMUASI,** *yıl 2, sayı 2, Nisan 1973*

**KUBBEALTI AKADEMİ MECMUASI,** *yıl 3, sayı 4, İstanbul, 1974*

**KUBBEALTI AKADEMİ MECMUASI** (Aktaran, Nermin Pekin, Aziz Hocamız Nihad Sâmi Banarlı, Kubbealtı Mecmuası, 1 Ekim 1974, Y. 3, S. 4, s. 39)

**KÜÇÜKAHMET, Leyla**, *Öğretimde Plânlama ve Değerlendirme*, Ankara, 2002

**Manon MAREN, GRİSEBACH**, Çev. Yrd. Doç. Dr. Arif ÜNAL, *Edebiyat Biliminin Yöntemleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1995

**MEB** Lise Türk Dili ve Edebiyatı 1,2 MEB Yayınları, İstanbul, 2005

**MERİÇ, Cemil**, *Şiirden Düşünceye*, YKY, *Yüzyıldan Denemeler*, 63, İstanbul, 2006, (Mağaradakiler, 1978, haz. Mahmut Ali Meriç, İletişim Yay. İstanbul, 1997) eserinden aktarma.

**NUMAN, İbrahim**, *Kubbealtı Mecmuası*, Ocak 1994, S.45 (Samiha Ayverdi, *Sanat Geleneğimiz*, Millî Kültür Mes'eleleri ve Maârif Davâmız, Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri, 12, İstanbul, 1976, s. 226) eserinden aktarma

**ÖZARSLAN, Ersin**, *Edebiyat Öğretimi Üzerine Tasvirî Bir Deneme*, Millî Eğitim Dergisi, Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi, Kış 2006, yıl 34, sayı 169

**PALA, İskender**, *Türk Edebiyatı*, sayı 340, Şubat 2002

**PALA, İskender**, *Şair Adayları Bilmiş Olsun Ki*, Zaman Gazetesi, 07.07.2005

**PEKİN, Nermin**, Aziz Hocamız Nihad Sâmi Banarlı, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Yıl 3, Sayı 4, Ekim 1974

**TURAL, Sadık**, *Edebiyat İliminin Bir Dalı: Edebiyat Sosyolojisi, Türk Kültürü Araştırmaları, yıl 29, Ankara 1993*

**TÜRK EDEBİYATI DERSİ ÖĞRETİM PROGRAM VE KILAVUZU**, MEB Yayınları, Ankara, 1998

**TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİ TEMEL KANUNU**, S.1739, *Genel Amaçlar*, MEB Yayınları, Ankara, 14 Haziran 1973

**TÜRK VE DÜNYA ÜNLÜLERİ ANSİKLOPEDİSİ**, Banarlı Maddesi, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, 1983,1984

**TÜRKÇE SÖZLÜK**, (10. Baskı) *Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005*

**VARIŞ, Fatma**, *Eğitim Bilimine Giriş, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1987*

**YARDIM, Mehmet Nuri**, *Kayıp İstasyon, Şule Yayınları, İstanbul 2005*

**YAZIM KILAVUZU**, (24. Baskı) *Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005*

**YAVUZ, Hilmi**, *Şiir Kontrol Hapı, Zaman Gazetesi, 18.04.2007*

**YAVUZ, Hilmi**, *Türkingliş Konuşur musunuz, Zaman Gazetesi, 14.05. 2006*

**YÜKSEL, Aysel**, *Nihad Sâmi Banarlımız, Kubbealtı Mecmuası, Temmuz 2000*

**WELLEK**, *Edebiyat Biliminin Temelleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları Ankara, 1983*

## İNTERNET SİTELERİ

<http://www.tdk.gov.tr/TR/YazimKlavuzu.aspx>

<http://www.acelf.ca/c/revuehtml> 05.05.2005 “*La Pédagogie Actualisante: Un Projet Educatif*”, Landry, Rodrigue-Ferrer, Catalina- Vienneau, Raymond, Revue Education et Francophonie, (2002), Volume XXX, Nu:2, Automne, Kanada

Rıza Filizok <http://www.egeedebiyat.org/modules.php?name=News&file=article&sid=61>

<http://www.haberler.com/12-mart-istiklal-marsinin-kabulu-ve-mehmet-akif-i-haberi>

## DİZİN

### A

|           |                                                                               |
|-----------|-------------------------------------------------------------------------------|
| ahlâk     | 17, 18, 111, 116, 118, 119, 120, 132, 146, 148, 150, 155                      |
| Ahlâk     | 9, 115                                                                        |
| ahlâkçı   | 17, 18                                                                        |
| ahlâkî    | 101, 112, 113                                                                 |
| ahlâklı   | 115, 117                                                                      |
| alafranga | 49, 114                                                                       |
| alaturka  | 49                                                                            |
| Allah     | 84, 89, 115, 118, 120, 146                                                    |
| ana dil   | 54, 98                                                                        |
| ana dili  | 54, 98                                                                        |
| Anadolu   | 13, 33, 34, 44, 45, 47, 53, 55, 87, 89, 95, 100, 103, 117, 124, 135, 141, 159 |
| anarşi    | 155                                                                           |
| anayasa   | 98                                                                            |
| anne      | 19, 68, 81, 132                                                               |
| aruz      | 42, 74, 77, 88                                                                |
| atasözü   | 105                                                                           |
| Atatürk   | 57                                                                            |

### B

|                              |                                                  |
|------------------------------|--------------------------------------------------|
| Banarlı ve Millî Romantizm   | 9, 86                                            |
| BANARLI ve YAHYA KEMAL       | 7, 41                                            |
| 1940)                        | 156                                              |
| bedîî                        | 52, 62, 81, 83, 84, 108, 113, 121, 126, 129, 152 |
| belediye                     | 147, 148                                         |
| <b>Belediye Terbiyesi</b>    | 10, 147                                          |
| berceste                     | 33, 76                                           |
| besteci                      | 135                                              |
| bibliyografya                | 37, 40, 99                                       |
| bilim                        | 3, 24, 40, 98                                    |
| bilimsel                     | 16, 28, 52, 68, 154                              |
| bilimsel düşünce             | 16                                               |
| <b>Bir Dağdan Bir Dağa</b>   | 1984 156                                         |
| <b>Bir Güzelliğin Romanı</b> | (Hürriyet) 156                                   |
| <b>Bir Ma'bet Yıkıldı</b>    | (Piyas) 156                                      |
| <b>Bir Yuvanın Şarkısı</b>   | 1933 156                                         |

biyografi36, 37, 99, 105

**Büyük Nazireler – Mevlit ve Mevlitte Millî Çizgiler** 1962 156

büyük ünlü uyumu55

**Büyük ünlü uyumu** 81

## C

cemiyet106, 135, 136, 137, 148

**Ciddiyet ve Çalışma İnkılâbı** 10, 143

## Ç

**Çalışma Metodu**7, 40

Çocukluğu ve Eğitimi 7, 20

## D

**Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman Cemşîd ü Hurşîd Mesnevîsi:** 33, 156

değerlendirme61, 109

**DEĞERLENDİRME SONUÇ VE ÖNERİLER** 151

**Deliorman,** Altan, *Işıklı Hayatlar, Kubbealtı Neşriyat, İst. 2004* 158

destan75, 89, 91, 92, 137

**Devler ve Devlet Terbiyesi, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1985** 156

devlet16, 37, 45, 53, 54, 59, 95, 98, 100, 103, 112, 138, 139, 140, 141, 143

devlet adamı 141

**Devlet ve Devlet Terbiyesi** 4, 5, 9, 37, 138

devrik cümle 28, 53

deyim 110

**Diğer Estetik Unsurlar** 8, 83

dil 11, 18, 20, 21, 27, 28, 47, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 67, 70, 73, 76, 78, 79, 80,

81, 82, 85, 86, 87, 88, 92, 96, 97, 100, 110, 112, 119, 120, 121, 139, 141, 145, 149, 152, 153

dil bilgisi 60

dil birliği 51

**Dil ve Edebiyat Derslerimiz** 8, 67

**Din Terbiyesi ve Edebiyat** 9, 111

*Din(i) İslâm olanlar erdi murâda* 140

DİN, AHLÂK EĞİTİMİ VE EDEBİYAT 9, 111

dinî50, 84, 92, 101, 111, 112, 113, 115, 129, 150

divan29, 75, 76, 77, 97, 101

divan edebiyatı29, 75

**Divan Edebiyatı ve Öğretimi** 8, 75

**Doğumu ve Adı**7, 20

**Dumanlı Dağlar (Piyas)** 156

## E

edebî4, 24, 33, 37, 38, 41, 46, 47, 51, 52, 54, 66, 68, 77, 78, 79, 80, 82, 87, 88, 94, 101, 105, 106, 107, 108, 109, 151, 154

**Edebî Bilgiler** 1940 156

edebî eser51, 52, 80, 82, 106, 107, 151, 154

edebî sanat 78

edebî sanatlar 78

edebiyat3, 4, 11, 12, 17, 18, 19, 22, 24, 25, 27, 28, 29, 34, 35, 37, 40, 43, 48, 51, 54, 56, 57, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 76, 77, 78, 79, 80, 85, 86, 88, 91, 99, 100, 105, 106, 107, 108, 109, 111, 112, 113, 120, 128, 130, 151, 152, 154, 160

edebiyat bilimi 63

**Edebiyat Eğitimi**8, 63, 68

Edebiyat Târihçiliği ve Basın 7, 24

edebiyat tarihi37, 64, 78, 79, 88, 99, 105, 107, 109

Edebiyat Târîhi9, 105, 109

eğitim3, 4, 11, 12, 16, 17, 19, 20, 25, 60, 61, 63, 65, 69, 73, 85, 90, 95, 98, 101, 122, 145, 152, 154, 155

eğitim programı 61

eğitim sistemi16, 25, 69, 101, 152

eğitmek 80

**Eğlence**10, 148, 149

eğlenme 128, 145

el sanatları 95, 98

Elîm bir Olay ve Banarlı Soyadı 7, 24

Emi, Birol, Şiir ve Edebiyat Sohbetlerine Dâir, 158

**Eserleri**7, 33, 39, 152, 156, 159

**Eserlerindeki Tesirler** 7, 40

estet 73

**ESTETİK EĞİTİMİ** 8, 80

estetikçi 46

## F

Farsça 95

**Faruk Nafiz Hayatı ve Seçme Şiirleri** 1937 156

fazilet22, 33, 83, 97, 111, 138, 143, 145, 148

faziletli 143  
felsefe 103  
**Fetih ve İstanbul**9, 132

## G

gazete12, 33, 36, 70  
**Gazetecilik Terbiyesi** 10, 149  
Gençlik Terbiyesi Ve Eğitimi 9, 141  
Göktürk 101, 137  
görsel basın 63  
güven 68, 89, 94,  
güzel4, 11, 17, 18, 19, 20, 35, 40, 41, 42, 44, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 62, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 80,  
81, 82, 83, 84, 88, 92, 95, 98, 100, 101, 103, 104, 105, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 120, 121, 124,  
125, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 135, 136, 137, 139, 141, 142, 146, 148, 149, 151, 152, 153, 154  
güzel sanatlar18, 35, 44, 52, 103, 120, 129, 130, 133  
Banarlı 82  
güzelleştirme17, 18, 136  
güzelleştirmek 131

## H

halk dili48, 55, 92, 98, 120  
**Banarlı**, Nihad Sâmi 158  
halk edebiyatı29, 34  
Banarlı 98  
**Halk Kültürü**9, 95, 158  
**Hatıra Güzelliği**8, 83  
hoca100, 133, 143, 144  
**Hoca Sevgisi ve Hocalık Terbiyesi** 10, 142  
hürriyet25, 117, 119, 128, 138

## I

**Istirap Yarışı** (Piyas) 156  
*Italo Calvino*, 69

## İ

idealist 68, 75  
idealleştirme 78

idealsiz 123  
126, 129, 131, 132, 133, 134, 136, 138, 140, 141, 143, 144, 146, 148, 149, 155  
iletişim 3, 51  
iman29, 36, 49, 85, 92, 93, 94, 111, 115, 129, 130, 141, 142, 147, 148, 150  
**İman ve Yaşama Üslubu** 1986 156  
imlâ 12, 40, 98  
İmlâ 43  
**İnanç ve Terbiye**9, 113  
inaniş36, 49, 58, 112, 113, 120, 121, 128, 132  
inanma 117  
inanmak116, 117, 121  
*İskender Pala* 74  
İslâm3, 27, 37, 49, 54, 76, 84, 88, 89, 96, 118, 120, 121, 140  
İslam medeniyeti, estetik 118  
İslâmî76, 89, 91, 104, 125  
İslâmiyet 88  
İstanbul3, 5, 8, 9, 15, 20, 22, 23, 24, 25, 27, 38, 39, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 55, 61, 62, 66, 71, 94, 100, 104,  
124, 125, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 136, 148, 152, 156, 157, 158, 159  
**İstanbul Türkçesi**8, 61, 62, 100  
İstiklâl Marşı9, 69, 92, 93, 94, 95

## K

kadın 101, 146, 148  
**Kadın Hakları**10, 146  
**Kar ve Sevdâ** (1925) 156  
**Kara Mustafa**, *Tasavvuf ve Tarikatlar Târihi, 18, İstanbul, 1985* 159  
**Karakter Terbiyesi** 10, 145  
karakterli 93, 151  
139, 140, 150, 151, 152, 155  
Kelimelerin Doğru Okunması ve Yazılması 43  
**KISALTMALAR**7, 15  
**Kızıl Çağlayan** (1933) 156  
**Kitaplar**31, 36, 156  
**Kitaplar ve Portreler**156  
**Klâsikler ve Edebiyat Eğitimi** 8, 68  
kompozisyon60, 68, 78, 79, 96, 125  
**Küçükahmet, Leyla**, *Öğretimde Plânlama ve Değerlendirme, Ankara, 2002* 159

kültür11, 18, 22, 28, 30, 36, 38, 42, 43, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 61, 62, 65, 67, 68, 69, 74, 76, 85,  
86, 87, 88, 89, 90, 93, 95, 96, 100, 103, 104, 107, 108, 114, 118, 120, 121, 124, 139, 145, 149, 151,  
152, 153, 154, 155

**Kültür Köprüsü**4, 5, 36, 37, 95, 99, 101, 112, 156

**Kültür Köprüsü 1985** 156

**KÜLTÜR, MEDENİYET VE EĞİTİM** 85

kültürel16, 52, 56, 101, 119, 122

kültürlü54, 93, 101, 151

lisan 47

lise11, 22, 25, 28, 66, 101, 151

Lise Yılları ve İlk Yazı Denemeleri 7, 22

**Liseler İçin Ders Kitapları** 34

## M

maarif 92, 144

manevî26, 37, 49, 60, 75, 85, 103, 104, 114, 115, 116, 118, 119, 121, 124, 133, 143

mecaz 85, 96

medenî18, 53, 66, 88, 89, 92, 97, 99, 102, 105, 107, 115, 121, 123, 125, 127, 129, 131, 148

medeniyet22, 53, 76, 85, 86, 87, 90, 99, 100, 101, 103, 105, 107, 121, 126, 127, 129, 133, 136, 141, 146,  
148, 150

**Metinlerle Edebî Bilgiler** (1950) 4, 156

**Metinlerle Türk Edebiyatı 1-3** (1951) 156

millet18, 39, 51, 52, 54, 56, 59, 60, 63, 70, 80, 82, 83, 85, 87, 93, 94, 95, 97, 103, 104, 112, 115, 117,  
118, 119, 128, 131, 133, 135, 137, 139, 140, 141, 143, 153

milletçe36, 57, 85, 90, 133

millî3, 11, 16, 18, 23, 25, 26, 27, 28, 30, 36, 39, 42, 43, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58,  
59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 75, 76, 77, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94,  
95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 109, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 119, 120, 124, 125, 126,  
127, 128, 129, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 148, 149, 150,  
151, 152, 153, 154, 155

Millî ahlâk, 116

millî eğitim 16, 145

Millî Kültür9, 85, 159

millî marş 94

**Millî Rüya** 9, 92

milliyet22, 41, 49, 113

milliyetçi 29, 43

musiki 18

müfredat 61, 109  
müfredat programı109  
Müslüman84, 91, 121

## N

**Namık Kemal ve Türk- Osmanlı Milliyetçiliği (1947):** 156  
**NİHAD SÂMÎ BANARLI'NIN ARDINDAN** 7, 30  
*Nihad Sâmi Banarlı'nın Eserleri* 156

## O

okul 11  
okuma21, 63, 81, 93, 101, 145, 152  
okumak35, 74, 75, 77, 144, 153  
orta öğretim 70, 77

## Ö

öğrenci 3, 77  
öğrenim 22  
öğrenme17, 61, 93, 153  
öğrenmek44, 56, 139  
öğretici 50  
öğretim3, 12, 17, 25, 27, 28, 60, 61, 63, 90, 122, 153, 154  
öğretme 61  
öğretmek18, 55, 60, 70  
öğretmen27, 44, 76, 154  
**Ölüm Mîmârîsi**9, 129  
örf61, 86  
**Özarslan, Ersin,** 169 159  
özel 12, 66, 121

## P

plâstik sanatlar 112  
popüler 68

## R

raks 84, 120, 135

realist 96, 141  
redif 74  
roman 11, 151  
romantizm39, 86, 87, 88, 89, 90

## S

sanat18, 22, 29, 36, 40, 41, 43, 44, 46, 48, 49, 51, 52, 54, 55, 56, 62, 65, 66, 69, 76, 77, 80, 82, 83, 84, 86, 87, 89, 91, 92, 95, 97, 98, 99, 106, 107, 108, 111, 112, 126, 127, 128, 129, 133, 138, 142, 153, 154  
sanat dünyası 43  
sanat eseri 66  
sanatkâr 30, 82  
sanatlı 36, 78  
sanatsal 81  
**Son Vazife**4, 6, 40, 156  
sosyal bilim52, 139, 154  
sosyal bilimler52, 139, 154  
sosyal hayat36, 127, 136  
SOSYAL TERBİYE 9, 136  
söz dizimi 104  
spor 149, 150  
**Spor ve Spor Terbiyesi** 10, 149  
**Sular Kararırken**

## Ş

şaheser 92, 152  
şair3, 20, 36, 42, 46, 47, 49, 52, 73, 74, 78, 83, 92, 131  
şiiir11, 22, 28, 37, 41, 42, 46, 47, 48, 49, 58, 62, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 84, 87, 88, 89, 94, 98, 99, 100, 104, 105, 111, 116, 120, 134, 137, 139, 144, 151

## T

talebe 65, 143, 144  
Tanzimat18, 34, 65, 90, 105, 106, 108  
tarih36, 37, 44, 48, 50, 59, 85, 86, 88, 91, 103, 104, 107, 141, 152  
**Târih ve Batı Edebiyatı** 1962 157  
**Târih ve Tasavvuf Sohbetleri** 1984 157  
tarihçi 44  
tarihî18, 36, 37, 51, 66, 78, 87, 103, 108, 125, 145, 146, 153

tarikli66, 114, 125, 129, 131, 142

tarihsel 11

tasavvuf76, 100, 117, 118, 120

tekke 105

**Temizlik** 10, 146

terbiye17, 18, 21, 39, 43, 46, 53, 63, 65, 66, 74, 75, 81, 82, 85, 96, 100, 111, 113, 114, 116, 119, 120,  
123, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 154, 155

terbiyeci 100

terbiyeli 98, 136

terbiyesiz 120

terbiyevî 64, 113

teşbih 85

**Tiyatro Eserleri** 39

Türk3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 22, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 42, 43,  
46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 74, 75, 76,  
77, 78, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105,  
106, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130,  
131, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 150, 151, 152, 153,  
154, 155, 156, 157, 158, 159

**Türk Dil Kurumu**15, 78

Türk Dili Eğitimi8, 51

**Türk Dili ve Edebiyatı Dersinin Genel Amaçları** 8, 60

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMCİSİ OLARAK NİHAD SÂMİ BANARLI 7, 20

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ** 8, 51

Türk Dili ve Edebiyatı Estetiği ve Eğitimi 8, 80

Türk mûsikîsi 134

**Türk Müslümanlığı** 9, 49, 84, 113, 114, 115

**Türk ve Batı Edebiyatı** 1962 157

**Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi**, *Anadolu Yayıncılık, İst. 1983,1984* 159

Türkçe5, 14, 20, 21, 22, 27, 35, 38, 46, 47, 48, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 65, 67, 69, 70, 71, 72,  
75, 77, 78, 79, 80, 82, 86, 94, 97, 105, 109, 110, 134, 137, 143, 151, 152, 153

Türkçeleştirmek 57

**Türkçenin Sırları**4, 8, 27, 35, 52, 62, 70, 75, 76, 157

**Türkçenin Sırları, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 2004** 157

Türkçesi8, 46, 54, 61, 62, 100

Türkiye18, 28, 29, 43, 44, 46, 48, 49, 50, 53, 59, 66, 82, 83, 86, 89, 90, 91, 92, 96, 100, 104, 108, 115,  
119, 129, 131, 136, 137, 138, 142, 153

Türkiye Türkçesi29, 53, 59, 82, 100

## Ü

Üslûp ve Üslûp Eğitimi: 8, 78

üslûplu 83, 128

## V

vatan30, 32, 35, 38, 39, 41, 44, 47, 48, 52, 55, 58, 59, 65, 68, 70, 90, 94, 95, 96, 99, 100, 101, 113, 114,

119, 120, 124, 126, 129, 130, 131, 132, 134, 139, 140, 141, 145, 148, 150, 153

vicdan36, 53, 118, 121, 123, 129, 130, 132, 138, 143, 145, 146, 148, 150

**Vicdan Dünyâsının Yıkılışı** 9, 123

vicdanî 116

vicdanlı 136, 154

## W

**Wellek**, *Edebiyat Biliminin Temelleri* , *Kültür ve Turizm Bak. Yay. Ankara, 1983*

## Y

**Yabancı (piyes)**157

yabancı dil 27, 57

**Yahya Kemal Külliyyâtı** 38

**Yahya Kemal Nasıl Çalışırdı?** 1959 157

**Yahya Kemal ve İmân** 1959 157

**Yahya Kemal Ve Tarih** 8, 44

**Yahya Kemal Ve Türk Dili** 8, 46

**Yahya Kemal Yaşarken** 1959 157

**Yahya Kemal, Türklük Ve Müslümanlık** 48

Yahya Kemal'in Evrâkının Tasnîfi ve Korunması 43

**Yahya Kemal'in Hâtıraları**, İstanbul Fetih Cemiyeti, Yahya Kemal Enstitüsü, 1997) 157

Yahyâ Kemâl'in:134

**Yeni Osmanlı Târîhi Edebiyatı** (Köprülüzâde Mehmet Fuat ile birlikte) 157

**Yüksel, Aysel**, *Nihad Sâmî Banarlımız, Kubbealtı Mecmuası, Temmuz 2000*

20 160